

Euroopa Liidu Teataja

C 277

52. aastakäik

Eestikeelne väljaanne

Teave ja teatised

17. november 2009

<u>Teatis nr</u>	<u>Sisukord</u>	<u>Lehekül</u>
I	<i>Resolutsioonid, soovitused ja arvamused</i>	
ARVAMUSED		
Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee		
453. istungjärgul 13.–14. mail 2009		
2009/C 277/01	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Konkurentsivõimet toetav teadus- ja arendustegevus”	1
2009/C 277/02	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Liikmesriikide õiguslike tõkete mõju ELi konkurentsivõimele” (ettevalmistav arvamus eesistujariigi Tšehhi Vabariigi taotlusel)	6
2009/C 277/03	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Haridus- ja koolitusvajadus süsinikuvaba energiavarustuse ühiskonnas” (ettevalmistav arvamus)	15
2009/C 277/04	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Keskonnahoidlik meretransport ja siseveetransport” (ettevalmistav arvamus)	20
2009/C 277/05	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Maanteetransport 2020. aastal: organiseeritud kodanikuühiskonna ootused” (ettevalmistav arvamus)	25
2009/C 277/06	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Kodanikuühiskonna kaasamine idapartnerlusse” (ettevalmistav arvamus)	30
2009/C 277/07	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Kodanikuühiskonna osalemine Euroopa naabruspoliitika tegevuskavade elluviimisel Lõuna-Kaukaasia riikides: Armeenia, Aserbaidžaan ja Gruusia”	37

ET

Hind: 7 EUR

(Jätub pöördel)

2009/C 277/08	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Läänemere piirkond: organiseeritud kodanikuühiskonna roll piirkondliku koostöö parandamisel ja piirkondliku strateegia määratlemisel”	42
---------------	--	----

III Ettevalmistavad aktid

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

453. istungjärgul 13.–14. mail 2009

2009/C 277/09	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega tunnistatakse kehtetuks metroloogiat käsitlevad nõukogu direktiivid 71/317/EMÜ, 71/347/EMÜ, 71/349/EMÜ, 74/148/EMÜ, 75/33/EMÜ, 76/765/EMÜ, 76/766/EMÜ ja 86/217/EMÜ” KOM(2008) 801 (lõplik) – 2008/0227 (COD)	49
2009/C 277/10	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv teaduslikel eesmärkidel kasutatavate loomade kaitse kohta” KOM(2008) 543 (lõplik) – 2008/0211 (COD)	51
2009/C 277/11	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: nõukogu määrus, millega luuakse ühenduse kontrollisüsteem ühise kalanduspoliitika eeskirjade järgimise tagamiseks” KOM(2008) 721 (lõplik) – 2008/0216 (CNS)	56
2009/C 277/12	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Toimetulek metsade raadamisest ja metsade seisundi halvenemisest tulenevate probleemidega, et võidelda kliimamuutuste ja bioloogilise mitmekesisuse hävimise vastu”” KOM(2008) 645 (lõplik)	62
2009/C 277/13	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ja Regioonide Komiteele „ELi strateegia laevade lammutamistavade parandamiseks”” KOM(2008) 767 (lõplik)	67
2009/C 277/14	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv sõiduautode tankimisel teenindusjaamades eralduvate bensiiniaurude regenererimise II etapi kohta” KOM(2008) 812 (lõplik) – 2008/0229 (COD)	72
2009/C 277/15	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv ehitiste energiatõhususe kohta” KOM(2008) 780 (lõplik) – 2008/0223 (COD)	75
2009/C 277/16	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Nõukogu direktiiv, millega kohustatakse liikmesriike säilitama toornafta ja/või naftatoodete miinimumvarusid” KOM(2008) 775 (lõplik) – 2008/0220 (CNS)	81

I

(Resolutsioonid, soovitud ja arvamused)

ARVAMUSED

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

453. ISTUNGJÄRGUL 13.–14. MAIL 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Konkurentsivõimet toetav teadus- ja arendustegevus”

(ettevalmistav arvamus)

(2009/C 277/01)

Raportöör: **Anna Maria DARMANIN**

27. juunil 2008 palus eesistujariik Tšehhi Vabariik Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteel koostada ettevalmistav arvamus järgmises küsimuses:

„Konkurentsivõimet toetav teadus- ja arendustegevus.”

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 24. aprillil 2009. Raportöör oli Anna Maria Darmanin.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 453. istungjärgul 13. ja 14. mail 2009 (14. mai istungil) ühehäälselt vastu järgmise arvamuse.

1. Järeldused ja soovitud

1.1. EMSK kutsub üles määratlema uuesti konkurentsivõime mõiste ning toetab seisukohta, et pikaajalise konkurentsivõime ainsaks mõõdupuuks ei saa enam olla SKP. See tuleks pigem määratleda laiemal käsitluse alusel, mis hõlmab ka sotsiaalse, majandusliku ja keskkonnaalase jätkusuutlikkuse tegureid. EMSK leiab, et praeguses majanduskliimas peame me tulevikku silmas pidades asetama tähelepanu keskmisele jätkusuutlikule konkurentsivõimele.

1.2. Lähtudes eeldusest, et jätkusuutlikkus on protsess ja arenev näitaja ning et innovatsioon tõhustab kõnealust protsessi, käsitleb EMSK innovatsiooni jätkusuutliku konkurentsivõime otsustava tähtsusega osana. Lisaks on innovatsiooniprotsessi väga oluline aspekt teadus- ja arendustegevus.

1.3. Käesolevas arvamuses käsitleb EMSK mitut tegurit, mis takistavad teadustegevusele ja innovatsioonile keskendunud lähenemisviisi. Kõnealuste tegurite kõrvaldamine nõuab pikaajalist

nägemust ja investeerimist tulevikku. EMSK soovib seepärast taastavate tegurite mõju vähendamiseks võtta järgmisi meetmeid:

— ühtlustada innovatsioonivõimalusi ja -programme Euroopa Liidus. Praegu on ELis olemas mitmeid erinevaid innovatsiooni stimuleerimise võimalusi, kuid need võimalused on sageli killustunud ja selgelt kooskõlastamata. EMSK arvab seetõttu, et komisjon ja muud innovatsiooniprogramme juhtivad asutused peaksid tegema rohkem jõupingutusi innovatsiooni käsitleva kooskõlastatud lähenemisviisi väljatöötamiseks;

— vähendada teabe üleküllust ning tagada sidusam ja lihtsam juurdepääs innovatsiooni ja teadustegevuse alasele teabele ning võimalustele. Komitee võtab teadmiseks, et killustunud teabe ülekülluse vähendamiseks on tehtud jõupingutusi, kuid siiski tuleks pingutada veel rohkem. Eelkõige VKEd vajavad sihtotstarbelist, lihtsat, tõhusat ja kooskõlastatud teavet;

- investeerida täiendavalt haridussüsteemidesse, tõhustades selliseid programme nagu Erasmus ja Comenius, mis võimaldavad üliõpilastel omandada haridust väljaspool oma päritoluriiki. Komitee leiab, et alalise muutuse saavutamiseks tuleks tegutseda alg- ja keskhariduse tasandil. Seetõttu on eespool nimetatud programmid oluliseks teetähiseks õpilaste kujunemisel;
- muuta ettevõtlus haridusprogrammide lahutamatuks osaks. Ettevõtlusvaim on oluline nii teadusvaldkonnas kui ka tööstuses, seetõttu võiks seda stimuleerida, osutades haridussüsteemi kaudu erilist tähelepanu ettevõtlusvaimu arendamisele;
- parandada uudsete kõrgtehnoloogiliste toodete või protsessidega tegelevate noorte ettevõtjate majanduslikke püsijäämisvõimalusi;
- luua noortele teadlastele sellised töötingimused, mis ei ole mitte ainult väärikal tasemel, vaid mis ahvatleks kõige andekamaid seda elukutset valima. Komitee tunnistab, et liikmesriikides võivad teadusvaldkonna elukutsete esindajate töötingimused olla erinevad, kuid rõhutab, et kõnealuse küsimuse käsitlemisel tuleb teha kooskõlastatud jõupingutusi Euroopa tasandil;
- kaasata kõik liikmesriigid oluliste osalejatena innovatsiooni-protsessi, et kasutada kogu 27-liikmelise ELi potentsiaali ja mitte ainult suurema kogemusega teadus- ja arendustegevuses ning innovatsioonis osalejate potentsiaali;
- tugevdada struktuure, mis võimaldavad teadusringkondade ja tööstuse vahelist pidevat vahetust.

1.4. EMSK märgib, et teadusuuringud ja innovatsioon ei ole küsimus, mis puudutaks vaid ülikoole ja ettevõtete vastavaid osakondi, vaid see puudutab kõiki inimesi. Igas töötajas kõigil töökohtadel peitub tohutult ressursse ja töötajapõhise innovatsiooni mõistet tuleks edasi arendada. Mõistet tuleb käsitleda töökohtadel toimuva koostöö, elukestva õ ja tööõnukogude tööraamides.

1.5. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on seisukohal, et uus Lissaboni tegevuskava ajaks pärast 2010. aastat ei peaks sisaldama mitte ainult liikmesriikide teadus-, arendustegevusse ja innovatsiooni tehtava investeeringu eesmärki, vaid ka eesmärki SKPst haridusse tehtavatele kulutustele, mida komitee peab oluliseks innovatsiooni esilekutsujaks. Seepärast soovib komitee kehtestada uues Lissaboni tegevuskavas ajaks pärast 2010. aastat järgmised eesmärgid:

- 7 % SKPst haridusse algharidusest kõrghariduseni;
- 1 % SKPst riiklikule teadus- ja arendustegevusele;
- 2 % erasektori teadus- ja arendustegevuse investeeringutele.

1.6. EMSK kinnitab ühtlasi, et tulevikus on kõige konkurentsivõimelisemad need riigid ja ettevõtted, millel on kõrged jätkusuutliku tootmise näitajad, mis kasutavad tõhusat uut tehnoloogiat ning mille tootmine on suures osas ökotõhus. Komitee soovib, et EL kaaluks ökotõhususe teguri valdkonnaülest kasutuselevõttu

hariduspoliitikas, teadusuuringutes ja innovatsioonis, tööstus-, transpordi-, energia-, kliima-, sotsiaal- ja tööhõivepoliitikas ning toetaks ranget ja tugevamat koostööd eri poliitikavaldkondade vahel.

1.7. Komitee näeb seoses praeguse finants- ja majanduskriisiga tõsist ohtu: paljud ettevõtted võivad olla sunnitud tõmbama kokku ka oma teadus- ja arendustegevust ning reageerima sellele uute töötajate värbamise lõpetamisega, mille tulemusena ei leia ülikoolide ja tehniliste kõrgkoolide lõpetajad tööd. Komitee kutsub seetõttu komisjoni ja liikmesriike üles just praegusel kriisiajal riiklike uurimisinstituutide tasakaalustatud värbamispoliitika abil ennetama noorte teadlaste ja inseneride ähvardavat töötust ja edendama noorte motivatsiooni õppida tehnilisi ja loodusteaduslikke erialasid.

2. Konkurentsivõime

2.1. EMSK arvates on äärmiselt oluline ELi konkurentsivõime taaselavdamine konkreetsete valikute ja oluliselt suuremate ressursside abil, kaasates täies ulatuses kogu ühenduse teaduslikud ja tehnilised teadmised ning struktuurid. Ainult taaselustatud innovatsioonipoliitika ja ühenduse kõigi poliitikavaldkondade tõhusa koostöö abil saab EL järele jõuda ja luua uue arengumudeli, mis põhineb tema ekspordivõime kasvul võrreldes tärkava majandusega riikidega, mis toetuvad väiksematele tööjõukuludele.

2.2. EMSK on seisukohal, et Euroopa konkurentsivõime kontseptsiooni tuleb avardada ja see ei tohiks piirduda liikmesriikide SKPga. Vaja on terviklikumat lähenemisviisi konkurentsivõimele, mis asetaks rõhu jätkusuutlikule konkurentsivõimele. Sellise jätkusuutliku konkurentsivõime saavutamiseks on mitmeid meetmeid. Paradiso projekti viitedokumendis (mille koostajateks on Rooma Klubi liikmed) tuuakse esile mitu sellist meetet. Komitee arvates tuleb kasutusele võtta uus meede, mis arvestab olemasolevate vahenditega. Uus meede peaks hõlmama jätkusuutlike sotsiaalsete rakenduste, jätkusuutlike majanduslike stsenaariumide ja planeedi jätkusuutlikkuse mõisteid.

2.3. Arvestades majandussurutist tööstusriikides ja ELi majanduse negatiivseid väljavaateid, soovib komitee abistada kriisi ületamiseks vajalike meetmete leidmisel. Seetõttu tervitab komitee eesistujariik Tšehhi Vabariigi ettepanekut koostada ettevalmistav arvamus konkurentsivõimet toetava teadus- ja arendustegevuse kohta.

2.4. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on veendunud, et praegusest kriisisituatsioonist tulevad võitjatena välja ja taastuvad kiiresti ainult need ettevõtted, kes suudavad olla konkurentsivõimelised kvaliteetsete traditsiooniliste toodete ja kõrgtehnoloogia turul. Ainus viis tuleviku kindlustamiseks on suurem pühendumine teadus- ja arendustegevusele. On ilmselge, et neil, kes juba varem teadustegevusse investeerisid, on praegu olemas asjakohased struktuurid ja inimressursid ning seetõttu paremad väljavaated kriisist varem ja edukamalt välja tulla kui neil ettevõtetel, kes kõnealuseid investeeringuid ei teinud.

3. Teadus- ja arendustegevus ning innovatsioon

3.1. EMSK käsitleb teadus- ja arendustegevust innovatsiooni käivitajana. Praegusel Euroopa jaoks eriti tundlikul ajajärgul tuleb pöörata tähelepanu tööstusinnovatsioonile. Majanduslangusele ja suurenevale surutisele reageerimiseks on komitee arvates oluline hoogustada innovatsiooniprotsessi, et juhtida arengut konkurentsivõime saavutamise tegeliku teguri poole, mis põhineb mitmel alussambal, mis võivad Euroopa tööstussüsteemi uuesti tõhusalt käivitada, kui kasutatakse aktiivselt laienuvad siseturu eeliseid. Need sambad on järgmised:

- teadustegevus ja innovatsioon ning ettevõtlus,
- investeerimise toetamine ja
- kindel ning uuesti kinnitatud kohustus koolitada inimesi.

3.2. EL on ilmselgelt teinud teadustegevuse ja innovatsiooni valdkonnas tohutuid jõupingutusi. Kuid sellest hoolimata on sügava kriisi tingimustes vaja täiendavaid investeeringuid. Komitee sooviks näha rohkem jõupingutusi teadusprogrammide kaudu saavutatud innovatsioonitulemuste turule viimisel. Lisaks pooldab komitee suuremat läbipaistvust rahaliste vahendite eraldamisel ja hindamisprotsessis.

3.3. Euroopa Komisjoni Euroopa majanduse elavdamise kava pakub innovatsiooniks täiendavaid stiimuleid. Rahalisi vahendeid eraldatakse energiasäästlike autode algatusele, energiatõhusate ehitiste algatusele ja „tuleviku tehaste” algatusele. Algatuste eesmärk on täiendavalt stimuleerida teadustegevust kolmes nimetatud valdkonnas, mida käesolev majanduskriis on mõjutanud.

3.3.1. Euroopa on teinud suuri investeeringuid teadusuuringute ja tehnoloogiaarenduse struktuuridesse, seda tõendab mitmesugustes ühenduse, riiklikes ja piirkondlikes süsteemides olemasolevate struktuuride ja programmide suur arv.

4. Teadmiste kolmnurk

4.1. Selleks, et tööstuses leiaks aset tõhus innovatsioon, teadustegevus ja tehnoloogiaarendus tuleb kogu protsessi kaasata tõhusalt teadmiste kolmnurga kolm komponenti.

4.2. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee nägemuse kohaselt on peaesmärgiks saavutada avaliku ja erasektori teadusuuringute, ülikooliõpingute ja tööstuse kõrgetasemeline koostöö, mis näib olevat äärmiselt oluline Euroopa konkurentsivõime kui tõhusa terviku loomiseks.

4.3. Hiljuti võttis komitee vastu seda teemat käsitleva arvamuse „Teadusasutuste, tööstuse ja VKEdede koostöö ja teadmussiire – innovatsiooni oluline eeltingimus” (INT/448). Selle arvamuse eesmärk on uurida põhjalikult praegust olukorda, käsitleda saavutatud tulemusi ja väljavaateid ning juhtida tähelepanu takistustele, mida saaks ületada kiire ja tõhusa teadmussiirde abil kahe maailma vahel, mis on liiga kaua tegutsenud teineteisest eraldi ega ole omavahel piisavalt suhelnud.

4.4. Teadusringkondade ja tööstuse koostöö raames on EMSK toetanud ja tervitanud avaliku ja erasektori poolt ühiselt rahastatavate teadustöö konsortsiumide loomist. Näiteks andis komitee hiljutistes ühistes tehnoloogiaalgatustes ettepanekuna esitatud kavale positiivse hinnangu positiivseks ning kutsus üles selle kiirele ja ulatuslikule kohaldamisele⁽¹⁾. Komitee on toetanud selliste algatuste laiendamist muudesse sektoritesse, sest neis mitte üksnes ei määratleta kohe algusest peale avaliku ja erasektori partnerlus ning võrdne ressurside eraldamine, vaid need pakuvad ülikoolistruktuuridele, avaliku ja erasektori uurimiskeskustele ning teadusringkondi esindavatele organitele võimalust saada nende ettevõtete liikmeks.

4.5. Siinkohal kordab komitee uuesti oma varasemas arvamuses (INT/335) esitatud tungivat üleskutset luua akadeemilise maailma ja äriühingute vaheline aktiivne kooskõlastamis- ja konsolideerimisorgan, milleks on juba määratud Euroopa Tehnoloogiainstituut. Komitee peab väga oluliseks seda, et kõnealune instituut hakkaks täies ulatuses toimima ning et selleks eraldataks vajalikke rahalisi vahendeid ja inimressursse.

4.6. EMSK peab eluliselt tähtsaks eespool osutatud ühendusepoolset rolli kooskõlastajana tehnoloogia valdkonnas, see peaks toimuma tegeliku koostöö vormis ja sisaldama ülikoolide ja tööstuse vaheliste liideste loomist. See on otsustava tähtsusega tegur ELi tööstussüsteemi konkurentsivõime jaoks oluliste uuenduslike toodete ja protsesside arendamisel.

5. Takistus innovatsiooni nimel toimuva teadus- ja arendustegevuse tõhusale edenemisele

5.1. Saamaks paremat ettekujutust Euroopa praegusest positsioonist innovatsiooni valdkonnas, tuleb analüüsida tegureid, mis takistavad praegu innovatsiooni stimulaatoreid.

5.2. EMSK on kindlaks teinud mitu takistavat tegurit; neid võib kirjeldada järgmiselt:

- haridusasutused ei ole altid innustama noori teadlase karjääri valimisel;

(1) ELT C 204, 9.8.2008, lk 19; ELT C 44, 11.16.2008, lk 11; ELT C 44, 16.2.2008, lk 15; ELT C 44, 16.2.2008, lk 19; ELT C 44, 16.2.2008, lk 22.

- noorte teadlaste viletsad töötingimused võrreldes kolleegidega muudes riikides, nagu näiteks Ameerika Ühendriigid, ja ka võrreldes muude elukutsete esindajatega on oluliseks takistuseks, mis ei ahtatle perspektiivikaid noori teadlasi oma elukutse juurde jääma;
- teadusasutused ei ole piisavalt kursis tööstuse majanduslike nõudmistega;
- tööstus ei võta teadusasutuste välja töötatud innovatsioonivõimalusi tingimata kasutusele.

5.3. Lisaks tegi komitee kindlaks mõned täiendavad takistavad tegurid:

- Euroopa kultuuris, juba koolist alates, ei stimuleerita piisavalt ettevõtlust ega pakuta piisaval määral vastavat koolitust; seetõttu on toetus alustavatele ettevõtjatele väikesed ning alustavate kõrgtehnoloogiliste ettevõtete majanduslikud eeltingimused ja väljavaated elada üle viis esimest tegutsemisaastat on kaduvväikesed ning ei kujuta endast piisavat stiimulit;
- akadeemiline kultuur ei pruugi soosida konkurentsivõimet edendavat uurimistegevust;
- tööstuskultuur ei pruugi soosida muutuste kavandamist ja ennetavat lähenemisi;
- mõne ELi liikmesriigi, eriti 12 viimati ühinenud riigi vähesem kaasatus innovatsiooni ning teadus- ja arendustegevuse programmidesse.

6. Innovatsiooni ja konkurentsivõime oluline tegur – kutseõpe

6.1. Kõrgete kutseoskustega inimeste olemasolu ning koolitusvõimalused, mis on vähemalt võrdväärased kõrgeimate rahvusvaheliste standarditega, on eeltingimus, et ühenduse tasandil kindlaks määratud programmid ja prioriteedid tooks endaga kaasa kõrge konkurentsivõime taseme.

6.2. Inimkapital on teadus- ja arendustegevuse kõige olulisem ressurss. ELi asutamisest alates on Euroopa Liit alati tunnustanud vajadust kaasata haridus ja kultuur Euroopa integratsiooniprotsessi. Rooma lepingu artikliga 127 (EÜ asutamislepingu artikkel 150) sätestatakse, et „ühendus rakendab kutseõppepoliitikat, mis toetab ja täiendab liikmesriikide meetmeid, samal ajal täiel määral respektides liikmesriikide vastutust kutseõppe sisu ja korralduse eest”.

6.3. Kuni 1980. aastateni oli kutseõppe valdkonnas sõnastatud palju kavatsusi, kuid praktikas oli võetud vähe meetmeid. Kõnealuse tava katkestas Eurydice loomine, mis on Euroopa haridussüsteemide ja hariduspoliitikate alase teabe kogumise, järelevalve ja levitamise ametlik võrgustik. 1985. aastal määratleti hariduspoliitika õiguslik alus, milles kutseõppe mõiste hõlmas laias tõlgenduses igasugust õpetust elukutse omandamise eemärgil, sealhulgas kõrgharidus.

6.4. Kõnealusest ajast alates muutus koolitusele tähelepanu pööramine ühenduse poliitikavaldkondades prioriteediks ning see materialiseerus esimestes ühenduse programmides (COMETT, ERASMUS, LINGUA kõrghariduse valdkonnas ning PETRA, EUROTECNET ja FORCE kutseõppe valdkonnas).

6.5. Illustreerivaks näiteks kõnealuste programmide mõju kohta koolitusele ühenduse tasandil on programm ERASMUS, mis teatavate liikmesriikide esialgsel vastuseisule vaatamata on oma üle 20 aasta pikkuse olemasolu vältel võimaldanud ligikaudu 1 500 000 noorel ja 250 000 õpetajal veeta teatud perioodi väljaspool oma päritoluriiki ülikoolis õppides või õpetades, mis on avaldanud positiivset mõju kogu Euroopa integratsiooniprotsessi edendamisele.

6.6. Pärast pikaksveninud perioodi, mil Lissaboni strateegia raames esitati ettepanekud kõigi koolitustasandite kohta algkoolist kuni ülikoolini, kehtestas 2000. aasta märtsi Euroopa Ülemkogu Euroopa Liidu strateegiliseks eesmärgiks saada maailma kõige konkurentsivõimelisemaks, dünaamilisemaks ja teadmuspõhiseks majandusjõuks. Sellele järgnes 2002. aasta Euroopa Ülemkogu kohtumine Barcelonas, kus kinnitati seda olulist rolli uuesti ja kehtestati eesmärk muuta Euroopa haridus- ja koolitussüsteemid 2010. aastaks kvaliteedi mõõdupuuks kogu maailmas.

6.7. Nii ühiskonna kui teadlaste poolt tehtud investeeringutega soovitud mahus laiapõhjaliste ja keerukate alusteadmiste ja kõrgetasemeliste eriteadmiste omandamiseks võtab ühiskond, mida esindavad poliitikud, endale vastutuse kõnealuste investeeringute parimaks võimalikuks kasutamiseks. Kõnealune vastutus peab leidma väljenduse haritud teadlaste asjakohase karjääri eest hoolitsemises, tagades atraktiivsed spetsialiseerumisvõimalused ning hoides ära erialast kõrvalekaldumise. Komitee toetab komisjoni tema püüdlustes seda ülesannet täita ⁽²⁾.

7. VKEde seisukohast

7.1. Lisaks eksisteerivad takistavad tegurid ka VKEde tasandil ning EMSK on arvamisel, et peamiseks selliseks teguriks on asjaolu, et VKEdele pole teadustegevusse investeerimiseks ning uuenduslike uurimisiideede ja -võimaluste kasutamiseks piisavalt ressursse. Võimalusi on erinevaid, kuid teabe ja võimaluste rohkus on iseenesest veel üks takistav tegur, sest see tekitab võõrandumist.

7.2. Komitee kinnitab siiski uuesti olulist vajadust luua soodne keskkond VKEde otseseks osalemiseks ELi teadustegevuses ja innovatsioonialgatustes, nagu seda näevad ette seitsmenda raamprogrammi allprogrammi „Suutlikkus” olulised meetmed. VKEsid on väga palju ja nad on väga olulised uute töökohtade loojatena.

⁽²⁾ ELT C 110, 30.4.2004, lk 3.

7.3. VKEde osalemist takistab sageli nende suurusele vastavate menetluste puudumine, see on tegur, mis koos asutamisetapil vajaliku riskikapitaliga kuulub peamiste raskuste hulka VKEde osalemisel. Suurtel ettevõtetel on vastavad bürood ja vajalik teave programmide rahastamise taotlemiseks, kuid väikeettevõtted otsustavad sageli rahastamise taotlemisest loobuda, kui nad näevad, milline liigne bürokraatia taotluste esitamise, lepingute ettevalmistamise ja järgneva haldamisega kaasneb.

7.4. Kõik kõnealused tegurid muudavad raskeks EMSK arvamustes tihti nimetatud VKEde osalemise strateegilise eesmärgi saavutamise, samal ajal peitub VKEde aga tohtu innovatsioonipotentsiaal. EMSK nõuab veel kord, et lihtsustataks VKEde osalemise eeskirju. VKEdele on märkimisväärne loominguiline potentsiaal ja nad tähendavad olulist esindatust, arvestades nende lähedust kodanikuühiskonnast lähtuvatele ootustele ja nõudlustele uute toodete järele.

8. Täiendavad märkused

8.1. Nõustudes täies ulatuses asjaoluga, et oluline panustamine teadus- ja arendustegevusse on kõigi kaasaja majanduste osa, ei tohi me unustada, et kogu protsess peab põhinema rangelt keskkonnasõbralikul tootmisel, meie väärtussüsteemi ja Euroopa sotsiaalse mudeli hoolikalt kaitsel.

8.2. Et muuta uus teadustegevusel ja innovatsioonil põhinev poliitika tegelikkuseks ja võimaldada Euroopa süsteemil võita tagasi oma konkurentsivõime muude arenenud majanduste ja tärkava majandustega riikide suhtes, peame võtma strateegilise kohustuse ja suurendama oluliselt nii inim- kui ka rahalisi ressursse, et Euroopa suudaks saavutada maailma teaduses tipptaseme.

8.3. EMSK rõhutab ka asjaolu, et innovatsiooni ja konkurentsivõime eelduseks on kõigi haridusastutuste – algkoolidest ülikoolideni – pakutav asjakohane, kõrgeimatele rahvusvahelistele standarditele vastav kutsekoolitus ja haridus, mis innustab noori teadlasekarjääri valima ja tagab kõrgete kutseoskustega motiveeritud inimressursi.

8.4. Euroopa Komisjoni majandusvolinik Joaquín Almunia on esitanud 27 liikmesriigile keskpika majandusprognoosi, mis on tõsiselt muret tekitav. Prognoosi kohaselt valitseb Euroopas sügav majanduslangus, majanduskasv on kahanenud 1,8 %le. Euroala riikides on prognoos muret tekitav ka nende riikide puhul, kes on alati Euroopa majandust juhtinud, nt Saksamaa (– 2,3 %). Finantskriis on tõsiselt mõjutanud Iirimaa (– 5 %), Hispaaniat ja

Itaaliat (– 2 %) ning Prantsusmaad (– 1,8 %). Kõnealuse prognoosi kohaselt on Euroopa SKP langusel hävitav mõju tööhõivele, töötuse määr kasvab 8,2 %-ni, kaob 3,5 miljonit töökohta ja eelarve puudujääk on 27st liikmesriigist 12s suurem kui Maastrichti lepingus sätestatud 3 % SKPst, suurim eelarvepuudujääk on Iirimaa (11 %), Hispaania (6,2 %) ja Prantsusmaal (5,4 %).

8.5. Kõnealused andmed pärinevad 2009. aasta jaanuarist, kuid need näivad juba nüüd olevat kaugel praegusest tegelikkusest. Volinik on kõnealuses küsimuses juba mitu korda sõna võtnud, hoiatades majandusolukorra järkjärgulise ja pideva halvenemise eest ning ennustades, et 2010. aastaks on kadunud 6 miljonit töökohta. Oma EMSKs peetud kõnes märkis volinik Almunia, et kõige värskemate andmete kohaselt tuleks jaanuari majandusprognoosi veelgi negatiivsemaks hinnata.

8.6. Et hinnata ikka olemasolevat lõhet ja meie kaugust eesmärgist, mille täitmine oleks vajalik ühenduse tasandil majanduse taastamiseks, piisab vaid, kui võrdleme Euroopas ja Ameerika Ühendriikides tehtud investeeringuid. Ameerika Ühendriigid on teadustegevusse pidevalt investeerinud 3 % SKPst, samal ajal kui Euroopa Liit investeerib alla 2 %, mõned liikmesriigid endiselt tunduvalt vähem Lissaboni strateegiaga ette nähtud 3 % eesmärgist. Täna sees majandussurutises näib ka see eesmärk koguseliselt täiesti ebapiisavana.

8.7. Kõnealune negatiivne stsenaarium näitab selgelt, kui mahaäänud Euroopa on ja kui suurt jõupingutust on vaja, et saavutada uuesti piisavalt kõrge konkurentsivõime rahvusvahelises tööstuses, mis muutub kiiresti peamiselt tärkavate majandustega riikide tõttu.

8.8. Euroopa peaks seetõttu teadma, kuidas saada konkurentssieelis teadmistesse (teadus- ja arendustegevus, haridus, kutseõpe) investeerimise positiivsetest tulemustest ning tööstuslike majanduste kasvust, ning otsustavalt selles suunas liikuma.

8.9. Aruannetest ilmneb, et ettevõtted saavad uurimistegevusest rohkem kasu, kui nad teevad töötajatega tõhusat koostööd, arendavad nende pädevusi ja organiseerivad töökohad nii, et töötajate ideed saaksid areneda ja neid oleks võimalik muuta ettevõtte tegelikuks poliitikaks.

8.10. Töötajatest lähtuv innovatsioon on asetanud ettevõtted paremale positsioonile, aidanud neil kokku hoida palju raha ja suurendanud nende konkurentsivõimet. Kõnealust põhimõtet tuleb toetada ja see võib osutuda kasulikuks, kui me ei räägi mitte rohkem töötamisest, vaid räägime targemini töötamisest.

Brüssel, 14. mai 2009.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Liikmesriikide õiguslike tõkete mõju ELi konkurentsivõimele”

(ettevalmistav arvamus eesistujariigi Tšehhi Vabariigi taotlusel)

(2009/C 277/02)

Raportöör: **Joost van IERSEL**

27. juuni 2008. aasta kirjas palus Euroopa asjade eest vastutav Tšehhi Vabariigi asepeaminister Alexandr Vondra eesistujariigi Tšehhi Vabariigi nimel Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteel koostada ettevalmistav arvamus teemal

„Liikmesriikide õiguslike tõkete mõju ELi konkurentsivõimele”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 24. aprillil 2009. Raportöör oli Joost van Iersel.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 453. istungjärgul 13.–14. mail 2009 (14. mai istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 198, vastu hääletas 4, erapooletuks jäi 10.

1. Järeldused ja soovitus

1.1. Siseturg üldise poliitilise eesmärgina, mis on suunatud majanduskasvu ja tööhõive edendamisele ning säästva arengu loomisele, on Euroopa integratsiooniprotsessi keskmes. Ühtne turg on olnud väga edukas arvukate õiguslike tõkete kõrvaldamisel kodanike ja tarbijate, ettevõtjate ning ühiskonna kasuks üldiselt ⁽¹⁾. Selles kontekstis on õigusriik juhtpõhimõte.

1.2. Aga vastupidiselt tavapärasele ütlusele, et siseturu loomine on lõpetatud, on majandusdünaamika tõttu vaja teha pidevaid jõupingutusi, et luua tõeliselt ühtne turg avaliku ja erasektori osalejatele terves ELis. Lisaks sellele ei ole ELi õigustik veel võimaldanud saavutada siseturu tõhusat toimimist sellistes olulistest valdkondades nagu finantsteenused ja energiapoliitika. Praegust olukorda arvestades on kiiresti vaja tõhusat õigusraamistikku finantssektorile.

1.3. Lähiajaloo kõige tõsisemas majanduslanguses ja finantsturgude süsteemses kriisis on usalduse ja usaldusväarsuse taastamine Euroopas väga oluline. Kriisi lahendamiseks on vaja praegused poliitilised lähenemisviisid ümber töötada, eelkõige finantssektoris. Proteksionismi ja poliitika taasriigistamise ohtude vältimiseks ning avatud turgude säilitamiseks ELis ja väljaspool ELi on Euroopa Liidul vaja tungivalt kehtestada selge poliitiline suund. Komitee kutsus nõukogu ja liikmesriike üles võtma endale pidev ja kindel kohustus võidelda proteksionismi ja turu killustatusega.

1.4. Sellised meetmed kriisi mõju leevendamiseks nagu riigi otsene sekkumine pangandusse või pankade riigistamine, samuti konkreetsed fiskaal- ja finantsstiimulid, ehkki need on käimasolevas kriisis vajalikud, ei tohi kahjustada ELis kokkulepitud keskpika perspektiivi eesmärke ega ohustada kehtivaid edukalt toimivaid raamtingimusi, sealhulgas ettevõtete päästmise ja ümberkorraldamise toetamise eeskirju. Vastasel juhul luuakse võimalus laialaatuslikeks konkurentsimoonutusteks. Samal ajal on oluline õppida kriisist, millised õigusaktid ja finantsmeetmed on pikaajalise säästva arengu saavutamiseks vajalikud.

1.5. Järsu majanduslanguse tõttu on Euroopa ettevõtlastele ja töötajatele vaja tugevat, elujõulist ja õiglast keskkonda, et edendada majanduskasvu, uuendusi, töökohtade loomist, sotsiaalset ja jätkusuutlikku arengut. Lissaboni ja Göteborgi tegevuskava ⁽²⁾ on jätkuvalt nii ELis kui ka maailmas majanduskasvu ja tööhõive ning elujõulisuse ja uuenduslikkuse edendamise nurgakivi.

1.6. Selles suhtes on ülimalt tähtis parem õigusloome ja sellega seotud algatused ELi tasandil, õigusaktide korrektne ülevõtmine ja jõustamine liikmesriikides ja piirkondlikul tasandil. Peamised osalejad, st komisjon, Euroopa Parlament, nõukogu ja liikmesriigid ise, peaksid olema neile eesmärkidele täielikult pühendunud.

1.7. Hea valitsemise saavutamiseks peaksid lisaks riiklikele osalejatele ka ettevõtted ja ettevõtlusorganisatsioonid, sotsiaalpartnereid ja organiseeritud kodanikuühiskond andma oma panuse ning tundma vastutust ja aruandluskohustust kogu protsessi jooksul.

⁽¹⁾ Ülevaate saamiseks tõkete kasvutendentsist ühtsel turul vt EMSK ühtse turu seireüksuse koostatud uurimust aadressil http://www.eesc.europa.eu/smo/news/index_en.asp.

⁽²⁾ Göteborgis 2001. aasta juunis toimunud Euroopa Ülemkogu tippkohtumisel lisati Lissaboni tegevuskavasse keskkonnamõde.

1.8. Euroopa integratsiooni eesmärgi edendavad ka sellised uued teemad nagu nn uus lähenemisviis ja kaupade pakett 2008, põhjendamatult halduskoormuse vähendamine ning kutsekvalifikatsioonide tunnustamine.

1.9. Hiljutised arengud kinnitavad veel kord komitee kauaaegset seisukohta, et komisjon kui aluslepingute järelevalvaja peaks saama rohkem vahendeid – selle asemel, et teda takistada, nagu sageli juhtub –, et tõhusalt tagada riiklike õigusaktide vastavus ELis kokkulepitud õigusnormidega.

1.10. Praegune teenuste direktiivi rakendamine 2009. aastal avab kodanikele ja ettevõtjatele uusi võimalusi. Tõhusa järelevalve abil tuleb vältida aga sotsiaal-, kvaliteedi-, keskkonna- ja ohutusstandardite alandamist.

1.11. Õiguslike tõkete kõrvaldamine ja viis, kuidas seda teha, nõuab eriti praegu paremat teabevahetusstrateegiat ELi tasandil ja liikmesriikides. Teabevahetus peab aitama kaasa ELi usaldusvärsuse kasvule ning edendama kodanike ja ettevõtjate usaldust euroskepsise taustal.

1.12. Õiguslike tõkete kõrvaldamine, parem õigusloome ja kokkulepitud raamtingimused ELis toetavad samuti ELi positsiooni läbirääkimistes teiste kaubandusblokkidega Maailma Kaubandusorganisatsioonis ja Doha läbirääkimiste voorus.

1.13. EL võib oma ajaloost õppida, et rasked ajad võivad juhtida edutoovatele radadele. Eelmise sajandi 70ndate aastate ja 80ndate aastate alguse kriis kinnitas poliitilist tahet luua majandus- ja rahaliit ning viis 1985. aastal ühtse Euroopa aktini, millest sai „Euroopa 1992” alus – teerada siseturu lõpuleviimisele.

2. Sissejuhatus

2.1. Käesolevas ettevalmistavas arvamuses teemal „Õiguslike tõkete mõju konkurentsivõimele”, mille komitee koostab eesistujariigi Tšehhi Vabariigi taotlusel, keskendutakse sellele, kuidas jõuda siseturuni, kus ei ole (põhjendamatuid) haldustõkkeid ja mis põhineb paremal õiguslikul reguleerimisel. Ühtne turg pakub Euroopa kodanikele ja ettevõtjatele kindla ja turvalise õiguskeskkonna isikute, kaupade, teenuste ja kapitali vabaks liikumiseks kogu ELis.

2.2. Oma programmis keskendub praegune eesistujariik Tšehhi Vabariik eelkõige teenuste direktiivi õigeaegsele ja korrektsele rakendamisele ning liikmesriikidevaheliste kaubandustõkete edasise eemaldamisele kooskõlas siseturu läbivaatamise strateegiaga. Neid eesmärgi näha õigustatult riiklike reformikavade ja Lisaboni strateegia ning selle läbivaatamise ja võimaliku muutmise (2010. aastal) laiemas perspektiivis.

2.3. See raamistik hõlmab seoseid algatuse „Parem õigusloome”,⁽³⁾ mõjuanalüüside parema kasutamise ning ettevõtete halduskoormuse vähendamise meetmete jätkuva rakendamise ja hindamise vahel, samuti toetust Euroopa väikeettevõtlusalgatusele Small Business Act ja jätkusuutlikku ELi tööstuspoliitikat, sealhulgas sobivat innovatsioonipoliitikat.

2.4. Neid kavatsusi ja ettepanekuid tuleb rakendada väga järsu majanduslanguse kontekstis⁽⁴⁾. Neist nähtub, et kooskõlas komisjoni seisukohtadega tahab eesistujariik oma programmis säilitada strateegilised suunised sellisel kujul, nagu need määratleti parema majandusolukorra ajal. Seega on eesistujariigi eesmärk ka uute impulsside andmine komisjoni uueks ametiajaks.

2.5. Samuti soovitakse jätkata varem koostatud strateegilisi poliitikakavu, sõltumata sellest, milliseid lühiajalisi meetmeid tuleb võtta, et toime tulla ootamatute märkimisväärsete majanduslike šokkidega, mis avaldavad mõju majandusharudele, investeringutele ja töökohtadele.

2.6. Käesolevas arvamuses asetatakse põhirõhk takistuste kõrvaldamisele ettevõtluse edasiselt spontaanselt arengult Euroopas. Sellest tulenevalt tuleb konkurentsivõime tugevdamist määratleda kui võrdsete võimaluste tugevdamist ELis, muutes ühise õigusliku aluse võimalikult tõhusaks.

2.7. Selle protsessi nurgakivi on kokkulepitud parema õigusloome tegevuskava, milles asetatakse rõhk õigusaktide kvaliteedile, mõjuhindangutele, lihtsustamisele, vajaduse korral uute eeskirjade loomisele ja halduskoormuse 25-protsendilisele vähendamisele aastaks 2012⁽⁵⁾.

2.8. Käesolevas arvamuses keskendutakse õiguslike tõkete kõrvaldamisele ja tõhusale reguleerimisele, et taastada usaldus turgu vastu, pidades silmas konkurentsivõime üha ülemaailmsemat mõõdet. Mida paremini toimib siseturgu reguleeriv raamistik, seda elujõulisem on ELi positsioon maailmaareenil.

2.9. Komitee on juba väljendanud oma seisukohti mitmes valdkonnas. Kuna konkurentsimaatika on väga lai, keskendutakse kõnealuses arvamuses teemadele, mis on praeguses olukorras eriti pakilised.

⁽³⁾ ELT C 24, 31.1.2006, lk 39.

⁽⁴⁾ Vt OECD hiljutist aruannet, milles toetatakse jätkuvat õigusloome ja konkurentsieelset reformi praeguses kriisikontekstis (Going for Growth 2009).

⁽⁵⁾ Vt eelkõige „Parema õigusloome kava kolmas strateegiline läbivaatamine Euroopa Liidus”, KOM(2009) 15 lõplik.

2.10. Siseturu rajamise lõpuleviimisel on tehtud muljetavaldavaid edusamme. Samas on vaieldamatu, et konkreetsetes valdkondades – energia, finantsküsimumused, potentsiaalne juhtalgatus ühenduse patent (!) ning sotsiaalvaldkonnas tegutsemise vajadus – on ühtlustamine jätkuvalt puudulik. Käimasolevad riigi valitsuste ettevõtmised – õigusloome ja haldustavad – nõuavad Euroopa seisukohast pidevat tähelepanu (6).

2.11. Vajaliku ühtlustatuse puudumine või valitsuste tegevus häirib sageli oluliselt suurettevõtete toimimist ja seab kahjustavaid tõkkeid väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete üleeuroopalistele investeeeringutele.

2.12. Väikesed ja keskmise suurusega ettevõtted (VKEd) moodustavad olulise osa üleeuroopalisest konkurentsivõimest. Suured ettevõtted on Euroopa tugevuse säilitamiseks hädavajalikud. Ent allhangete, äriprotsesside killustatuse, tarne- ja lisandväärtuse ahela poolest on VKEd peamised töökohtade loojad. VKEd on üldjuhul piisavalt paindlikud, et kohaneda vajaliku säästva tootmisega, ja sageli on nad eelkõige partneritena väärtus- ja tarneahelas jätkusuutlikku ja ökoloogilist tootmist edendavate leiutiste ja uute süsteemide algatajad.

2.13. Õiguslikud tõkked ei mõjuta mitte ainult äritegevust, vaid ka töötajate piiriülest liikumist (7). On oluline tagada, et tööturul kehtivaid põhiõigusi ja eeskirju kohaldatakse kõigile töötajatele (8).

3. Taust ja üldised märkused

3.1. Ühtne turg on dünaamiline kontseptsioon. Selle sisu ja võrdsete võimaluste loomine majandustegevuses osalejatele Euroopas on määratletud asjakohaste ELi poliitiliste eesmärkidega ja tagatud Euroopa Liidu õigusaktidega. Samuti kohandatakse eesmärke ja reegleid õigeaegselt vastavalt muutuvatele oludele. Kui on vajalik ja sobilik, tuleks töötajate kaitseks võtta sobivaid ja konkreetseid meetmeid võimalikult kiiresti, tõstmaks esile, et majanduslikud vabadused ega konkurentsieeskirjad ei ole ülimalislikud sotsiaalsete põhiõiguste ees.

3.2. Praegune majanduslangus mõjutab meid kõiki majanduslikus ja sotsiaalses mõttes. Samuti mõjutab see Euroopat maailmaareenil osalejana. Ebatavalised ajad võivad vajada ebatavalisi

(6) Vt Madalmaade tööandjate organisatsioonide (VNO – NCW, MKB) detsembris 2008 ilmunud selgitavat brošüüri „When will it really be 1992?“. Aasta 1992 oli välja kuulutatud kui siseturu lõpuleviimise aasta.

(7) ELT C 228, 22.9.2009, lk 14.

(8) Vt komitee arvamus teemal Töötajate liikuvuse peamiste tõkete määramine ühtsel tööturul ELT C 228, 22.9.2009, lk 14, punkt 1.5.

läheneviise ja lahendusi, nt heaks kiidetud erakorraline riigiabi „mõne liikmesriigi majanduse tõsise häire kõrvaldamiseks“, (9) mis järgib komisjoni hädaabi suuniseid, (10) aga kokkulepitud raamtingimusi ei tohi ohustada ja iga sekkumist tuleb nõuetekohaselt motiveerida.

3.3. Sageli on riiklikud õigusaktid kavandatud vastama igat liiki väljakutsetele riiklikus kontekstis. Antud kontekstis on vaja jätkata liikmesriikide vaheliste olemasolevate ja potentsiaalsete õiguslike tõkete kõrvaldamise programme ja neid julgustada.

3.4. Lühinägelik motivatsioon võib eriti praegu kergesti kahjustada poliitilist tahet tegutseda olukorrale vastavalt. Avalik või varjatud proteksionism ei ole iial kaugel. Seda enam on vaja selget üleskutset jätkata alustatud tööd õiguslike tõkete kõrvaldamisega. Mida paremini me praegu tee ette valmistame, seda elujõulisem on Euroopa majandus edaspidi.

3.5. Praegune olukord nõuab kahtlemata suuremaid jõupingutusi, et määrata kindlaks uued läbipaistvad raamtingimused finants- ja energiavaldkonnas.

3.5.1. Praeguses finantskriisis on riigid majandussüsteemi peamiste osalejatena mäguruumi juurde saanud, andes märkimisväärt hädaabi olulisematele finantsasutustele. Lisaks potentsiaalsele mõjule riigi rahandusele võib kõnealune läheneviis tekitada konkurentsimoonusi, kui riigiabi eeskirjadest kinni ei peeta, (11) ja asetada eeskujulikud pangad ebasoodsasse olukorda.

3.5.2. Kuigi komitee ei kahtle, et praegustes erakorralistes tingimustes on kohene sekkumine vajalik, on oluline olukorra arengut tähelepanelikult jälgida, (12) et säilitada kodanike ja majanduse jaoks oluliste elementidena praegune ühtekuuluvus, õigusriik ja konkurentsitase Euroopa turul.

(9) Vt EÜ asutamislepingu artikli 87 lõike 3 punkt b. Tegemist on õigusliku aluse sihipärase vahetusega (tavaliselt kohaldatakse artikli 87,3 lõike 3 punkti c). See võimaldab liikmesriikidele anda rohkem finantsabi ja võib viia konkurentsimoonuseni. Seetõttu „peab komisjon neid plaanitud ja heaks kiidetud konkurentsimoonusi pidevalt ja hoolikalt jälgima ning korrigeerima niipea, kui majanduslik olukord normaliseerub“, vt arvamus ELT C 228, 22.9.2009, lk 47.

(10) ELT C 16, 22.1.2009, lk 1.

(11) ELT C 270, 25.10.2008, lk 8, ELT C 10, 15.1.2009, lk 2, ELT C 72, 26.3.2009, lk 1.

(12) Sõna „jälgimine“ kasutatakse siinkohal ja ka punktides 4.2.1 ja 4.2.6.2 üldises tähenduses, komisjoni rolli ja volitusi täpselt määratlemata. Need sõltuvad konkreetsetel juhtudel kasutatavatest õiguslikest vahenditest.

3.5.3. On vaja uusi raamtingimusi ja õigusnorme. Nende puhul tuleb keskenduda pangandussektori Euroopa tasandi järelevalvele (või siis tuleb seda Euroopa tasandil rangelt koordineerida), hädavajalikule reguleerimisele ja praegu lahknevatele meetmetele pankade suhtes⁽¹³⁾. Komitee rõhutab vajadust parema õigusloome ja kontrolli järele finantssektori üle, nagu on välja pakutud Tšehhi Vabariigi eesistumise ajal komisjoni nimel koostatud de Larosière'i aruandes⁽¹⁴⁾. Euroopa järelevalve peaks lisaks pangandussektori le hõlmama ka kindlustussektorit.

3.5.4. Eelseisvas arutelus õigusliku finantssüsteemi üle peaks strateegiliseks eesmärgiks olema seatud ka usaldusväärse raamistiku loomine Euroopa majanduse üldise tulevase elujõulisuse saavutamiseks. Selline laiem perspektiiv on senini käsitlemata.

3.5.5. Energia kui peamine toormaterjal tervele ühiskonnale võib olla mitmeski mõttes – hinnad, riiklik sekkumine, liberaliseerimise ulatus, konkurents ja muu – (soovimatute) õiguslike tõkete allikas, mis kahjustab tõeliselt võrdseid võimalusi ja millel võib olla negatiivne mõju ka teistele tööstusharudele. Selliste struktuuriliste ja õiguslike tõkete kõrvaldamine sisekaubanduselt ja investeeringutelt peaks olema ühise energiaturu loomisel oluline motivatsioon.

3.6. Avatud koordineerimise meetod⁽¹⁵⁾ on ärritanud kõrgeid lootusi võimaluste suhtes riiklike meetmeid kooskõlastada. Selline leebe lähenemisviis jätab liikmesriikidele palju tegutsemisruumi, mis on õiguslike tõkete tekkimise täiendav allikas. Struktureeritum lähenemisviis oleks teretulnud.

3.7. Sellega seoses on oluline arutada, kas ELi direktiivid või määrused on konkreetsel juhul ühtlustamise jaoks kõige asjakohasem õiguslik alus. Samuti rõhutab komitee, et standardiseerimise edasine edendamine, millega saavutatakse muu hulgas läbipaistev keskkond ja parem koostalitlusvõime, on paljudel juhtudel kõige kasutoovam.

3.8. Tõkked Euroopa konkurentsikeskkonnas on mitmetahulised. Neid võib peamiselt jaotada järgmistesse eri kategooriatesse, millega tuleb eraldi tegeleda.

3.8.1. Esimene kategooria hõlmab teises liikmesriigis tegutseda soovivate kodanike ja ettevõtete ees seisvaid olemasolevaid tõketeid. Sellist liiki tõkkesid võivad tekkida riiklikest õigusaktidest, eeskirjadest või haldusmenetlustest, mis ei sõltu iseenesest ELi õigusaktidest ja nende ülevõtmisest, ning neid on seetõttu piiriülelsetel tegutseda plaanival ettevõtetel raske ette näha.

⁽¹³⁾ ELT C 224, 30.8.2008, lk 11.

⁽¹⁴⁾ Vt de Larosière'i aruanne finantsjärelevalve kohta ELis, 25. veebruar 2009.

⁽¹⁵⁾ Kõnealune meetod loob ELi liikmesriikide koostööks raamistiku sellistes poliitikavaldkondades, mis on riikide pädevuses, nagu tööhõive, sotsiaalne kaitse, sotsiaalne kaasatus, haridus, noored ja koolitus. See on tüüpiline valitsustevaheline poliitikavahend. Täiendav teave: http://europa.eu/scadplus/glossary/open_methodcoordination_en.htm.

3.8.2. Euroopa integratsioon ei too tingimata kaasa riiklike eeskirjade vähenemist, paljudel juhtudel just vastupidi. Väga sageli tekitavad sellised (täiendavad) riiklikud eeskirjad lisatõkkesid. Lisaks võib praeguses majanduslikus olukorras konkreetsel õigusnormidel olla proteksionistlik mõju.

3.8.3. Kolmandat tüüpi tõke võib tuleneda sellistest olemasolevatest algatustest nagu ettevõtete täisteeninduspunktid, mis aga päris kavakohaselt ei toimi. Selle põhjus võib olla asjakohaste vahendite puudumine või mõni muu probleem, näiteks teabe kättesaadavus ainult asjaomase riigi keeles.

3.8.4. Neljas tõkke tüüp on võrdsete võimaluste loomiseks mõeldud soovitatavad algatused, mida aga ei ole ellu viidud või mis on poolikult ellu viidud. See tõkkesid tüüp tuleneb sellest, et liikmesriigid ei järgi täielikult Euroopa õigusakte või eeskirju⁽¹⁶⁾.

3.8.5. Konkreetsed tõkked, mida võiks siinkohal veel nimetada, on muu hulgas põhjustatud lõhest eurotsooni riikide ja ülejäänud liikmesriikide vahel, kohustuslikest töökeeltest liikmesriikides ning erinevatest maksusüsteemidest ja -baasidest.

3.9. Mitmed mainitud tõkked on riiklike haldus- ja õigussüsteemide kõrvalsaadus. Sellest tulenevalt peaks asetama suurt rõhku piiriüleste probleemide käsitlemise ühtsusele.

3.10. Sobivalt kooskõlastamata ja eriti ELi riigiabi eeskirju järgimata võivad konkreetsed finantsstiimulid uusi tõkkesid luua. Komitee rõhutab, et kõigil juhtudel tuleb järgida ühenduse õigustikku – nii õigusakte kui ka vahendeid.

3.11. Põhjendamatute tõkete kõrvaldamise eesmärgil on väga teretulnud spetsiaalsed võrgustikud ELi ja riiklike ametiasutuste vahel, näiteks Enterprise Europe Network, SOLVIT, Euroopa konkurentsivõrgustik ja parimate tavade vahetamise *on-line* platvormid.

3.12. Koostöö ja vastastikuse teabevahetuse puudumine riiklike haldusametite vahel ELi õiguse rakendamisel on suur probleem. Selles valdkonnas koostab komitee praegu arvamust siseturu infosüsteemi algatuse (IMI)⁽¹⁷⁾ kohta.

⁽¹⁶⁾ ELT C 325, 30.12.2006, lk 3.

⁽¹⁷⁾ Vt KOM(2008) 703, samuti ELT C 325, 30.12.2006, lk 3.

3.13. Lisaks peaks riiklike haldusasutuste vaheline suurenev teavahetus olema lisakontrolli võimalus konkreetsetes valdkondades riiklikest eeskirjadest ja kohustustest tulenevate võimalike (varjatud) tõkete üle.

3.14. Samamoodi peaks olema olulise tähtsusega ELi õigusega tegelevate riikliku tasandi riigiteenistujate koolitamine ja ettevalmistamine. Oskuste ajakohastatuse tagamiseks on vaja sobivaid vahendeid. See on eriti oluline seoses suurema rõhuasetusega kogemustel põhineva poliitikaloo vahendite kasutamisele, nagu mõju hindamine ja halduskoormuse mõõtmine.

3.15. Komitee on mitmes arvamuses väitnud, et komisjonipoolne tõhus järelevalve ELi eeskirjade ja kokkulepete kohaldamise üle liikmesriikides on hädavajalik.

3.16. Ühisturu hea valitsemise saavutamiseks peaksid lisaks riiklikele osalejatele ka ettevõtlus ning ettevõtlusorganisatsioonid, sotsiaalpartnerid ja organiseeritud kodanikuühiskond andma oma panuse ning tundma vastutust ja aruandekohustust võrdsete võimaluste raamtingimuste edendamisel Euroopas. Vahendid selleks on järgmised: praktiline kogemus, heade tavade vastastikune tutvustamine, isereguleerimine, eri tasandite sotsiaaldialoog, suhtlemine ja teavahetus ning muu.

4. Konkreetsed küsimused

4.1. Parem õigusloome

4.1.1. Parem õigusloome on elujõulise ettevõtluskeskkonna jaoks oluline strateegia. Punktis 2.7 määratletud parema õigusloome tegevuskava on kõnealuse strateegia põhimootor.

4.1.2. Parem õigusloome puudutab nii ELi tasandil ühtlustamist vajavate teemade valimist kui ka õigusloome meetodeid, st määrused, üksikasjalikud direktiivid või raamdirektiivid. Liikmesriikide vahelised õiguslikud tõkked säilivad, kui direktiivid on liiga hägusad või nendes sätestatakse vaid miinimumnormid.

4.1.3. Komitee on mitmel korral kiitnud heaks komisjonipoolse ühenduse õigusaktide sihipärase uuendamise, mis aitaks kohendada muutuvate tingimustega ja kõrvaldada olemasolevad õiguslikud tõkked.

4.1.4. Tuleb tunnistada, et teatud teemasid ei saa liikmesriikide erinevate õigusraamistikute tõttu ühtlustada. Neil juhtudel tuleb võimalikke õiguslikke tõkkeid eraldi analüüsida.

4.1.5. Märkimist väärib see, et Euroopa Komisjon teostab edukalt mõjuhindanguid, samas kui liikmesriikides esineb kõnealuses

valdkonnas olulisi puudujääke. See pärsib võrdseid võimalusi äritegevuseks ja liikuvuseks üldiselt.

4.1.6. Mõjuhindangud on väga kasulik vahend võitluses ülereguleerimisega ja ka uute eeskirjade loomisel. Tänu mõju hindamisele suureneb teadlikkus komisjonis, Euroopa Parlamendis ja nõukogus. Komitee arvates on oluline, et nõukogu ja Euroopa Parlament järgiksid kogu õigusloome protsessi jooksul mõjuhindanguid ja nende ajakohastatud versioone.

4.1.7. Mõjuhindangute puhul on vaja üldist ja integreeritud lähenemist, võttes arvesse mitte ainult kaupade ja teenuste tehnilisi aspekte, vaid ka selliseid kõrvalmõjusid nagu keskkonnavalendused ja tarbijate huvid. Teisest küljest tuleb keskkonna- ja tarbijakaitsealastes õigusaktides alati arvestada vajadust konkurentsivõimelise tööstuse järele. Õnnestunud mõjuhindangutes on kõigil sidusrühmadel oma koht.

4.2. Rakendamine ja jõustamine ⁽¹⁸⁾

4.2.1. Korrektnel ja õigeaegne rakendamine ja jõustamine kohalikul tasandil on parema õigusloome lahutamatu osa. Kogemus näitab, et nii puudulik kui ka ülemäärane rakendamine (liigrange ja valikuline rakendamine) on õiguslike tõkete, piiriüleste probleemide ja proteksionismi peamine allikas. Seetõttu tuleb hoolikalt hinnata mehhanisme ja vahendeid, mis on vajalikud ELi õigusaktide järelevalveks ja tugevdamiseks liikmesriikide tasandil.

4.2.2. Tuleb järgida subsidiaarsuse põhimõtet. See ei tohiks aga olla ühesuunaline. EL ei tohi tõepoolest sekkuda riiklikesse menetlustesse ja haldussüsteemidesse. Aga asutamislepingus nähakse ka ette, et EL tagab liidu eesmärgid ja turu toimimise vastavalt kokkulepitud eeskirjadele. Vaid sel tingimusel on võimalik rahuldavalt lahendada probleeme, mis ettevõtetele, muudel organisatsioonidel ja kodanikel kohapeal tekivad.

4.2.3. Ehk teisisõnu, seos ühenduse reeglite ja subsidiaarsuse vahel on peen. Komitee on arvamisel, et integratsiooni süvenedes tuleb määratleda õige tasakaal riiklike haldustavade ja -süsteemide ning ELi järelevalve vahel ja rakendada seda vastavalt kokkulepitud eesmärkidele.

4.2.4. Seda ilmestavad eriti hästi kohalikud ja piirkondlikud üksused, kes paljudes liikmesriikides vastutavad ELi õiguse rakendamise eest. Neil üksustel tuleb ELi õigust asjakohaselt arvesse võtta.

⁽¹⁸⁾ ELT C 24, 31.1.2006, lk 52.

4.2.5. Teine lai ja oluline valdkond on riigihange. Hoolimata 2004. aasta direktiivide rakendamisest, on traditsioonilised tavad ja haldusmenetlused, sealhulgas piiriüleseid investeeringuid pidurdavad õiguslikud tõkked, endiselt jõus. Riigihanke valdkonda tuleb pidevalt jälgida, austades samas kollektiivläbirääkimisi sotsiaalpartnerite vahel.

4.2.6. Komitee arvab, et ELis õiguslike tõkete kõrvaldamise eesmärgil tuleb märkimisväärselt parandada valitsemistava.

4.2.6.1. Praegune tagasiside õigusaktide tegeliku rakendamise kohta on endiselt mitterahuldav ⁽¹⁹⁾.

4.2.6.2. Komisjonipoolset järelevalvet kui õigusriigi juurde lahutamatuks kuuluvat osa tuleks süstemaatiliselt laiendada ELi õiguse rakendamisele ja jõustamisele. Kõnealune küsimus nõuab erilist tähelepanu ja poliitilist arutelu.

4.2.6.3. Lisaks on soovitatav luua hindamisvõrgustikud neis riiklikes ametiasutustes, ⁽²⁰⁾ kus seda veel tehtud ei ole, ja edendada liikmesriikide halduspädevust.

4.2.6.4. Samal põhjusel toetab komitee täielikult Regioonide Komitee hiljuti loodud subsidiaarsuse järelevalve võrgustikku, mille eesmärk on lihtsustada ELi ning kohalike ja piirkondlike üksuste vahelist teabevahetust.

4.2.6.5. Komisjon peab tagama, et riiklikud reguleerivad asutused rakendavad ELi eeskirju ühtmoodi ja kooskõlastatult.

4.2.6.6. Punktis 4.2.6 mainitud soovitud valitsemistava tuleb ühtmoodi ellu viia ka mitteõiguslike tõkete puhul, mis sageli tulenevad olemasolevatest haldustavast.

4.3. Teenuste ühtne turg

4.3.1. Euroopa teenuste siseturg on jõudnud pöördepunkti. 2009. aasta lõpuks kavandatud teenuste direktiivi ülevõtmist ja rakendamist tuleb tähelepanelikult jälgida, et tagada, et riiklikul tasandil ei lisandu uusi tõkkeid ega erinevusi. Seejuures tuleb aga vältida sotsiaal-, kvaliteedi-, keskkonna- ja ohutusstandardite alandamist. ELi teenuste direktiivi ülevõtmiseks peavad haldustöötajad olema piisavalt koolitatud (keeleoskus, kultuuridevaheline pädevus).

⁽¹⁹⁾ Euroopa Komisjon pakub välja mitmed teabeallikad, sealhulgas kontaktpunktid kaebuste esitamiseks, näiteks kõnekeskus Europe Direct, Eurojus, riiklikud SOLVITi keskused, Euroopa tarbijakeskused, võrgustik Enterprise Europe ja portaal Your Europe.

⁽²⁰⁾ Komitee juhib tähelepanu siseturu infosüsteemile (IMI), mille komisjon töötab välja riiklike ametiasutuste vahel ELi õigusaktide kohta vastastikuse teabe liikumise lihtsustamiseks.

4.3.1.1. Euroopa Komisjoni praegune lähenemisviisi direktiivi ülevõtmise toetamisel riiklikul tasandil tundub olevat tõhus ja seda tuleks edasi julgustada.

4.3.2. Teenuste direktiivi konkreetsete aspektide seas on asumisvabadus ja piiriülene tegevus võtmetähtsusega Euroopa ettevõtlusele soodsa keskkonna loomiseks ⁽²¹⁾.

4.3.2.1. Tagasiside asjaomastelt sidusrühmadelt annab tunnistust sellest, et hoolimata olemasolevatest *ad hoc* meetmetest, mis lihtsustavad ettevõtluse alustamist mõnes muus liikmesriigis, saab olukorda veelgi parandada.

4.3.3. Veel üks käsitlemist vajav küsimus puudutab lähenemisviisi valdkondades, mida teenuste direktiiv praegu ei kata.

4.3.3.1. Teatud sektoreid, nagu finantsteenused, elektrooniline side ja audiovisuaalteenused, reguleeritakse eraldi, samas kui teisi valdkondi ELi tasandil ei reguleerita.

4.3.3.2. Viimaste puhul on liikmesriikide vahel märkimisväärsed erinevused, mis seetõttu tekitavad potentsiaalseid ootamatuid tõkkeid. Et vältida ELi ettevõtluskeskkonda otseselt mõjutavate konkreetsete küsimuste suhtes omavahel vastuoluliste lähenemisviiside kasutusele võtmist, on riikide valitsuste vahel vaja suuremat kooskõlastatust.

4.3.4. Lisaks tuleb rõhutada, et tänapäeval hāgustub üha enam kaupade ja teenuste vaheline piirjoon. Sellest tulenevalt tooks asumisvabaduse ja piiriülese tegevuse korrektne rakendamine teenuste puhul ka töötlevale tööstusele suurt kasu.

4.3.4.1. Isegi kui teenuste direktiiv on täielikult ja korrektselt üle võetud, peaksid ELi institutsioonid ja liikmesriigid sellel sektoril endiselt silma peal hoidma, et tegeleda lahendamata küsimustega ja takistada uute tõkete tekkimist. Arvestades, et kõige suuremad edusammud võrdsete võimaluste loomisel on tehtud kaupade turul, on selle valdkonna õppetunnid vāartuslik teave selle kohta, milline on parim viis, et tegeleda endiselt püsivate tõkete teadustesektoris.

4.4. Uus lähenemisviis, kaupade pakett 2008 ja standardimine

4.4.1. Tehnilise ühtlustamise ja standardimise uus lähenemisviis ⁽²²⁾ ja selle käimasolev läbivaatamine on üks käegakatsutavamaid õnnestumisi tõkete kõrvaldamisel siseturu konkurentsivõimelt.

⁽²¹⁾ ELT C 221, 8.9.2005, lk 11.

⁽²²⁾ Aastal 1985 alustatud tehnilise ühtlustamise ja standardimise uus lähenemisviis on pöördepunkt ELi siseturualases õiguses. See kiideti heaks vastusena keerulisele õiguskeskkonnale, mis tuleneb kaupade siseturu loomiseks ja lõpuleviimiseks kehtestatud üksikasjalike eeskirjade kogumist.

4.4.2. Praeguses olukorras on väga oluline säilitada uue lähene-misviisi meetod ja vältida juba saavutatud tühistamist protektsio-nistlike meetmete läbi.

4.4.3. Samuti on oluline hinnata vastastikuse tunnustamise põ-himõtte rakendamist ja kasutamist. Eelkõige tuleb seejuures uuri-da, kui suures osas on võimalik tagada säästev areng majandus-, sotsiaal- ja keskkonnavaldkonnas. Lisaks tuleb jälgida 2008. aas-ta kaupade paketi tõelist mõju. Paketi eesmärk on tagada vastas-tikuse tunnustamise tõhusus.

4.4.4. Standardimine põhineb tavaliselt vabatahtlikel meetme-tel, mitte õigusaktidel. Standardimise selge panus Euroopa majan-duslikku integratsiooni juhib tähelepanu veel lahendamata küsimustele, mis endiselt takistavad siseturul tehtavaid jõupingu-tusi ja kahjustavad ELi konkurentsivõimet maailmaturul.

4.4.5. Muudel juhtudel tekitab (õiguslikke) tõkkeid standardite puudumine teatud valdkonnas, näiteks riigihanke puhul, kus kons-sensuse puudumine tööstusettevõtjate hulgas avaldab negatiivset mõju ELi konkurentsivõimele. See ilmneb selgelt näiteks siis, kui ettevõtted alustavad nn standardite lahingut, et saavutada või kaitsta monopolset turupositsiooni, kahjustades konkurentsivõi-met ja tarbijate valikuvõimalusi. Sellisteks juhtudeks tuleks ette näha sekkumisvõimalus ELi tasandil, et lihtsustada kokkuleppe saavutamist asjaomaste poolte vahel.

4.4.6. Seepärast rõhutab komitee vajadust suurendada standar-dimisega seotud jõupingutusi sellistes valdkondades nagu riigi-hange, infotehnoloogia ja sideteenused. Moonutuste vältimiseks on standardi kehtestamisel siiski oluline arvestada kõigi sidusrüh-made arvamusega. Sellega seoses tuleks julgustada selliseid käima-solevaid algatusi nagu organisatsiooni NORMAPME töö standardimise ja VKEdede kohta.

4.5. Põhjendamatu halduskoormuse vähendamine

4.5.1. Euroopa Komisjoni üks juhtalgatus on halduskoormuse mõõtmise tegevusprogramm 2007, eesmärgiga lihtsustada ette-võtete õiguskeskkonda.

4.5.1.1. Kasutades algselt Madalmaades vastu võetud standar-dikulude mudelit, tegeleb EL praegu ELi õigusaktidest tuleneva koormuse mõõtmise viimistlemisega ⁽²³⁾.

⁽²³⁾ Kõnealuse lähenemisega, mida sageli nimetatakse võitluseks büro-kratia vastu, soovitakse määratleda ja mõõta ELi õigusaktidest tule-nevat halduskoormust, et leida lahendus selle 25-protsendiliseks vähendamiseks.

4.5.1.2. 15 eksperdist koosneva kõrgetasemelise nn Stoiberi rühma ametissenimetamine halduskoormuse vähendamiseks konkreetsete ettepanekute tegemise eesmärgil on täiendav samm kõnealuse algatuse konkretiseerimiseks.

4.5.2. Halduskoormuse vähendamise programm on riiklikul ta-sandil üha suuremat edu saavutamaks ja enamik liikmesriike on juba keskendunud kohapealse halduskoormuse hindamisele ja vähendamisele.

4.5.2.1. Et ülesanne õnnestuks, on siinkohal väga oluline koos-kõlastada kogu ELis riiklikud hindamise ja vähendamise strateegiad ning samuti kooskõlastada ELi ja riikliku tasandi strateegiad.

4.6. Kutsekvalifikatsioonide tunnustamine

4.6.1. Lisaks kaupade ja teenuste vabale liikumisele tuleb sise-turu tõhusaks toimimiseks toetada ka kutsetöötajate vaba liik-umist. Vastavalt Euroopa Teadusnõukogu otsusele teadustöötajate liikuvuse kohta on vaja kõnealust põhimõtet kohaldada laiemalt ka teistele kutsetöötajatele.

4.6.2. Kutsekvalifikatsioonide tunnustamine ELis on keeruline küsimus, mis ei piirdu õiguslike tõkete küsimusega; see vajab kä-sitlemist, kuna see on mitmel moel otseselt seotud (varjatud) tõ-keste probleemiga siseturul.

4.6.3. Euroopa kutsekvalifikatsioonide raamistiku loomisega tehti kõnealuses valdkonnas hiljuti olulisi edusamme: loodi nn viies vabadus ehk teadustöötajate vaba liikumine. Komitee tervi-tab seda olulist sammu.

4.7. Muud algatused

4.7.1. Kuna tavapärased kohtumenetlused on pikad ja kulukad, annavad alternatiivsed vaidluste lahendamise mehhanismid piiriü-lesest tegevusest tulenevate konfliktide lahendamisse väärtusliku panuse.

4.7.1.1. Siiski on praegu vähe teavet selle kohta, kuidas ettevõt-jad ja kodanikud neid vahendeid kasutavad ja milline on neile juurdepääs. Kahjuks rakendatakse komisjoni mittesiduvaid soovi-tusi kõnealuses valdkonnas vaid mõnes liikmesriigis.

4.7.1.2. Küsimust oleks vaja põhjalikumalt analüüsida, et saada teada, kuidas kõnealuseid vahendeid kui olemasolevate tõkete ja probleemide vähendamise lisameetmeid kohapeal toetada ja edendada.

4.7.2. Tõhusa toimimise korral kiidetakse õigustatult SOLVITI võrgustikku kui vahendit, mille abil on võimalik probleeme kiiresti lahendada ja uute probleemide tekkimist vältida. Iga liikmesriik peaks tagama, et riiklikele keskustele eraldatud ressursid ja personal vastaks olemasolevatele vajadustele ⁽²⁴⁾ ja et huvitatud osalejad oleksid teadlikud võrgustiku olemasolust ja ülesannetest.

4.7.3. Võrgustiku Enterprise Europe (asendab endist euroinfo keskuste võrgustikku) roll on samuti oluline, et toetada eelkõige VKEsid ja parandada keskkonda, milles nad tegutsevad. Tegelikuses on tihti peale just võrgustik Enterprise Europe see, mis esindab Euroopat kohaliku tasandi ettevõtjate seas.

4.7.3.1. Eelnevatest uuringutest ⁽²⁵⁾ selgub, et ehkki endise euroinfo keskuste võrgustiku pakutavad teenused on kvaliteetsed, ei

toimi tagasisidemehhanismid keskuste ja Euroopa Komisjoni vahel alati hästi. Seda aspekti oleks vaja hinnata, et seal, kus probleem püsib, võtta asjakohased sekkumismeetmed.

4.7.4. Kaebusi õiguslike tõkete kohta võib esitada ka otse Euroopa Komisjonile. Seda täiendavat teabekanalit tuleks sobivalt reklaamida.

4.7.5. Ise- ja kaasreguleerimise algatuste praegune tase mõjutab samuti ettevõtluskeskkonda ja need algatused võivad aidata kaasa olemasolevate tõkete kõrvaldamisele. Parimate tavade levitamiseks ⁽²⁶⁾ on soovitatav süvendada teadmisi ise- ja kaasreguleerimisest.

Brüssel, 14. mai 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

⁽²⁴⁾ ELT C 77, 31.3.2009, lk 15.

⁽²⁵⁾ Renda, A., Schrefler, L. ja Von Dewall, F. (2006), „Ex post evaluation of the MAP 2001-2005 initiative and suggestions for the CIP 2007-2013”, CEPS Studies.

⁽²⁶⁾ Komitee on koos Euroopa Komisjoni peasekretariaadiga loonud Euroopa ise- ja kaasreguleerimise algatuste andmebaasi: <http://eesc.europa.eu/self-and-coregulation/index.asp>.

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee**Arvamuse**

LISA

Sektsiooni arvamuse järgmine tekst lükati täiskogu istungjärgul vastuvõetud muudatusettepanekuga tagasi, kuid kogus hääletamisel siiski vähemalt veerandi antud häältest:

Punkt 3.1

„Ühtne turg on dünaamiline kontseptsioon. Selle sisu ja võrdsete võimaluste loomine majandustegevuses osalejatele Euroopas on määratletud asjakohaste ELi poliitiliste eesmärkidega ja tagatud Euroopa Liidu õigusaktidega. Samuti kohandatakse eesmärke ja reegleid õigeaegselt vastavalt muutuvatele oludele.”

Motivatsioon

Vt EMSK arvamus SOC/315

Hääletuse tulemus

Muudatusettepanek võeti vastu 125 poolthäälega, vastuhääli oli 3, erapooletuks jäi 9 liiget.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Haridus- ja koolitusvajadus süsinikuvaba energiavarustuse ühiskonnas”

(ettevalmistav arvamus)

(2009/C 277/03)

Raportöör: **Edgardo Maria IOZIA**

Vastavalt Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklile 262 palus komisjon 23. oktoobri 2008. aasta kirjas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteel koostada ettevalmistav arvamus teemal:

Haridus- ja koolitusvajadus süsinikuvaba energiavarustuse ühiskonnas.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektiooni arvamus võeti vastu 15. aprillil 2009. Raportöör oli Edgardo Maria IOZIA.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 453. istungjärgul 13.-14. mail 2009 (13. mai istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 161, vastu hääletas 7, erapooletuks jäi 5.

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Komitee on teadlik hariduse osatähtsusest kõigi vanuserühmade jaoks ning koolituse osatähtsusest tehnikute ja kõrgharidusega inimeste jaoks nullilähedaste heitkogustega ühiskonna väljakujundamisel. Valitsused ja teadusringkonnad tunnustavad vajadust muuta võitlus pideva globaalse soojenemisega üheks prioriteediks. Kõige arenenumad riigid, kes kannavad vastutust suurema osa heitkoguste eest, peavad tegema suuremaid edusamme ning toetama arenguriike keskkonnasõbralike ja sotsiaalselt jätkusuutlike arengupoliitikate rakendamisel.

1.2. Vaatamata pidulikest lubatustest (Kiievi deklaratsioon 2003, ÜRO säästvat arengut toetava hariduse aastakümme 2005-2014) ei piisa valitsuste ja kohalike omavalitsuste algatustest hariduse ja koolituse valdkonnas, välja arvatud mõned üksikud olulised näited.

1.3. Euroopa Komisjon on võtnud endale kohustuse edendada energiatõhusust liikmesriikides energiatarbimise ja kolmandatest riikidest energiasõltuvuse vähendamise teel, rahvusvaheliste võrkude ühenduste loomise teel – lihtsustades ühendavaid protokolle – ning töötades energia valdkonnas innukalt välja Euroopa ühist seisukohta. Viimastel aastatel on toimunud märkimisväärne areng, kuid puudus kodanikuühiskonna tõeline pühendumus ning hariduse ja koolituse valdkonnas tehtud edusammud on olnud väga tagasihoidlikud. Komitee tunneb heameelt energeetika peadirektoraadi taasloomise üle ning loodab ELi meetmete tõhusamale kooskõlastamisele et võidelda kliimamuutuste vastu, ühendades kõik pädevused ühe ametiasutuse pädevusvaldkonda.

1.4. Mõnedes riikides on tänu eelkõige VVODEle, kes on pühendunud sellele spetsiaalsele eesmärgile, mitmekordistunud algatused, mille eesmärk on levitada teavet ja teadmisi kõnealuse valdkonna kohta. Komitee korraldatud avaliku arutelu käigus, millel osales ka komisjoni energeetikavolinik Andris Piebalgs, tutvustati selliseid järgmisi kogemusi nagu Terra Mileniul III, Eurec, Colodi Foundation (Pinocchio võiks olla ideaalne tegelaskuju laste keskkonnaalaste teadmiste tõstmisel), Arene - Ile-de-France ja KITH (*Kyoto in the home*). Ka sellised kutseühingud nagu EBC (European Builders Confederation), sotsiaalelamumajandust esindavad organisatsioonid, sealhulgas CECODHAS, ning kütuseelementide tootjad, sealhulgas Fuel Cell Europe, annavad omalt poolt olulise panuse teadmiste levitamisesse turul pakutavate võimaluste kohta.

1.5. Komitee on veendunud, et tuleb teha rohkem ja suuremaid jõupingutusi ning tegutseda ühiskonna tähtsaimate osalejate tasandil:

— Õpetajad. Tuleb usaldada neile ülesanne teavitada noori keskkonnaküsimustest ja tõsta nende teadlikkust kõnealustes küsimustes. Keskkonnaalane haridus peaks kuuluma mitte üksnes kooliprogrammi vaid ka elukestva õppe programmidesse (L.L.L.).

— Kohalike omavalitsuste juhid. Neil on võimalus mõjutada nii maakasutamisoskuseid kui ka kooliprogramme, mis on suunatud noortele põlvkondadele, kaasates haldusprogrammidesse madalate CO₂ heitkogustega ühiskonna loomiseks vajalikud elemendid. Sellele Euroopa linnapeade pakti algatusele antud oluline koht, mille raames üle 300 linnapea võttis endale kohustuse toetada energiatõhusust ja energia säästmist oma piirkondades, annab tunnistust nimetatud tasandil võetud meetme tähtsusest ja potentsiaalst.

- Ettevõtete (eelkõige VKEde) ühendused. Iga piirkondlik ühendus peaks pakkuma ettevõtetele teenust, et lihtsustada teavitus ja koolitusprojektide elluviimist. Hispaanias katsetati edukalt „liikuvaid klassiruumi” ehk teiste sõnadega selleks spetsiaalselt ettevalmistatud busse, mida ettevõtted võisid reserveerida koolituskursuste läbiviimiseks ettevõtte juures. Selle projekti raames, mis viidi läbi koos ettevõtete ja Castilla-Leóni piirkonnaga, koolitati 5 600 töötajat taastuenergia sektoris.
- Ametiühinguorganisatsioonid. TUC (Trades Union Congress) algatas näiteks pilootprojekti „Green Workplaces”, mis on juba andnud hindamisväärsed tulemusi, sõlmides mõnede ettevõtete ja institutsioonidega lepinguid eesmärgiga vähendada tarbimist ja heitkoguseid. Energiatõhususe programmide kaasamine kollektiivläbirääkimistesse koos ühiste eesmärkidega, mille saavutamise puhul premeeritakse, võiks olla arukas lahendus tulude ja kasumi suurendamiseks.
- VVOd. Keskkonnaorganisatsioonide pädevus koos õpetajate ja teadlaste didaktiliste kogemustega on olulise tähtsusega lisaväärtus. Kursusi õpetajatele, ettevõtetele ja administraatoritele võiks korraldada kokkuleppel kohalike ja piirkondlike omavalitsustega.
- Arhitektid ja ehitusinsenerid saaksid anda eriti olulise panuse nii uute hoonete kui eluruumide ajakohastamisel.
- Ametiasutused, mis võivad avaldada soodsat mõju turu suunamisel, suurendades keskkonnasäästlike riigihangete osatähtsust, sealhulgas riigihankelepingud, mis sisaldavad üha rangemaid keskkonnakriteeriumeid.
- Liikmesriikide valitsused, kes võtavad lõpuks ka vastavalt oma pidulikele kohustustele konkreetseid meetmeid keskkonnahariduse toetamiseks.

1.6. Kasvuhoonegaaside madalate heitkogustega energiasse investeerimine on kõigile kasutoov olukord. Tuleb luua mitu miljonit uut kvaliteetset töökohta, et piirata heitkoguseid, vähendada sõltuvust välistarnijatest, arendada uuenduslikke tehnoloogiasid ja teadustegevust.

1.7. Võttes arvesse asjaolu, et võimatu on määratleda programmide sisu ELi tasandil, tuleks teostada nende kvaliteedi võrdlev analüüs.

1.8. Pädevuste ja laste huvi arendamine keskkonnaprobleemidega seonduvate tegevuste vastu, sealhulgas väljaspool kooli, jättes viimastele võimaluse valida algatused, tooks endaga kaasa muutuse elustiilis, asjaolu, mis võimaldaks uuesti avastada sotsiaalse suhtlemise väärtuse. Olles televiisori kinni pannud, võivad lapsed jälle hakata mängima koos omavanuste sõpradega.

1.9. Suurem osa rakendatavatest meetmetest kuulub liikmesriikide, kohalike ja piirkondlike omavalitsuste, institutsioonide, majandusringkondade ja ühiskonna ning üldisemalt öeldes kodanike pädevusvaldkonda. ELil võiks olla oluline osatähtsus arvukate vajalike meetmete innustamisel ja edendamisel.

1.10. Tarbijakoolitus. Tuleks tugevdada ja laiendada direktiivi 2006/32 üldiselt ning eelkõige erisätteid, milles käsitletakse tarbijate teavitamist eri kaupade ja teenuste energiatarbimise kohta, et nad võiksid tegutseda vastutustundlike kodanikena. Komisjon peaks kaasama dokumentidesse, mis sisaldavad teavet riiklike energiakavade kohta, algatused hariduse, koolituse ja teabe valdkonnas, mis igal liikmesriigil on kavas ellu viia.

1.11. Ehitussektori tähtsus. Uus komisjoni esitatud direktiiv parandaks hoonete energiatarbimist. Komisjon võiks algatada ELi programmi, et innustada ja tugevdada tehnikute ametialaste teadmiste olulist täiendamist.

1.12. Riigihanked. Riigihangetel võib olla väga suur mõju energiatarbimise suurendamisele. Kõik riigihanked ehitusvaldkonnas peaksid sisaldama olulisi ja täpseid energiatarbimise nõudeid, nii et energiatarbimist hakataks pidama otsustava tähtsusega elemendiks pakkumiskutsete raames esitatud ettepanekute hindamisel. Tuleks ette näha erikoolitus asjast huvitatud ametnikele.

1.13. Võttes arvesse kõnealuse küsimuse multidistsiplinaarsust oleks vaja ette näha erikursusi selleks, et koolitada õpetajaid. Riiklike foorumite Euroopa võrgustike loomine olemasolevate keskkonnasäästliku energia algatuste ja keskkonnasäästlikku energiat toetavate organisatsioonide põhjal võiks tagada riikliku teabekanalil asjaomaste programmide ja materjalide levitamiseks ning lihtsustada keskkonnasäästliku energia teema kaasamist kooliprogrammidesse. Komitee toetab selle võrgustiku loomist.

2. Sissejuhatus

2.1. Keskkonnaministrite konverentsil Kiievis 2003. aastal kinnitati pidulikult, et me tunnustame hariduse otsustavat tähtsust keskkonnakaitse ja säästva arengu jaoks. Kutsume kõiki riike üles kaasama säästva arengu teemat haridussüsteemidesse kõigil tasanditel, eelkoolist kuni kõrgkoolini, eesmärgiga edendada haridust kui muutuse võtmegurit.

2.2. 2002. aasta detsembris toimunud ÜRO peassamblee 57. istungil nimetati aastaid 2005-2014 ÜRO säästvat arengut toetava hariduse aastakümneks, mille raames tehakse koostööd ka Unesco ning teiste asjaomaste organisatsioonidega.

2.3. Volinik Pielbargs kinnitas, et me peame arendama ühiskonda, mis kasutab maakera ressursse selliselt, et on võimalik tagada tulevaste põlvkondade eksistents pikas perspektiivis ning me peame seda tegema, rahuldades sama ajal kasvava vajaduse tervise, rahu ja heaolu järele. See on erakordselt suur väljakutse, mis nõuab väga suurt ühiskondlikku muutust, mis on tegelikult kolmas tööstusrevolutsioon.

2.4. CO₂ praegune kontsentratsioon atmosfääris, mis aastatuhandeid on olnud ligikaudu 260 ppm on praeguseks tõusnud peaaegu 390 ppm-ni, suurenedes igal aastal peaaegu 2 ppm võrra. Kui ei rakendata energiameetmeid heitkoguste piiramiseks, kasvab kontsentratsioon atmosfääris 2050 aastaks 550 ppm-ni. Sellise kontsentratsioonitaseme tulemusel võib rahvusvaheliste agentuuride ja valitsustevaheline kliimamuutuste rühma IPCC (Intergovernmental Panel on Climate Change) hinnangutel maakera keskmine temperatuur tõusta 6 °C võrra XXI sajandi jooksul.

2.5. Euroopa, teadlikuna oma vastutusest suure saastajana, osaleb Kopenhaageni konverentsil, tehes omalt poolt kõik selleks, et saavutada teistelt suurtelt rahvusvahelistelt partneritelt sama ambitsioonikaid kohustusi kõnealuses valdkonnas. Energia peadirektoraadi loomine hiljuti omab suurt tähtsust, kuid oleks loogiline ühendada kliimamuutustega seonduvad küsimused ühe konkreetse asutuse pädevusvaldkonda.

2.6. Selleks, et saavutada soovitud tulemusi, on vajalikud terve ühiskonna ja eriti iga kodaniku jõupingutused ning tuleb juba koolieast või veelgi parem eelkoolieast alates innustada huvi kõnealuse projekti vastu ning ühtlasi selle projektiga liitumist. Globaalse soojenemise probleemi tuleb vaadelda vähenenud ressursside ja säästva arengu üldisemas raamistikus.

2.7. Avaliku arutelu käigus lõpetas KITH projekti esindaja oma sõnavõtu meeldejäävalt, parafraaseerides J. F. Kennedy ütlust: „Ära küsi, mida maakera võib teha Sinu heaks, vaid mida Sina võid teha maakera jaoks.” Selline muutus suhtumises oleks otsustav inimkonna tuleviku jaoks.

3. Hariduse ja koolituse tähtsus madalate süsinikunäitajatega ühiskonnas.

3.1. Madalate süsinikunäitajatega ühiskonna eesmärgi saavutamine nõuab sellise infrastruktuurivõrgustiku kiiret väljaarendamist, mis eelkõige tagaks 1) asjakohase teabe edastamise kodanikele CO₂ heitkogustega seonduvate küsimuste kohta; 2) piisava arvu erineva taseme tehnikute koolitamist, kes on spetsialiseerunud süsinikuvabade energiatehnoloogiate sektori valdkonnas; 3) teadus- ja arendustegevuse rahastamise kõnealuses valdkonnas. Tavapärased käitumismustrid on sageli takistuseks tavadele, mis on paremini kooskõlas CO₂ heitkoguste vähendamisega. Seetõttu tuleb kasutusele võtta koolitusmeetmed ka selles valdkonnas. Tuleb tagada kodanike tehniline ja teaduslik haridus. Tehnikute koolitus on vajalik eeldus, et sektori arengut ei takistaks nõuetekohase kvalifikatsiooniga tehnikute puudus. Madalate

süsinikunäitajatega tehnoloogiate valdkonnas tuleks koolitada piisav arv tehnikuid ja insenere, unustamata tuumaenergia-sektorit, mis jääb veel paljudeks aastateks sellise energia allikaks, mida iseloomustavad madalad kasvuhoonegaaside heitkogused. Selles valdkonnas omab esmatähtsust see, et kodanikele tagatakse täielik ja läbipaistev teave tuumaenergia valikuga seonduvate positiivsete ja negatiivsete aspektide kohta.

3.2. Algatused, mille raames innustatakse lapsi mängude kaudu arendama teadlikkust keskkonnakaitse küsimustes, mini-võistluste abil, mis põhinevad koduste majapidamistööde mõjul keskkonnale, on eriti kasulikud. Arutades koolis läbi terve rea igapäevaseid koduseid majapidamistöid, õpivad lapsed määratlema kogusäästu energia või CO₂ heitkoguste osas, mis on saavutatud väikeste igapäevaste liigutuste tulemusel. Lapsed võistlevad üksteisega ning kaasavad samal ajal oma vanemad, teavitades neid ning tõstes nende teadlikkust heade tavade valdkonnas.

3.3. Sellealane haridus peab algama algkoolis. See on kahtlemata kasulik noorte teavitamise jaoks keskkonnaprobleemide ja uute energiasäästlike käitumismustrite valdkonnas. Kuid seda haridust tuleks arendada pidevalt kuni võimalikult kõrge tehnilise taseme saavutamiseni kõigis kõrgkoolides, eelkõige tehnilise ja teadusliku hariduse raames, kahel eesmärgil: tõsta ühiskonna teadlikkust neis küsimustes ja pakkuda paljudele noortele eriteadmisi, mis annavad neile võimaluse valida elukutse, mis seonduv CO₂ heitkoguste kontrolliga.

3.4. Euroopa läbib praegu globaalset majanduskriisi. Üks võimalusi selle ületamiseks seisneb nende kõrgtehnoloogia valdkondade arendamises, mis seonduvad keskkonnakaitsega. CO₂ heitkoguste vähendamine kujutab endast kahtlemata ühte võimalust, kuna seda on võimalik rakendada paljude arenenud riikide võtmesektorite puhul, sealhulgas autotööstus, ühiskondlik reisijate- ja kaubavedu, ehitus ja isegi elektritootmine, mis on sageli ühendatud säästuvõimalusega tänu suuremale energiatõhususele.

3.5. Kiirus, millega Euroopa tootmissüsteem on võimeline orienteeruma uutele tehnoloogiatele võrreldes teiste maailma majanduse kesksete osalejatega, võiks olla määrava tähtsusega Euroopa majanduse tuleviku jaoks.

3.6. Mõned Euroopa riigid on maailma tasandil esireas paljudes tehnoloogiavaldkondades, mis seonduvad energiasäästu ja madalate CO₂ heitkogustega, kuid hiljuti maailma teistes piirkondades tehtud investeeringud (sealhulgas USA valitsuse investeeringud autotööstusse) võiksid kiirelt asetada Euroopa mahajäänud piirkonna ohtlikku olukorda.

3.7. Igal juhul tuleks vähendada suuri erinevusi liikmesriikide vahel nii nende tootmis- ja uuendusvõimete osas kõnealuses valdkonnas kui kooli- ja kõrghariduse ning koolituse kvaliteedi osas, innustades õppurite vahetusi liikmesriikide kõrgtehnoloogiaga seonduvates koolitusvaldkondades.

3.8. Raskus, kehtestada ühised õpetamisstandardid keskkonnalaase hariduse jaoks ELi tasandil, ei tohiks takistada teadmiste levitamist, kasutades kõige arenenumate riikide võimalusi. Tuleks läbi viia kvaliteetne võrdlusuuring, et tõsta ELi keskmist taset.

3.9. ELi programmid ManagEnergy, Intelligent Energy Europe, Comenius ja Leonardo da Vinci, mis on erineval viisil suunatud koolitusele, nõustamisele ja haridusele, on oluliseks panuseks sellise Euroopa arengusse, kus kasutatakse inim- ja keskkonnarekursse kõige paremal viisil.

3.10. Riiklike foorumite Euroopa võrgustike loomine olemasolevate keskkonnasäästliku energia algatuste ja keskkonnasäästliku energiat toetavate organisatsioonide põhjal võiks tagada riikliku teabekanaliga asjaomaste programmide ja materjalide levitamiseks ning lihtsustada keskkonnasäästliku energia teema kaasmist riiklikesse kooliprogrammidesse.

3.11. EL peab rakendama viivitamatult, järjekindlalt ja kooskõlastatult sellist meetet, mille eesmärk on arendada madalate CO₂ heitkogustega tehnoloogiate valdkonda. Esmatähtsust omab selliste ekspertide kriitilise massi loomine, kes on võimelised panustama selle sektori arengusse järgmiste aastakümnete jooksul.

3.12. Kõrgkoolides ja ülikoolides antav haridus võib ja peab olema kooskõlastatud Euroopa tasandil, tänu keelbarjääride kõrvaldamisele. Euroopas on juba olemas näiteid sellise ülikoolidevahelise kooskõlastamise kohta. Agentuur EUREC, mis viib läbi Euroopa taastuenergiaalast magistriprogrammi tänu Saksamaa, Prantsusmaa, Ühendkuningriigi, Kreeka ja Hispaania ülikoolide koostööle ning rahvusvahelise magistriprogrammile kasvahoonegaaside heitkoguste vähendamise tehnoloogiate valdkonnas, mida viivad ühiselt läbi Perugia (Itaalia) ülikool, Liège'i (Belgia) ülikool ja Mälardaleni ülikool Västerås (Rootsi) (www.masterghg.unipg.it). Neid algatusi peaks tutvustama ja rahastama EL ning nad peaksid olema suunatud spetsiaalsetele teemadele sellise kooskõlastatud kava raames, mis tagab ühe tehnikute põlvkonna koolituse, kes omavad põhjalikke erialateadmisi kõigis asjaomastes majandussektorites.

3.13. Ülikoolihariduse tasandil peaks sellise kursuse ja selliste säästvale arengule pühendatud eridiplomide (CO₂, energiasääst, keskkonnasäästlike energiatehnoloogiatega jms seonduvad probleemid) loomine toimuma samaaegselt nimetatud valdkondadesse tehtavate investeeringute suurendamisega. Tegelikult pole kõrgetasemeline haridus võimalik, kui õpetajad ei ole kaasatud rahvusvahelise tasandi uurimisprojektidesse selle sektori raames, kus nad tegutsevad.

4. Haridus: eeskujud, mida järgida

4.1. Euroopas ja maailmas on märkimisväärsed näiteid sellise didaktilise tegevuse kohta, mis seondub keskkonnakaitse edendamise ja mõnel juhul spetsialiseerunud heidete vähendamisele.

4.2. Texase ülikool Austinis ja selle juures asuv Jackson School of Geosciences on juba mitmeid aastaid viinud alg-, põhi- kui ka keskkoolidega Texasese läbi koostööprogrammi, mida tuntakse GK-12 nime all. Õpetajatele ja õpilastele suunatud kursusi rahastatakse riiklikest vahenditest (õpetajatele makstakse ka väikest rahalist toetust 4 000 USD ulatuses aastas).

4.3. Euroopas on palju sarnaseid algatusi, sealhulgas Ühendkuningriigi valitsuse veebileheküljel, millel innustatakse inimesi arvutama välja oma tegevusest põhjustatud süsinikdioksiidi heiteid ning antakse nõu selle kohta, kuidas neid vähendada (<http://actonco2.direct.gov.uk/index.html>).

4.4. Île de France'i piirkondlik nõukogu korraldas hiljuti (2007) ja rahastas integreeritud projekti säästvale arengule suunatud keskkonnahariduse (EEDD) teemal, mille raames innustatakse teema spetsiifilisi pedagoogilisi algatusi ja looma ühendusi algatuste kooskõlastamiseks piirkondlikul tasandil.

4.5. ELi projekti *Young Energy Savers* raames luuakse terve seeria lõbusaid ja innustavaid animafilme kõige tuntumate animafilmi loojate käe all, milles näidatakse lastele, et ka nemad võivad filmitegelaste eeskujul teha väikseid, kuid tõhusaid jõupingutusi, vähendades oma süsinikdioksiidi heiteid.

4.6. Kool, perekond ja töökoht on parimad kohad selleks, et levitada hariduslike meetmete kaudu teadmisi ja teadlikkust. Üksnes käitumismudelite ja eluviisi massilise muutmise tõhustamise teel on võimalik saavutada ambitsioonikaid, kuid vajalikke eesmäärke.

4.7. Tuleks luua mehhanismid ja vahendid selleks, et võimaldada noortel jätkata keskkonnaalast tegevust väljaspool kooli. Noortel on annet uuenduste jaoks ning nad suhtuvad entusiastlikult muutustesse, kuid soovivad sageli tegutseda iseseisvalt. Paljud noored jäävad kõrvale täiskasvanute poolt juhendatavatest tegevustest, kuna nende suhtumist tuleb stimuleerida teisiti.

5. Kutsealane koolitus tehnikutele ja erialaspetsialistidele

5.1. Tänu sellele on Euroopas ja maailmas loodud mitu miljonit uut töökohta.

5.2. 2008. aasta septembris avaldasid UNEP, ILO, IOE ja ITUC raporti pealkirjaga *Green Jobs: Towards decent work in a sustainable, low-carbon world*. ELiga seoses nähakse selles äärmiselt huvitavas uuringus ette 950 000 kuni 1 700 000 töökohta loomist alates praegusest kuni aastani 2010 ning 1 400 000 kuni 2 500 000 töökohta loomist alates tänasest kuni aastani 2020, vastavalt sellele, kas valitud strateegia on tavapärane või põhjalikum. 60 %-70 % neist töökohtadest peaksid olema loodud taastuenergia sektoris ja vähemalt üks kolmandik neist on mõeldud kvalifitseeritud tööjõule.

5.3. Võttes arvesse kõiki tehnoloogiaid ja tegevusi, mis on kaasatud energiatõhususse ja –säästu, jäätmekäitluse ja –ringluse, veevarustusse ja selle tõhusasse juhtimisse, säästvasse ja uuenduslikku transporti, ulatuks vajalike investeeringute kogusumma, mis võimaldaks luua arvukaid töökohti, sadade miljardite dollariteni.

5.4. Eelöeldut arvesse võttes on selge, et teadus- ja kutsealasel koolitusel on keskne koht töötajate ettevalmistamisel tuleviku töökohtade jaoks.

5.5. Et langustrendi kiirelt ümber pöörata, vaatamata praegustele riiklikele eelarveraskustele, tuleks massiliselt investeerida keskkonnasõbralike töökohtade loomisesse. Tuleks teha olulisi riiklikke investeeringuid, et edendada koolituskursusi noortele ja erialaseid täienduskursusi neile, kes juba töötavad selles valdkonnas.

5.6. Tööstusettevõtted, ametiühingud, VVO-d ja riiklikud ametiasutused peaksid tegema koostööd, korraldades riiklike erialakonverentse, et leida riigi oludega kõige paremini sobivaid lahendusi, eesmärgiga arendada haridusalaseid algatusi ja kutsealast koolitust kõige uuenduslikumates sektorites ning eelkõige madalate süsinikdioksiidi näitajatega ühiskonnas.

5.7. Avaliku arutelu käigus oli võimalik rõhutada eelkõige avaliku halduse valdkonnas juhtivatele töötajatele ja haldusametnikele mõeldud teavitustegevuse ja tehnilise toetuse olulisust,

eesmärgiga võimaldada neil tööd tõhusalt korraldada, olla teavitatud olemasolevatest madalate süsinikdioksiidi näitajatega toodetest ja tehnoloogiatest ning määratleda kvantitatiivselt mõistlikud normid rohelise hanke programmi jaoks.

5.8. Ehitussektoris on võimalik saavutada olulist energiasäästu koos heidete vastava vähendamisega. 40 % elektrienergiast kasutatakse ehituses ning sellest 22 % oleks võimalik säästa. 41,7 % töötajatest (siin on riigiti suuri erinevusi) on madal kvalifikatsioon ja nende koolitus nõuaks väikestelt ettevõtetelt üle jõu käivaid kulusi. Seetõttu peaks me innustama selliseid algatusi nagu liikuvate klassiruumide projekt Hispaanias, mille raames töötajaid koolitatakse keskkonnasõbralike ehitustehnoloogiate valdkonnas, ilma et nad peaksid töökohalt pikka aega eemal viibima. Sotsiaalelamumajanduse organisatsioonid on käivitanud terve rea algatusi, mille eesmärk on teavitada asjaomaste korterite haldajaid ja kasutajaid. Projekti „Energy Ambassadors” eesmärk on koolitada koolitajaid kohalikul tasandil, VVO-des ja ühiskondlikes organisatsioonides, et neist saaks alguses kontaktisikud energia küsimuses oma organisatsioonis, et seejärel levitada teadmisi avalikkusele.

5.9. Nende elukutsete hulgas, kes võivad positiivselt mõjutada heiteid, on arhitektid. Üha ena ja enam võib selle elukutse esindajate juures täheldada uut kulutuuriulist lähenemisviisi. Selle asemel, et koostada projekte kunstliku elustiili jaoks, mis põhineb masinate ja elektri ulatuslikul kasutamisel, toimub areng sellise elustiili ja elukeskkondade valiku suunas, mille nõudeid dikteerib looduslik rütm. Samuti on oluline levitada spetsiifilisi tehnilisi teadmisi nende uuenduslike materjalide omaduste kohta, mis võimaldavad saavutada energiasäästu.

Brüssel, 13. mai 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Keskkonnahoidlik meretransport ja siseveetransport”

(ettevalmistav arvamus)

(2009/C 277/04)

Raportöör: **dr Anna BREDIMA**

Vastavalt Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklile 262 palus Euroopa Komisjon 3. novembri 2008. aasta kirjas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteel koostada ettevalmistava arvamuse teemal:

„Keskkonnahoidlik meretransport ja siseveetransport”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektsioon võttis arvamuse vastu 15. aprillil 2009. Raportöör oli dr Anna BREDIMA.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 453. istungjärgul 13.–14. mail 2009 (13. mai istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 182, vastu hääletas 3, erapooletuks jäi 3 liiget.

1. Järeldused

1.1. Käesolevas ettevalmistavas arvamuses uuritakse ookeanide ja jõgede keskkonna jätkusuutlikumaks muutmist, säilitades samas transpordisektori konkurentsivõime kooskõlas Lissaboni strateegiaga. Ookeanide ja jõgede keskkonda on võimalik keskkonnahoidlikumaks muuta tervikliku poliitika abil, millega edendatakse keskkonnahoidlikke investeeringuid ja luuakse keskkonnahoidlikke töökohti. Komitee kinnitab, et keskkonnahoidlik majandus ei ole luksus. Seepärast tervitab komitee sellist lähenemisviisi.

1.2. Meretransport on globaliseerumise selgroog, moodustades mahult ligikaudu 90 % maailmakaubandusest ning 90 % ELi välis- ja 45 % sisekaubandusest. Euroopa sisetranspordis on oluline roll siseveetranspordil, kuna transpordiliigina moodustab jõetransport 5,3 % kogu ELi sisetranspordist. Mõlemad transpordiliigid on konkurentsivõimelised, säästvad ja keskkonnahoidlikud.

1.3. Komitee kutsub komisjoni üles neil tulevastes konsulteerimistaotlustes vahet tegema ning käsitlema siseveetransporti sisetranspordiliigina.

1.4. Komitee leiab, et mere- ja siseveetranspordi keskkonnahoidlikkust tuleks vaadelda ELi maanteetranspordi keskkonnahoidlikkuse ja maismaalt lähtuvatest allikatest tuleneva saastatuse taustal. Ta kordab, et keskkonnasaastega seotud ELi meetmeid tuleks kohaldada lõbusõidulaevadele ja võimalusel ka sõjalaevadele. Selliseid meetmeid tuleks kohaldada kõigile laevadele (olenemata sellest, mis riigi lipu all sõidetakse) võimalikult praktiliselt ja kuluühendusalt. Meetmed peavad samuti põhinema mõistlikul keskkonnaval, tehnilisel ja sotsiaalmajanduslikul hinnangul.

1.5. Komitee leiab, et Euroopa loovuse ja innovatsiooni aastal (2009) peaks ELi tööstus võtma juhirolli laevade ja sadamate projekteerimiseks ja toimimiseks vajalike keskkonnahoidlike tehnoloogiate innovaatilises uurimistegevuses. Euroopa Komisjon peaks uurima Euroopa keskkonnahoidlike tehnoloogiate turustamist

mujal maailmas. Kõnealuse algatuse täiendav eelis on uute töökohtade loomine ELis (nn keskkonnahoidlikud töökohad). Arukad investeeringud laevade, energiatõhususe ja sadamate keskkonnahoidlikumatesse süsteemidesse kiirendavad ülemaailmsest majanduskriisist taastumist.

1.6. Komitee leiab, et õigusaktide ja tööstuse algatuste tasakaal võib anda paremaid tulemusi. Ta kutsub komisjoni üles uurima, kuidas on võimalik kasutada parimaid tavasid ELi tasandil. Keskkonnahoidlikkuse suurendamine keskkonna säilitamiseks on hea ettevõtlusvõimalus ning võib luua rohkem töökohti. Säästev mere- ja siseveetransport ning kasumlikkus ei ole omavahel vastuolus.

1.7. Komitee võiks olla uute keskkonnahoidlike poliitikameetmete ametlik vahendaja Euroopa organiseeritud kodanikuühiskonnale, et saavutada nn rohelise kultuuri areng. Ta võib olla organiseeritud kodanikuühiskonna keskkonnaalast teadlikkust suurendav Euroopa foorum. Keskkonnahoidlike laevade, keskkonnahoidliku kütuse ja keskkonnahoidlike sadamate saavutamiseni peaksime iga päev muutma oma mõtte- ja tegutsemisviisi ning omandama ökoloogilise südametunnistuse.

1.8. CO₂ heidete osas peetakse mere- ja siseveetransporti kõige tõhusamaks kaubaveoliigiks. Siseveetranspordi edendamine aitab kaasa ELi keskkonnapoliitika peamiste eesmärkide saavutamisele. Selle ulatuslikum kasutamine on väga oluline transpordisektori CO₂ heidete vähendamise jaoks.

1.9. Meretranspordi ning seega ka selle heidete kasv lähitulevikus jätkub, et teenindada pidevalt kasvavat maailmakaubandust. Selle tulemusena suureneb ka heidete üldkogus. Heidete märkimisväärne vähenemine on võimalik saavutada hulga tehniliste ja tegevusmeetmete abil.

1.10. Heitkogustega kauplemise süsteemi võimalik kasutuselevõtt meretranspordis ei tohiks avaldada negatiivset mõju Euroopa laevatööstuse konkurentsivõimele maailmaturul. Ülemaailmne süsteem oleks rahvusvahelise laevanduse CO₂ heidete vähendamisel palju tõhusam kui ELi süsteem või mõni muu piirkondlik süsteem.

1.11. Heitkogustega kauplemise süsteemi kasutuselevõtt mere-transportis ning eriti tramplaevanduses on palju keerulisem kui lennunduses. Rahvusvahelise rakendamise korral võiks süsinikumaks (laevamasuut) või mõni muu maks olla meretranspordis sama tõhus ning selle kasutamine palju lihtsam.

1.12. Siseveelaevade meeskondade haridus- ja koolituskavade standardiseerimine, nii nagu seda tehti meretranspordi vastavate kavadega, oleks kasulik eelkõige ohtlike kaupade veo jaoks.

2. Soovitused

2.1. Kuigi mere- ja siseveetransport on konkurentsivõimelised, säästvad ja keskkonnahoidlikud transpordiliigid, peaks komisjon uurima edasise tõhustamise võimalusi regulatiivsete meetmete ja tööstuse algatuste koosmõju kaudu.

2.2. Komitee märgib vajadust parandada sadamate ja kanalite infrastruktuuri, et võtta vastu suuremaid laevu, kõrvaldada sadamates tekkivad ummikud ning maksimaalselt kiirendada ümberpöörämist sadamates.

2.3. Liikmesriigid peaksid nii eraldi kui ka koos kehtestama kohase korra seoses valmisoleku, vahendite ja seadmetega, et vastata ELi vete reostatuse mõjudele, nende vastu võidelda ning neid leevendada.

2.4. Komitee kutsub komisjoni üles tutvuma tööstuse ja muude keskkonnaalaste algatustega ning uurima, kuidas komisjon saaks kasutada laevade heitkoguste vähendamise parimaid tavaid ELi tasandil.

2.5. Keskkonnahoidlike laevade ja sadamate saavutamiseks tulevikus peaks komisjon toetama ELi tööstuse asumist uuendusliku laeva- ja sadamatehnoloogia uurimistegevuses juhtpositsioonile.

2.6. Komitee kutsub komisjoni üles uurima Euroopa keskkonnahoidlike tehnoloogiate turustamist mujal maailmas. Kõnealuse algatuse täiendav eelis on uute töökohtade loomine ELi riikides (keskkonnahoidlikud töökohad).

2.7. Komitee teeb ettepaneku parandada logistikat, et saavutada lühemad marsruudid, vähem reise tühjade lastiruumidega/mahutitega (ballastreisid) ja kohandused saabumisaegade optimeerimiseks ning vähendada seeläbi laevade heiteid.

2.8. Euroopa Liit peab toetama Rahvusvahelise Mereorganisatsiooni jõupingutusi, et koostada rahvusvahelise laevanduse ülemaailmsed eeskirjad ning käsitleda vajadust suutlikkuse suurendamise järele lipuriigi kohustuste rakendamisel.

2.9. Enamik transpordisektori õnnetustest juhtub inimliku eksimuse tõttu. Laevapardal olevate meremeeste heaolu (elu- ja tööttingimused) on kohustuslik. Seepärast tuleb teha kõik

jõupingutused turvalisuse ja ettevõtte sotsiaalse kultuuri soodustamiseks.

2.10. Laevakütuste kvaliteet avaldab mõju inimeste tervisele. Komitee leiab, et vabatahtlike sammude astumine keskkonna kaitsmiseks ja kogu ühiskonna elukvaliteedi parandamiseks peaks olema asjaomaste tööstusettevõtete sotsiaalse vastutuse küsimus.

2.11. Veeldatud maagaasi kasutava laevastiku laiendamine maailmas tähendab märkimisväärseid väljakutseid seoses laevade mehitamiseks vajaliku koolitatud ja sertifitseeritud meeskonnaga. Kvalifitseeritud töötajate puudus nõuab meetmete võtmist töölevõtmise ja koolitamise suurendamiseks.

2.12. Laevade tegevus ja õnnetused avamerel võivad avaldada mõju ELi vetele. Komitee soovib kasutada Euroopa Mereohutuse Agentuuri reostuseks valmisoleku ja reostustõrje talitust, nartareostuse tõrje valvelaevu ning satelliitseire- ja järelevalvetalitust. Neil on suurem tuvastamise, kohese sekkumise ja koristustööde elluviimise võimekus. Euroopa Mereohutuse Agentuuri kohane rahastamine tugevdab agentuuri koordineerimisvõimet.

2.13. Noorte huvi äratamiseks ja vajalike oskuste säilitamiseks sektoris tuleks välja töötada töölevõtu-, haridus- ja koolitusprogrammid siseveelaevade meeskondadele, eelkõige ohtlike kaupade veo valdkonnas.

3. Sissejuhatus

3.1. Käesolev ettevalmistav arvamus tugineb kahele tahule: kuidas muuta ookeanide ja jõgede keskkond jätkusuutlikumaks, säilitades samas transpordisektori konkurentsivõime. Küsimus esitatakse teatiste „Keskkonnahoidlik transport“⁽¹⁾ ja „Väliskulude sisestamise strateegia“⁽²⁾ kontekstis. Kõnealune pakett sisaldab strateegiat, mille eesmärk on tagada, et veohinnad kajastavad paremini nende tegelikku kulu ühiskonnale, et keskkonnakahju ja liiklusummikuid saaks järk-järgult vähendada transpordi tõhusust ja kogu majandust edendaval viisil. Komitee tervitab neid algatusi, millega toetatakse keskkonnamõõdet kooskõlas Lissaboni ja Göteborgi strateegiaga.

3.2. Siseveetranspordi osas sedastatakse strateegias väliskulude sisestamine. Meretranspordi puhul, kus kulude sisestamisega ei ole veel alustatud, tehakse komisjonile ülesandeks võtta meetmeid 2009. aastal, juhul kui Rahvusvaheline Mereorganisatsioon ei ole saavutanud selleks ajaks kokkulepet konkreetsete meetmete osas kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamiseks. Meretranspordi valdkonnas töötatakse strateegia välja kooskõlas uue Euroopa Liidu integreeritud merenduspoliitikaga.

⁽¹⁾ KOM(2008) 433 lõplik – SEC(2008) 2206.

⁽²⁾ KOM(2008) 435 lõplik.

3.3. Euroopa Parlament ja Euroopa Ülemkogu on rõhutanud säästva transpordipoliitika tähtsust eelkõige võitluses kliimamuutustega. Nad on jätkuvalt arvamusel, et transport peab andma panuse kasvuhoonegaaside vähendamisse.

3.4. Komitee märgib, et meretransport, sealhulgas lähimere-transport on transpordiliik, mida tuleks selgelt eristada siseveetranspordist nii majanduslikust, sotsiaalsest, tehnilisest kui ka merenduslikust aspektist lähtudes. Turgude vahel, kus nimetatud sõidukid tegutsevad, ning nende sõidukite suhtes kohaldatavate sotsiaalsete eeskirjade ja tingimuste, nende kaalu- ja mootorimõõtude, kandevõime, marsruutide ja veeteede struktuuride vahel esinevad suured ja olulised erinevused. Mere- ja õhustransport on selgelt ülemaailmsed transpordiliigid, samas kui Euroopa mandril asuvad siseveeteed liigitatakse tavaliselt nn sisetranspordi kategooria alla, mis hõlmab ka Euroopa maantee- ja raudteetransporti ⁽³⁾. Seepärast kutsub komitee komisjoni üles dokumentides ja konsulteerimistaotlustes neil vahet tegema ning käsitlema siseveetranspordi sisetranspordiliigina.

4. Kliimamuutuste taust

4.1. Globaalne soojenemine, õhusaaste mõju inimtervisele ning maailma naftavarude piiratus on peamised põhjused, miks tuleks ELi poliitikaga püüda muuta transpordisektor vähem sõltuvaks fossiilkütustest. Fossiilkütuste tarbimisel eraldub süsinikdioksiid (CO₂), mis on üks peamine kasvuhoonegaas. Seepärast keskendutakse praegu keskkonnapoliitikas peaaegu eranditult jõupingutustele vähendada CO₂ heiteid. CO₂-st järgmine oluline kasvuhoonegaas on metaan (CH₄), mis eraldub loomakasvatusektorist.

4.2. Komitee leiab, et mere- ja siseveetranspordi keskkonnahoidlikkust tuleks vaadelda ELi maanteetranspordi keskkonnahoidlikkuse ja maismaalt lähtuvatest allikatest tuleneva saastatuse taustal. Komitee kordab, ⁽⁴⁾ et on vaja terviklikku lähenemisviisi, mis arvestaks heitkoguste vähendamiseks kasutatava tehnoloogia kättesaadavust, vajadust innustada uuendustegevust, maailmakaubanduse toimimist ning vajadust vältida muude saasteainete vähendamisel tekkivate CO₂ heitkoguste kasvu negatiivset mõju, st et võimalikult palju tuleb vähendada poliitikameetmete soovimatuid tagajärgi teistes valdkondades.

4.3. Mere- ja siseveetranspordi heitkoguste vähendamise meetmed peavad olema praktilised, kulutõhusad ja kohaldatavad kõigile laevadele (olenemata sellest, mis riigi lipu all sõidetakse), sh lõbusõidulaevad ja võimalusel ka sõjalaevad ⁽⁵⁾. Meetmed peavad samuti põhinema mõistlikul keskkonnaalasel, tehnilisel ja sotsiaalmajanduslikul hinnangul. Lisaks võivad õigusaktid, millega

⁽³⁾ Mõiste „veetransport”, mida võib kasutada mõlema liigi puhul, viitab üksnes vahendile, millega vedu juhitakse. See ei tähista transpordiliiki ega keskkonnapoliitika mõjusid. Nimetatud asjaolu ei muuda asjaolu, et transpordi ja energeetika peadirektoraat on hõlmanud sisetranspordi alla maantee- ja raudteetranspordi, kuid mitte siseveeteid.

⁽⁴⁾ ELT C 168, 20.7.2007, lk 50; ELT C 211, 19.8.2008, lk 31.

⁽⁵⁾ Vt allmärkus 4.

püütakse märkimisväärsete kuludega saavutada väike kasvuhoonegaaside sääst, põhjustada üleminekut teistele vähem keskkonnahoidlikele transpordiliikidele. See tooks kaasa üldise negatiivse mõju globaalsele soojenemisele.

4.4. Üks keskkonnahoidlike poliitikameetmete sageli unustatud aspekt on nende majanduslik kasu. Keskkonnahoidlik majandus on tõepoolest üks viis, kuidas globaalsest majanduskriisist välja tulla. Tärgav keskkonnahoidlik majandus loob uusi tööhõivevõimalusi ⁽⁶⁾. Komisjoni volinik Stavros Dimas väitis, et keskkonnasõbralikud investeeringud loovad Euroopa Liidus järgmise kümne aasta jooksul 2 miljonit töökohta. Seega ei ole keskkonnahoidlik majandus mitte luksus.

4.5. Mere- ja siseveetranspordis on võimalik CO₂ heitkoguseid veelgi vähendada, kuid vaid minimaalselt, sest kaupu on vaja vedada hoolimata lisatasudest, mis jäävad igal juhul tarbija kanda.

5. Keskkonnahoidlik meretransport

5.1. Majanduse üha suurem industrialiseerimine ja liberaliseerimine on avarandanud maailmakaubandust ja suurendanud nõudlust tarbekaupade järele. ELi merenduspoliitika tegevuskavas ⁽⁷⁾ asetatakse eriline rõhk meretranspordile kui konkurentsivõimelisele, säästvale ja keskkonnahoidlikule transpordiliigile.

5.2. Laevanduse keskkonnahoidlikkus on paljude aastate jooksul pidevalt paranenud. Laevandustegevusega kaasnevat reostust on märkimisväärselt vähendatud. Suured edusammud mootori tõhususe ja laevakere konstrueerimise valdkonnas on aidanud vähendada heitkoguseid ja suurendada kütusesäästlikkust. Laevadega veetava kauba kogust arvestades on meretranspordi panus globaalsesse CO₂ heitkogusesse väike (2,7 %) ⁽⁸⁾.

5.3. Merejää sulamine Arktika piirkonnas avab järjest enam võimalusi laevutada arktilistesse vetesse jäävatel marsruutidel ⁽⁹⁾. Lühemad reisid Euroopast Vaiksesse ookeani säästavad energiat ja vähendavad heitkoguseid. Komitee rõhutas arktiliste marsruutide tähtsust arvamuses „Euroopa Liidu integreeritud merenduspoliitika” ⁽¹⁰⁾. Samal ajal kasvab vajadus kaitsta ja säilitada Arktika merekeskkonda ja elustikku ning teostanud keskkonnamõju hindamist, tuleb kõnealust piirkonda läbivaid uusi mereteid kaaluda ettevaatlikult. Lühikeses ja keskpikas perspektiivis soovib komitee käsitleda seda piirkonda looduskaitsealana. Seepärast on soovitatav leida ELi ja ÜRO tasandil tasakaalustatud lahendus, milles arvestatakse uue marsruudi kõigi parameetritega. Lisaks loodetakse kasu saada Panama kanali laiendusest, mis on kavas lõpetada 2015. aastaks.

⁽⁶⁾ ÜRO keskkonnaprogramm: keskkonnahoidlikud töökohad.

⁽⁷⁾ SEK(2007) 1278.

⁽⁸⁾ Rahvusvaheline Mereorganisatsioon: 2000. aasta ajakohastatud uuring laevadelt pärinevate kasvuhoonegaaside heitkoguste kohta.

⁽⁹⁾ KOM(2008) 763.

⁽¹⁰⁾ ELT C 211, 19.8.2008, lk 31.

5.4. Meretransport on rangelt reguleeritud enam kui 25 olulise rahvusvahelise konventsiooni ja koodeksiga. Peamine rahvusvaheline konventsioon on MARPOL 73/78, mis hõlmab laevade tegevuse või laevaõnnetuste läbi põhjustatud reostuse vältimist⁽¹¹⁾. Samuti reguleeritakse meretransporti mitme ELi õigusaktiga, eelkõige paketid ERIKA I ja II ning meresõiduohutuse kolmas pakett (2009). Õigusaktidega on märkimisväärselt suurendatud meresõiduohutust, reostuse seiret ning vajadusel sekkumist, et vältida või leevendada õnnetuste tagajärgi.

5.5. MARPOLi konventsiooni hiljuti muudetud VI lisaga, milles käsitletakse laevadelt pärineva õhusaaste vältimist, kehtestati rangemad vääveloksiidi (SO_x), tahkete osakeste ja lämmastikoksiidi (NO_x) heitkoguste piirid. Laevadelt pärinevate CO₂ heidete märkimisväärt vähenemine on võimalik saavutada hulga tehniliste ja tegevusmeetmete abil. Paljusid neist meetmetest saab kohaldada vaid vabatahtlikkuse alusel. Kiiruse vähendamine (*slow steaming*) on kõige tõhusam meede, mis avaldab kohe märkimisväärt mõju. Kuid selle võimaluse kasutamine sõltub kaubanduse vajadustest.

5.6. Komitee on seisukohal, et paremaid tulemusi on võimalik saavutada õigusaktide ja tööstuse algatuste tasakaalustatud kombinatsiooniga. Sellised algatused on näiteks Kreeka merekeskkonna kaitse ühingu (HELMEPA)⁽¹²⁾ teedrajavad eesmärgid, Poseidoni auhind,⁽¹³⁾ nn ujuma metsa algatus⁽¹⁴⁾ ning keskkonnahoidlikkuse auhinna sihtasutus⁽¹⁵⁾.

5.7. Heitkogustega kauplemise süsteemi võimalik kasutuselevõtt meretranspordis ei tohiks avaldada negatiivset mõju Euroopa laevatööstuse konkurentsivõimele maailmaturul, sest see oleks vastuolus Lissaboni tegevuskavaga. Enne sellekohase otsuse langetamist peab komisjon esitama selged vastused järgmistele küsimustele: millist kasu tooks keskkonnale sellise süsteemi kasutuselevõtt rahvusvahelises laevanduses ning kuidas toimiks see süsteem praktikas niivõrd rahvusvahelises valdkonnas nagu laevandus? Selle taustal oleks laevanduse CO₂ heidete vähendamisel palju tõhusam Rahvusvahelise Mereorganisatsiooni raames toimiv ülemaailmne süsteem kui ELi süsteem või mõni muu piirkondlik süsteem.

5.8. Poliitiline surve kaasata laevandus aastaks 2013 ELi heitkogustega kauplemise süsteemi on ilmne. Heitkogustega kauplemise süsteemi kasutuselevõtt meretranspordis ning eriti tramplaevanduses on palju keerulisem kui lennunduses, sest ülemaailmse merekaubanduse praktilised aspektid muudavad heitkogustega kauplemise süsteemis tehtavad arvutused väga

keeruliseks. Rahvusvaheline laevandus tegeleb peamiselt lasti vedamisega üle kogu maailma pidevalt muutuvate kaubandustavade tingimustes. Enamiku ELi laevade lastimis- ja lossimissadamad, mis määratakse prahtija poolt, asuvad väljaspool Euroopa Liitu. Kuna laevad ei ole ühesugused, on võrdlusaluse kehtestamine keeruline. Laevandust iseloomustab paljude väikeste ettevõtete olemasolu, mis muudab heitkogustega kauplemise süsteemi halduskoormuse väga suureks. Paljud laevad tramplaevanduse sektoris, mis moodustab suurema osa laevandusest, satuvad ELi territooriumile vaid vahetevahel. Laevade tankimine reisi ajal võib toimuda mõnes ELi-välises sadamas ning kütusetarbimist sadamate vahel on võimalik arvutada vaid hinnanguliselt. Sellises olukorras võib heitkogustega kauplemise süsteemi raames saastekvootide eraldamises osaleda mitu riiki: nt laeva omaniku, laeva kasutaja, prahtija, lasti omaniku ja lasti vastuvõtja riik. Lisaks tuleks ELi heitkogustega kauplemise süsteemi kohaldada meretranspordis kõigile ELi sadamaid külastavatele laevadele. Sellega tekib aga reaalne võimalus, et kolmandad riigid, kes heitkogustega kauplemise süsteemi ei kohalda, hakkavad võtma vastumeetmeid oma lipu all sõitvate laevade huvides.

5.9. Süsinikumaks (laevamasuut) või mõni muu maks võiks olla meretranspordis sama tõhus ning selle kasutamine palju lihtsam. Lisaks oleks sel puhul lihtsam tagada, et seeläbi kogutud rahalisi vahendeid kasutatakse tõepoolset keskkonnahoidlikkuse suurendamise algatusteks.

5.10. Lähitulevikus kasutavad laevade jõuseadmed jätkuvalt peamiselt süsinikul põhinevaid kütuseid. Gaasi kui alternatiivset kütust hakatakse laialdasemalt kasutama siis, kui selle jaotamise infrastruktuurid muutuvad kättesaadavaks. Maagaasi kasutavate kütuselementide käsitlevates teostatavusuuringutes on täheldatud CO₂ heitkoguste märkimisväärt vähenemist. Lisaks keskendub Rahvusvaheline Mereorganisatsioon oma töös edaspidi laevadelt lähtuva müra vähendamisele.

5.11. Ei ole tõenäoline, et järgmise paari aastakümne jooksul saaks laevanduse jaoks kättesaadavaks piisav hulk säästlikku biokütust või et vesiniku ja süsiniku kogumine ja säilitamine avaldaks laevandusele märkimisväärt mõju. Tuuletehnoloogia (nt Sky-sails) ja päikeseenergia üksi ei suuda laevu energiaga varustada, kuid nad võivad täiendada tavapäraste mootorite tööd. Kaldalt tuleva elektri kasutamine (cold ironing) võimaldab sadamas peatuvatel laevadel keskkonnahoidlikumalt tegutseda. Tuumaenergial põhinevad jõuseadmed ei tule kaubalaevade puhul kõne alla, sest need vajavad spetsiaalset infrastruktuuri hädaolukordades reageerimiseks.

6. Keskkonnahoidlik siseveetransport

6.1. Euroopa sisetranspordis on üsna oluline roll siseveetranspordil, kuna transpordiliigina moodustab jõetransport 5,3 % kogu ELi sisetranspordist, ulatudes paljude siseveeteedega piirkondades mõnikord enam kui 40 %-ni. See on usaldusväärne, kulutõhus, ohutu ja energiatõhus transpordiliik. Siseveetranspordi edendamine võib aidata saavutada ELi keskkonnapoliitika peamisi eesmärgi. Selle ulatuslikum kasutamine on väga oluline transpordisektori CO₂ heidete vähendamisel. Samuti aitab see kaasa ELi poliitikale, mille eesmärk on vähendada liiklussummi-kuid maanteedel.

⁽¹¹⁾ Laevadelt pärineva reostuse vältimist edendatakse veelgi hiljutiste rahvusvaheliste konventsioonide rakendamisega tulevikus. Need konventsioonid käsitlevad reostusvastaseid süsteeme, ballastvett, vrakkide ärakoristamist, kütuseõli ja laevade taaskasutust (võetakse vastu 2009. aastal).

⁽¹²⁾ 1981. aastal loodud HELMEPA andis eeskujuga sarnaste ühingu loomiseks ka Küprosel, Türgis, Austraalias, Põhja-Ameerikas, Ukrainas ja Uruguais ning samuti rahvusvahelise ühingu INTERMEPA loomiseks.

⁽¹³⁾ Loodi 2005. aastal sõltumatute tankerioomanike rahvusvahelise liidu (Intertanko) poolt.

⁽¹⁴⁾ Loodi Ühendkuningriigis, www.flyingforest.org.

⁽¹⁵⁾ Loodi Madalmaades, www.greenaward.org.

6.2. Tavapäraselt reguleerivad siseveetransporti Reini navigatsiooni keskkomisjoni (CCNR) eeskirjad, millega on kehtestatud ranged tehnilised ja ohutusnõuded. Reini-äärsete riikide suhtes kohaldatakse Mannheimi lepingule toetuvaid õigusakte. Need sisaldavad ohutuse, vastutuse ning reostuse vältimise eeskirju. Tänu neile rangetele nõuetele valitseb siseveetranspordis laevaseadmete ning laevameeskonna koolituse kvaliteedi ja ohutuse väga ühtlane tase. Mannheimi lepingu eeskirjadele toetudes võttis EL hiljuti direktiiviga 2006/87/EÜ vastu ulatuslikud siseveelaevade tehnilised ja talitlusnõuded.

6.3. ELi õigusaktis ⁽¹⁶⁾ kehtestatakse siseveelaevades kasutatava kütuse heitkoguste piirmäärad. Euroopa Komisjoni ettepanekuga ⁽¹⁷⁾ kütuse väävlisisalduse kohta sooviti vähendada väävlisisaldust nii mere- kui ka siseveelaevade puhul. Siseveetranspordi sektor oli nõus vähendama kütuse väävlisisaldust korraka kohe 1 000 miljondikosalt 10 miljondikosani. Euroopa Parlament võttis hiljuti selle siseveetranspordi sektori ettepaneku vastu ning otsustas alandada 2011. aastast väävlisisaldust korraka kohe 10 miljondikosani. Mitte väga kauges tulevikus võib siseveetransport kasutada ka saastevabu süsteeme, nt kütuseelemente. Konkreetseid sellekohaseid näiteid on uus siseveepraam CompoCaNord, äsja valminud Futura tanker Saksamaal ning Madalmaade nullilähedaste heitkogustega, vesinikul töötav hübriidne sadamapuksiir (Hydrogen Hybrid Harbour Tug). Lisaks reguleeritakse uue õigusaktiga ⁽¹⁸⁾ ohtlike kaupade vedu maanteel, raudteel või siseveeteedel liikmesriikides või nende vahel.

6.4. ELi viimane laienemine avardas Euroopa siseveeteede võrku, ühendades Reini ja Doonau jõgede kaudu Põhjamere ja Musta

mere. Euroopa siseveeteedel on suur usaldusväärse kaubaveo potentsiaal ning palju eeliseid võrreldes teiste, sageli ummikute ja läbilaskevõime probleemidega hädas olevate transpordiliikidega.

6.5. Ei ole realistlik käsitleda siseveetransporti riikliku tegevusena, mida saab reguleerida riiklike või piirkondlike õigusaktidega. ELi jõgedel ja kanalitel tegutsevad juba praegu Horvaatia, Ukraina, Serbia ja Moldova lipu all sõitvad siseveelaevad ning Venemaa jõetranspordi liberaliseerimine ning ELi ettevõtjate juurdepääs sellele ja vastupidi täiendab samuti ELi siseveetranspordi rahvusvahelist mõõdet.

6.6. Üks kõige olulisem tingimus ja väljakutse siseveetranspordi usaldusväärse tagamisele on füüsilise infrastruktuuri parandamine, et kaotada ummikud, ning vajalikud hooldustööd. Komitee tuletab meelde oma varasemat arvamust ⁽¹⁹⁾ ja loodab, et projekti NAIADES ⁽²⁰⁾ raames võetavad meetmed elavdavad siseveetransporti ja võimaldavad rahastada infrastruktuuri arendamise projekte.

6.7. Väliskulude sisestamisel ei tohiks siseveetransport kui suhteliselt vähe kasutatav transpordiliik olla teejuht. Igasugune poliitika, mille eesmärk on kehtestada siseveetranspordile süsinikumaks, satub paratamatult silmitsi õiguslike raskustega, sest Mannheimi konventsiooni (1868) alusel ei ole Reini jõel kohaldatavad mitte mingisugused maksud. Praktiliselt toimub praegu 80 % siseveetranspordist Reini jõgikonnas. Komitee märgib, et Reini ja Doonau lepingu õiguskordade erinevus tekitab probleeme Doonau jõgikonda puudutavates keskkonnaalastes õigusaktides. Komitee soovib hoogustada ELi jõupingutusi keskkonna-, sotsiaalsete ja tehniliste eeskirjade edaspidiseks ühtlustamiseks, et lihtsustada siseveetransporti.

Brüssel, 13. mai 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

⁽¹⁶⁾ Direktiiv 2004/26/EÜ, ELT L 225, 25.6.2004, lk 3.

⁽¹⁷⁾ KOM(2007) 18.

⁽¹⁸⁾ Direktiiv 2008/68/EÜ, ELT L 260, 30.9.2008, lk 13.

⁽¹⁹⁾ ELT C 318, 23.12.2006, lk 218.

⁽²⁰⁾ KOM(2006) 6.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Maanteetransport 2020. aastal: organiseeritud kodanikuühiskonna ootused”

(ettevalmistav arvamuse)

(2009/C 277/05)

Raportöör: **Jan SIMONS**

24. novembril 2008. aastal palus Euroopa Liidu Nõukogu eesistuja Tšehhi Vabariik vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 262 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteel koostada ettevalmistava arvamuse järgmises küsimuses:

„Maanteetransport 2020. aastal: organiseeritud kodanikuühiskonna ootused”

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektsioon võttis arvamuse vastu 15. aprillil 2009. Raportöör oli Jan Simons.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 453. istungjärgul 13. ja 14. mail 2009 (13. mai istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 89, vastu hääletas 33, erapooletuks jäi 17.

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Vastavalt eesistujariigi Tšehhi Vabariigi soovile otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee käesoleva arvamuse teemat piirata ning käsitleda arvamuses üksnes maantee kaubavedu. Maanteel toimuva professionaalse reisijateveo teemal soovitakse koostada eraldi arvamuse.

1.2. Kõik maantee kaubaveo kohta tehtud prognoosid näitavad, et 2020. aastaks on oodata jõulist kasvu kümnete protsentide ulatuses. Seoses praeguse majanduskriisiga arvatakse, et järgmistel aastatel kasvutempo aeglustub, ent see ei avalda märkimisväärset mõju 2020. aastal valitsevale olukorrale.

1.3. Kui lõplik seis 2020. aastal näitab kasvu, siis tähendab see muuhulgas ka seda, et jõuliselt tuleb pürgida transpordipoliitika valges raamatus esitatud transpordipoliitikaalase lähenemise – intermodaalsuse põhimõtte suunas (mille komitee kiitis ka heaks oma 15. märtsi 2007. aasta arvamuses), et saavutada majanduslikest, sotsiaalsetest ja keskkonnaalastest põhimõtetest lähtuv integreeritud transpordipoliitika.

1.4. Prognoositud kasv käib käsikäes mõningate probleemidega, millega riikideülesed organid, valitsused, huvirühmad ja kodanikud on juba kokku puutunud – näiteks suurenevad CO₂ heitkogused, transpordisektori sõltuvus fossiilsetest kütustest, piisava turvalise infrastruktuuri puudumine ja autojuhtidele korralike töötingimuste ja -keskkonna tagamine.

1.5. Komitee leiab, et nende probleemidega tegelemiseks on vaja üldist veendumust, et antud teema on kiireloomuline, tänu millele oleks võimalik luua hädavajalik kandepind.

1.6. Hädavajalike meetmete osas pakub komitee CO₂ heitkoguste valdkonnas välja, et tuleks teha suuremaid pingutusi heitkoguste vähendamaks juba nende tekkekohas, arendades sh (kiirendatud korras) välja energiatõhusad uue põlvkonna mootorid.

1.7. Mis puudutab professionaalse kaubaveosektori sõltuvust fossiilsetest kütustest, siis peab komitee vajalikuks korraliku rahastamisega uurimis- ja arendusprogrammi koostamist, mis oleks suunatud säästva energia kasutamisele transpordisektoris.

1.8. Komitee arvates on samm õiges suunas ka maksustiimulite pakkumine toodetele ja/või meetmetele, mis on suunatud alternatiivsetele liikumisvõimalustele ja CO₂ heitkoguste vähendamisele. Üks selline meede võiks olla veoautode vanade mudelite kiirem kasutusest kõrvaldamine.

1.9. Selleks, et tulla toime oodatava kasvuga, tuleb lisaks tehnilistele uuendustele ja samasuunalistele investeeringutele tegeleda kiiresti vajaliku infrastruktuuri (nagu piisav hulk piisavalt varustatud, turvalisi ja valveta parkimiskohti ja puhkealasid) väljaehitamiseks. Need peavad olema rajatud nii, et veoautode juhtidel oleks võimalik kinni pidada seadusega ette nähtud puhkepausidest ja -perioodidest ning et nad saaksid hästi välja puhata. Eelkõige peavad sõidukijuhid olema kaitstud varguste, kallaltungide ja muude kuritegelike rünnakute eest. Kiiresti tuleb koostada ja kasutusse võtta üldised siduvad normid puhke- ja parkimisalade jaoks (ehitusala varustatus, teenuste pakkumine, parkimise suunamise süsteemid) ja seda mitte ainult kiirteedel olevatele aladele tarvis. Parkimis- ja puhkealade parandamist saaks rahastada veoautomaksust laekuvatest summadest. Selliste meetmetega kaasnev eelis on, et praeguses majanduskriisi olukorras võivad need investeeringud virgutada majandustegevust.

1.10. Autojuhtidele tuleks säilitada nende elukutse atraktiivsus, tagades neile head töötingimused ja -keskkonna, nagu näiteks reguleeritud tööajad, ühtlustatud sõidu- ja puhkeajad. Need ei peaks mitte üksnes õigusaktides kirjas olema, vaid peaksid leidma rakendust ka praktikas. Komitee on seisukohal, et kõnealuses valdkonnas tuleks ELi kõrgel tasandil ühtlustada ka kontroll sotsiaalsetest normidest kinnipidamise üle ja vajadusel määrata ka karistusi. Komitee peab valdkonna sujuva toimimise hädavajalikuks tingimuseks ka aluse panemist tööandjate ja töötajate vahelisele sotsiaalsele dialoogile riiklikul ja ELi tasandil.

1.11. Komitee juhib kõigi vahenditega tähelepanu sellele, et käesolevas arvamuses esitatud ettepanekud ei peaks mitte ainult tekitama veendumust, et tegu on kiireloomulise küsimusega, vaid et prognoositava kasvuga toimetulemiseks on hädavajalik võtta kiiresti meetmeid.

2. Sissejuhatus

2.1. 2009. aasta esimesel poolel Euroopa Liidu Nõukogu eesistumiseks valmistuva Tšehhi Vabariigi transpordiminister Aleš Řebíček saatis 24. novembril 2008 kirja Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee peasekretärile Martin Westlake'ile.

2.2. Kirjas märgib Tšehhi transpordiminister, et ta peab ülimalt oluliseks Tšehhi Vabariigi transpordiministeeriumi ja Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vaheliste heade koostöösuhete loomist, et Tšehhi eesistumiseaja tegevuskava võimalikult hästi ellu viia.

2.3. Antud kontekstis esitas eesistujariik Tšehhi Vabariik komiteele taotluse koostada ettevalmistav arvamus teemal „Maantee-transport 2020. aastal: organiseeritud kodanikuühiskonna ootused“. Kõnealune temaatika on suure poliitilise tähtsusega ja tihedalt seotud nii Eurovignette'i toimiku edasise arengu kui ka peatset ilmuva üleeuroopalise transpordivõrgu (TEN-T) tegevuskavaga.

2.4. Saamaks lühikese aja jooksul ülevaate erinevate oluliste ühiskondlike rühmituste arvamustest, pidas komitee vajalikuks korraldada kuulamine, mille käigus said rühmituste esindajad võimaluse oma seisukohtade tutvustamiseks.

2.5. Erinevate oluliste ühiskondlike rühmituste esindajate seisukohad, nii nagu need avaldati kuulamise käigus, on toodud käesoleva arvamuse lisas (1).

2.6. Vastavalt eesistujariigi Tšehhi Vabariigi esitatud täiendavale teabele mõistetakse käesolevas ettevalmistavas arvamuses maanteetranspordi all maantee kaubavedu. Maanteel toimuva professionaalse reisijateveo teemal soovitakse koostada eraldi arvamus.

2.7. Antud piirangu tõttu tuleb arvamuses tehtavaid järeldusi (näiteks infrastruktuuri vallas) käsitleda vajaliku ettevaatlikkusega, kuna nendes ei ole arvestatud olulise mõõtmega, milleks on infrastruktuuris ruumiliselt domineerivad erasõidukid.

2.8. Eesistujariigi Tšehhi Vabariigi taotluse – koostada ülevaade maanteetranspordi turust aastani 2020 – olulisus saab selgeks, kui adutakse, et Euroopa Komisjoni 2001. aasta valge raamatu vahekokkuvõtte põhjal oodatakse 2020. aastaks 25-liikmelise ELi kaubavedude kasvu 50 % võrra (tonnkilomeetrites), ning nenditakse, et 27 ELi liikmesriigi vahel toimuvast sisemaatranspordist moodustas 2006. aastal ümber kolm neljandikku (73 %) maantee kaubavedu (mõõdetuna tonnkilomeetrites).

2.9. Raudteetranspordi kanda on 17 % tonnkilomeetritest ning siseveetranspordi ja torutranspordi osa on kummalgi 5 %. Seepärast tuleks püüelda nende transpordiliikide ja lähimereveo osakaalu suurendamise poole.

2.10. Kui 2020. aastaks prognoositud transpordi kasv, mille kohaselt rahvusvaheline maanteetransport peaks kahekordistuma (mis on kaks korda kiirem kasv kui siseriiklikul maanteetranspordil), osutub tõeseks, siis on sellel ulatuslikud tagajärjed mitmetes valdkondades. Siinkohal tuleks mõelda näiteks puudulikule infrastruktuurile ja sellest tulenevale liiklusummikute tekkele. Kui ei võeta drastilisi meetmeid, kaasnevad eeltooduga ka CO₂-heitkoguste, mürasaaste ja energiatarbimise ulatuslik tõus. Kui poliitikat ei muudeta, siis halvenevad ka töötingimused ja -keskkond, mis vähendavad autojuhi elukutse populaarsust.

2.11. Selge on see, et nimetatud valdkondi tuleb vaadelda kui kitsaskohti, mille suhtes on vaja langetada põhimõttelisi otsuseid. Need otsused on olulise tähtsusega hästi toimiva siseturu loomiseks maanteetranspordi sektoris.

2.12. Olukorda keerukamaks muutev tegur on maanteetranspordi turu killustatus. ELis tegutseb selles valdkonnas umbes 900 000 ettevõtet, millest enam kui pooli võib pidada väikeettevõteteks. Tähele panna võib ettevõtete arvu vähenemist, ent ettevõteted muutuvad mahult üha suuremaks. Lisaks iseloomustab maanteetranspordi turgu vähene sidusus. On palju väikeseid, iseseisvalt tegutsevaid ettevõtteid, kellel puuduvad ambitsioonid koostöö tegemiseks, mistõttu ei kulge logistilised protsessid optimaalselt ja seepärast on selles valdkonnas veel palju võimalik ära teha kvaliteedi tõstmiseks.

(1) Arvamuste lisasid ei avaldata Euroopa Liidu Teatajas. Nende lisadega on võimalik tutvuda EMSK koduleheküljel – www.eesc.europa.eu.

3. Üldised märkused

3.1. Eurostati andmetest nähtub, et 2006. aastal moodustas 25-s liikmesriigis 27-st maanteetranspordi osa enam kui 50 % (tonnkilomeetrites) võrrelduna teiste sisemaa transpordiliikidega – raudtee, siseveetransport ja torustransport. Eestis ja Lätis kasutatakse enam kui 60 % kaupade veoks raudteed. Eurostati sama uuringu kohaselt kasutati ka Šveitsis enam kui 60 % kaupade veoks raudteetransporti.

3.2. Teda on ka see, et maanteetranspordi puhul toimub 85 % veotonnide puhul vedu vahemaa taha, mis on alla 150 km. 15 % veotonnidest veetakse kaugemale kui 150 km.

3.3. Selle tõdemusega tuuakse ka esile maanteetranspordi tugevus, nimelt selle transpordiliigi paindlikkus, kuna lühikeste vahemaade jaoks on vähe alternatiive.

3.4. Mis puudutab sisemaa transpordiliike, siis võivad maanteetranspordile alternatiivi pakkuda raudtee- ja siseveetransport, seda eelkõige pikamaavedude puhul ja sõltuvalt transporditava kauba liigist ning juhul, kui teenuse kvaliteet on vähemalt samaväärne ja kauba vältimatud ümberlaadimiskulud on vastuvõetavad. Antud kontekstis on roll väliskulude sisestamisel.

3.5. Meretranspordile võib leida alternatiivi lähimerevedude näol, kui ületatakse selle transpordiliigi teel olevad tollitehnilised ja haldusalased takistused ning kui ka siin suudetakse hoida ümberlaadimiskulud madalatenä.

3.6. Kui vaadelda 2020. aastaks prognoositud arenguid, siis võib Euroopa Komisjoni poolt seda valdkonda käsitleva aruande „Euroopa energia ja transport” ja uurimisbüroo NEA tehtud uurimuste põhjal öelda, et rahvamajanduse kogutoodang ja seega ka transport kasvavad jõudsasti kui ei saavutata nende kahe teguri lahtisidumist – asjaolu, mida tunnistati juba transpordipoliitika valge raamatu vahekokkuvõttes.

3.7. Rahvusvaheliste kaubavoogude prognoosid 2020. aastaks võrreldes 2005. aastaga ütlevad järgmist:

- Lääne-Euroopa sisene transport kasvab 33 %,
- Ida-Euroopa sisene transport kasvab 77 %,
- transport Lääne-Euroopast Ida-Euroopasse kasvab 68 % ja
- transport Ida-Euroopast Lääne-Euroopasse kasvab 55 %.

Arvestades sektori suurt sõltuvust fossiilsetest kütustest, avaldab see 2020. aastaks oodatav maanteetranspordi kasv suurt mõju energiavarudele.

3.8. Üldiselt oodatakse niisiis kaubavoogude kasvu. Seoses finantskriisi ja sellega kaasneva majanduslangusega on see kasv järgmistel aastatel kindlasti oodatust väiksem, ent see saab siiski olema selline, et on vaja võtta meetmeid selle kasvuga toime tulemiseks. 2020. aastani on veel üle 10 aasta aega ning tõenäosust, et majanduslanguse tagajärjed siis ikka veel mõju avaldavad, peetakse väikeseks.

3.9. Transpordi oodatav kasv on ELi majanduskasvu tulemus ja see peaks toimuma integreeritumal turul, kus on kindlalt paigas ka ühtlustatud eeskirjad, näiteks ühtlustatud järjepideva kontrolli ja sanktsioonide osas.

3.10. Võimaldamaks õigel ajal samaaegselt nii kõrgel tasemel mobiilsust kui ka keskkonnakaitset, peab komitee alternatiivsete võimaluste ja investeringute arendamise kõrval Euroopa Komisjoni järgitavat poliitikat – loobumist sunnitud ümbersuunamisest ja intermodaalsuse ⁽²⁾ idee järgimist (st iga transpordiliigi optimeerimine ja kõigi transpordiliikide võimalikult hea koostöö) – hädavajalikuks lähenemiseks.

3.11. 15. märtsil 2007 ⁽³⁾ toimunud täiskogu istungil kiitis komitee heaks läbivaadatud valge raamatu eesmärgid: kõigi transpordiviiside parendamine koos ja eraldi ning iga transpordiviisi spetsiifiliste võimaluste optimaalne kasutamine. Komitee rõhutas seejuures, et meretransport, siseveetransport ja raudteetransport peavad muutuma konkurentsivõimelisemaks.

3.12. Selleks, et tulla toime prognoositava kasvuga, on vaja sidusrühmade toetust ja koostööd. Seepärast on kasulik, et korraldati oluliste rahvusvaheliste ühiskondlike katusorganisatsioonide kuulamine, et kaasata nende seisukohad käesolevasse ettevalmistavasse arvamusse.

3.13. Üks järeldus, mida saab teha 2020. aastaks prognoositava kaubavoogude kasvu põhjal on see, et kõigi sisemaa transpordiliikide füüsilist infrastruktuuri tuleb laiendada. Lähimeretranspordis tuleb eelkõige kõrvaldada tollitehnilised ja haldusalased takistused.

⁽²⁾ Euroopa Komisjoni 2001. aasta transpordipoliitika valge raamatu vahekokkuvõtte 4. leheküljel (KOM(2006) 314 lõplik) mõistetakse intermodaalsuse all eri transpordiliikide eraldi ja koos tõhusat kasutamist, mille tulemusel jõutakse optimaalse ja säästva vahendite kasutamiseni.

⁽³⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis nõukogule ja Euroopa Parlamendile: Liikumisvõimeline Euroopa – jätkusuutlik liikuvus meie mandril Euroopa Komisjoni 2001. aasta transpordipoliitika valge raamatu vahekokkuvõtte” (KOM(2006) 314 lõplik), ELT C 161, 13.7.2007.

3.14. Teine järeldus on see, et kui maanteel leiab aset kaubavoo-
gude prognoositav kasv, siis tuleb leida lahendusi selle kasvuga
kaasnevate tagajärgede lahendamiseks, näiteks CO₂ heitkogused,
liiklusõnnetused, energiatarbimine ning sotsiaalsed tagajärjed
(näiteks piisava valvega ja varustatud parkimiskohtade ja puhkealade
puudus).

3.15. Samaaegselt tuleks saavutada edasimine järgmistest küsi-
mustes: koormata sõitmise vältimine, kontrollide ja trahvide, si-
seturu integratsiooni ühtlustamine, tõhususe parandamine
muuhulgas moodulsüsteemidega (kus võimalik), kiiremad piiri-
kontrollid, transpordisektori sisesed logistilised kontseptsioonid
ning uuringud kiirusepiirike ja parendatud rehvide säilitamise
kohta.

3.16. Komitee mõistab samas, et vaja on suurema visiooniga
poliitikat 2020. aastale järgneva perioodiks. Komitee kutsub
seega komisjoni, nõukogu, Euroopa Parlamenti ja transpordisek-
torit ennast üles, pöörama sellele tähelepanu transpordivoliniku
Antonio Tajani poolt 2010. aastaks välja kuulutatud transpordi
tuleviku teemalise arutelu raames.

4. Erimärkused

4.1. Tulenevalt rahvusvahelise kaubaveo prognoositud kasvust
maanteedel ja (piiratud) võimalusest seda kasvu tasandada teiste
transpordiliikide arvelt, tuleb komitee arvates teostada rahvusva-
helisel ja riiklikul tasandil sellist poliitikat, mis annaks eeldused
selle kasvu realiseerimiseks.

4.2. Nii Euroopa kui ka riiklikul tasandil tuleb teha tööd füüsi-
lise maantee- ja liiklusinfrastruktuuri loomise või siis edasiaren-
damise (kitsaskohtade eemaldamine) nimel. Seejuures tuleb
pöörata ka küllaldast tähelepanu piisava valvega ja varustatud,
turvaliste parkimiskohtade ja puhkealade puudusele – st nende
arvu suurendamisele.

4.3. Antud kontekstis viidatakse komisjoni teatisele „Väliskulu-
de sisestamise strateegia” ja komitee selleletemalisele
arvamusele (4).

4.4. Autojuhtidele tuleks säilitada nende elukutse atraktiivsus,
tagades neile head töötingimused ja -keskkonna, nagu näiteks re-
guleeritud tööajad, ühtlustatud sõidu- ja puhkeajad – need ei
peaks mitte üksnes õigusaktides kirjas olema, vaid peaksid leidma
rakendust ka praktikas. Komitee on seisukohal, et kõnealuses
valdkonnas tuleks ELi tasandil ühtlustada ka kontroll sotsiaalse-
test normidest kinnipidamise üle. Nende eeskirjade eiramise kor-
ral tuleks kehtestada ja rakendada majanduslikult hoiatavaid
karistusi. Komitee peab hädavajalikuks tingimuseks valdkonna su-
juvale toimimisele ka aluse panemist tööandjate ja töötajate va-
helisele sotsiaalsele dialoogile riiklikul ja ELi tasandil.

4.5. Viimastel aastatel on jutuks olnud Lääne-Euroopa maantee-
transpordiettevõtete tütarettevõtete loomine sellistes riikides nagu
Poola, Tšehhi Vabariik, Ungari. Nende nn mugavuslipu ettevõtete
ja ammusest ajast tegutsevate rahvuslike maanteetranspordiette-
võtete kanda on kõige suurem osa rahvusvahelisest kaubaveost
Lääne- ja Ida-Euroopa vahelistel maanteedel. Ootuste kohaselt
peaks see trend jätkuma.

4.6. Arvestades prognoositavat kasvu, pooldab komitee inter-
modaalsete tehnikate kasutamist takistavate haldusalaste ja füüsi-
liste kitsaskohtade lahendamist. Komitee peab vajalikuks, et kõiki
transpordiliike oleks võimalik kasutada võimalikult hästi ja see-
juures ei tohi silmist kaotada kõigile võrdsete võimaluste loomist.

4.7. Komitee on samuti seisukohal, et prognoositava kasvuga
kohanemiseks on väga oluline muuta energia- ja kliimavaldkon-
nas seatud eesmärgid ambitsioonikamaks. Nagu komitee juba
märkis transpordipoliitika valge raamatu vahekokkuvõtte teema-
lises arvamuses, peab prioriteediks seadma püüdlime väiksema
sõltuvuse poole fossiilsetest kütustest ja CO₂ heitkoguste vähen-
damise. Viimatinimetatu tuleks saavutada eelkõige sel teel, et
meetmeid võetakse juba heitkoguste tekkekohas, näiteks parema-
te mootorite tootmise kaudu, nii et need paiskaksid õhku vähem
CO₂ (Euro V, VI ja uuema generatsiooni energiatõhusamad
mootorid).

4.8. CO₂ heitkoguste osas nähtub uurimusest, et transpordima-
hu suurenemise korral kasvavad heitkogused 2020. aastaks
17–55 %, seda olenevalt majanduse kasvutsenaariumist. Alates
2040. aastast peaksid CO₂ heitkogused hakkama langema. Need
prognoosid valmistavad komiteele muret. Kasutades kogu ole-
masolevat teadmistepagasit ja jõudu, tuleb välja töötada meetmed
(ka sellised, mille peale esimese hooga ei mõelda), mis vähendak-
sid CO₂ heitkoguseid juba enne 2020. aastat. Sellised meetmed
võiks olla näiteks veoautode vanade mudelite kiirem kasutusest
kõrvaldamine ja väliskulude sisestamise teel saadud vahendite
eraldamine.

4.9. Komitee on arvamusel, et kuigi maanteetranspordisektori
sõltuvus fossiilsetest kütustest ei saa kiiresti vähendada, tuleks siis-
ki teha täiendavaid pingutusi, et hoolitseda alternatiivsete võima-
luste eest pikemas perspektiivis. Eelnevalt nimetatud komitee
arvamuses rõhutatakse, et tuleb koostada korraliku rahastamise-
ga uurimis- ja arendusprogramm, mis annaks tõeke säästva ene-
rgia kasutamiseks.

4.10. Energiatõhususe tegevuskavas (5) märgib komisjon, et
hindab transpordi kokkuhoiupotentsiaali energiatarbimise vald-
konnas 2020. aastal 26 %-le.

4.11. Kuidas on võimalik vähendada maanteetranspordi kahju-
likke mõjusid? Komitee on arvamusel, et ülimalt oluline on logis-
tiliste protsesside parem korraldamine, mis parandab
maanteetranspordi tulemuslikkust.

(4) KOM(2008) 435 lõplik, 8. juuli 2008 ja arvamus TEN/357 „Väliskulu-
de sisestamine”.

(5) Komisjoni teatis „Energiatõhususe tegevuskava: potentsiaali realisee-
rimine”, KOM(2006) 545 lõplik.

4.12. Lisaks peab komitee edu võtmeteks kandepinna loomist ja probleemi teadvustamist. Siin tuleks rakendada nii piitsa kui präänikupoliitikat. Präänikuks võib kasutada julgustuspreemiaid või toetusi investeeringute tegemiseks säästlikesse veoautodesse ja bussidesse, tollitariifide ja/või muude maksude diferentseerimist, pakkudes maksustiimuleid toodetele, mis on suunatud alternatiivsetele liikumisvõimalustele, keskkonnahoidlike veoautode ja busside kasutamisele, ent järjepidevalt tuleks rakendada ka õiguspoliitikat ja hinnapoliitilisi meetmeid.

4.13. Lõpetuseks soovib komitee, et maanteetranspordisektorile tuleks tehnoloogilise arengu valdkonnas ja juhtimise

arendamisel kasuks korraldada võrdlusuuring, et nii kasutada teiste valdkondade rakendusi.

4.14. Komitee mõistab, et enam ei tohi aega kaotada. Komitee juhib kõigi vahenditega tähelepanu sellele, et käesolevas arvamuses esitatud ettepanekud ei peaks mitte ainult tekitama veendumust, et tegu on kiireloomulise küsimusega, vaid et prognoositava kasvuga toimetulemiseks on hädavajalik võtta kiiresti meetmeid.

Brüssel, 13. mai 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Kodanikuühiskonna kaasamine idapartnerlusse”

(ettevalmistav arvamus)

(2009/C 277/06)

Raportöör: **Ivan VOLEŠ**

Oma 12. jaanuari 2009. aasta kirjas palus saadik ja Tšehhi Vabariigi alaline esindaja Euroopa Liidu juures Milena Vicenová Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteel koostada ettevalmistav arvamus teemal

„Kodanikuühiskonna kaasamine idapartnerlusse”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav välissuhete seksioon võttis arvamuse vastu 16. aprillil 2009. Raportöör oli Ivan VOLEŠ.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 453. istungjärgul 13. ja 14. mail 2009 (13. mai istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 160, vastu hääletas 15, erapooletuks jäi 18.

1. Ettepanekud ja soovitusused

1.1. EMSK tervitab ja toetab ettepanekut käivitada idapartnerlus kui kvalitatiivselt täiendatud koostöövorm Euroopa idasuunalise naabruspoliitika riikidega. Kõnealune partnerlus peaks põhinema ühistel demokraatlikel väärtustel ja inimõiguste austamisel, mis hõlmavad sotsiaaldialoogi ja kodanikuühiskonna dialoogi ning millega tunnustatakse kodanikuühiskonna organisatsioonide olulist rolli demokraatlikes ühiskondades.

1.2. Idapartnerluse koostööprogramm peab keskenduma partnerriikide konkreetsele abistamisele, eelkõige tänasel päeval, mil nende riikide majandust mõjutavad tõsiste sotsiaalsete tagajärgedega ülemaailmse majanduskriisi karmid tagasilöögid. Idapartnerlus peaks aitama ka institutsioone tugevdada ja käimasolevaid konflikte rahumeelselt lahendada.

1.3. Idapartnerlus ei lahenda ELiga ühinemise väljavaate küsimust, mille poole mõned riigid püüdleavad. Pärast oma õigusaktide vastavusse viimist Euroopa normidega asjaomastes valdkondades peaks partnerriikidel olema võimalus saada eelistatud staatus, mis võimaldab neil sarnaselt Euroopa majandusruumi riikidega osaleda ühenduse õigustiku väljatöötamises teatud valdkondades, omamata siiski hääleõigust.

1.4. Idapartnerlus peab juhinduma viieaastasest Euroopa naabruspoliitika elluviimise kogemusest:

— riikliku tasandi tegevuskavade rakendamise meetmete väljatöötamisel tuleb parandada koostööd ELi ja partnerriikide vahel;

— kodanikuühiskond, sh sotsiaalpartnerid, tuleb kaasata tegevuskavade väljatöötamise ja nende elluviimise järelevalvesse;

— partnerlus- ja koostöökokkulepetel põhinevaid valdkondlike küsimusi käsitleva koostööga seoses tuleks ühiste allkoomiteede koosolekute kuupäevadest kinni pidada ning nende järelduste elluviimist tuleks jälgida kodanikuühiskonda kaasates;

— ergutamaks partnereid end asjaomaste Euroopa õigusaktidega kooskõlla viima, peaksid ühenduse ja asutuste programmides osalemise tingimused olema selgelt määratletud;

— kodanikuühiskond tuleks temaatiliste platvormide käigus siduda käsitletavate küsimuste valimisega; eelkõige tuleks käsitleda selliseid teemasid nagu hea valitsemistava, õigusriik, sotsiaalse turumajanduse põhimõtted ja õigusraamistik, sotsiaal- ja kodanikudialoog, ränded, intellektuaalomandi õiguste kaitse, energiavarustuse kindlus, vaesuse kaotamine, kaubandustökked, piiriülene koostöö, keskkonnakaitse, inimestevahelised kontaktid.

1.5. Partnerriikide kaasamine idapartnerlusse peaks sõltuma nende tahtest ja valmisolekust jagada ELiga ühiseid väärtusi, austada inimõigusi ja põhivabadusi ning arendada ja toetada sotsiaal- ja kodanikudialoogi. See puudutab eelkõige Valgevenet.

1.6. Idapartnerlus ei peaks kaasa tooma Ida-Euroopa uute eraldusjoonte teket. See peaks võimaldama kolmandatel riikidel osaleda valdkondades, kus neil on ELi ja idapartnerlusega ühiseid huvisid. Näiteks energiavarustuse kindlus, ränded, keskkonnakaitse jne. Idapartnerlusel on arvukalt prioriteete, mis hõlmavad ELi ja Venemaa strateegilist partnerlust. Komitee teeb ettepaneku kaasata kodanikuühiskonna foorumi ja temaatiliste platvormide raames Venemaa, Türgi ja teiste riikide kodanikuühiskonna organisatsioonid ühishuve käsitlevatesse läbirääkimistesse.

1.7. Idapartnerluse eesmärkide saavutamisel on oluline edendada liikuvust ja inimestevahelisi kontakte. Komitee pooldab partnerriikide mõningate kodanikerühmade jaoks viisarežiimi paindlikumaks muutmist, väljavaatega kaotada kahe osapoole julgeolekuhuvisid silmas pidades järk-järgult viisarežiimid.

1.8. Komitee on valmis osalema idapartnerluse elluviimisel, toetades kodanikuühiskonda partnerriikides ning pakkudes oma kogemust, mille ta on omandanud arvukates riikides ja piirkondades, sh idanaabrid, organiseeritud kodanikuühiskonna võrgustikke luues. Komitee kutsub Euroopa Komisjoni ja nõukogu usaldama talle keskne roll idapartnerluse kodanikuühiskonna foorumi loomisel. Sellest saaks ELi ja idapartnerluse riikide kodanikuühiskondade paindlik ja avatud võrgustik, mis koguneks kord aastas ning tegutseks konkreetseid teemasid käsitlevate tööühmade ja meeskondade vahendusel, kes teevad programmide ja projektide ettepanekuid idapartnerluse eesmärkide teostamiseks. Kodanikuühiskonna täielikkus ja tõhusat foorumil osalemist tuleks innustada kohase rahastamisega.

1.9. Kahepoolset tasandil toetab komitee partnerriikides struktuuride loomist, et võimaldada sotsiaalpartneritel ja teistel kodanikuühiskonna organisatsioonidel osaleda nõuandeprotsessis ELi ja partnerriikide ühiselt arendatud kahepoolsete programmide elluviimisel, sh riiklike kavade välja töötamisel, nende rakendamises ja saavutatud tulemuste järelevalves.

1.10. Komitee on seisukohal, et selleks, et kodanikuühiskond saaks oma ülesannet hästi täita, peaks Euroopa Komisjon tagama kodanikuühiskonna organisatsioonide kaasatuse terviklikku institutsioonide väljaarendamise programmi ning Euroopa naabruspoliitika ja partnerluse rahastamisvahendi (EIVP) asjaomaselt eelarverealet rahastatavatesse partnerlusprogrammidesse.

1.11. Komitee on valmis osalema koos partnerriikide kodanikuühiskonna organisatsioonidega kõigis neljas temaatilises foorumis, mis puudutavad komitee aktiivse töö käigus käsitletavaid probleeme ning mille kohta komitee on juba arvukalt arvamusi koostanud ja tähelepanekuid esitanud.

2. Sissejuhatus ja idapartnerluse käivitamise ettepaneku sisu

2.1. Komitee on vastanud positiivselt eesistujariigi Tšehhi Vabariigi taotlusele koostada Euroopa Komisjoni 3. detsembri 2008. aasta teatises esitatud ettepanekul põhinedes ⁽¹⁾ ettevalmistav arvamused, milles uuritakse võimalusi ja viise kodanikuühiskonna kaasamiseks idapartnerlusesse.

2.2. Euroopa naabruspoliitika, mis loodi vastusena ELi 2004. aasta laienemisele, võimaldas tihendada ELi kahepoolseid suhteid idapiiril asuvate naaberriikidega ⁽²⁾ ja saavutada edu sidemete arendamisel nende riikide vahel. Samal ajal ei ole ootused siiski täielikult täitunud, eriti nende riikide omad, kes hellitavad ELi suhetes suurimaid lootusi.

2.3. Poola ja Rootsi esitasid 26. mail 2008. aastal toimunud välisministrite kohtumisel ettepaneku luua idapartnerlus, mis moodustaks Euroopa naabruspoliitika kvalitatiivselt täiendatud vormi. Ettepanekut toetas eesistujariik Tšehhi Vabariik, kes muutis selle üheks oma prioriteediks.

2.4. 3. detsembril 2008. aastal avaldas Euroopa Komisjon teatise idapartnerluse kohta. Idapartnerlus käivitatakse 7. mail 2009. aastal Prahast toimival idapartnerluse partnerriikide tippkohtumisel pärast selle heakskiitmist Euroopa Ülemkogu märtsis ⁽³⁾ toimival kohtumisel.

2.5. Idapartnerluse eesmärk on toetada senisest enam partnerriikide pingutusi Euroopa Liidule lähenemiseks ja pakkuda neile kogu vajalikku abi demokraatiaks ja turumajanduseks vajalike reformide läbiviimisel, õigusriigi põhimõtete rakendamisel, hea valitsemistava kasutamisel, inimõigustest kinnipidamisel, vähemuste austamisel ning turumajanduse ja säästva arengu põhimõtete rakendamisel.

2.6. Idapartnerlust viiakse eelkõige ellu kahepoolset tasandil, eesmärgiga sõlmida assotsieerimislepingud, ⁽⁴⁾ eeldusel, et partnerid on demokraatia, õigusriigi ja inimõiguste austamise osas vajalikke edusamme teinud ⁽⁵⁾. Assotsieerimislepingud hõlmavad kaugeleulatuvat ja terviklikku vabakaubanduspiirkonna loomist.

⁽¹⁾ Komisjoni teatis nõukogule ja Euroopa Parlamendile idapartnerluse kohta, KOM(2008) 823 lõplik, 3.12.2008

⁽²⁾ Käesolevas arvamuses viitab termin idapartnerid (või „partnerid“) neile Ida-Euroopa ja Lõuna-Kaukaasia riikidele, millele Euroopa naabruspoliitika on suunatud: Armeenia, Aserbaidžaan, Valgevene, Gruusia, Moldova ja Ukraina.

⁽³⁾ Eesistujariigi järeldused, Euroopa Ülemkogu, Brüssel (19.–20. märts 2009) 7880/09.

⁽⁴⁾ Läbirääkimised assotsieerimislepingu sõlmimiseks Ukrainaga on juba alanud, mis võiks saada näidiseks teistele partnerriikidele.

⁽⁵⁾ See puudutab eelkõige Valgevenet, kus sellesuunalised edusammud ei ole hetkel piisavad.

2.7. Mitmepoolsel tasandil luuakse neli platvormi, mis on suunatud järgmistele teemadele: 1) demokraatia, hea valitsemistava ja stabiilsus; 2) majandusintegratsioon ja lähenemine ELi poliitikale; 3) energiavarustuse kindlus; ja 4) inimestevahelised kontaktid. Mitmepoolsel tasandil tugevdatakse sidemeid partnerriikide vahel väljavaatega luua tulevikus naaberriikide majandusühendus. Mitmepoolses koostöös võiks konkreetseid edusamme saavutada **peamiste algatuste kaudu** ⁽⁶⁾. Neid rahastaksid rahvusvahelised finantsasutused, erasektor ja erinevad rahastajad.

2.8. ELi ja idapartnerluse riikide riigi- ja valitsusjuhid kogunevad kord kahe aasta jooksul, välisministrid igal aastal, iga platvormi kõrgete ametnike ja töörühmade ekspertide kohtumised toimuvad kord poole aasta jooksul.

2.9. Euroopa Komisjon ja nõukogu arvestavad kodanikuühiskonna osalemisega idapartnerluse eesmärkide elluviimisel ja teevad ettepaneku kodanikuühiskonna foorumi loomiseks ametivõimudega dialoogi pidamiseks. Komisjon on palunud Regioonide Komiteel ja EMSK-l osaleda demokraatiale, heale valitsemistavale ja stabiilsusele ning inimestevahelistele kontaktidele pühendatud temaatiliste platvormide raames teostatavates töodes.

2.10. Idapartnerluse rahastamisallikaid suurendatakse 2008. aasta 450 miljonilt eurolt 600 miljoni euroni 2013. aastaks. Selleks on vaja täiendavaid vahendeid, mis peaksid tulema Euroopa naabruspoliitika ja partnerluse rahastamisvahendi eelarve reservidest.

3. Kuidas muuta idapartnerlus Euroopa naabruspoliitika elluviimist parandavaks vahendiks

3.1. Komitee peab idapartnerlust Euroopa naabruspoliitika idamõõtme uueks strateegiliseks raamistikuks ja solidaarsuse avalduseks Ida-Euroopa rahvastega. See peaks põhinema ühiste väärtuste jagamisel, inimõiguste ja põhivabaduste toetamisel, heal valitsemistaval ja sellise demokraatliku ühiskonna ehitamisel, mille lahutamatu osa on kodanikuühiskond. Partnerriikide valitsuste poliitiline tahe arendada dialoogi kodanikuühiskonnaga ja toetada dialoogi sotsiaalpartnerite vahel peaks olema üks kriteeriumitest idapartnerluse olemasolevate koostöövahendite ja –programmide kasutamisel.

⁽⁶⁾ Need võiksid näiteks käsitleda piiride haldamise integreeritud programmi, meedet väikestele ja keskmise suurusega ettevõtetele, elektri piirkondlike turgude, energiatõhususe ja taastuvate energiaallikate toetamist, Lõuna-Euroopa energiatransiidikoridori või koostööd looduskatastroofide ennetamise valdkonnas.

3.2. Üha süvenev majandus- ja finantskriis muutub ELi idanaabrite majanduslikule arengule ja stabiilsusele ohuks. Komitee arvates on oluline, et idapartnerluse koostööprogrammi ning Euroopa naabruspoliitika ja partnerluse rahastamisvahendist eraldatud rahalisi vahendeid suunataks nii, et lisaks pikaajaliste struktuuriliste reformide toetamisele aitaks see partnerriikide valitsustel stabiliseerida majanduslikku ja sotsiaalset olukorda ning vältida kriisi negatiivseid tagasilööke rahvastiku kõige haavatavamatele rühmadele.

3.3. Idapartnerluse eesmärk on aidata Ida-Euroopa riikidel viia end kooskõlla ELi normidega, mis ei anna neile küll otsest võimalust ELiga ühineda, kuid ei peaks ka piirama eri riikide ambitsioonide nende tulevaste suhete osas ELiga. Komitee leiab, et partnerriikide motivatsiooni suurendamiseks reformide ja EList inspireeritud eeskirjade aktiivsemaks kohaldamiseks tuleks neile pakkuda võimalust saada eelistatud staatus, kui nad on konkreetsetes ja kokkulepitud valdkondades ühenduse õigustiku üle võtnud. Nii võiksid nad sarnaselt Euroopa majandusruumi riikidega ⁽⁷⁾ moodustada siseturu osa, osaleda ühenduse ja asutuste programmides ja võtta ekspertidena osa ühenduse uute õigusaktide koostamisest, omamata hääleõigust.

3.4. Idapartnerlust tuleks võtta kui vahendit, mille abil EL võimaldab Aserbaidžaanil ja pikemas perspektiivis Valgevenel täita WTO-ga ühinemise tingimused. Asjaolu, et kõik teised idapartnerluse riigid on juba WTO liikmed, loob sobiva raamistiku sellise mitmepoolse dialoogi algatamiseks, mis ei käsitle vaid kahepoolse kaubanduse liberaliseerimist ELi ja eri partnerriikide vahel, vaid samuti piirkondliku kaubanduse liberaliseerimist partnerriikide vahel. Kõnealuse partnerluse käivitamisest alates peaks ELi prioriteet olema naaberriikide majandusühenduse loomine Euroopa majandusruumi ⁽⁸⁾ mudeli alusel.

3.5. EMSK teeb ettepaneku, et idapartnerluspoliitika elluviimisel lähtutaks 2004.–2008. aastatel Euroopa naabruspoliitika teostamisel õpitust ⁽⁹⁾. Nimetatud õppetunde võib kokku võtta järgmiselt:

3.5.1. Järgmistel läbirääkimistel, kus käsitletakse ELi ja partnerriikide assotsieerimislepinguid ning eelkõige kodanikuühiskonna rolli ja võimalust luua nimetatud lepingute raames partnerriikide ja ELi liikmesriikide kodanikuühiskonna esindajatest koosnevad ühised nõuandekomiteed, tuleks konsulteerida kodanikuühiskonnaga.

⁽⁷⁾ Norra, Lichtenstein ja Island.

⁽⁸⁾ KOM(2008) 823 lõplik, lk10.

⁽⁹⁾ Vt Slovaki Assotsiatsiooni Välispoliitika Uurimiskeskuse projekti järeldusi. Projekt viidi läbi Friedrich-Ebert-Stiftung fondi toel ja avaldati väljaandes *The reform of the European Neighbourhood Politic Tools, Institutions and a Regional Dimension's* (Euroopa naabruspoliitika vahendite, institutsioonide ja piirkondliku mõõtme reform), autorid: Alexander Duleba, Lucia Najšlova, Vladimĕr Benĕ, Vladimĕr Bilĕik, 2009.

3.5.2. Partnerriikide valitsused peaksid koostöös Euroopa Komisjoni ja teiste sidusrühmadega (poliitilised jõud, sotsiaalpartnerid, kodanikuühiskond, kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused) kavandama ja ellu viima riiklike tegevuskavade prioriteete sel viisil, et nende kavade teostamisele tagataks võimalikult ulatuslik toetus. Tegevuskavad peaksid hõlmama sätteid, mis võimaldavad kodanikuühiskonnal tõhusamalt konsultatsiooniprotsessis osaleda, eelkõige tagades, et Euroopa dokumendid tõlgitaks riigikeeltesse.

3.5.3. Partnerlus- ja koostöölepingutega loodud valdkondlikke küsimusi käsitleva koostöö eest vastutavate ühiste nõuandekomiteede eesmärk on levitada teavet ja võimaldada Euroopa naabruspoliitika raames tagasisidet anda. Nad täidavad seda ülesaannet vaid osaliselt, arvestades, et komiteed kogunevad harva ja ebaregulaarselt. Allkomiteede koosolekud ja nende järelevalve peaksid olema siduvad. Idapartnerluse (parlamentaarne koostöö Euronest, kodanikuühiskonna foorum, kohalik ja piirkondlik assamblee) raames kavandatavate institutsiooniliste platvormide esindajad peaksid teostama järelevalvet allkomiteede tööde ja riigiasutuste tegevuse üle tegevuskavades sätestatud prioriteetide elluviimisel. Edusammude hindamine peaks toimuma selgete, läbipaistvate ja mõõdetavate võrdluskriteeriumite alusel, mis on sätestatud ühiselt, ning kodanikuühiskonnal peaks samuti olema võimalus osaleda kriteeriumide määratlemises ja nende rakendamise järelevalves.

3.5.4. Idapartnerluse algatuse raames tuleks üksikasjalikumalt määratleda valdkondlikud vahendid. Vaja on täpselt määratleda, milliste kriteeriumite alusel võivad partnerriigid osaleda valdkondliku programmi või konkreetse riigiasutuste tegevuses, nii et iga riik oleks teadlik talle esitatavatest tingimustest ühenduse programmides ja asutustes osalemiseks.

3.5.5. Temaatilised platvormid peaksid võimaldama korrapäraselt jagada häid tavasid ELi, liikmesriikide ja partnerriikide vahel ning seeläbi määratleda mitmepoolsed projektid asjakohastes valdkondades. Platvormides võiksid läbirääkimised olla suunatud järgmistele küsimustele:

- õigusriigi põhimõtted,
- sotsiaalse turumajanduse ja selle õigusraamistiku põhimõtted,
- hea valitsemistava,
- võitlus korrupsiooni ja varimajandusega,
- sotsiaalsed probleemid, sh meeste ja naiste võrdõiguslikkus,
- ränne ja inimestevahelised kontaktid,
- sotsiaal- ja kodanikudialoogi edendamine,
- kaubandusvahetuse tõkete eemaldamine,

- intellektuaalomandi õiguste kaitse,
- vaesuse kaotamine,
- energiajulgeolek ja -tõhusus,
- toiduaineohutuse normide järgimine,
- kaitse kolmandatest riikidest pärit ohtlike toodete impordist eest,
- rahvatervise ja keskkonna kaitse,
- piiriülene koostöö jne.

Kodanikuühiskonna foorumisse kuuluvad kodanikuühiskonna organisatsioonid peaksid nende valdkondade valikusse ja käsitlemisse kaasatud olema. Selle rolli täitmiseks tuleb kodanikuühiskonna organisatsioonidele tagada piisav rahastamine.

3.6. Komitee on arvamisel, et partnerriigid peaksid idapartnerluse koostööprogrammis osalema vaid sel eeldusel, et nad võtavad omaks ühised väärtused ja peavad neist täiel määral kinni. Ühised väärtused on muu hulgas inimõigused ja põhivabadused, hea valitsemistava ning dialoog sõltumatu kodanikuühiskonna ja sotsiaalpartneritega. Komitee tuletab meelde, et see puudutab eelkõige Valgevenet ja tema osalemist idapartnerluses.

3.7. Komitee leiab, et idapartnerlus ei tohiks kindlasti kaasa tuua uute eraldusjoonte teket Ida-Euroopas ning see peab jääma avatuks kolmandate riikide esindajatele sellistes valdkondades, mis puudutavad nende ühishuve. Paljud idapartnerluse prioriteetid kuuluvad ELi ja Venemaa strateegilise partnerluse alla. Näiteks võib tuua dialoogi energiajulgeoleku, rändeprobleemide, keskkonna ja teiste piirkondlike või ülemaailmsete probleemide üle, mille puhul ei ole võimalik jõuda konkreetsete tulemusteni ilma Venemaa, Türgi või Kesk-Aasia riikide esindajate osalemiseta. Komitee soovib, et kolmandate riikide kodanikuühiskonna esindajad kaasataks kodanikuühiskonna foorumis või ka teistes foorumites neid küsimusi käsitlevatesse läbirääkimistesse.

3.8. Idapartnerlus peaks täiendama Musta mere sünergiat. Nendel kahel algatusel on küll eri eesmärgid ja nende puhul rakendatakse eri vahendeid, ent nad jagavad teatud peamisi tegevusvaldkondi. Seega on vältimatu tugevdada nimetatud kahe algatuse raames võetud lähenemisviiside kooskõlastamist, et takistada kasutatud dubleerimist või teatud meetmete kordamist.

3.9. Idapartnerluse eesmärkide saavutamisel on oluline edendada inimestevahelisi kontakte. Liikuvus on nii kahepoolsete kui ka mitmepoolsete suhete puhul esmatähtis. Selleks, et saavutada peamine eesmärk – viisavabaduse süsteemi kehtestamine kõnealuste riikidega – tuleb teha tööd viisasüsteemi järk-järgult paindlikumaks muutmiseks üliõpilaste, ärimeeste, tihti ELi liikmesriikides reisivate isikute ja nende pereliikmete jaoks, vähendades samas viisatasusid. Eelnevalt on vaja partnerriikidega vajalikud kokkulepped sõlmida.

3.10. Komitee teeb ettepaneku korraldada partnerriikide, liikmesriikide, sotsiaalpartnerite ja organiseeritud kodanikuühiskonna vahel dialoog tööturgu puudutavates küsimustes, mh sellistel teemadel nagu tööturu arengud ja liikuvus tööturul ning samuti seoses ühismeetmete vastuvõtmisega, et võidelda ebaseadusliku töö ja ILO oluliste konventsioonide rikkumise vastu.

4. Idapartnerluse riikide kodanikuühiskonna organisatsioonide iseloomulikud jooned

4.1. Ehkki kuue partnerriigi ajalooline, poliitiline ja sotsiaal-majanduslik kontekst on erinev, on nende riikide kodanikuühiskonnal palju sarnaseid jooni ühiskondliku arengu tõttu, mille need riigid läbisid Nõukogude Liidu ajal. Sel ajal olid kodanikuühiskonna organisatsioonid pelgalt võimuloleva kommunistliku partei käepikendus.

4.2. Nõukogude Liidu lagunemine võimaldas neil riikidel saavutada iseseisvus, tuues samal ajal kaasa nende majanduse märkimisväärse kokkukukkumise. Majandusreformide, mille eesmärk oli siirdumine riigi juhitalvalt majanduselt turumajandusele, viidi läbi aegamööda ja ilma tervikutunnetuseta. Olukorra muutis veelgi keerulisemaks poliitiline ebakindlus ja võimuvõitlus. Vähemalt neljas riigis (Moldova, Armeenia, Aserbaidžaan, Gruusia) on olukorda halvemaks muutnud relvastatud konfliktid naaberriikidega või iseseisvuda soovivate piirkondadega.

4.3. Vaatamata 1990. aastate lõpus ja 2000. aasta järel saavutatud majanduskasvule valitseb nendes riikides endiselt väga ebakindel olukord, mis võimendab veelgi praeguse majanduskriisi tõsisemaid tagajärgi. Valitsevad väga suured sotsiaalsed erinevused. Suur osa elanikest elab varimajandusest või on välja rännanud, et otsida tööd välismaal. Kaasajastamise ja arengu peamised takistused on bürokraatia ja liigne reguleeritus ning nendega kaasnev korrupsioon.

4.4. Kõigis partnerriikides on kodanikuühiskonna tegevuspõld viimastel aastatel samm-sammult laienenud. Olukorra kerget paranemist võib täheldada koguni Valgevenes, seda ELi ja rahvusvahelise arvamuse survele. Euroopa naabruspoliitika ja selle vahendid ning Rahvusvaheline Tööorganisatsioon (ILO) aitavad kaasa sotsiaalse dialoogi järk-järgulisele loomisele ja institutsionaliseerimisele partnerriikides. Ühenduse norme ei järgita veel kaugeltki selliste küsimuste puhul nagu õigussüsteemi sõltumatus, pädevuse ja vastutuse jagunemine keskvoimu ja piirkondlike omavalitsuste vahel, kodanikuõiguste ja -vabaduste korrektne tõlgendamine ja rakendamine ning meedia sõltumatus. Valitsused kardavad leppida ühiskonna mitmekesisusega, sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna organisatsioonide sõltumatusega ning nende õigusega sotsiaal- ja kodanikudialoogiks, mis peaks tugevdama ühiskonda tervikuna.

4.5. Juba viis aastat on EMSK uurinud kõigi partnerriikide kodanikuühiskonna olukorda, eelkõige ühinemisvabadust, registrumist, maksueeskirju ja -menetlusi, sõnavabadust ja

kolmepoolsete konsultatsioonide toimimist. Komitee on sel teemal koostanud arvamusi, milles on esitatud mitmeid soovitusi⁽¹⁰⁾.

4.6. EMSK ja ILO korraldatud konverents, mis toimus 2.–3. märtsil 2009 ja millel käsitleti sotsiaal- ja kodanikudialoogi Musta mere sünergia ja idapartnerluse raames, kinnitas, et kolmepoolne dialoog esineb mitteametlikult kõigi partnerriikide vahel, ent selle sisu ei võimalda praegu kaugeltki oma eesmärki täita. Teisalt ei suudeta luua ei sotsiaaldialoogi piirkondlikul tasandil ega valdkondlikku dialoogi. Kõik osalejad märkisid, et nendes kahte piirkondlikku algatusse tuleb tingimata kaasata kodanikuühiskond.

4.7. Kodanikuühiskonna eri rühmade olukord

4.7.1. Tööandjate organisatsioonid

Kõigis partnerriikides on traditsioonilised organisatsioonid, kes esindavad ettevõtjaid ja pakuvad neile vajalikke teenuseid, näiteks kaubanduskodasid ja ettevõtjate ühendusi. Kuna tööandjatel on tulnud organiseeruda sotsiaaldialoogi osapoolena, on käimasolevate reformidega loodud tööandjate organisatsioonid, mis koondavad suurettevõtteid ja kutseühinguid. Need organisatsioonid seisavad endiselt vastamisi mitmete probleemidega ning paljud neist ei ole piisavalt esinduslikud, nad on killustatud ja konkureerivad omavahel. Mõnedes riikides – eelkõige sellistes, kus avalik sektor juhib endiselt majandust, näiteks Valgevenes, Moldovas, Aserbaidžaanis – on nad otseselt seotud võimuga, mis piirab nende võimalusi valitsuse poliitikat sõltumatult kritiseerida või sellele vastanduda. See piirab märkimisväärselt nende huvi ja soovi sotsiaaldialoogis osaleda.

4.7.2. Ametiühingud

4.7.2.1. Enamikes partnerriikidest on traditsioonilised sovetlikus vaimus ametiühingud läbinud reformiprotsessi ja on enam või vähem edukalt vastu võtnud demokraatia, iseseisvuse ja vabaduse põhimõtted, mida rahvusvahelised ja Euroopa ametiühingud kaitsevad. Valgevenes ja Ukrainas on loodud uusi ametiühinguid. Sellegipoolest ei peeta töötajate organisatsioonide sõltumatuse põhimõttest kaugeltki kinni, seda kinnitavad mõnedes riikides mitmesugused valitsuse sekkumised, mis on andnud alust esitada ILOle kaebusi ametiühingute vabaduste rikkumise kohta.

⁽¹⁰⁾ EMSK arvamused: „Laienenud Euroopa – naabrus: uus raamistik suhetele meie ida- ja lõunanaabritega”, ELT C 80, 30.3.2004, lk 148-155; „Valgevene kodanikuühiskond”, ELT C 318, 23.12.2006, lk 123-127; „Organiseeritud kodanikuühiskonna roll Euroopa Liidu ja Moldaavia suhetes”, ELT C 120, 16.5.2008, lk 89-95; „Euroopa Liidu ja Ukraina suhted: kodanikuühiskonna uus dünaamiline roll”, ELT C 77, 31.3.2009, lk 157-163; „Kodanikuühiskonna organisatsioonide võrgustike loomine Musta mere piirkonnas”, ELT C 27, 3.2.2009, lk 144-151; REX/241, aramus teemal „Kodanikuühiskonna osalemine Euroopa naabruspoliitika tegevuskavade elluviimisel Taga-Kaukaasia riikides: Armeenia, Aserbaidžaan ja Gruusia”, raportöör: Andrzej Adamczyk, mai 2009, ei ole veel ELTs avaldatud.

4.7.2.2. Ehkki kõik partnerriigid on ratifitseerinud ILO põhi-konventsioonid, rikutakse eelkõige konventsioone kollektiivläbirääkimiste õiguse ja ühinemisvabaduse kohta. Rikkumised ilmnevad registreerimisraskuste ja streigiõiguse piirangute näol. Ettevõtetes eiratakse põhiõigusi ja mõned ametiühingujuhid on toelt vabastatud.

4.7.2.3. Kokkuvõttes on siiski tehtud edusamme, mis võimaldavad ametiühingutel mängida positiivset rolli partnerriikide demokraatliku protsessi kinnistamisel.

4.7.3. Valitsusvälised organisatsioonid

4.7.3.1. Kodanikuühiskonna organisatsioonide arv on kõigis partnerriikides märkimisväärselt kasvanud. Nende organisatsioonide tegevus on suunatud just Euroopa integratsioonile ja sotsiaalküsimustele, nagu näiteks ränded, haridus, tervishoid, sotsiaalmajandus, võitlus vaesuse vastu, keskkonnakaitse, inim- ja kodanikuõigused, tarbijaõiguste kaitse ning põllumajandus- ja käsitööstevõtjate huvide esindatus. Organisatsioonid kuuluvad Euroopa ja rahvusvahelistesse võrgustikesse ning andsid aktiivse panuse demokraatlike väärtuste kaitsmisesse Ukraina ja Gruusia revolutsioonide ajal.

4.7.3.2. Kõigis partnerriikides puutuvad valitsusvälised organisatsioonid kokku mitmete probleemidega, mis tulenevad sellest, et valitsus ei usaldada kodanikuühiskonda. Probleemid ilmnevad eriti juhul, kui valitsus ei saa valitsusväliseid organisatsioone kontrollida ja püüab nende sõltumatut mänguruumi seadusandluse abil piirata. Sõltumatud valitsusvälised organisatsioonid seisavad vastamisi just rahastamisprobleemidega ning on sunnitud otsima abi välismaalt. Seda tehakse satuvad nad aga kriitika osaliseks, kuna väidetakse, et nad väärtustavad välisriikide huve riiklikest huvidest enam. Paljudes partnerriikides on valitsusele lähedal seisvaid valitsusväliseid organisatsioone, kellel on nähtav positsioon kodanikudialoogi eri foorumites.

4.7.3.3. Olukord ja teadlikkus kodanikudialoogi vajalikkusest paranevad siiski järk-järgult, eelkõige tänu teabe- ja kogemustevahetusele ning mitmete kodanikuühiskonna võrgustike loomisele. Ukrainas on valitsuse ja aktiivselt Euroopa integratsiooni toetavate valitsusväliste organisatsioonide dialoogi osas tehtud märgatavaid edusamme.

5. EMSK roll idapartnerluses

5.1. Komitee soovib jätkata oma tegevust partnerriikide organiseeritud kodanikuühiskonna piirkondlike ja riiklike võrgustike olukorra, suutlikkuse ja arengu toetamiseks, et nad võiksid võimalikult tõhusalt osaleda kahe- ja mitmepoolsetes programmides ning aidata sel viisil idapartnerluse eesmärges saavutada.

5.2. Viimastel aastatel on komitee omandanud väärtuslikke kogemusi kodanikuühiskonna võrgustike loomises piirkondlikul ja riiklikul tasandil, nt Euromedi tasandil, AKV riikides, Kariibidel, Kesk-Ameerikas, Mercosuri riikides, Hiinas, Indias ja Brasiilias. Lisaks esindab komitee Euroopa Liitu assotsiatsioonilepingutega Türgi, Horvaatia ja edaspidi ka endise Jugoslaavia Makedoonia Vabariigiga loodud ühistes nõuandekomiteedes. Komitee tegevus on asjaomastes piirkondades ja riikides aidanud tugevdada kodanikuühiskonda tervikuna.

5.3. Samuti on komitee võtnud ülesandeks mängida sarnast rolli oma suhetes Kesk-Euroopa ja Lõuna-Kaukaasia riikidega. 2004. aastal moodustas komitee idanaabrite töörihma, koostas alusalaalüüse partnerriikide kodanikuühiskonna organisatsioonide staatuse ja tegevusvaldkonna kohta ning sõlmis nende organisatsioonidega otseseid kontakte. Komitee korraldas mitu üritust, sealhulgas eelpool mainitud konverentsi sotsiaal- ja kodanikudialoogi kohta Musta mere sünergia ja idapartnerluse raames.

5.4. Komitee kutsus Euroopa Komisjoni ja nõukogu usaldama talle keskne roll, et tagada kodanikuühiskonna aktiivne osalemine idapartnerluse institutsioonilises struktuuris. Seoses idapartnerluse kodanikuühiskonna foorumi loomisega on võimalik toetuda komitee kogemusele ja oskusteabele selles valdkonnas ning kasutada komitee kontakte kodanikuühiskonna, sotsiaalpartnerite ning nende riiklike ja piirkondlike võrgustikega nii partnerriikides kui ka ELis. Idapartnerluse kodanikuühiskonna foorum tuleks luua kohe pärast kõnealuse algatuse ametlikku esitlemist 2009. aasta teisel poolaastal.

5.5. Idapartnerluse kodanikuühiskonna foorum peab olema tõhus ja paindlik ning ühendama nii ELi kui ka partnerriikide esinduslikke, demokraatlikke ja sõltumatuid kodanikuühiskonna organisatsioone, kes esindavad tööandjaid, töötajaid ja teisi valitsusväliseid organisatsioone, kes loovad algatuse elluviimisel konkreetset lisaväärtust. Kodanikuühiskonna foorum võiks kohtuda vähemalt korra aastas vaheldumisi ELis ja ühes partnerriikidest. Foorumis võidakse luua töörihma ja meeskondi, kes käsitleksid kompleksseid probleeme (vt punkt 3.5.5) idapartnerluse neljanda rakendusliku tasandi raames temaatilisi paneele luues ning esitaksid ELi esindajatele ja partnerriikide valitsustele ettepanekuid ja soovitusi. Korralduslike ja haldusküsimuste eest vastutaks EMSK sekretariaat sihipärase Euroopa naabruspoliitika ja partnerluse rahastamisvahendi toel.

5.6. Komitee kavatab ka edaspidi toetada kodanikuühiskonda, sh sotsiaalpartnereid koondavate struktuuride loomist partnerriikides, et nad oleksid aktiivselt integreeritud tegevuskavade ja Euroopa naabruspoliitika ja partnerluse rahastamisvahendi ühistes prioriteetide väljatöötamisse, riiklikul tasandil vältimatute meetmete määratlemisse, järelevalvesse ja tagasisidesse ning tehtud edusammude hilisemasse hindamisse. Kodanikuühiskonna foorum võiks olla sobiv raamistik selliste heade tavade jagamiseks, mis on seotud kodanikuühiskonna rolliga riiklikus otsustusprotsessis ja sotsiaaldialoogi arendamisega.

5.7. Sellesse protsessi võiks kaasata ka ELi ja partnerriikide kodanikuühiskonda ühendavad ühised nõuandekomiteed, kui need assotsiatsioonilepingute alusel luuakse.

5.8. Selleks, et kodanikuühiskonna organisatsioonid saaksid paremini nimetatud keerulisi ülesandeid täita, tuleb neile tagada vajalik toetus ja abi. Samuti kutsub komitee komisjoni üles lisama terviklikku institutsioonide väljaarendamise programmi lisaks avalikule teenistusele ka kodanikuühiskonna organisatsioonid, kes

võiksid partnerlusprogrammide raames kasu saada ELi liikmesriikide sarnaste asutuste kogemustest.

5.9. Euroopa Komisjon kutsus komiteed osalema demokraatia, hea valitsemistava ja stabiilsuse ning inimestevaheliste kontaktide temaatilises platvormis. Komitee on veendunud, et tal on vajalikud oskused ja kogemused, et olla kaasatud ka ülejäänud kahte platvormi majandusintegratsiooni ja energiavarustuse kindluse teemal. Lisaks palub komitee, et nendes platvormidesse kaasataks ka partnerriikide kodanikuühiskond ja kodanikuühiskonna foorum.

Brüssel, 13. mai 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Kodanikuühiskonna osalemine Euroopa naabruspoliitika tegevuskavade elluviimisel Lõuna-Kaukaasia riikides: Armeenia, Aserbaidžaan ja Gruusia”

(2009/C 277/07)

Raportöör: **Andrzej ADAMCZYK**

15.–16. veebruaril 2007 toimunud täiskogu istungjärgul otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse järgmises küsimuses:

„Kodanikuühiskonna osalemine Euroopa naabruspoliitika tegevuskavade elluviimisel Lõuna-Kaukaasia riikides: Armeenia, Aserbaidžaan ja Gruusia.”

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava välissuhete sektiiooni aramus võeti vastu 16. aprillil 2009. Raportöör oli Andrzej ADAMCZYK.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 453. istungjärgul 13.–14. mail 2009 (14. mai istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 151, vastu hääletas 2, erapooletuks jäi 1.

1. Järeldused

1.1. Lõuna-Kaukaasia on etniliselt, keeleliselt, ajalooliselt, usuliselt ja poliitiliselt äärmiselt mitmekesine piirkond. Kui siia lisada tõsised konfliktid territooriumide pärast ja sajandeid väldanud välisvõim, on tulemus see, et iseseisvate riikide ülesehitamine, rahvuslik identiteet ja iseseisvuse kaitsmine neelavad palju energiat, seda ka kodanikuühiskonna organisatsioonidelt.

1.2. 1999. aastal jõustunud partnerlus- ja koostöölepingute ja Euroopa naabruspoliitika tegevuskavade 2007–2011 väljatöötamisel ja elluviimisel ei ole sotsiaalpartnerid ega teised kodanikuühiskonna organisatsioonid nendes küsimustes toimunud läbirääkimiste algusest kuni praeguseni etendanud piisavat rolli.

1.3. Nii tegevuskavade rakendamine ja kavandatud läbirääkimised kahepoolsete assotsiatsioonilepingute üle kui ka mitmepoolne idapartnerluse algatus pakuvad võimalust kaasata organiseeritud kodanikuühiskond nendega seotud tegevustesse. Selle saavutamiseks on siiski vaja, et kaasatud oleksid nii ELi institutsioonid kui ka liikmesriigid.

1.4. Euroopa Komisjon peaks julgustama Lõuna-Kaukaasia riikide valitsusi sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna organisatsioonidega aktiivselt koostööd tegema tegevuskavade ning partnerlus- ja koostöölepingute elluviimisel.

1.5. Samal ajal peaksid ELi institutsioonid tegevuskavadega seotud läbirääkimistel nõudma inimõiguste, demokraatianormide, sotsiaaldialoogi põhimõtete ja kodanikuühiskonna dialoogi põhimõtete austamist. Tegevuskavade rakendamise aastaaruannetes peaks sisalduma hinnang neile küsimustele. See tugevdaks kodanikuühiskonna olulisust ja kõnealuste organisatsioonide sõltumatust ning avaldaks ka positiivset mõju töötajate õiguste kaitsele ning soolisele võrdsuslikkusele.

1.6. Idapartnerluse algatuses ette nähtud kodanikuühiskonna foorumi loomine võib lihtsustada nii kõnealuse partnerlusega hõlmatud riikide omavahelist dialoogi kui ka nende riikide dialoogi ametivõimudega. Siiski tuleb jälgida, et osalevad organisatsioonid oleksid tõesti representatiivsed ja sõltumatud. Komiteel võiks olla siin oluline osa, tagades, et kõnealused kriteeriumid oleksid täidetud ja et foorum korralikult toimiks.

1.7. Kõnealuse piirkonna ja ELi liikmesriikide inimeste ja organisatsioonide vahel on vaja edendada ulatuslikke kontakte, sealhulgas ka kahepoolset. Selle saavutamiseks tuleks lihtsustada Lõuna-Kaukaasia riikide kodanikele viisade saamist.

1.8. Ka ELi institutsioonidel võiks olla oma osa püüdluses lahendada Lõuna-Kaukaasia piirkonna riikide vahelisi konflikte; sealjuures peaksid nad püüdma kaasata rahuprotsessi kodanikuühiskonna organisatsioone, kuna neil võiks olla positiivne mõju leppimisprotsessile.

2. Sissejuhatus

2.1. Lõuna-Kaukaasia piirkond hõlmab kolme riiki: Armeenia, Aserbaidžaan ja Gruusia. Ehkki piirkond ei hõlma geograafiliselt suurt ala, on etniliselt, keeleliselt, usuliselt ja poliitiliselt tegemist väga mitmekesise piirkonnaga.

2.2. Olukord on seda keerulisem, et piirkonna kahe riigi – Armeenia ja Aserbaidžaan – vahel on juba 20 aastat käimas konflikt Mägi-Karabahi pärast ning et Gruusia ei kontrolli juba enam pikemat aega oma kahte provintsi – Abhaasiat ja Lõuna-Osseetiat. Pärast hiljutist sõda Venemaaga on olukord muutunud veelgi keerulisemaks.

2.3. Ehkki kõnealused Lõuna-Kaukaasia riigid erinevad traditsioonide, ajaloo ja kultuurilise arengu poolest, on nad seotud ühise minevikuga – kuulumine Nõukogude Liitu, mis on mitmetesse eluvaldkondadesse jätnud nähtavaid märke, eelkõige majandus- ja sotsiaalvaldkonnas.

2.4. Lõuna-Kaukaasia paljurahvuselisest kooslusest tulenevalt ja ka jätkuvate relvastatud konfliktide tõttu on rahvusliku identiteedi tugevdamine, riigi ja institutsioonide ülesehitamine ning iseseisvuse kaitsmine kõigis kolmes riigis prioriteetsed küsimused, sealhulgas ka kodanikuühiskonna organisatsioonide jaoks.

2.5. Piirkonna poliitilist olukorda iseloomustab tõsine demokraatia puudujääk. Alates iseseisvuse taastamisest, millest on nüüdseks möödunud vaevalt kaks aastakümnet, on piirkonna poliitilises elus olnud riigipöörded, kodusõdasid ja revolutsioone, mis on enamasti olnud edukad. Üksteise järel on eri valitsused püüdnud piirata poliitilise opositsiooni tegevust, kontrollida meediat ja mõjutada organiseeritud kodanikuühiskonda, eelkõige sotsiaalpartnereid. Gruusias toimus demokraatlik ümberkujundamine alles pärast Gruusia rooside revolutsiooni, ehkki sõltumatud organisatsioonid ja välisvaatlejad osutavad mitmetele puudustele Gruusia demokraatlikus toimimises.

2.6. Majanduslik olukord on endiselt raske. Kaasaegsete infrastruktuuride puudumine, vananenud tehnoloogia, kodumaise investeerimiskapitali vähesus, relvastuse ja sõjaliste rajatiste rahastamine ning endiste Nõukogude Liidu liiduvabariikide turgude ärakukkumine on peamised kehvade majandustingimuste põhjused. Aserbaidžaani olukord on tänu nafta ja gaasimaardlate olemasolule teistsugune, aga asjaolu, et riigi majandus sõltub ühest sektorist, ning Mägi-Karabahhi ja seda ümbritsevate Aserbaidžaani piirkondade kaotus tähendab, et riigi majanduslikud probleemid on endiselt tõsised.

2.7. Ka sotsiaalne olukord on väga kriitiline: suur osa rahvast elab endiselt allpool vaesuspiiri, erinevused rikaste ja vaeste sissetulekutes suurenevad dramaatiliselt ja sotsiaalsed probleemid on väga suured, eelkõige eakate ja haigete inimeste puhul. Olukorda ei lihtsusta ka kõrge tööpuudus ja sõjapõgenike suur hulk, eriti Gruusias ja Aserbaidžaanis. Lisaks annavad mõned hinnangud alust arvata, et 60 % piirkonna tuludest pärineb mitteformaalsest sektorist, mis omakorda loob tõsiseid sotsiaalseid probleeme. Seda sünget olukorda halvendab praegune majanduskriis. Siia lisandub ka üldlevinud korrupsioon.

2.8. Lõuna-Kaukaasia riikide geopoliitiline olukord on tulenevalt pingelistest suhetest omavahel ning naaberriikidega äärmiselt keeruline. On selge, et ilma naabruses asuvate suurriikide, nagu Türgi või Venemaa, aktiivse abita on kõnealustel riikidel raske välja tulla oma geograafilisest isolatsioonist ülejäänud maailma suhtes. Seetõttu on nende huvides ka suhete normaliseerimine ja parandamine mainitud riikidega. Siinkohal võib kasulikuks osutada asjaolu, et kõik kolm Lõuna-Kaukaasia riiki osalevad koos Venemaa ja Türgiga Musta mere sünergias, mis on uus mitmepoolne piirkondlik koostööalgatus.

2.9. Põllumajandus on Lõuna-Kaukaasia riikide üks võimalikke rikkusi. Samas on piirkond mahajäänud ning laastatud minevikus rakendatud irratsionaalse poliitika ja praeguse alainvesteeringe tõttu. Põllumajandussektori arengule võiks seega olulisi impulsse anda kaubandussuhete täielik avamine nii kõnealuse piirkonna kolme riigi vahel kui ka nende tavapärase turu Venemaaga.

3. Euroopa naabruspoliitika Lõuna-Kaukaasias

3.1. Euroopa naabruspoliitika ei hõlmanud algselt Lõuna-Kaukaasia piirkonda. Uued väljavaated koostööks tekkisid pärast seda, kui piirkond oli Euroopale lähenemiseks vastavasisulised selged signaalid saatnud, ning eriti pärast Gruusia rooside revolutsiooni.

3.2. Pärast kaks aastat kestnud läbirääkimisi võeti novembris 2006 nende kolme riigi jaoks vastu tegevuskavad ning need on koostöö alus ajavahemikuks 2007–2011. Kõnealustes tegevuskavades sisalduvad prioriteedid on Armeenia, Aserbaidžaani ja Gruusia jaoks sarnased ja hõlmavad muu hulgas järgmisi teemasid:

- õigusriigi tugevdamine, eelkõige kohtusüsteemi reformimine kooskõlas Euroopa Nõukogu eeskirjadega;
- demokraatia konsolideerimine ja inimõiguste järgimise tagamine, muu hulgas kohalike ja piirkondlike omavalitsuste edendamise kaudu;
- tingimuste loomine sõltumatu meedia toimimiseks;
- majandusliku olukorra parandamine äritegevuseks ja ettevõtluse edendamiseks sobivama keskkonna loomise kaudu, fiskaalsüsteemi reformimine ja võitlus korrupsiooni vastu;
- suurema stabiilsuse saavutamine, toetades jätkusuutlikku majandusarengut ja sotsiaalset ühtekuuluvust, vähendades vaesust ja võttes keskkonnakaitsealaseid meetmeid;
- piirkondliku koostöö tugevdamine Lõuna-Kaukaasias;
- meetmed territoriaalsete konfliktide rahumeelseks lahendamiseks.

3.3. Euroopa naabruspoliitika ei ole mingil viisil seotud Lõuna-Kaukaasia riikide võimaliku ELiga ühinemise perspektiiviga. Siiski määratakse kõnealuses poliitikas kindlaks tihedama koostöö valdkonnad, mis võiksid neid riike ühenduse õigustiku normidele lähendada. Potentsiaalselt võib see viia liitumiseni Euroopa Majanduspiirkonnaga, kui kõnealuse riigid seda soovivad.

3.4. Ei sotsiaalpartnerid ega organiseeritud kodanikuühiskonna organisatsioonid ei ole praeguse ni osalenud märkimisväärsel viisil partnerlus- ja koostöölepingute ning tegevuskavade põhimõtete läbirääkimisel või nende rakendamisel, ehkki olukord on riigiti erinev ja sõltub organisatsioonide dünaamikast. Need organisatsioonid, kes on protsessis osaleda püüdnud, on seda mõnikord teinud omal algatusel ja pigem ametivõimude tahte vastasel kui nende kutsel.

3.5. Nii tegevuskavade rakendamine kahepoolse lähenemisviisi peamise vahendina, kui ka uus mitmepoolne idapartnerluse algatus pakuvad võimalust kaasata organiseeritud kodanikuühiskond senisest enam jooksvatesse töödessa ja nendega seotud meetmetesse. Selleks et organiseeritud kodanikuühiskonnal tõesti lubataks koostööd teha, on vaja ELi institutsioonide poolset algatust ja järelvalvet ning ELi liikmesriikides tegutsevate partnerorganisatsioonide abi.

4. Tööandjad

4.1. Tööandjate organisatsioonid neis kolmes Lõuna-Kaukaasia riigis näivad olevat ametivõimude tugeva mõju all, eelkõige seetõttu, et märkimisväärne osa majandustegevusest toimub avalikus sektoris. Ametivõimude mõju põhjused ja mõju avaldamise viisid ei ole aga kõigis riikides sarnased.

4.2. Ettevõtteid esindavaid organisatsioone iseloomustab kaubandus- ja tööstuskodade väga suur tähtsus. Kuigi need ei ole ranges mõttes tööandjate organisatsioonid ning nende ülesanded ja tegevusvaldkonnad on laiemad kui vaid ettevõtete esindamine ühe sotsiaalpartnerina, on need organisatsioonid tänu tugevatele sidemetele valitsusega ja sageli pooleldi valitsusorganisatsiooni staatusele väga autoriteetsed, aga mitte eriti iseseisvad.

4.3. Kuna tööandjate organisatsioonid on nõrgad, ei ole eriti representatiivsed ja on seotud ametivõimudega, olles viimastest tavaliselt sõltuvuses, ei ole neil võimalik täita ühe sotsiaalpartneri täisrolli läbirääkimistel ametiühingutega, kes on sunnitud arutama mitmeid küsimusi otse valitsusega, meeldib see neile või mitte. Samas on tööandjate organisatsioonide tunnused riigiti erinevad.

4.3.1. Hoolimata Gruusia turumajandust järgiva valitsuse märkimisväärselt suurendada erastamise osakaalu, on suur osa tööstusest riigi kontrolli all ning enamik erastatud ettevõtete kuulub Vene või Kasahstani investoritele. Selline olukord suurendab veelgi valitsuse soovi sekkuda tööandjate asjadesse ning annab selleks ka rohkem võimalusi.

4.3.2. Armeenia peamised majandussektoreid kontrollivad jätkuvalt Mägi-Karabahi sõjaveteranid, kes moodustavad privilegeeritud ettevõtjate rühma. Samas säilivad ettevõtjate, parlamendiliikmete ja valitsuse poliitikute vahel vastastikused finants-, äri- ja poliitilised suhted. Nüüd, kui Mägi-Karabahi võitlejatepõlvkond on areenilt lahkumas, ja tänu koostööle Euroopa tööandjate sõsarorganisatsioonidega on võimalik, et Armeenia ettevõtteid esindavad organisatsioonid hakkavad täitma traditsioonilist sotsiaalpartneri rolli.

4.3.3. Aserbaidžaaani energeetikasektori osakaal majanduses on 90 % ning sektor on jätkuvalt presidendi otsese järelevalve all. Selline olukord ning asjaolu, et teiste majandussektorite ärieliit koosneb riigivõimudele lojaalsetest, enamikus noortest juhtidest, kellest paljud on saanud Lääne-Euroopas ja Ameerika Ühendriikides hea hariduse ja väljaõppe, tähendab seda, et tööandjate organisatsioonid hakkavad üha enam toimima sotsiaalpartneritena.

5. Ametiühingud

5.1. Lõuna-Kaukaasia kolme riigi ametiühingud on riigiti väga erinevad. Erinevused tulenevad suuresti erinevast majanduslikust, sotsiaalsest ja poliitilisest kontekstist, milles ametiühingud toimivad. Ühiste tunnusoonte hulgas on liikmete arvu märkimisväärne langus aastate jooksul ning enam-vähem edukad katsed reformida vananenud struktuure ja juhtimismeetodeid. Mitmetest katsetest hoolimata ei ole tekkinud tõelist ametiühinguorganisatsiooni varianti: praktikas tähendab see, et töötajate esindatus on monopoolselt organisatsioonide kätes, mis eksisteerisid ajal, mil iseseisvus taastati.

5.2. Kõnealused organisatsioonid erinevad üksteisest siiski ametivõimudest sõltumatuse taseme ja selle poolest, kui lähedal seisatakse tööandjate organisatsioonidele.

5.2.1. Gruusia ametiühingud on suhteliselt sõltumatud valitsusest ja presidendi administratsioonist, kellega ollakse konfliktsetes suhetes. Seega on ametiühingud keerulises olukorras, kuna neid süüdistatakse mittepatriootlikus käitumises ja isegi sabotaažis sõjalukorras. Samas on selline suhtumine vältimatu võimu suhtes, kes näitab üles kõrkust ega arvesta sotsiaalpartnerite arvamusega. Tihti rikutakse ametiühingute ja töötajate õigusi ning uus töökoodeks kehtestati nendega konsulteerimata.

5.2.2. Armeenia ametiühingud, kes olid Lõuna-Kaukaasia riikide ametiühingutest viimased, kus reformid algatati, on riigivõimude suhtes vaid väga harva kriitilisele või sõltumatule positsioonile asunud. Nad viivitasid kaua enne oluliste reformide läbiviimist pärast nõukogudeaegsetest struktuuridest eraldumist. See tulenes sõjalukorras ja poliitilise korrektsuse reeglist, mille järgi riigivõimu toetamine oli patriootiline kohustus. 2007. aastal ametiühingute keskorganisatsioonis toimunud juhtkonn vahetus võimaldab kõnealusel organisatsioonil muutuda tegevusvalmimaks ja sõltumatumaks.

5.2.3. Aserbaidžaanis pööravad riigivõimud alates praeguse meeskonna võimuletulekust sotsiaaldialoogile ja sotsiaalse rahu tagamisele suurt tähelepanu. Seda suunda toetavad ametiühingud soovivad saavutada töötajatele võimalikult palju eeliseid ilma ametivõimudega avalikku konflikti laskumata või rahvuslikku ühtsust kahjustamata. Selline toimimine on kujundanud spetsiifilise korporatiivset laadi ametiühingu mudeli, eriti kõige rikkamas tööstussektoris (energiatööstus) ja avalike teenuste sektoris. Suheteliselt suure sõltumatusega ametiühingud võitlevad sotsiaalsete õiguste ja oma liikmete heaolu eest, vältides otsest vastandumist valitsusega. Selline strateegia tundub praegusel hetkel ainuvõimalik olevat.

6. Teisi huve esindavad valitsusvälised organisatsioonid

6.1. Lõuna-Kaukaasia valitsusvälised organisatsioonid võib jaotada vastavalt nende tegevuse rahastamise viisidele kolme rühma:

- sõltumatud valitsusvälised organisatsioonid, kes rahastavad oma tegevust liikmemaksudest, välis teenuste kaudu või kogutud või päritud varast;
- valitsusvälised organisatsioonid, mida rahastab ja kontrollib valitsus,
- valitsusvälised organisatsioonid, mis sõltuvad välistest, tavaliselt teiste riikide rahastajatest.

6.2. Lõuna-Kaukaasia valitsusväliseid organisatsioone iseloomustab nende eesmärkide ja ülesannete mitmekesisus ning sageli ajutus. Tihti luuakse valitsusväliseid organisatsioone, mis kaovad pärast konkreetse ülesande täitmist või rahastamise lõppemist.

6.3. Kodanikuühiskonna organisatsioonide traditsiooni puudumine, relvakonfliktid ning raskused tegevuse rahastamisel muudavad tõeliselt sõltumatute organisatsioonide loomise problemaatiliseks.

6.4. Nõukogu Liidu lagunemisele järgnenud majandusliku allakäigu ja sotsiaalse katastroofi järel suunasid kodanikuühiskonna organisatsioonid märkimisväärse osa oma jõupingutustest vaesuse vastu võitlemisele ja elukvaliteedi parandamisele.

6.4.1. Kõige dünaamilisemalt näib kodanikuühiskond arenevat Gruusias. Seal on umbes 100 valitsusvälist organisatsiooni, mida on tunnustanud sõltumatud vaatlejad ning mis on aktiivsed selles valdkondades nagu korruptsioonivastane võitlus ja õigusriigi edendamine, inim- ja vähemuste õigused, ajakirjandusvabadus, keskkonnakaitse ja energiajulgeolek.

6.4.2. Enamik Armeenia valitsusväliseid organisatsioone on organisatsioonid, keda valitsus või rahvusvahelised organisatsioonid on otse tellinud tegema poliitilisi analüüse või koostama strategiadokumente, või on tegemist organisatsioonidega, kes viivad ellu projekte sellistes valdkondades nagu haridus, tervishoid või sotsiaalkaitse. Huvitav nähtus on valitsusväliste organisatsioonide muutmine väikesteks kaubanduslikeks teenindusettevõteteks pärast projekti lõpetamist.

6.4.3. 1999. aastal loodi ÜRO Arenguprogrammi (UNDP) toetusel Aserbaidžaanis riiklik valitsusväliste organisatsioonide foorum, mis esindab rohkem kui 400 erinevat valitsusvälist organisatsiooni, mis osaliselt sõltuvad valitsusest, välissponsori-test või opositsiooniparteidest ning ülejäänud vähesed organisatsioonid peavad end üleval oma teenuste eest tasu võtmisega. Hoolimata sellest leiduvad ka mõned vähesed organisatsioonid, kes säilitavad poliitilise neutraalsuse ja võivad tulevikus mängida suuremat rolli arvamuse kujundamisel.

7. Perspektiivid ja soovitused

7.1. Euroopa naabruspoliitika tegevuskavade elluviimine on siiani kasutamata võimalus tugevdada Lõuna-Kaukaasia riikidega sotsiaalset ja kodanikuühiskonna dialoogi Euroopa koostöö osas.

7.1.1. Euroopa Komisjon peaks Lõuna-Kaukaasia riikide valitsusi julgustama konsulteerima tegevuskavade osas sotsiaalpartnerite ja teiste kodanikuühiskonna organisatsioonidega ning kaasama nad ühistesse jõupingutustesse kavade elluviimiseks, jälgimiseks ja hindamiseks. Isegi ELi esindajate ja valitud organisatsioonide vaheliste otsekontaktide parimad tavad ei saa seda asendada. See oleks oluline nii tegevuskavade elluviimisel kui ka kodanikuühiskonna tähtsuse ja rolli suurendamisel.

7.1.2. Läbirääkimistel tegevuskavade ning partnerlus- ja koostöölepingute üle peaks Euroopa Komisjon panema rohkem rõhku inimõiguste, demokraatianormide, sotsiaaldialoogi põhimõtete ja kodanikuühiskonna dialoogi põhimõtete, sh ühinemisvabaduse ja kollektiivläbirääkimiste õiguse austamisele. Tegevuskavade elluviimist käsitletavatesse aastaaruannetesse peaks lisama nende valdkondade põhjaliku analüüsi.

7.1.3. Iga asjaomase riigi valitsus peaks koos ELi institutsioonidega ja tihedas koostöös kodanikuühiskonna organisatsioonidega viima ellu ulatusliku teavitamiskampaania ELi, selle institutsioonide ja ühenduse õigustiku, samuti naabruspoliitika ja tegevuskavade rakendamise kohta. Selle jaoks tuleks välja töötada sobivad meetmed ja rahastamisvahendid. Üks selline vahend võiks olla Euroopa väikeste stipendiumide pakkumine just sel eesmärgil loodud kodanikuühiskonna organisatsioonidele.

7.2. Uus idapartnerluse algatus annab uue võimaluse tugevdada kontakte Lõuna-Kaukaasia ja Euroopa Liidu kodanikuühiskonna organisatsioonide vahel ning muidugi tugevdada kodanikuühiskonna dialoogi kohalikul tasandil.

7.3. Idapartnerluse algatuse raames esitatud ettepanek luua kodanikuühiskonna foorum, mis on suunatud organisatsioonidevahelisele koostööle ning organisatsioonide ja ametivõimude vahelise dialoogi soodustamisele, on väärtuslik algatus, ent sellega peaks kaasnema ELi institutsioonide poolne järelevalve, et tagada dialoogi tõeline toimimine.

7.3.1. Siiski tuleb teha jõupingutusi, tagamaks, et foorumisse määrataks esindajad demokraatlikult ning et sellel osaleksid võimalikult representatiivsed, demokraatlikud ja sõltumatud organisatsioonid. Komiteel võiks selles protsessis olla oluline osa, tagades, et kõnealused kriteeriumid oleksid täidetud ja et foorum korralikult toimiks.

7.3.2. Kui foorumisse kuuluksid liikmed ka teistest idapartnerluse riikidest, aitaks see kodanikuühiskonnal laiendada mitmepoolse koostöö põhimõtet ja hõlmata Lõuna-Kaukaasiast väljapool asuvad riigid.

7.4. Idapartnerlus peaks edendama tulemuslikke inimeste- ja organisatsioonidevahelisi kontakte hariduse, teaduse, kultuuri, diskrimineerimise ja sallimatuse vastase võitluse ning inimeste vastastikuse austamise valdkonnas. Selle saavutamiseks tuleks Lõuna-Kaukaasia riikide kodanike jaoks lihtsustada viisade saamist.

7.5. Nii Euroopa naabruspoliitika kui ka idapartnerlus võimaldavad Lõuna-Kaukaasia riikide kodanikuühiskonnal mitte ainult luua kontakte ELi institutsioonidega, vaid ka teha kahepoolset koostööd enda partnerorganisatsioonidega. Samuti oleks väga kasulik luua mehhanism, mille kaudu toetada koostöö rajamist ELi vastavate organisatsioonidega.

7.6. Üks Lõuna-Kaukaasia riikides valitsevatest probleemidest on jätkuv relvakonflikt. Lisaks sellele, et ELi institutsioonidel on selge üleanne aidata neid konflikte lahendada, näib, et kodanikuühiskonna organisatsioonidel võiks rahuprotsessis olla toetav roll, eelkõige rahu edendamisel oma rahva seas. Ühised piirkondlikud algatused võivad seejuures eriti tähtsad olla: konfliktis olevate riikide partnerorganisatsioonid võivad toimida keerulise lepitusprotsessi algatajatena.

Brüssel, 14. mai 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Läänemere piirkond: organiseeritud kodanikuühiskonna roll piirkondliku koostöö parandamisel ja piirkondliku strateegia määratlemisel”

(2009/C 277/08)

Raportöör: **Marja-Liisa PELTOLA**

10. juuli 2008 toimunud täiskogu istungjärgul otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse järgmises küsimuses

„Läänemere piirkond: organiseeritud kodanikuühiskonna roll piirkondliku koostöö parandamisel ja piirkondliku strateegia määratlemisel”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav välissuhete seksioon võttis arvamuse vastu 16. aprillil 2009. Raportöör oli Marja-Liisa Peltola.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 453. istungjärgul 13.–14. mail 2009. aastal (13. mail istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 171, vastu hääletas 6, erapooletuks jäi 7.

1. Järeldused ja soovitus

1.1. Komitee arvates on Euroopa Liidu Läänemere strateegia neli eesmärki – muuta Läänemere piirkond 1) keskkonnasõbralikuks; 2) jõukaks; 3) kergesti juurdepääsetavaks ja atraktiivseks ning 4) turvaliseks piirkonnaks – olulised, hästi põhjendatud ja üksteist täiendavad.

1.2. Komitee rõhutab, et organiseeritud kodanikuühiskonna roll Läänemere strateegia elluviimisel on keskse tähtsusega. Komitee teeb komisjonile ettepaneku luua konsultatiivne Läänemere kodanikuühiskonna foorum (*Baltic Sea Civil Society Forum*), et tagada organiseeritud kodanikuühiskonna pühendumine Läänemere strateegiale.

1.3. Läänemere strateegia välissuhete aspekt tuleb siduda põhjandõotme koostööga, mis võimaldab luua võrdväärse partnerluse Euroopa Liidu ja kolmandate riikide vahel.

1.4. Komitee arvates tuleks Euroopa Liidu Läänemere strateegia elluviimiseks luua eraldi eelarve, vastasel juhul võib strateegia jääda vaid poliitiliseks seisukohavõtuks ega täida sellele seatud eesmärgi.

1.5. Majanduskasvu ja heaolu edendamine eeldab Euroopa Liidult institutsioonilisi meetmeid, eelkõige rahvusvahelise lepingulise aluse tugevdamist. See aitaks eri osapooltel – nii ettevõtetel kui ka eraisikutel – edendada senisest paremini majanduslikku integratsiooni ja majanduskasvu konkreetsetes piirkonnas. Komitee on seisukohal, et Läänemere piirkonna majanduse tugevnemine suurendab märkimisväärselt piirkonna atraktiivsust ja toetab Läänemere brändi väljakujunemist. Majanduskasv tooks kasu ka Euroopa Liidule üldisemalt, kuna see aitaks tõhustada siseturu toimimist ja majanduslikku integratsiooni.

1.6. Komitee on seisukohal, et Läänemere keskkonda on kõige edukamalt võimalik kaitsta Euroopa Liidu ja Läänemere rannikuriikide kokkulepitud HELCOMi Läänemere tegevuskava kohaselt.

1.7. Komitee arvates suureneb kodanike aktiivne tegevus edaspidi ka sellistes valdkondades, mida traditsiooniliselt on hallanud avalik sektor. Sellise valdkonna hea näide on Läänemere piirkonna keskkonnakaitse.

2. Sissejuhatus

2.1. Euroopa Liit koostab hetkel Läänemere strateegiat. 2006. aasta novembris tegi Euroopa Parlament ettepaneku koostada Euroopa Liidu Läänemere strateegia. Euroopa Ülemkogu tegi 2007. aasta detsembris komisjonile ülesandeks koostada strateegia 2009. aasta juuniks. Kõnealune strateegia moodustab olulisima raamistiku Läänemere piirkondliku koostöö parandamiseks järgnevatel aastatel. Komisjon koostab strateegiat regionaalpoliitika algatusena. Ettevalmistustöödes osaleb 19 komisjoni peadirektoraati.

2.2. Strateegiaga kavatakse täitaneli eesmärki: muuta Läänemere piirkond ⁽¹⁾ 1) keskkonnasõbralikuks säästva arengu piirkonnaks (*environmentally sustainable place*); 2) jõukaks piirkonnaks (*prosperous place*); 3) kergesti juurdepääsetavaks ja atraktiivseks piirkonnaks (*attractive and assessible place*) ning 4) turvaliseks piirkonnaks (*safe and secure place*). Komitee on seisukohal, et sellised eesmärgid on Läänemere piirkonna jaoks olulised, hästi põhjendatud ja üksteist täiendavad. Ka selge Läänemere identiteedi loomine on põhjendatud. Paremat juhtimist käsitlevaid soovitusi esitades üritatakse Läänemere strateegia abil samuti lihtsustada menetlusi ja vähendada halduskoormust.

(1) Läänemere piirkonna all peetakse käesolevas arvamuses silmas Läänemere piirkonna rannikuriike, milleks on Soome, Rootsi, Taani, Saksamaa, Poola, Eesti, Leedu ja Venemaa. Kõik eelnimetatud riigid, v.a Venemaa, on Euroopa Liidu liikmesriigid.

2.3. Euroopa Liidu Läänemere strateegia komisjon on koostanud strateegia sisu ja perspektiivid avatud avaliku arutelu ning sidusrühmade ulatusliku konsulteerimise alusel. Lisaks arutelüüritustele koguti arvamusi ja seisukohti avaliku internetikonsultatsiooni käigus ⁽²⁾. Komitee toetab Euroopa Komisjoni lähenemisviisi.

2.4. Euroopa Ülemkogule esitatakse Läänemere strateegia tutvumiseks 19. juunil 2009. Strateegia rakenduskava peab olema väga konkreetne dokument, milles on määratletud vastutavad osapooled ja ajakava ning millesse on vajadusel võimalik lisada täiendavaid meetmeid. Strateegiat viiakse ellu Euroopa Liidu Rootsi eesistumise ajast alates ning tööd jätkatakse teiste Läänemere rannikul asuvate liikmesriikide eesistumise ajal, kõigepealt Poola eesistumise ajal 2011. aastal ning hiljem Taani ja Leedu eesistumise ajal vastavalt 2012. ja 2013. aastal.

2.5. Euroopa Liidu Läänemere strateegia välissuhete aspekt seotakse koostööga põhjamõõtmes ⁽³⁾. Põhjamõõde on vahend, mille abil Euroopa Liit ja Venemaa koos Norra ja Islandiga rakendavad poliitikat kokkulepitud koostöövaldkondades Põhja-Euroopas. Põhjamõõde koostöö võimaldab luua võrdväärse partnerluse Euroopa Liidu ja kolmandate riikide vahel. Komitee toetab kindlalt kõigi Läänemere-äärsete riikide kaasamist Läänemere koostöösse. Seepärast on äärmiselt oluline, et Venemaa osaleks Läänemere koostöös ja pühenduks sellele algusest alates. Lisaks julgustab komitee Läänemere riike, Norrat ja Islandit jätkama koostööd, millel on lähedased ajaloolised, majanduslikud ja kultuurilised juured.

2.6. Läänemere strateegia elluviimiseks ei ole kavandatud uusi rahastamisvahendeid. Kasutatavad rahastamiskanalid on Euroopa Liidu struktuurifondid (Läänemere piirkonnale on ajavahemikuks 2007–2013 ette nähtud ligikaudu 55 miljardit eurot), iga Läänemere riigi riiklikud rahastamisallikad ning rahvusvaheliste finantsasutuste (EIB, NIB, EBRD jne) pakutavad rahastamisvormid. Komitee on seisukohal, et tõhustada tuleb Euroopa Liidu eri rahastamiskanalite kasutamist Läänemere strateegias kirjeldatud eesmärkidel.

2.7. Komitee arvates tuleb strateegia elluviimiseks luua eraldi eelarve; vastasel juhul jääb strateegia vaid poliitiliseks seisukohavõtuks ega täida sellele seatud eesmärke. Komitee käsitleb rahastamise teemat põhjalikumalt mõnes tulevases arvamuses.

3. Organiseeritud kodanikuühiskonna roll Läänemere strateegia elluviimisel

3.1. Komitee tunneb heameelt selle üle, et komisjon on Läänemere strateegia ettevalmistamisse aktiivselt kaasanud kodanikuühiskonna organisatsioonid. Ka Läänemere strateegia rakenduskava

⁽²⁾ Esimene taoline arutelüüritus toimus Stockholmis 30. septembril 2008 ning teine korraldatakse Rostockis 5.–6. veebruaril 2009. Lisaks on korraldatud ümarlauakohtumisi Kaunases 18.–19. septembril 2008, Gdanskis 13. novembril 2008, Kopenhaagenis 1.–2. detsembril 2008 ja Helsingis 9. detsembril 2008. Internetikonsultatsioonid toimusid ajavahemikul 3.11.–31.12.2008.

⁽³⁾ ELT C 309, 16.12.2006, lk 91.

elluviimine eeldab kodanikuühiskonna aktiivset osalemist. Komitee rõhutab, et ilma organiseeritud kodanikuühiskonna tõelise pühendumiseta Läänemere strateegiale ei ole võimalik ei selle meetmeid ellu viia ega eesmärke saavutada.

3.2. Praegu jääb Läänemere piirkonna rohkearvuliste eri osalejate (nt kodanikeühendused, tarbijad, ettevõtlusorganisatsioonid ja keskkonnakaitse edendajad) oluline töö tihti soovitude tasemele ning jõuab muude osapoolte teadvusse puudulikult. Ka praktiline teostus jääb puudulikuks.

3.3. Riiklike osalejate kõrval on Läänemere küsimustes tegevad piirkonnad, linnad ning organiseeritud kodanikuühiskonna esindajad. Komitee arvates on vaja selgitada eri osapoolte rolle, suurendada nendevahelist koostööd ning arendada koostöövorme. Selgitamist vajavad ka eri rahastamisprogrammide algatuste ja projektide segapundrad, koordineerides programme tõhusamalt ja võttes süstemaatiliselt arvesse Läänemere strateegia prioriteete.

3.4. Komitee tunneb muret Läänemere strateegia ja selle rakenduskava praktilise elluviimise ja järelevalve pärast. Komitee teeb komisjonile ettepaneku luua konsultatiivne Läänemere kodanikuühiskonna foorum (*Baltic Sea Civil Society Forum*), mille eesmärk on eelkõige:

- tagada organiseeritud kodanikuühiskonna pühendumine Läänemere strateegiale;
- edastada organiseeritud kodanikuühiskonna seisukohti ja soovitusi päevakajalistes küsimustes asjaomastele Läänemere strateegia ametiasutustele;
- edendada organiseeritud kodanikuühiskonna osapoolte pühendumist Läänemere strateegiaga seotud riikides;
- edendada organiseeritud kodanikuühiskonna osalemist Läänemere strateegia elluviimises riiklikul, piirkondlikul ja Euroopa Liidu tasandil;
- tugevdada ja julgustada avalikku arutelu ning suurendada teadlikkust Läänemere strateegia meetmetest, edusammudest ning saavutatavatest eesmärkidest Euroopa Liidus ja Läänemere strateegiaga seotud riikides;
- kasutada kõikvõimalikke vahendeid, nt külaskäigud, seminarid ja parimate tavade levitamine, et edendada piirkondlikult organiseeritud kodanikuühiskonna võrgustike loomist nii Euroopa Liidus sees kui ka sellest väljaspool.

3.5. Komitee on valmis alustama Läänemere kodanikuühiskonna foorumi volitusi, koosseisu ja tegevust puudutavat ettevalmistustööd. Komitee võib juhtida foorumi tegevust, toetudes olemasolevatele sidemetele piirkondlikult organiseeritud kodanikuühiskonna osalejatega ning oma kogemustele sarnastes valdkondades. Komiteel on suurepäraseid kogemusi ja tegevusmudeleid muu hulgas organiseeritud kodanikuühiskonna kaasamisel Vahemere piirkonna koostöösse ⁽⁴⁾ ja Musta mere piirkonna võrgustikukoostöösse ⁽⁵⁾.

4. Läänemere piirkond jõukaks majanduspiirkonnaks

4.1. Euroopa Liidu siseturu tõhus elluviimine toob Läänemere piirkonna majanduskasvu seisukohalt märkimisväärset kasu. Euroopa Liit, liikmesriigid ja rahvusvahelised organisatsioonid loovad institutsioonilisi struktuure, mis moodustavad aluse majandussuhetele ja võimaldavad Läänemere majanduspiirkonnal areneda. Ent on selge, et majanduse osapooled, nii ettevõtted kui ka eraisikud, on need, kes vastutavad majandusliku integratsiooni eest. Seega sõltub just neist, kui edukas on Läänemere piirkonna majanduslik integratsioon ja majandusareng. Komitee on seisukohal, et Läänemere piirkonna majanduse tugevdamine suurendab märkimisväärselt piirkonna atraktiivsust ja toetab Läänemere brändi väljakujunemist. Läänemere piirkonna majanduse tugevdamisest saaks kasu ka Euroopa Liit üldisemalt.

4.2. Järgnevalt on esitatud Läänemere majanduspiirkonna turgude ühinemist ja majanduskasvu edendavad põhimeetmed.

4.2.1. Rahvusvahelise lepingulise aluse tugevdamine

4.2.1.1. Läänemere piirkonna majanduslike võimaluste kasutamine eeldab ennekõike rahvusvahelise lepingulise aluse märkimisväärselt laiendamist ning Euroopa integratsiooni süvendamist. Kuigi Venemaa liikmestaatus WTOs ning Euroopa Liidu ja Venemaa uus koostöökokkulepe (New EU/Russia Agreement) ei puuduta ainult Läänemere piirkonda, oleks neist Läänemere piirkonnale tõusev tulu otsustava tähtsusega kogu piirkonna majanduskasvu kiirendaja ja arengu edendajana. Läänemeri on Venemaa ja Aasia toodete olulisim loomulik eksporditee Euroopasse.

4.2.1.2. Komitee tunneb muret sellepärast, et Venemaa ei ole allkirjastanud Euroopa Liidu Läänemere piirkonna programmi (INTERREG IVB 2007–2013), mille eesmärk on luua piirkonnast atraktiivne investeerimis- ning töö- ja elupaik.

⁽⁴⁾ Komitee moodustas majandus- ja sotsiaalnoökogude ja samalaadsete institutsioonide võrgustiku Euromedi piirkonnas 1995. aastal talle Barcelona deklaratsiooniga antud volituste alusel.

⁽⁵⁾ ELT C 27, 3.2.2009, lk 144.

4.2.1.3. Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide pädevusvaldkonnas on mitmeid lepinguid, mis võiksid avaldada tugevat positiivset mõju Läänemere piirkonnale. Näiteks kõigis üheksas Läänemere piirkonna riigis tegutsev ettevõtte kasutab praegu kuni kaheksat eri valuutat. Vaid Soome ja Saksamaa kuuluvad euroalasse. Väga oluline on majandus- ja rahaliidu laienemine Taani, Rootsi, Soome, Eestisse, Läti, Leetu ja Poola. Eelkõige Taani ja Rootsi algatused majandus- ja rahaliiduga ühinemiseks lisaksid mõjukust ja usaldusväärsust Läänemere majanduspiirkonna potentsiaali täielikuks ärakasutamiseks.

4.2.2. Siseturu toimimise edendamine

4.2.2.1. Senisest paremini tuleb tagada siseturu toimimine Läänemere piirkonnas. Kasvava spetsialiseerumise tingimustes tegutseb järjest rohkem ettevõtteid tegevusvaldkondade põhjal moodustatud rahvusvahelistes võrgustikes. Ettevõtetel on klientide, allhankijate ja koostööpartnerite vahendusel sidemed turgude ja tootjatega kogu Läänemere piirkonnas. Piiriüleste kaubandustehingute arvu suurenemisel on esmatähtis luua Läänemere piirkonnale võimalikult ühtne turupiirkond, kus kaupade ja teenuste müük, riigihanked ja investeeringud kulgevad ilma suuremate takistusteta ning kus on tagatud kapitali- ja tööturu sujuv toimimine.

4.2.2.2. Euroopa Liidu uue Lissaboni lepingu jõustumine 2010. aastal oleks eriti oluline Läänemere piirkonnas asuvate ELi liikmesriikide jaoks. Lepinguga tugevdatakse Euroopa Liidu pädevust majanduse seisukohalt olulistest valdkondades, nagu tolliliit, konkurentsieeskirjad ja kaubanduspoliitika.

4.2.2.3. Ka Euroopa Liidu õigusaktide võimalikult ühtne rakendamine on väga oluline. Näiteks majanduskasvu ja tööhõivet käsitleva uuendatud Lissaboni strateegia keskne osa on teenuste direktiiv, mis peab Euroopa Liidu liikmesriikides jõustuma 28. detsembriks 2009. Eurochambersi ⁽⁶⁾ 2009. aasta veebruari aruande ⁽⁷⁾ kohaselt on Läänemere piirkonna ELi liikmesriikide vahel märkimisväärselt erinevusi muu hulgas teenuste direktiivi rakendamise osas seoses nii ajakava kui ka sisuga. Läänemere piirkonna ELi liikmesriikidel oleks praeguses olukorras suurepärase koostöövõimalus, et luua teenuste pakkujatele ühesugune tsentraliseeritud asjaajamissüsteem. Kõnealune tsentraalne asjaajamissüsteem peab selgitama teenuste pakkumisega seotud lubade andmise menetlusi ning lihtsustama formaalsusi ja tarbijakaitset puudutava teabe saamist ning teenusepakkuja liikumist ELi ühest liikmesriigist teise.

⁽⁶⁾ The Association of European Chambers of Commerce and Industry (Euroopa Kaubandus- ja Tööstuskodade Liit).

⁽⁷⁾ Teenuste direktiivi rakendamist käsitleva uuringu 4. väljaanne; www.eurochambers.eu.

4.2.2.4. Teenuste direktiivi kohaldamisalast jäävad välja mitmed Läänemere piirkonna jaoks olulised sektorid, nagu osa transporditeenuseid, tööjõurendiettevõtete teenused, finantsteenused ja tervishoiuteenused. Kõnealused teenused vajavad samuti toimivat siseturgu, eelkõige kui tahetakse, et ettevõtted tegutsevad aktiivsete teenusepakkujatena.

4.2.2.5. Mitmed kaubandustõkked raskendavad jätkuvalt ettevõtete tõhusat toimimist Läänemere piirkonnas. Euroopa Liidul ja teistel osalejatel on Läänemere piirkonnas veel palju tööd õigusriigi põhimõtete tugevdamise ja eelkõige korruptsiooni väljajuurimise osas.

4.2.2.6. Komitee arvates on 1. jaanuaril 2009 käivitatud katseprojekt tollivormistuse andmete elektrooniliseks edastamiseks suurepärase näide Euroopa Liidu ja Venemaa kaubavahetuse lihtsustamisest. Algul osalevad projektis Venemaa ja kaheksa Euroopa Liidu riiki, millest kolm on Läänemere riigid (Läti, Rootsi ja Soome). 2009. aasta jooksul liitub veel kolm Läänemere riiki (Leedu, Eesti ja Poola). Tollivormistuse andmete elektrooniline edastamine tähistab esimest sammu Euroopa Liidu ja Venemaa vaheliste tollimenetluste ajakohastamises. Vajalik on täiendav ühtlustamine, et muuta tollivormistus sujuvamaks. Nii püütakse ära hoida sellealaseid kriminaalkuritegusid. Ühtlustamine parandab logistikat ja vähendab ettevõtete asjaomaseid kulusid.

4.2.3. Infrastruktuur

4.2.3.1. Infrastruktuur vajab riigipiire ületavaid transpordiahelaid nii mere-, jõe-, maa- kui ka õhuliikluses. Sujuvate liiniühenduste tekkeks on vajalik konkurents ja ühine planeerimine. Ka kvaliteedile tuleb senisest enam tähelepanu pöörata. Soodsate ja tõhusate transpordiahelate arendamiseks ja nende toimimist ohustavate kitsaskohtade eemaldamiseks on vajalik koostöö Euroopa Liidu riikide vahel ja eriti Venemaaga. Praktiliselt võiks see toimuda Läänemere kiirtee kontseptsiooni, Euroopa üleseid transpordivõrgustikke käsitlevat poliitikat⁽⁸⁾ ning koostatavat põhjamõõtme transpordi- ja logistikapartnerlust kasutades. Analüüs peaks hõlmama Euroopa Liidu naaberriiki ja üleeuroopalisi transpordimagistraale. See on keskne eeldus kaupade, teenuste ja tööjõu liikuvuse parandamisvõimaluste edendamiseks.

4.2.4. Majanduskasvu edendamine

4.2.4.1. Mitmes uurimuses tõdetakse, et majanduskasvu ja õigussüsteemi toimimise vahel on positiivne vastastikune seos⁽⁹⁾. Ebapiisav omandiõiguste kaitse, korruptsioon ja ebakindlus

lepingutest kinnipidamise ja kohtute sõltumatuse osas ning seaduste ebajärjekindel rakendamine ja tõlgendamine koos viivad majanduskasvu aeglustumiseni. Investeeringuriskid kasvavad ja investeerimisvalmidus väheneb. Läänemere piirkonna riigid võiksid kokku leppida ühistes meetmetes selles valdkonnas esinevate puuduste kõrvaldamiseks. Läänemere strateegia looks sellistele meetmetele suurepärase aluse.

4.2.4.2. Läänemere piirkonna üheksa riiki on paljuski väga erinevad. Läänemere piirkonna riigid ja nende majandussuhted on viimase 20 aasta jooksul märkimisväärselt muutunud. Rahvamajanduste arengutase ja tootmisstruktuur on erinev. Senisest tõhusamini tuleks kasutada mitmekülguse ning pakkumise ja nõudluse erinevuste poolt loodavaid uusi ärivõimalusi. Piirkonnas valitsevaid põhisuundumusi, nagu Euroopa integratsioon, Venemaa muutuv rahvusvaheline positsioon ja ülemaailmsed muutused energia-, hüvede ja teenuste turul, tuleks kasutada kaubanduslikult ja majanduslikult jätkusuutlikul viisil. See tähendab, et kodanikuühiskonna osapooltel peavad olema head lähtetingimused ja stiimulid aktiivseks tegutsemiseks.

4.2.4.3. Komitee rõhutab, et majanduskasv ja tõhus tootmine ei pea tingimata olema vastuolus keskkonnaaspektidega. Pigem oleks oluline rõhutada positiivseid võimalusi, mida pakub puhta keskkonna ning kasvava ja mitmekesistuva majanduse koostoime.

4.2.5. Teadus- ja uuenduskoostöö

4.2.5.1. Läänemere piirkonnas on klastripõhiselt käivitatud mitmeid huvitavaid rahvusvahelisi innovatsiooniprojekte. Näiteks organisatsioonil Nordisk Innovations Center (NICE) on käigus üle 100 eri projekti ja piiriülese võrgustiku, mis on jaotatud erinevatesse temaatilistesse rühmadesse: loovad sektorid, keskkonnatehnoloogia, mikro- ja nanotehnoloogia, uuenduslik ehitus, funktsionaalsed toiduained ja toiduohutus.

4.2.5.2. Komitee toonitab nn viienda vabaduse tähtsust ning paneb suurt rõhku koostööle nii teadlaste, üliõpilaste ja õpetajate kui ka ettevõtete ja avaliku sektori vahel. Tuleks panustada teadlaste vahetusse eri teadusasutuste ja ülikoolide vahel. Näiteks klastrite töötajate väljaarendamisel tuleb eemaldada riiklikud tõkked teadustegevuse rahastamiselt, luues Läänemere maade ühise süsteemi, mille abil oleks võimalik ühendada riiklikest allikatest teadusse suunatavaid rahastamisvahendeid. Kõik Läänemere piirkonna ELi liikmesriigid peaksid uuendatud Lissaboni strateegia kohaselt üritama suurendada teadus- ja arendustegevuse rahastamise osakaalu kolme protsendini sisemajanduse kogutoodangust.

⁽⁸⁾ http://ec.europa.eu/transport/infrastructure/consultations/2009_04_30_ten_t_green_paper_en.htm

⁽⁹⁾ Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupank, *Transition report 2005: Business in transition and World Bank (2008), Macroeconomics and Growth Research Program/Investment Climate and the Microeconomics of Growth/Institutions and Governance* Vt ka <http://www.enterprisesurveys.org/> ärikliima tingimuste kohta eri riikides.

4.2.5.3. Läänemere piirkonna kaheksa ELi liikmesriigi teadusringkonnad on aktiivselt osalenud BONUS ERA-NETi projektides. 2008. aastal kiitis komisjon Euroopa Liidu teadusuuringute 7. raamprogrammi raames ühise Läänemere teadusprogrammi (BONUS+), mida rahastavad ühiselt Euroopa Liit ja rannikuriikide riiklikud teadusrahastud. Komitee tervitab väga Läänemere uut alalist teadusprogrammi BONUS+. Komitee loodab, et teadusprogrammi tulemused mõjutavad senisest tõhusamalt Läänemere kaitset ja piirkonna säästvat arengut.

4.2.6. Tööjõu liikuvus

4.2.6.1. Kuigi Euroopa Liidu laienemisest piirkonnas on möödunud viis aastat, ei ole tööjõu vaba liikumist veel saavutatud. Kõik Läänemere piirkonna ELi liikmesriigid on siiski 30. märtsist 2008 liitunud isikute vaba liikumist lihtsustava Schengeni lepinguga. Komitee arvates peaks tööjõu liikuvuse üleminekuperiood lõppema. Töö ja oskuste liikuvus ühest riigist teise, nn ajude ringlus, toob kasu kõigile. Kvalifitseeritud tööjõu kättesaadavuse tagamine eeldab tööpõhise sisserändepoliitika kiiret edendamist kogu Läänemere piirkonnas. See on vajalik hoolimata tõsiasiast, et majanduskasvu aeglustumise perioodil tööjõu pakkumine piirkonnas mõneks ajaks kasvab. Samuti tuleb jätkuvalt edendada töökohtade ja töötajate sobivust. Konkurentsimoonutuste vältimiseks ja töötajate põhiõiguste tagamiseks tuleb ühtlustada töökultuure ja minimaalseid töötingimusi. Tööturule suunatud väljaõppe eesmärk peab olema ühtne väljaõppestruktuur ja ametinimetuste loetelu. Palju on kogu Läänemere piirkonnas tööd tööstiiimulite (*work incentives*) edendamise ja ühest piirkonnast või riigist teise ümberasumise lihtsustamise vallas.

4.2.6.2. Läänemere piirkonna töötajate võrgustik (*The Baltic Sea Labour Network*, BSLN) käivitas hiljuti kolmeaastase koostööprojekti, milles osaleb kümneid osapooli piirkonna eri riikidest. Projekti eesmärk on luua Läänemere piirkonnast piiriülese tööjõupoliitika Euroopa mudel ning atraktiivne paik töötamiseks, elamiseks ja investeerimiseks. Läänemere Ametiühingute Võrgustik (*Baltic Sea Trade Union Network*, BASTUN) on üks Läänemere piirkonna töötajate võrgustiku projekti elluviimise oluline partner⁽¹⁰⁾.

5. Läänemere piirkond keskkonnasõbralikuks säästva arengu piirkonnaks

5.1. Eesmärk on muuta Läänemere piirkond ökoloogiliselt säästvaks piirkonnaks. Läänemeri on suhteliselt väike ja madal riimveekogu, mis on ökoloogilises mõttes erakordselt haavatav.

5.2. Läänemere olukord on eriti muret tekitavalt halvenenud viimase kahekümne aasta jooksul, kuna heidete vool Läänemerele on püsinud talumatult kõrgel tasemel. Läänemere eutrofeerumine ja suur keskkonnamürkide sisaldus on tõsiasjad. Koormuse tõttu kasvab jätkuvalt Läänemere toitainesisaldus ning vetikate ja muu taimestiku hulk. Vetikate levikut reguleerib otseselt nende põhiliste toitainete, lämmastiku ja fosfori hulk.

5.3. Läänemere valgalal elab üle 85 miljoni inimese, kes on järjest teadlikumad Läänemere muret tekitavast olukorrast. Läänemere kaitse muudab siiski problemaatiliseks see, et eri arenguetaappides rannikuriike on üheksa ja valgalal asuvaid maid üle kümne, muu hulgas Valgevene ja Ukraina. See on muutnud eri osapoolte tegevuse koordineerimise keeruliseks. Komitee on veendunud, et Läänemere muret tekitava olukorra tõttu on tõhusad ja kiired piiriüleised meetmed vältimatud⁽¹¹⁾.

5.4. Komitee arvates on olulisimate koormusallikatega tegelemine kiireim ja kulutõhusam viis kogu Läänemere olukorra parandamiseks. Näiteks Soome lahe individuaalselt suurim reostaja on Peterburg, mille reoveest ei eemaldata endiselt piisavalt toitaineid. On tehtud siiski märkimisväärsed edusamme. 2007. aastal käivitus Peterburi suurimas reoveepuhastis reovee fosfori keemiline sadestamine, mis vähendab märkimisväärselt Soome lahe fosforikoormust ja sinivetikate õitsemist. Kõigis Läänemere rannikuriikides tuleks tõhusamalt tegeleda ka eelkõige põllumajandusest pärinevate lenduvate heidetega. Lenduvate heidete vähendamiseks võib märkimisväärselt parandada rannikuvete olukorda.

5.5. Komitee arvates on olulisim vahend Läänemere eutrofeerumise peatamiseks HELCOMi Läänemere tegevuskava (*HELCOM Baltic Sea Action Plan*),⁽¹²⁾ mille allkirjastasid kõik Läänemere rannikuriigid ja Euroopa Komisjon 2007. aastal.

6. Energia ja mereturvalisus

6.1. Komitee on koostanud ELi energiapoliitika välismõõtme kohta eraldi arvamuse,⁽¹³⁾ milles tõdetakse, et Läänemere strateegiast sisalduvad energiaküsimused on ELi jaoks äärmiselt olulised. Piirkonna energiakoostöö hõlmab peaaesjalikult energiat tarbivaid ja energia transiitriike. Keskne joon on ühendus Venemaaga. Piirkonna seisukohalt peaks eriline eesmärk olema see, et Euroopa Liit ja Venemaa jõuavad üksmeelele ja vastastikkuse põhimõttele tugineva uue kokkuleppeni (*New EU/Russia Agreement*), mis hõlmab muu hulgas energiaküsimusi. Venemaa peaks nõustuma gaasitransiidiga Venemaa võrgus ja lubama Euroopa ettevõtetele investeerida Venemaa energiavõrkude ja -allikate arendamisse.

⁽¹⁰⁾ Nende hulka kuuluvad töötajate keskorganisatsioonid, töötajate katusorganisatsioonid, Läänemere maade nõukogu, tööandjate keskkorraldusorganisatsioonid ja Saksa sotsiaal- ja hariduspoliitika instituut.

⁽¹¹⁾ <http://www.wwf.fi/wwf/www/uploads/pdf/balticseascocard2008.pdf>

⁽¹²⁾ www.helcom.fi

⁽¹³⁾ ELT C 182, 4.8.2009, lk 8.

6.2. Läänemere hapra ja juba tugevalt saastatud ökosüsteemi tõttu peab kavandatud Nord Stream Balticu gaasitoruprojekt täitma rangeid keskkonna- ja turvalisusnõudeid. Näiteks pärast Teist Maailmasõda uputati Läänemerre laskemoona, relvi ja keemiarelvide ning teave nende täpse asukoha ja seisundi kohta puudub. EMSK toetab Euroopa Parlamendi 8. juuli 2008. aasta resolutsiooni⁽¹⁴⁾ ja soovib tungivalt, et Nord Stream Balticu projekti osapooled analüüsiks põhjalikult alternatiivseid võimalusi gaasitoru rajamiseks eelkõige maismaale. Sõltumata Nord Stream Balticu gaasitoru tulevikust peab ka Venemaa tingimusteta järgima ELi gaasitorude õiguslikku raamistikku, sealhulgas juurdepääsu võimaldamist kolmandatele osapooltele.

6.2.1. Mereturvalisus on Läänemere rannikuriikide eriline muureallikas. Keskkonna seisukohalt on oluline väljakutse Läänemerele transporditud nafta kogus, mis on viimase 15 aasta jooksul seitsmekordistunud. 2007. aastal transporditi Läänemerele 145 miljonit tonni naftat; 2015. aastaks ennustatakse vastava näitaja suurenemist 240 miljonit tonnini. Läänemere rannikuriikide koostöö tulemusena andis Rahvusvaheline Mereorganisatsioon Läänemerele eriti tundliku mereala staatuse. Võimalikku naftaõnnetust ennetatakse laevade topeletpõhjude ja -keredega, mis muudavad kohustuslikuks alates aastast 2010. Komitee kutsub Läänemere piirkonna riike siiski üles välja töötama ühiseid järelevalve- ja teabevahetussüsteeme mereturvalisuse suurendamiseks.

6.2.2. Laevade toitainete heiteid saab vähendada reovett käsitlevate nõuete muutmiseiga MARPOLi konventsiooni IV lisas. Direktiivi 2000/59/EÜ eesmärk on suurendada laevade pils- ja reovee vastuvõttu sadamates. Samuti tuleks jätkuvalt innustada reoveehoidete vabatahtlikku vähendamist näiteks sadamate vastuvõtukohtade ja -mahtude suurendamisega. Lisaks tuleb Läänemere sadamates tagada piisavalt kiired ja paindlikud töötingimused ka suurtele lõbusõidulaevadele⁽¹⁵⁾.

6.3. Kuigi laevade heited ei mõjuta märkimisväärselt Läänemere eutrofeerumist, on nende vähendamine lenduvate heidetega võrreldes lihtsam ja seega oluline.

7. Põllumajanduslike heidete vähendamine

7.1. HELCOMi Läänemere tegevuskava seab selged vähendamiseesmärgid toitainete koormusele igas Läänemere piirkonna riigis. Kõnealuste eesmärkide saavutamine eeldab Euroopa Liidu

⁽¹⁴⁾ Euroopa Parlamendi 8. juuli 2008. aasta resolutsioon Läänemerre kavandatud Venemaa ja Saksamaad ühendava gaasijuhime keskkonnamõju kohta (Petitsioonid 0614/2007 ja 0952/2007) (2007/2118(INI)).

⁽¹⁵⁾ Samuti tuleks täielikult rakendada Helcomi soovitus 28E10 (*Application of the no-special-fee system to ship-generated wastes and marine litter caught in fishing nets in the Baltic Sea area*).

ühise põllumajanduspoliitika teatud elementide arendamist selliselt, et võetakse arvesse ka Läänemere piirkonna põllumajandusliku tootmise ja keskkonna erilisi tingimusi⁽¹⁶⁾.

Selles kontekstis on konstruktiivne, et komisjon on oma tegevuskava eelõus suurel määral arvesse võtnud Läänemere maade põllumajandustootjate organisatsioonide ettepanekuid jätkusuutlikkuse, keskkonna ja põllumajanduse kohta. Sealjuures on keskendunud muu hulgas eelkõige keskkonnatehnoloogia, nõustamistegevuse ja õnnikukäitluse valdkonna ning pestitsiidide, sööta ja toiduaineid käsitlevate ELi eeskirjade rakendamise ja haldamisega seotud meetmetele.

Siin on eriti oluline liikmesriikide osalejate ja kodanikeühenduste, nagu põllumajandustootjate, keskkonnaorganisatsioonide ja tarbijate koostöö. Otsustava tähtsusega on parimate tavade määratlemine, kohaldamine ja levitamine piirkonna riikide vahel. Selliseid tavasid, mida eri osalejad võiksid süstemaatiliselt kohaldada, tuleks uuel programmiperioodil koguda näiteks maapiirkonna arenguprogrammidest. Samuti tuleks otsida võimalusi väetiste ja energia kasutamise tõhustamiseks⁽¹⁷⁾.

8. Fosfori- ja lämmastikuheidete vähendamine reovee käitlemise tõhustamise abil

8.1. Komitee leiab, et Euroopa Liidu linnade reovee käitlemist puudutava direktiivi⁽¹⁸⁾ täielik rakendamine on olulisim samm fosfori- ja lämmastikuheidete vähendamise suunas. Teine oluline samm on fosfori tõhusam eemaldamine HELCOMi soovitus 28E/5 kohaldamisega. Läänemere muret tekitavat olukorda silmas pidades on Euroopa Liidu praegune ajanõue 2015. aastaks siiski liiga pikk. Vaja on ambitsioonikamaid eesmärke. Komitee peab oluliseks tehniliste ja keemiliste puhastusprotsesside tõhustamist. Nende abil on võimalik saavutada kiireid tulemusi mõistlike kuludega.

⁽¹⁶⁾ Tuleb tagada ELi veepoliitika raamdirektiivi integreeritud vesikonna majandamiskavade tõhus rakendamine. Veekaitset põllumajanduses on võimalik edendada, seades esikohale keskkonna seisukohalt tundlikud piirkonnad.

⁽¹⁷⁾ Läänemerele avalduva põllumajandusliku koormuse vähendamiseks on vajalikud uuendused nii põllumajanduspoliitika kavandamises kui ka meetmete rakendamises. Üks võimalik uute tavade näide võiks olla vabatahtlikud konkureerivad pakkumised põllumajanduse keskkonnasüsteemis. Taust: konkureeriv pakkumine on vabatahtlik meede, mille puhul on tegevus keskendunud nendele põllupindadele, kus oht toitainete vabanemiseks on kõige suurem ja kaitsemeetmete kulutõhususe suhe parim. Neile pakkumistele tuginedes toetavad ametiasutused talunikke praeguste kindlasummaliste toetuste asemel vastavalt sellele, milline on iga programmi väljapakutud põllupinda käsitlevate meetmete keskkonnakasutus.

⁽¹⁸⁾ Nõukogu direktiiv nr 91/271/EMÜ asulareovee puhastamise kohta.

8.2. Hea näide organiseeritud kodanikuühiskonna tegevusest Läänemere keskkonna kaitsmisel on John Nurminen fond. Fondi puhta Läänemere projekti peaesmärk on vähendada Läänemere eutrofeerumist ning suurendada mere olukorraga seotud keskkonnateadlikkust ⁽¹⁹⁾. Peaõhk on tegevusel, mille mõju Läänemere keskkonna- ja kasutusväärtusele on kiireim ja kulutõhusaim. Korjanduse tulust rahastatakse muu hulgas fosfori keemilise eemaldamise parandamist Läänemerre jõudvast olmereoveest. Fond osaleb aktiivselt keskkonnakaitses. Fondi eelis peitub muu

hulgas tema paindlikkuses ja selles, et tegu on kasumit mittetaotleva ja bürokraatlikest piirangutest vaba ühinguga.

8.3. Komitee arvates võib kodanikuaktiivsusest sündinud algatustel olla märkimisväärne roll ka sellistes valdkondades, mida traditsiooniliselt haldab avalik sektor. Erasektori kogemused, teadmised ja lähenemisviisid täiendavad selgelt avaliku sektori tegevust.

Brüssel, 13. mai 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

⁽¹⁹⁾ <http://www.johnnurmisenasaatio.fi/?lang=en>

III

(Ettevalmistavad aktid)

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

453. ISTUNGJÄRGUL 13.–14. MAIL 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega tunnistatakse kehtetuks metroloogiat käsitlevad nõukogu direktiivid 71/317/EMÜ, 71/347/EMÜ, 71/349/EMÜ, 74/148/EMÜ, 75/33/EMÜ, 76/765/EMÜ, 76/766/EMÜ ja 86/217/EMÜ”

KOM(2008) 801 (lõplik) – 2008/0227 (COD)

(2009/C 277/09)

Raportöör: **Valerio SALVATORE**

19. detsembril 2008 otsustas nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 95 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega tunnistatakse kehtetuks metroloogiat käsitlevad nõukogu direktiivid 71/317/EMÜ, 71/347/EMÜ, 71/349/EMÜ, 74/148/EMÜ, 75/33/EMÜ, 76/765/EMÜ, 76/766/EMÜ ja 86/217/EMÜ”

KOM(2008) 801 lõplik – 2008/0227 (COD).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 24. aprillil 2009. Raportöör oli Valerio SALVATORE.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 453. istungjärgul 13.–14. mail 2009 (14. mai istungil) ühehäälselt vastu järgmise arvamuse.

1. Järeldused ja soovitus

1.1. Komitee kiidab heaks komisjoni ettepaneku tunnistada kehtetuks metroloogiat käsitlevad direktiivid 71/317/EMÜ, 71/347/EMÜ, 71/349/EMÜ, 74/148/EMÜ, 75/33/EMÜ, 76/765/EMÜ, 76/766/EMÜ ja 86/217/EMÜ ning on nõus selle põhjendusega. Kõnealuseid direktiive võib nüüd aegunuks pidada, kuna nad ei sobi enam selle eesmärgi poole püüdlamiseks, milleks nad koostati: ühtlustada riikide õigusakte erinevate mõõtevahendite tüüpide osas.

1.2. Komitee võtab teadmiseks komisjoni läbiviidud avaliku arutelu ja välisuuringu tulemused:

- a) sektorites, mida need kaheksa direktiivi hõlmavad, ei esine kaubandustõkkeid;
- b) tegelikkuses kasutatakse direktiive järjest vähem, kuna nendes käsitletakse mõõtevahendeid, mis on nüüdseks aegunud;

- c) tehnoloogia arengut on võetud arvesse rahvusvahelistes standardites ja vastastikuse tunnustamise põhimõttel põhinevates riiklikes õigusaktides.

1.3. Arvestades, et riikide eeskirjadega kõnealuses sektoris on võimalik tagada, et ei ole kaubandustõkkeid, sõltumata sellest, kas kõnealuseid direktiive rakendatakse või mitte, siis kutsub komitee liikmesriike üles direktiivide kehtetuks tunnistamisel mitte muutma praegusi eeskirju.

2. Sissejuhatus

2.1. Kehtiva õigusnormide kogumi lihtsustamine on ELi prioriteet, nagu selgub ka „Parema õigusloome” programmist, mis tugineb majanduskasvu ja tööhõivet käsitleval Lissaboni strateegial. Lihtsustamise eesmärk on muuta ühenduse ja riikide õigusaktid vähem koormavaks, lihtsamini kohaldatavaks ning seega ka eesmärkide saavutamise jaoks tõhusamaks.

2.2. Üldeesmärk on edendada sellist Euroopa reguleerivat raamistikku, mis vastaks kõige karmimatele õigusloome kriteeriumitele, pidades samas kinni subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtetest.

2.3. Kooskõlas nimetatud põhimõtetega on ühenduse õigustiku läbivaatamine pidev ja süstemaatiline protsess, kus õigustloovad institutsioonid võivad kõikide huvidega arvestades õigusakte läbi vaadata.

2.4. Komisjon on lihtsustamise meetodina kasutanud kehtetuks tunnistamist kõikidel juhtudel, kus õigusaktid on osutunud tehnilise või tehnoloogilise arengu, ELi poliitika muutumise, aluslepingute eeskirjade rakendamise või rahvusvaheliste standardite vastuvõtmise muutumise tõttu mitteasjakohaseks või aegunuks.

3. Taust

3.1. Metroloogiat käsitlevatest direktiividest 71/317/EMÜ, 71/347/EMÜ, 71/349/EMÜ, 74/148/EMÜ, 75/33/EMÜ, 76/765/EMÜ, 76/766/EMÜ ja 86/217/CEE koosnev õiguslik raamistik loodi 1970. aastatel, et kõrvaldada sellised takistused toodete vabal liikumisel siseturul, mis tulenevad erinevustest sektori riiklikes õigusaktides.

3.2. Komisjon rõhutab, et kaheksast metroloogiat käsitlevast EMÜ direktiivist koosnev õiguslik raamistik on tegelikult aegunud, nagu on aja jooksul arenenud ka riikide õigusaktid kõnealuses sektoris, et käia kaasas tehnoloogilise arenguga ja rahvusvaheliste eeskirjadega sätestatud standarditega⁽¹⁾. Vastastikuse tunnustamise klausli lisamine on võimaldanud aktsepteerida sarnaste näitajatega mõõtmisvahendeid, hoolimata sellest, et need loodi teise liikmesriigi õigusaktide alusel.

3.3. Avaliku arutelu ja välisuuringu alusel märkis komisjon, et sektorites, millele kõnealune ettepanek viitab, ei esine praegu kaubandustõkkeid. Samuti käsitletakse direktiivides mõõtevahendeid, mis on järjest vähem kasutusel.

3.4. Komisjoni ettepanek tunnistada kehtetuks kaheksa direktiivi põhineb vajadusel täita üheaegselt kahte erinevat eesmärki: vähendada Euroopa õigusaktide arvu ja säilitada samal ajal siseturg.

4. Märkused

4.1. Kuna komisjoni ettepanekuga soovitakse vähendada Euroopa õigusaktide arvu ja samal ajal säilitada siseturg, on see ettepanek täiesti põhjendatud. Sektoris, millele kõnealuseid direktiive kohaldatakse, peavad riiklikud õigusaktid, mis põhinevad asjaomastel rahvusvahelistel standarditel ja vastastikuse tunnustamise põhimõttel sammu tehnoloogilise arenguga. Sellel on samasugune mõju kui õigusaktide ühtlustamise süsteemil, nagu näiteks selle süsteemil, mis loodi kaheksa kehtetuks tunnistada kavatsetava direktiiviga.

4.2. Kaheksa metroloogiat käsitleva direktiivi kehtetuks tunnistamine on kooskõlas ELi strateegiaga lihtsustada ühenduse õigustikku, tunnistades kehtetuks õigusaktid, mis on vähese mõju tõttu muutunud ebaoluliseks ja seega aegunuks.

4.3. Komitee leiab, et peale direktiivide kehtetuks tunnistamist peaks vabatahtlikul standardimisel põhineva süsteemi tulemuslikkuse tagamiseks viima läbi liikmesriikide reguleerimissüsteemide perioodilisi ülevaatusi nii uue kui ka vana tehnoloogia osas.

4.4. Komitee tunnustab ja hindab komisjoni märkimisväärseid pingutusi kaasata kõik sektori sidusrühmad, keda kõnealune ettepanek puudutab. Nende pingutuste tõestuseks on ulatuslik väliskonsultatsioon, mis viidi läbi 2008. aasta maist juunini, et tutvuda mõõtmisvahendite tootjate, ostjate, tarbijate ja nendega tegelevate ametivõimude seisukohtadega.

Brüssel, 14. mai 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

⁽¹⁾ Näidiseeskirjad ja rahvusvahelised soovitusel, millega antakse liikmesriikidele rahvusvahelisel tasandil kokku lepitud alus, millele tugineda vastavate riiklike õigusaktide, eelkõige Rahvusvahelise Legaalmetroloogia Organisatsiooni (International Organisation of Legal Metrology – OIML) õigusaktide koostamisel. See 1995. aastal konventsiooni alusel loodud valitsustevaheline organisatsioon, mille eesmärk on edendada legaalmetroloogia menetluste ülemaailmset ühtlustamist, on töötanud välja kogu maailmas levinud tehnilise struktuuri, mis annab oma liikmesriikidele metrooloogilised suunised riiklike ja piirkondlike nõuete koostamiseks seoses legaalmetroloogiarakenduste mõõtmisvahendite tootmise ja kasutamisega.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv teaduslikel eesmärkidel kasutatavate loomade kaitse kohta”

KOM(2008) 543 (lõplik) – 2008/0211 (COD)

(2009/C 277/10)

Raportöör: **Richard ADAMS**

12. jaanuaril 2009 otsustas nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 95 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv teaduslikel eesmärkidel kasutatavate loomade kaitse kohta”

KOM(2008) 543 lõplik – 2008/0211 (COD).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsioon võttis arvamuse vastu 17. aprillil 2009. Raportöör oli Richard Adams.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 453. istungjärgul 13.–14. mail 2009 (13. mai istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 173, vastu hääletas 14, erapooletuks jäi 5.

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab suure hili-nemisega esitatud direktiivi, millega ühtlustatakse ja reguleeritakse teaduslikel eesmärkidel kasutatavate loomade valikut, kasutamist ja kohtlemist, kuid väljendab kahtlusi selle kohta, millisel määral direktiiv tegelikult loomade kasutamist teadusuuringutes asendab, vähendab ja täiustab. Komitee rõhutab seetõttu lisaks arvamuse põhiosas nimetatud soovitudele ka järgmisi soovitusi.

1.2. Komisjon peaks hoolikamalt kontrollima teaduslikel eesmärkidel kasutatavate loomade arvu. See võib nõuda uusi, valdkondlikke lähenemisviise andmete kogumisele ja kontrollimisele, neist mõned jäävad käesoleva direktiivi pädevusest välja.

1.3. Direktiiviga tuleks nõuda teadusuuringute hindamise ühtlustamist kõikides liikmesriikides, luua igas liikmesriigis pädevad asutused ja tagada, et kõnealused asutused loovad andmebaasi käimasolevate loomkatsete kohta ning kasutavad seda tõhusalt projektidele ja menetlustele heakskiidu andmisel.

1.4. Euroopa Alternatiivsete Meetodite Tõestamise Keskuse (EC-VAM) funktsiooni tuleks edasi arendada, nii et üksnes teadusuuringute toetamise asemel oleks sellel keskne, koordineeriv roll. Luua tuleks ELi tippkeskus, et edendada ja esikohale seada kolme R-i meetodite arendamist kõigis valdkondades, kus praegu loomi kasutatakse, sh meditsiinilistes alusuuringutes. Asendada (replace), vähendada (reduce) ja täiustada (refine) loomade kasutamist teadusuuringutes on üldine lähenemine, mis määratleti esimest korda 1958. aastal.

1.5. Tõsistele katsetele tuleks pöörata erilist tähelepanu ning püüda leida humaansemaid alternatiive. Tõenäoliselt tugevat valu, kannatusi või hirmu tekitavaid katseid tohib teostada ainult siis, kui ei ole olemas teisi tõhusaid uurimismeetodeid, mis võimaldavad uurida teatud haigusi, mis kahjustavad tõsiselt inimest. Direktiivis sätestatud katsete tõsiduse klassifikatsiooni kohaselt kasutatakse määratlust „tugev” kannatuse või hirmu taase kohta, mis on kõrgem kui määratlus „tõsine”.

1.6. Direktiivis tuleks nõuda, et ahvilisi tohib loomkatsetes kasutada ainult siis, kui nad on vangistuses kasvanud loomade järglased.

1.7. Direktiivis tuleb selgelt sätestada, et sellega ei piirata liikmesriikide õigusi rakendada või vastu võtta karmimaid meetmeid katseloomade hooldamise ja pidamise tingimuste osas.

1.8. Komitee kutsub teadusringkondi üles tunnustama, et uurimisprogramme saab viia täielikult kooskõlla 3 R-i eesmärkidega nii praktikas kui ka põhimõtteliselt, ning võtma endale kohustuse seda dünaamilist lähenemisviisi rakendada.

2. Sissejuhatus

2.1. Nii kodu- kui põllumajandusloomade heaolu ja kaitset käsitletakse paljudes ELi direktiivides, otsustes ja määrustes. Amsterdami lepingule lisatud loomade heaolu käsitlevas protokollis 33⁽¹⁾ sõnastati seisukoht, mille kohaselt sooviti tagada loomade kui aistimisvõimeliste olendite parem kaitse ja nende

⁽¹⁾ EÜT C 340, 10.11.1997.

heaolu respekterimine. Sel viisil tunnustas EL, et loomad on loomupäraselt enam kui omand või objektid ning et inimesed on kohustatud nende kohtlemisel lähtuma nii eetilistest kaalutlustest kui ka õigusaktidest. Kõrgematel loomadest on see staatus seetõttu, et nagu meigi, kogeavad nad valu ja naudingut, on teadlikud oma olemasolust ning eelistavad elada hästi ja kaua. Mõnda sellist loomaliiki, kellel on inimestega võrreldav närvisüsteem, kasutatakse mitmel põhjusel laialdaselt loomkatsetes. Selliste katsete tulemused võivad olla inimestele, loomadele endile ja keskkonnale erineval määral kasulikud, kuid võivad mõnel juhul tekitada asjaomastele loomadele valu ja kannatust ning põhjustada nende surma.

2.2. Kõnealust direktiivi, mis pärineb 1986. aastast, ⁽²⁾ võib vaadelda ühena tervest reast direktiividest, mis peegeldavad loomade kasutamist puudutavate seisukohtade muutumist. Loomade tapmist ja transporti käsitlevad direktiivid ning loomade kaitset ja heaolu käsitlev ühenduse tegevuskava vaadati hiljuti läbi. Kõigi nendega tegeles hiljuti ka Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ⁽³⁾. Käesoleval aastal jõustus loomadest testitud kosmeetika müügi peaaegu täielik keelustamine ELis ning kõigi kosmeetikaga seotud loomkatsete keelustamine ⁽⁴⁾.

2.3. Direktiivi ettepanek teaduslikel eesmärkidel kasutatavate loomade kaitse kohta kuulub nende õigusaktide hulka. Direktiivis tunnustatakse üldist eesmärki, mida laiemad teadusringkonnad põhimõtteliselt toetavad: asendada (*replace*), vähendada (*reduce*) ja täiustada (*refine*) loomade kasutamist teadusuuringutes (3 R-i). Komitee arvamuses uuritakse seetõttu, kas ettepanek kõnealust eesmärki edendab ning millisel määral on leitud loomade heaolu, inimeste saadava kasu ning teaduse edasiarenemise vaheline tasakaal.

3. Direktiivi ettepaneku kokkuvõte

3.1. Ulatus ja lubatud eesmärgid

3.1.1. Direktiivi kohaldatakse, kui loomi (peamiselt selgroogseid) kasvatatakse teaduslikes katsetes kasutamiseks või kui neid

⁽²⁾ EÜT L 358, 18.12.1986.

⁽³⁾ ELT C 28, 3.2.2006, lk 25, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ettepanek: Nõukogu direktiiv, millega sätestatakse lihakanade kaitse miinimumeeskirjad”; ELT C 151, 17.6.2008, lk 13, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele – Euroopa Liidu uus loomateravishoiustrateegia aastateks 2007–2013: „Haiguste ennetamine on parem kui ravi”; ELT C 161, 13.7.2007, lk 54, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Loomade heaolu – märgistamine” (Euroopa Liidu Nõukogu eesistujariigi Saksamaa taotlusel koostatud ettevalmistav aramus); ELT C 324, 30.12.2006, lk 18, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule loomade kaitset ja heaolu käsitleva ühenduse tegevuskava kohta aastateks 2006–2010”; Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee täiendav aramus teemal „Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele: tegevuskava ELi loomateravishoiustrateegia rakendamiseks”, CESE 879/2009, vastu võetud 13. mail 2009.

⁽⁴⁾ EÜT L 262, 27.9.1976; ELT L 66, 11.3.2003.

katsetes kasutatakse. See ei hõlma põllumajanduse, loomakasvatuse ja veterinaariaga seotud tegevust. Katseid võib läbi viia järgmistel eesmärkidel: alusuuringud teadmiste edendamiseks bioloogia- või käitumisteaduste vallas; teadusuuringud, mille eesmärk on haiguse vältimine, ennetamine, diagnoosimine või ravi või füsioloogilise seisundi hindamine, kindlaks tegemine, reguleerimine või muutmine; ravimite, toidu- ja söödaainete ning muude selliste ainete või toodete, millel on üks eelpool viidatud eesmärkidest, väljatootamine, tootmine või kontrollimine; keskkonna kaitsmine inimese heaolu huvides; uuringud, mille eesmärk on liikide säilitamine; kõrgharidus või väljaõpe ning kohtuekspertiisi uuringud.

3.2. Loomade tüübid

3.2.1. Ahvilised peavad olema teadusuuringute jaoks kasvatatud ning neid tohib kasutada ainult katsetes, mida sooritatakse „inimestele eluohtlike ja invaliidistavate kliiniliste seisundite vältimiseks, ennetamiseks, diagnoosimiseks või raviks”. Inimahvide kasutamine on keelatud, ehkki sätestatud on ka nn kaitsemenetlus, mis võimaldab liikmesriikidel anda Euroopa Komisjoni nõusolekul luba teadusuuringuteks, mida peetakse äärmiselt oluliseks liigi säilitamiseks või seoses eluohtliku haiguse ootamatu puhkemisega. Ohustatud liike tohib kasutada ainult translatiivsetes või rakendusuuringutes ja -katsetes, kuid mitte alusuuringutes. Looduses vabalt elavaid koduloomi ei tohi kasutada, samuti ei tohi loomi loodusest püüda, välja arvatud juhul, kui selleks on konkreetne teaduslik põhjendus. Lisaks peavad tavalised laboriliigid (hiired, rotid, merisead, hamstrid, liivahiired, küülikud, konnad, koerad, kassid) olema selleks otstarbeks kasvatatud.

3.3. Katsete tõsidus

3.3.1. Määratletakse neli tõsiduse astet: „kuni leebed”, „mõõdukad”, „tõsised” ja „taastumatu elutegevusega” (st surmamine, kui loom on veel üldtuimastuse all) katsed. Komisjon määrab kindlaks katsete klassifitseerimise kriteeriumid, mille võtab vastu regulatiivkomitee. Kriteeriumid puudutavad hooldamist ja heaolu puudutavaid meetmeid, mis tuleb võtta, ning loomade nn taaskasutamist teaduslikes uuringutes. Kehtivad ka mõned piirangud.

3.4. Loa andmine

3.4.1. Üksikisikud vajavad luba katsete ja humaanse surmamise ning loomade hoolduspersonali järelevalve kontrollimiseks või teostamiseks. Ettevõtteid vajavad luba loomade kasvatamiseks, tarnimiseks ning kasutamiseks teadusuuringute eesmärgil. Töötajad peavad vastutama projektide eest ning tegelema rikkumisjuhtudega. Igas ettevõttes peab olema alaline eetilise hindamise üksus. Projektiloal annab kuni 4 aastaks liikmesriigi poolt määratud pädev asutus, lähtudes seejuures läbipaistvast eestilisest hinnangust, mille koostamisel võetakse arvesse järgmisi aspekte: teaduslik või õiguslik põhjendus projekti läbiviimiseks, kolme R-i rakendamine projekti kavandamisel, vajalike katsete tõsidus ning kahju ja kasu analüüs (kas oodatav teaduslik areng, mis toob lõppkokkuvõttes inimestele, loomadele või keskkonnale kasu, õigustab loomade kasutamist ja kannatusi).

3.4.2. Kõikide heakskiidu saanud projektide taotlused peavad sisaldama projekti mittetehnilist kokkuvõtet. Liikmesriigid võivad otsustada kasutada projekti rahastamise taotlemise lihtsustatud süsteemi (mis hõlmab ka selliseid kokkuvõtteid) projektide puhul, kus ei kasutata ahvilisi ning mille raames tehtavaid katseid klassifitseeritakse „leebeteks”.

3.5. Hooldamine ja kontroll

3.5.1. Katsetes ja muudel teaduslikel eesmärkidel kasutatavate selgroogsete loomade kaitse Euroopa konventsiooni suunised (Euroopa Nõukogu, Euroopa lepingute seeria nr 123) katseloomade pidamise ja hoolduse kohta sisaldavad enamasti kohustuslikke nõudeid. Kõigil liikmesriikidel peab olema asjakohane infrastruktuur piisava hulga väljaõppe saanud kontrollijatega. Riiklik asutus kontrollib iga ettevõtet vähemalt kaks korda aastas, vähemalt üks kontroll toimub ette teatamata. Suuremate ettevõtete kontrolli teostatakse sagedamini. Komisjon võib teostada järelvalvet siseriiklike kontrollide infrastruktuuri ja teostamise üle. Nõutavad on üksikasjalikud andmed looma päritolu, kasutamise, uude kodusse paigutamise või kõrvaldamise kohta. Koertele, kassidele ja ahvilistele kehtivad eraldi sätted.

3.6. Alternatiivid loomade kasutamisele

3.6.1. Ühe liikmesriigi õigusaktidega nõutavaid andmeid katsemeetodite kohta aktsepteerivad kõik liikmesriigid, et vältida dubleerimist. Iga liikmesriik annab oma panuse alternatiivsete, loomi mitte kasutatavate lähenemisviiside väljatöötamise ning peab määrama siseriikliku referentlabori alternatiivsete meetodite valideerimiseks. Komisjon seab siseriiklikele referentlaboritele tööprioriteedid, pidades nõu liikmesriikidega, ning koordineerib kõnealuseid laboreid. Kui olemas on alternatiivne katsemeetod, mis ei nõua loomade kasutamist ja mida saab kasutada katse asemel, on liikmesriigid kohustatud tagama alternatiivse meetodi kasutamise. Liikmesriigid peavad ka tagama, et projektides kasutatavate loomade arvu vähendatakse miinimumini, mis ei kahjusta projekti eesmärke.

4. Üldmärkused

4.1. Ehkki andmed loomkatsete kohta on alles laekumas, on laborites kasutatavate katseloomade arv viimasel ajal tõusujoonel ning ulatub Euroopas arvestuslikult vähemalt 12 miljonini. Samuti tuleb märkida, et kõnealused arvud ei kajasta nn üleliigseid loomi, keda kasvatatakse, kuid ei kasutata, ja seejärel surmatakse, ning loomi, keda kasvatatakse, surmatakse ja kelle kudesid kasutatakse seejärel katsetes. Komisjon on vabatahtlikkuse alusel esitatud andmed kasutatud loomade arvu kohta avaldanud dokumendis „Viies

aruanne Euroopa Liidu liikmesriikides katseteks ja muudel teaduslikel eesmärkidel kasutatud loomi käsitleva statistika kohta”, 5. november 2007. Kõikidest kasutatud loomadest moodustavad nt närlised ja küülikud 77,5 %, linnud 5,4 % ja ahvilised 0,1 %. Osaliselt põhjustavad seda teadlaste suundumus kasutada katsetes geneetiliselt muundatud loomi ning uued katsetamist puudutavad õiguslikud nõuded, näiteks kemikaalide registreerimist, hindamist ja autoriseerimist käsitlev õigusakt (REACH) ⁽⁵⁾. Loomade heaolu eest seisvad organisatsioonid on mures REACHi määrase üldise mõju pärast loomkatsetele, kuna see toob kaasa katseloomade arvu suurenemise. Teised organisatsioonid, näiteks WWF (<http://www.wwf.org.uk/filelibrary/pdf/aniamltesting03.pdf> (ainult inglise keeles)) juhivad tähelepanu sellele, et pikas perspektiivis on keskkonnakasu loomaliikidele märkimisväärne.

4.2. Biomeditsiinilised teadusasutused on tõstatanud direktiivi ettepanekuga seoses mitmeid selgitust vajavaid küsimusi. Üldiselt tundub, et peamist muret valmistab halduse ja bürokraatia kasv, konfidentsiaalsete teadusuuringute kaitsmise õiguse võimalik nõrgenemine ning võimalus, et huviorganisatsioonid saavad teabele ja katsetele suurema juurdepääsu. Loomkatsete teostajad väljendavad sageli nõrdimust selle üle, et riiklikud ja huviorganisatsioonid ei tunnista, et loomkatsetes on nii oma maksumuse kui ka eetilise ambivalentuse tõttu enamasti viimane võimalus. Komitee on kindel, et teadussektor suudab mingil määral kõiki eelpool nimetatud väiteid põhjendada, kuid leiab, et neid probleeme on juba täiel määral arvesse võetud direktiivi väljatöötamisel.

4.3. Tuleb märkida, et katseloomade asendamine toob ettevõtetele lõppkokkuvõttes majanduslikku kasu. Arvestades seda, et loomkatsetes on kulukad ja aeganõudvad, on alternatiivid tuleviku äri võimalus.

4.4. Komitee leiab, et direktiivi ettepanekus ei kasutata täiel määral võimalust näidata loomi mitte kasutatavate alternatiivsete katsete edukust. Arvestades, et komisjonil ei ole õiguslikku alust nõuda teadusuuringute hindamise ühtlustamist liikmesriikides, väljendab komitee kahtlust, kas on võimalik luua igas liikmesriigis pädevad asutused, mis loovad andmebaasi käimasolevate loomkatsete kohta ning kasutavad seda tõhusalt projektidele ja menetlustele heakskiidu andmisel. Komisjon peaks tegema kõik enda pädevuses oleva, et tagada, et lubade väljastamise eest vastutavad riiklikud asutused ning alternatiivseid meetodeid valideerivad siseriiklikud keskused oleksid täiesti teadlikud oma partnerite tegevusest ning võimelised välja töötama ühtsed lähenemisviisid, et vältida siseturu moonutusi.

⁽⁵⁾ ELT L 396, 30.12.2006.

4.5. Mõne liikmesriigi avalikkus tunneb loomkatsete teema vastu märkimisväärset huvi ning on selle teema suhtes äärmiselt tundlik. Komitee arvates kajastab ta täpselt ühiskonnas üldiselt tunnustatud seisukohti, soovides loomade kannatuste vähendamist ning aktsepteerides samas, et loomkatsetel on vahel vajalikud, et tuua suuremat kasu.

5. Konkreetsed märkused

5.1. Komitee leiab, et direktiivi ettepanek annab võimaluse katseloomade arvu vähendamiseks ja katseloomade heaolu suurendamiseks. Kui pikaajaline eesmärk on katseloomade arvu märkimisväärne vähendamine, võib kvootide kehtestamisel olla vastupidine mõju, sundides ettevõtteid viima oma tegevuse välismaale. Komisjon peaks siiski püüdma leida viise katseloomade arvu kontrollida ning vajadusel oma lähenemisviisi läbi vaadata. See võib nõuda uusi, valdkondlikke lähenemisviise andmete kogumisele ja kontrollimisele, neist mõned jäävad käesoleva direktiivi pädevusest välja.

5.2. ELi praegune tegevus alternatiivide väljatöötamisel keskendub reguleerimisele toksikoloogia valdkonnas, mis moodustab hetkel vähem kui 10 % loomkatsetest. ELi tasandi lähenemisviisi alternatiivide väljatöötamisele kõigis teadusuuringute valdkondades, kus kasutatakse loomi (artiklid 44–47), on äärmiselt teretulnud, ent tuleb tunnustada, et koordineerimise järelevalve on tohutu ülesanne. Alternatiivide märkimisväärselt laialdasem kasutuselevõtt nõuab valdkondadevahelistel teadlasrühmadelt ja õigusloojatelt suuri jõupingutusi ning 1991. aastal ELi loodud Euroopa Alternatiivsete Meetodite Tõestamise Keskuse (ECVAM) ja teiste ELi ja siseriiklike keskuste suuremat toetust. ECVAMi funktsiooni tuleks edasi arendada, nii et teadusuuringute toetamise asemel oleks selle keskne, koordineeriv roll, et alternatiivid laialt kasutusele võetaks. Lisaks sellele soovib komitee luua ELi tippkeskuse, et edendada ja esikohale seada kolme R-i meetodite arendamist kõigis valdkondades, kus praegu loomi kasutatakse, sh meditsiinilistes alusuuringutes. See vastutusala oleks ECVAMi omast tunduvalt suurem.

5.3. REACHi määrus kujutab endast märkimisväärset väljakutset nii tööstusele kui ka reguleerivatele asutustele, juhul kui ajakavast tuleb kinni pidada. See tähendab ka võimalust töötada välja progressiivseid katsestrateegiaid, millega ei kaasne mitte üksnes alternatiivide väljatöötamine ja loomade kannatuste vähendamine, vaid ka kvaliteetsemad andmed ja tõhusamate meetodite kasutamisest tulenevad väiksemad kulud tööstusele. ECVAMi tööst lähtudes on terve rida autoreid pakkunud välja astmelise lähenemisviisi katsetamisele ning seda lähenemisviisi tuleks kaaluda. Taolised lähenemisviisid on juba kasutuses, eelkõige Põhja-Ameerikas.

5.4. Komitee nõustub teadusringkondades valitseva seisukohaga, et loomkatsetel on andnud väärtusliku panuse teadusuuringutesse ning teevad seda ka edaspidi. Siiski on vaja, et ka laiema teadusringkonnad, kes tegelevad loomkatsetega, suudaksid tunnustada praeguste lähenemisviiside piiratust ning vajadust kaaluda spetsiaalsete katsetuste põhjenduste hindamisel kõiki meetodeid. Uurimisprogrammid, mille puhul on loomkatsete väärtus küsitav, peaksid olema alternatiivide väljatöötamisel prioriteetsed. Komitee tervitab eelseisvat loomkatsete kasu tagasiulatuvat hindamist ning leiab, et kui seda rakendatakse kõikide katsete puhul, on võimalik vältida loomade liigset kasutamist ning vaigistada mõnede sidusrühmade muret mõnede loomkatsete väärtuse üle.

5.5. Komitee tervitab katsete käigus tekitatud kannatuste määra eelseisvat klassifitseerimist. Erilist tähelepanu tuleks pöörata „tõsistele” katsetele ning püüda leida neile humaanseid alternatiive. Tõenäoliselt tugevat valu, kannatusi või hirmu tekitavaid katseid tohib teostada ainult siis, kui ei ole olemas teisi tõhusaid uurimismeetodeid, mis võimaldavad uurida teatud haigusi, mis kahjustavad tõsiselt inimest.

5.6. Direktiivis nõutakse, et iga liikmesriik toetaks selliste katsete väljatöötamist ja kasutamist, mis edendavad kolme R-i ning mille eesmärk on vähendada loomade kasutamist ja kannatusi. See on saavutatav osalt katsete parema kavandamise, dubleerimise vältimise ning põhjendamatult ulatuslike teadusuuringute läbiviimisest loobumise teel. Toetada tuleb meetodeid, mis on suutelised vähendada, täiustama ja asendada loomkatseid integreeritud katsestrateegiate osana, nagu *in vitro* katsed, struktuuraktiivsuse kvantitatiivsed seosed (QSAR), ekspertüsteemid, arvutiga modelleerimine ja statistilised meetodid. Liikmesriikidelt nõutakse ka aruandva asutuse määramist sellistele algatustele, et tagada alternatiivide väljatöötamine ja rakendamine.

5.7. Komitee tervitab direktiivi seisukohta inimahvide kasutamise peaaegu täieliku keelu kohta.

5.8. Komitee mõnab, et ahvilisi kasutatakse spetsiifilistes teadusuuringutes ka edaspidi, kuid leiab, et pikaajaline eesmärk peaks olema kõikide ahviliste kasutamise lõpetamine, kui sobiv alternatiiv on olemas. Direktiivis tuleks nõuda, et selle ajani tohib ahvilisi loomkatsetes kasutada ainult siis, kui nad on vangistuses

kasvanud loomade järglased. Pädevad asutused võivad teaduslikule põhjendusele tuginedes teha erandeid (artikkel 10). Ebakindlust arvesse võttes teeb komitee ettepaneku, et komisjon viiks 5 aastat pärast direktiivi jõustumist läbi loomade heaolu hindamise ja nende nõuete rakendamise teostatavuse hindamise.

5.9. Praegu nõutakse direktiivis, et liikmesriigid kohaldaksid IV lisas sätestatud hooldamise ja pidamise miinimumstandardeid ning et komisjon kohaldaks tehnilise ja teadusliku arengu standardeid kooskõlas väljapakutud komiteemenetlusega ja muudaks need siduvaks (artikkel 32). EÜ asutamislepingu artiklis 95, mis on direktiivi ettepaneku õiguslik alus, on liikmesriikide jaoks sätestatud ainult väga ranged menetlused, kui nad tahavad seada

kõrgema taseme. Ebakindluse kõrvaldamiseks soovib komitee, et artiklisse 32 lisataks selge seisukoht, millega kinnitatakse, et direktiiv ei piira liikmesriikide õigust rakendada või vastu võtta karmimaid meetmeid katseloomade hooldamise ja pidamise kohta.

5.10. Praegu nõutakse direktiivis, et projektiloa andmiseks tehtaks otsus ning sellest teatataks kasutajaettevõttele hiljemalt 30 päeva jooksul avalduse esitamise kuupäevast. Kui liikmesriik ei tee kõnealuse ajavahemiku jooksul otsust, loetakse luba antuks, kui asjakohane projekt hõlmab ainult „kuni leebid” katseid ja ahviliisi ei kasutata (artikkel 43). Komitee leiab, et see ei ole õigustatud, ning seda ei tohiks kohaldada, kui eetiline hindamine on projektiloa andmise protsessi lahutamatu osa.

Brüssel, 13. mai 2009.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Ettepanek: nõukogu määrus, millega luuakse ühenduse kontrollisüsteem ühise kalanduspoliitika eeskirjade järgimise tagamiseks”

KOM(2008) 721 (lõplik) – 2008/0216 (CNS)

(2009/C 277/11)

Raportöör: **Richard ADAMS**

15. detsembril 2008. aastal otsustas nõukogu vastavalt Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklile 37 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: nõukogu määrus, millega luuakse ühenduse kontrollisüsteem ühise kalanduspoliitika eeskirjade järgimise tagamiseks”

KOM(2008) 721 lõplik – 2008/0216 (CNS).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsioon võttis arvamuse vastu 17. aprillil 2009. Raportöör oli José María ESPUNY MOYANO.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee lükkas täiskogu 453. istungjärgul 13.–14. mail 2009 (13. mai istungil) sektsiooni arvamuse tagasi ja võttis vastu järgmise, Richard Adamsi koostatud vastuarvamuse. Poolt hääletas 98, vastu hääletas 75, erapooletuks jäi 11 liiget.

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab kalanduskontrolli süsteemi olulist reformimist komisjoni poolt ning tunnustab seda kui ühise kalanduspoliitika (ÜKP) nurgakivi ning kui äärmiselt olulist ja tungivalt vajalikku ümberkorraldust, mis aitab parandada ÜKP tõhusust enne väljapakutud ulatuslikku reformi.

1.2. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee leiab, et ELi praegusel kalanduskontrolli süsteemil on olulisi puudusi. See on ebatõhus, kulukas ja keeruline ega anna tulemusi. Sellel ebaõnnestumisel on olulised tagajärjed kalavarude jätkusuutlikkusele, kalatööstusele, kalapüügist sõltuvatele piirkondadele ja keskkonnale. Komitee märgib, et ka komisjon jagab seda seisukohta.

1.3. Eriti on ÜKP tekitanud teatud sidusrühmades hoiakuid, mida iseloomustavad viivitamine, kohustuste täitmisest kõrvale hoidmine, vastumeelsus rakendamisele ja eeskirjade eiramine. Kalanduskontrolli süsteemi reformiga soovitakse muuta seda vaenulikku, eiravat kultuuri. See peegeldab uut lähenemisviisi, mis visandati 2009. aasta aprilli rohelises raamatus ühise kalanduspoliitika reformi kohta, ning mis on seetõttu mõõdupuu sidusrühmade tahtele muutusi läbi viia.

1.4. Üle 75 % maailma kalavarudest on kas täielikult ära kasutatud või ülepuütud. 88 % ELi kalavarude puhul püütakse üle maksimaalse jätkusuutliku saagikuse taseme.

1.5. ELi praegune kontrollisüsteem on ebapiisav ja õõnestab põhiandmete usaldusväärsust, mille alusel kujundatakse teaduslikku nõustamist. Ebausaldusväärsete andmete tõttu püsivad mittejätkusuutlikud püügitasemed. Pettusi on raske avastada ja määrata- vad karistused on sageli palju madalamad kui ülepuügist saadav võimalik kasu. Komisjonil puuduvad ka õiguslikud vahendid, mis takistab komisjoni suutlikkust kiiresti ja tõhusalt reageerida, kui ta avastab probleemi riiklike kontrollisüsteemide tegevuses. Samas pakuvad uued tehnoloogiad võimalusi, mida ei kasutata täielikult ära.

1.6. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee usub, et uue süsteemiga luuakse kontrollile globaalne ja integreeritud lähenemisviis, keskendudes seejuures ühise kalanduspoliitika kõigile aspektidele ja hõlmates kogu püügi-, lossimise, transpordi, töötlemise ja turustamise ahela alates püügist kuni tarbijani.

1.7. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on seisukohal, et komisjon on täitnud oma kohustused sidusrühmadega konsulteerimisel, koostanud hästi analüüsitud mõjuhindangu ning tal on õigus tungivalt nõuda viivitamatut reformi ning mitte oodata tegetsemisega seni, kuni määratletakse ühise kalanduspoliitika tulevik pärast 2012. aastat.

Brüssel, 13. mai 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

LISA

Järgmine seksiooni arvamus asendati täiskogu istungjärgul vastuvõetud vastuarvamusega, kuid selle poolt hääletas vähemalt veerand hääletanutest.

1. Järeldused

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tunnistas vajadust lihtsustada ühise kalanduspoliitika (ÜKP) kontrollisüsteemi ja nõustub kavandatud reformi põhimõtetega.

1.2. Sellegipoolest ei ole komitee arvates praegu kõige sobivam hetk reformi teostamiseks, kuna alles hiljuti käivitati arutelu ÜKP tuleviku üle pärast 2012. aastat ning on väga tõenäoline, et kõnealuses poliitikas tehakse kontrollisüsteemi tugevalt mõjutavaid muudatusi. Seetõttu soovib komitee, et kõigepealt analüüsitaks põhjalikult ÜKP põhielemente ja erinevaid kohaldatavaid juhtimismudeleid, millest pärast saab uute kontrollimeetmete alus.

1.3. Komitee väljendab kahetsust, et piüides reforme kiiresti alustada, ei viinud komisjon nõuetekohaselt läbi vajalikku eelnevat konsulteerimist asjaomaste pooltega. Komitee arvates eeldab reformide edu, et kõik asjaomased majandus- ja ühiskonnaelus osalejad oleksid põhjalikumalt kaasatud.

1.4. Lisaks leiab komitee, et kontrollisüsteemi lihtsustamise asemel suurendavad ettepanekus kavandatud muudatused kontrollimehhanismides võrreldes praeguse olukorraga märkimisväärselt laevadele ja kalandusega tegelevatele ametiasutustele seatavate kohustuste hulka. Seetõttu soovib komitee piisavalt pika üleminekuperioodi kehtestamist.

1.5. Komitee arvates ei ole asjakohaselt hinnatud kõnealuste meetmete sotsiaalmajanduslikke tagajärgi.

1.6. Lihtsustamiseks eeskirjadest kinnipidamist palub komitee komisjonil avaldada lisa, milles oleks üksikasjalikult loetletud eri laevatüüpidele kehtivad tähtajad ja kohustused.

1.7. Konkreetsete tehniliste küsimustega seoses kutsub komitee komisjoni, nõukogu ja Euroopa Parlamenti üles võtma arvesse konkreetsete märkuste all esitatud tähelepanekuid.

2. Sissejuhatus

2.1. Euroopa Komisjon avaldas 14. novembril 2008 ÜKP kontrollisüsteemi reformimiseks kolm dokumenti: komisjoni teatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule ettepaneku kohta võtta vastu nõukogu määrus, millega luuakse ühenduse kontrollisüsteem ühise kalanduspoliitika eeskirjade järgimise tagamiseks, ⁽¹⁾ määruse ettepanek ise ⁽²⁾ ja mõjuhinna ⁽³⁾.

2.2. Komisjoni leiab, et 2002. aastal loodud kontrollisüsteemil on tõsiseid puudujääke, mis seavad ohtu süsteemi üldise tulemuslikkuse, ning et süsteem on ebatõhus, kulukas, keeruline ja ei anna soovitud tulemusi. Seetõttu kavatses komisjon ÜKP kontrollisüsteemi põhjalikult reformida.

2.3. Komisjoni sõnul on reformi peamine eesmärk luua ühenduse inspeksiooni-, seire-, kontrolli-, järelevalve- ja eeskirjade järgimise süsteem, mis loob ÜKP eeskirjade tõhusaks rakendamiseks vajalikud tingimused.

2.3.1. Konkreetsemalt rääkides on komisjon seisukohal, et tema kavandatud reformiga soovitakse parandada olukorda alljärgnevate meetmete kaudu.

— *Õigusraamistiku lihtsustamine.* Ettepanekuga kehtestatakse ÜKP kõigile eeskirjadele ühised kontrollstandardid. Ettepanekus määratakse kindlaks põhimõtted ning üksikasjad sätestatakse hilisemas rakendusmääruses.

— *Kontrollikeskkonna laiendamine.* Ettepanekus käsitletakse seni hõlmatamata valdkondi (transport, turud, jälgitavus) ja teisi valdkondi, kus on suurenenud kontrollimise vajadus (püütud kala vette tagasilaskmine, harrastuskalapüük, merekaitsealad).

⁽¹⁾ KOM(2008) 718 lõplik.

⁽²⁾ KOM(2008) 721 lõplik.

⁽³⁾ SEK (2008) 2760.

- *Võrdsete kontrollitingimuste loomine.* Ühtlustatud kontrollmenetluste ja ühtlustatud hoiatustrahvide kehtestamine tagab kõigi kalurite võrdse kohtemise sõltumata tegutsemiskohast ning suurendab usaldust süsteemi vastu.
- *Kontrollile ja inspekteerimisele lähenemise tõhustamine.* Riskijuhtimise süstemaatiline kasutamine võimaldab liikmesriikidel ja komisjonil keskendada kontrollressursid suurima eeskirjade rikkumise riskiga valdkondadele.
- *Halduskoormuse vähendamine.*
- *ÜKP eeskirjade senisest tõhusam rakendamine.* Komisjon järgib makrotasandil toimuval haldamisel põhinevat lähenemisi viisi ja paneb rõhu sellele, et kontrollida ja jälgida, et liikmesriigid järgivad eeskirju.

2.4. Määruse ettepanek täiendab määrust, millega luuakse ühenduse süsteem ebaseadusliku, teatamata ja reguleerimata kalapüügi vältimiseks, ärahoidmiseks ja lõpetamiseks, ⁽⁴⁾ ning määrust, mis käsitleb ühenduse kalalaevadele loa andmist püügitegevuseks ühenduse vetest väljaspool ⁽⁵⁾. Need kolm määrust moodustavad uue kontrollraamistiku.

2.5. Komisjon kavatsuste kohaselt tuleks uut määrust kohaldada alates 1. jaanuarist 2010.

3. Üldised märkused

3.1. Komitee tunnustab, et ÜKP edukaks rakendamiseks on vaja kohaldada tõhusat, ulatuslikku, integreeritud ja mittediskrimineerivat kontrollisüsteemi, mis katab küsimuse kõiki tahkusi n-ö võrgust taldrikuni ning mis tagab vee-elusressurside säästva kasutamise.

3.2. Komitee on ka seisukohal, et kehtiva süsteemi parandamiseks on vaja reformida ühenduse kontrollisüsteemi. Komitee toetab ettepaneku aluseks olnud üldpõhimõtteid.

3.3. Sellegipoolest leiab komitee, et tõsiselt tuleks arutleda selle üle, kas praegu on õige hetk kõnealuse olulise reformi teostamiseks. Komisjon käivitas 2008. aastal arutelu ÜKP tuleviku üle pärast 2012. aastat. Järgmiste aastate jooksul vaadatakse läbi kõnealuse poliitika põhielemendid. Komitee arvates tuleks kontrollisüsteemi reformimisel arvestada uue ÜKP sisuga.

3.4. Praeguse ÜKP kohaselt juhitakse kalapüüki peamiselt TACil ⁽⁶⁾ ja kvootidel põhineva süsteemi abil. Süsteem on seatud kahtluse alla mitmes kontekstis ⁽⁷⁾. Kuna TACidest ja liikmesriikidele määratavatest kvootidest kinnipidamine on siin vaadeldava määruse peamisi eesmärke ning kuna institutsioonid tunnistasid, et kõnealune süsteem vajab selget parandamist, tundub asjakohasem vaadata need juhtimissüsteemid läbi enne kontrollisüsteemi reformimist. Igal juhul soovitab komitee teostada kõigepealt ÜKP põhielementide range ja põhjaliku läbivaatamise ning erinevate kohaldatavate juhtimismudelite analüüsi ning siis kohandada uued kontrollimeetmed vastavalt nendele tulemustele.

3.5. Komitee väljendab kahetsust, et komisjon esitas õigusaktide paketi, st teatise, määruse ettepaneku ja mõju hindamise aruande samaaegselt. Üldjuhul esitab komisjon esmalt teatise, et seda saaks kasutada juhenddokumendina ettepaneku üle peetavas arutelus. Komitee arvates eeldab reformide edu, et kõik asjaomased majandus- ja ühiskonnaelus osalejad oleksid kaasatud ning et nendega peetaks põhjalikku arutelu. Ettepanekus esitatud laiaulatuslikku reformi ei saa möödaminnes läbi viia.

3.6. Määruse ettepanekuga kaasneb laevadele ja kalandusega tegelevatele ametiasutustele seatavate kohustuste hulga märkimisväärne suurenemine. Komitee leiab, et sellises olukorras võib tekkida tõsiseid praktilist laadi probleeme, kuna ei liikmesriikidel ega komisjonil ole sobivat struktuuri ega piisavat personali kogu ettepanekuga ettenähtud teabe kogumiseks ja töötlemiseks. Samas suurenevad ka ettevõtjatele seatavad kohustused. Komitee peab liikmesriikidel ja ettevõtjatel lasuva halduskoormuse suurendamist praegustel kriisiaegadel kohatuks, kuna mõju ettevõtetele ja tööhõivele (eriti 10 kuni 15 meetri pikkuste laevade puhul) võib olla väga negatiivne.

⁽⁴⁾ Nõukogu 29. septembri 2008. aasta määrus (EÜ) nr 1005/2008, millega luuakse ühenduse süsteem ebaseadusliku, teatamata ja reguleerimata kalapüügi vältimiseks, ärahoidmiseks ja lõpetamiseks, ELT L 286, 29.10.2008.

⁽⁵⁾ Nõukogu 29. septembri 2008. aasta määrus (EÜ) nr 1006/2008, mis käsitleb ühenduse kalalaevadele loa andmist püügitegevuseks ühenduse vetest väljaspool ning kolmandate riikide laevade juurdepääsu ühenduse vetele, ELT L 286, 29.10.2008.

⁽⁶⁾ Suurim lubatud väljapüük (*total allowable catch*).

⁽⁷⁾ Euroopa Kontrollikoja eriaruanne nr 7/2007.

3.7. Komitee usub, et lihtsustamine peab toimuma järk-järgult, arvestades selle analüüsi ja hilisema rakendamise keerulisust, kehtestatavate süsteemidega seonduvaid suuri majanduslikke kulusid ning esialgselt kogenematusel ja harjumatusel tulenevaid põhjuseid. Kavandatud muudatused on väga ulatuslikud ning komitee arvates vajavad nad põhjalikumat ja pikeemat arutamist. Seetõttu tuleks komitee arvates sätestada artiklis 16 piisavalt pikk üleminekuperiood, et oleks võimalik kohendada lõpuks kontrolli reguleerivates õigusnormides tehtavate muudatustega.

3.8. Komitee usub, et eeskirjadest kinnipidamise kultuur peaks tuginema asjaomaste poolte koostööle, mõistvale suhtumisele ja valmidusele ning mitte kontroll- ja karistusmeetmete ja –menetluste suurendamisele. Lihtsustatud ja kõigile asjaomastele pooltele raskusteta arusaadavad eeskirjad soodustavad nendest kinnipidamist.

3.9. Komisjon kavatseb jätta endale olulise kontrollipädevuse. Komitee arvates tuleb arvesse võtta nõukogu ja komisjoni vahelist tasakaalu, et vältida tulevikus pädevuskonflikte.

3.10. Komitee on seisukohal, et määrusega tuleks ette näha võimalus kasutada kalapüügil kasutamata jäänud püügikvoote ja pakkuda neid teistele liikmesriikidele, et need saaksid parandada oma kalanduse tulemuslikkust.

4. Konkreetsed märkused

4.1. Komitee arvates ei tohiks ühenduse kalalaevale väljastatud püügiluba olla piiratud ühenduse vetele, mistõttu soovitab komitee sõnade „ühenduse vetes üldiselt” väljajätmist artikli 4 lõikest 8.

4.2. Seoses artikli 4 lõikega 10 leiab komitee, et „merekaitseala” määratlus peaks hõlmama ühenduse menetlust selliste alade loomiseks, kasutamiseks, kontrollimiseks ja jälgimiseks, kui need asuvad ühenduse vetes ja kui neil on mõju kalapüügile.

4.3. Artikli 4 lõikes 17 on esitatud „töötlemise” määratlus, mis hõlmab puhastamise, rookimise, jäätamise ja külmutamise protsesse. Komitee arvates peab töötlemise määratlus olema seotud mere elusressursside organoleptiliste omaduste muutmise, ent mitte toote säilitamisega seotud protsessidega, mille eesmärk on pakkuda tarbijatele kalatooteid enamate tervisohuualaste garantiidega. Seetõttu teeb komitee ettepaneku jätta taolised tegevused töötlemise määratlusest välja.

4.4. Komitee on seisukohal, et artikli 7 punktis f tuleks ära mainida „avamere” alad, mis ei kuulu mõne piirkondliku kalandusorganisatsiooni pädevusalasse.

4.5. Komitee arvab, et artiklis 9 ette nähtud laevaseiresüsteemi, mis toimib seadme kaudu, mis edastab regulaarsete vahedega laeva asukoha ja identiteedi kindlaksmääramiseks vajalikke andmeid, ei tuleks laiendada 10- kuni 15-meetrise kogupikkusega laevadele. Kõnealuste laevade tegevus on nende omadustest tulenevalt piiratud, nad tegutsevad rannikulähedastel aladel ja neid on lihtne kontrollida. Teisalt kaasnevad süsteemi paigaldamisega olulised ja ebaproportsionaalselt suured kulud sellele laevastikuosale, mis koosneb suurest arvust kõrge tööhoivetasemega väikestest ja keskmise suurusega ettevõtetest.

4.6. Komitee arvates on artiklis 14 ette nähtud ühenduse laevade püügipäevikuid käsitlevad sätted ülemäärased, nende kontrollimine tekitab märkimisväärset halduskoormust. Sätteid tuleks kohaldada üksnes nõuetekohaselt põhjendatud juhtudel.

4.6.1. Kõnealuse artikli lõikes 1 sätestatakse, et püügipäevikusse tuleb registreerida iga vette tagasi lastud liigi kogused. Komitee arvates tuleks need püügid registreerida, kui nad ületavad teatud määra, nt 50 kg.

4.6.2. Artikli 14 lõike 3 kohaselt on püügipäevikusse registreeritud koguste hinnangute ja pardal asuva püügi kilogrammides mõõdetud koguste vaheline lubatud kõikumine 5 %. Komitee leiab, et juba praegu on raske kinni pidada kehtivast määrast, mis rangeimate taastamiskavade puhul moodustab 8 %. Liiga väikeste lubatud kõikumistega seotud suur halduskoormus ja kalurite jaoks tekkivad raskused, kuna nad ei suuda kinni pidada lubatud kõikumistest ja neile rakendatakse palju sanktsioone, on vastuolus kontrollisüsteemide lihtsustamisega. Seetõttu on selle sätte kohaldamine ebasoovitav.

4.6.3. Komitee on seisukohal, et säilitatud kala kaalu eluskaaluks ümberarvestamiseks kindlaks määratavaid, liikmesriigiti erinevaid ja seetõttu iga riigi püügi arvutamist mõjutavaid ümberarvestustegureid ei tuleks kehtestada mitte ainult liikmesriikides kohaldatavate väärtuste aritmeetilise keskmise alusel, vaid nendes tuleb arvestada ka iga kalanduse eripära ja eriomadustega. Samuti tuleb arvestada liikmesriikide ümberarvestustegurite ühenduse ümberarvestusteguriteks muutmise võimalikku mõju suhtelise stabiilsuse põhimõttele.

4.7. Määruses kalapüügi elektroonilise registreerimise kohta ⁽⁸⁾ ei nähtud ette kõnealuse meetme kohaldamist vähem kui 15-meetrise kogupikkusega laevadele. Komitee arvates ei tuleks hõlmata 10 kuni 15 meetri pikkuseid laevu seni, kuni liikmesriikide ametiasutused ei ole hinnanud kõnealuse meetme toimimist ja selle rakendamise tagajärgi üle 15 meetri pikkuste laevade puhul ning kuni sellest on saadud praktilisi kogemusi. Tasub meenutada, et elektrooniline registreerimine muutub kohustuslikuks alles 1. jaanuaril 2010 üle 24 meetri pikkuste laevade puhul ja 1. juulil 2011 üle 15 meetri pikkuste laevade puhul. Samuti ei ole ettepaneku artiklis 15 ette nähtud praegu üle 15 meetri pikkustele laevadele kehtivaid erandeid e-menetluste suhtes. Sellest tulenevalt kutsub komitee viima kõnealused sätted üksteisega kooskõlla.

4.8. Komitee arvates tuleks artiklis 17 ette nähtud eelteatis edastada üksnes põhjendatud juhtudel, nagu ka praegu, st eelteatis tuleb edastada vaid laevade puhul, mille pardal on taastamiskavadega hõlmatud liike. Niiviisi välditakse lisatöökoormust, millega tihsti ei kaasne kasulikku lisateavet, nagu nt nullpüügi korral. Komitee arvates peaks püügist teatamine põhinema esinduslikul miinimummääral.

4.9. Komitee arvates tuleks kalalaevade kaptenite või nende esindajate edastatavad eelteatised saata alati lipuriigile, aga mitte rannikuäärsetele või lossimisriikidele. Praegu tuleb laeva teatis edastada alati selle lipuriigi sidekeskusele ning sidekeskustel tuleb edastada teave ülejäänud liikmesriikidele ⁽⁹⁾.

4.10. Komitee leiab, et artiklis 18 sätestatud merel toimuva ümberlaadimise keeld võib tekitada tõsisemaid probleeme teatavatele kalapüügi liikidele, kuna keeld kahjustab asjaomaste laevastike majanduslikku elujõulisust. Lisaks võib asjaolu, et keelatakse ära kala ümberlaadimine selle edaspidiseks töötlemiseks või külmutamiseks merel või püügipiirkondade läheduses, halvendada tarbimiseks mõeldud kala kvaliteeti.

4.11. Seoses artikliga 21 on komitee seisukohal, et lossimise järgne kahetunnine tähtaeg lossimisdeklaratsioonide andmete edastamiseks elektroonilisel teel on liiga lühike ja sellest kinnipidamine võib osutuda problemaatiliseks. Seetõttu teeb komitee ettepaneku pikendada tähtaega 24 tunnini, võttes arvesse praegust 48-tunnist tähtaega.

4.12. Komitee arvab, et artiklis 28 tuleks sätestada vajalikud menetlused, et mõne liikmesriigi kasutamata jäänud püügikvoodid, mida asjaomane liikmesriik lõpuni ära ei kasuta, võidakse teatavatel tingimustel loovutada teisele liikmesriigile ning et teatava liikmesriigi kasutamata jäänud püügikvoodid võidakse üle kanda järgmisesse aastasse. Parandusmeetmete puhul tuleb liikmesriigile kalapüügi peatamise eest makstav hüvitis maksta kiirete ja kergesti kohaldatavate menetluste abil.

4.13. Komitee arvates võib artikkel 33 tekitada probleeme teatavatele laevastikele, kes püüavad väikseid pelaagilisi liike ja kes laadivad oma saagi sadamas ümber külmutuslaevadele töötlemiseks. See võib puudutada ka laevastikke, kes lossivad oma saagi mõnes teises kui oma koduliikmesriigis, et vedada saak seejärel veoautoga teiste liikmesriikide sadamatesse, kus seda lõpuks turustatakse.

4.14. Artiklis 35 sätestatud taastamiskavaga hõlmatud liikide eraldi paigutamise osas toetab komitee seda, et kõnelused liigid paigutatakse ülejäänud saagist eraldi kastidesse ja et seda kontrollitakse vastavate märgiste abil. Sellegipoolest leiab komitee, et nende paigutamine ülejäänud saagist eraldi ei võimalda paremat järelevalvet saagi üle, kuna taastamiskavaga hõlmatud liike sisaldavad kastid tuleb igal juhul tähistada märgisega, mis näitab kalaliigi FAO koodi.

4.15. Artiklis 41 sätestatud vette tagasi laskmise registreerimise osas on komitee seisukohal, et meede on esmatähts kalavarude säilitamiseks ja teaduslike hindamiste kvaliteedi parandamiseks eelkõige mitme liigiga püügipiirkondades. Komitee kutsus vähendama vette tagasi laskmist, tagades seeläbi jätkusuutlikkuse. Sellegipoolest leiab komitee, et vette tagasi laskmise registreerimise osas esitatud nõuded on liiga ranged ja kalandustegevusega ühitamatud, põhjustades liigset töökoormust, mis võib seada ohtu laeva turvalisuse, kalurite heaolu või sanitaartingimused. Väljend „viivitamatult” on liiga ebamäärane ja põhjustab õiguslikku ebakindlust.

4.16. Komitee peab artiklites 43 kuni 46 sätestatud püügipiirkondade reaalajas sulgemist tundlikuks meetmeks, mille käivitamisele tuleb anda põhjalik hinnang. Kuna tehnilisi meetmeid käsitleva määruse ettepanekuga ⁽¹⁰⁾ määratakse kindlaks konkreetne õigusraamistik, on komitee arvates järjekindlam ära oodata määruse hindamise lõpule viimine. Igal juhul peavad mehhanismid nii püügipiirkonna sulgemiseks kui ka selle taasavamiseks olema paindlikud ja kergesti kohaldatavad. Selles mõttes on komitee seisukohal, et on raske järgida teatavate ajutiselt suletud piirkondade taasavamiseks kehtestatud menetlust, mille puhul on nõutav teadusliku vaateleja viibimine pardal, kui menetlus soovitakse viia läbi nii kiiresti, et sellest ei tekiks kaluritele ebavajalikku kahju.

⁽⁸⁾ Nõukogu määrus (EÜ) nr 1966/2006 kalapüügi elektroonilise registreerimise ja aruandluse ning kaugseirevahendite kohta, ELT L 409, 30.12.2006.

⁽⁹⁾ Komisjoni määrus (EÜ) nr 1077/2008, milles sätestatakse nõukogu määruse (EÜ) nr 1966/2008 üksikasjalikud rakenduseeskirjad, ELT L 295, 4.11.2008.

⁽¹⁰⁾ Ettepanek: nõukogu määrus kalavarude kaitse kohta tehniliste meetmete abil, KOM(2008) 324 lõplik.

4.17. Komitee ei pea mõistlikuks, et artikli 47 lõikes 3 sätestatakse, et harrastuskalastajate püütud mitmeaastase kavaga hõlmatud kalaliikide saagid arvestatakse lipuliikmesriigi asjaomastest kvootidest maha, kuna see kahjustaks oma tegevusega elatist teenivaid elukutselisi kalureid. Lisaks leiab komitee, et harrastuskalastust tuleks kalavarude kaitseks igas liikmesriigis nõuetekohaselt reguleerida ja kontrollida.

4.18. Artikliga 84 kehtestatakse karistuspunktide süsteem ÜKP eeskirjade vastu eksitavate kalurite karistamiseks. Komitee ei pea süsteemi sobivaks selle diskrimineeriva olemuse tõttu kolmandate riikide laevastike suhtes, kes ei ole süsteemiga hõlmatud ning kes tarnivad Euroopa Liitu üle 60 % sisetarbimisest, ning proportsionaalsuse põhimõtte vähese või puuduva arvessevõtmise tõttu, kui kavatakse kalapüügiluba omanikult ära võtta, mis viib asjaomase kalastusettevõtte sulgemise ja seega töökohtade kaotamiseni.

4.19. Komitee peab artikliga 95 ette nähtud finantsmeetmeid liiga piiravateks. Liikmesriigile antava finantsabi peatamine ja tühistamine raskuste tõttu määruks sätestatud kohustuste täitmisel toob endaga kaasa tõsiseid tagajärgi kalandussektori osalejatele, keda seeläbi karistatakse.

4.20. Artikliga 96 nähakse ette püügipiirkondade sulgemine ühise kalanduspoliitika eesmärkide mittetäitmise tõttu liikmesriikide poolt. Komitee arvates kasutatakse artikli sõnastuses väga ebamääraseid mõisteid, mida võidakse valesti tõlgendada. Komitee leiab, et püügipiirkond tohiks sulgeda vaid erandjuhul ja üksnes siis, kui selleks on piisavad ja tõendatud põhjused. Kõnealuse meetme rakendamise piirid tuleb selgesõnaliselt määratleda.

4.21. Komitee väljendab muret raskuste pärast konfidentsiaalsuse ning ameti- või ärisaladuse kaitse tagamisel, arvestades elektrooniliste teadete ning teabe saatjate ja saajate paljusust ning teabevahetuseks, asukoha kindlakstegemiseks ja identiteedi tuvastamiseks vajaminevate vahendite suurt arvu.

Hääletuse tulemus	75 Vastu	98 Erapooletuid	Poolt 11
--------------------------	----------	-----------------	----------

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Toimetulek metsade raadamisest ja metsade seisundi halvenemisest tulenevate probleemidega, et võidelda kliimamuutuste ja bioloogilise mitmekesisuse hävimise vastu”

KOM(2008) 645 (lõplik)

(2009/C 277/12)

Raportöör: **Lutz RIBBE**

17. oktoobril 2008 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Toimetulek metsade raadamisest ja metsade seisundi halvenemisest tulenevate probleemidega, et võidelda kliimamuutuste ja bioloogilise mitmekesisuse hävimise vastu”

KOM(2008) 645 lõplik.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsioon võttis arvamuse vastu 17. aprillil 2009. Raportöör oli **Lutz Ribbe**.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 453. istungjärgul 13.–14. mail 2009 (14. mai istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 153, vastu hääletas 5, erapooletuks jäi 6.

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab komisjoni teatist ja toetab selles kirjeldatud eesmärgi, milleks on troopiliste metsade raadamise ja nende hävitamise vähendamine poole võrra aastaks 2020 ja peatamine aastaks 2030. Komitee loodab, et Euroopa Liit tegutseb selles vallas senisest märksa energilisemalt.

1.2. Kuigi kirjeldatud arengu võib teatud juhtudel osaliselt panna kohaliku elanikkonna omaalgatuse süüks (nt naturaalpõllumajandus), on kahjustuste peamised põhjused teised. Enamasti on need üksikud inimesed või mõnel juhul ülemaailmselt tegutsevad kontsernid, kes pistavad mõnikord taskusse tohutuid kasumeid, mis on teenitud keskkonna, kliima, bioloogilise mitmekesisuse ja kohalike inimeste arvelt, jättes sõna otseses mõttes maha põletatud maa.

1.3. Sellise olukorra tekkimise põhjused ei ole mitte ainult komisjoni poolt tabavalt kirjeldatud otsesed majanduslikud põhjused, mis on seotud lahendamata maavaldussuhete ja korrumppeerunud või ebatõhusate haldussüsteemidega. Ka riigid, kuhu tooteid eksporditakse – nende seas Euroopa Liit –, on suuresti tekkinud olukorras süüdi. Komitee tervitab seega komisjoni kavatsust analüüsida Euroopa Liidu asjaomast otest ja kaudset panust ja teha selle põhjal oma järeldused.

1.4. Euroopa Liit kavatab võtta juhirolli võitlemisel metsade raadamise vastu ja see on hea otsus. On ilmselge, et ka rahvusvaheline üldsus peab andma oma rahalise panuse. Siiski kutsub komitee kõiki poliitikuid üles säilitama teatud põhimõtteid. Põhimõtteliselt peaks alati kehtima nn saastaja maksab-põhimõte. See tähendab, et igaüks, kes tegutseb – seaduse piires – keskkonda kahjustavalt, peab kandma sellega seotud kulud. Seetõttu tuleb lõpuks ülemaailmselt edendada komitee poolt korduvalt nõutud väliskulude sisestamist ja see Maailma Kaubandusorganisatsiooni

põhimõtetele kooskõlla viia. Nn saastaja maksab-põhimõtet ei tohi õhustada nn ühiskond maksab-põhimõttega, mille kohaselt maksavad maksumaksja ja avalik sektor selle eest, et keskkonda ei kahjustata.

1.5. Riigid, kes soovivad kasutada metsade raadamise või seisundi halvenemise vähendamiseks ettenähtud rahastamisvahendeid, peavad selgelt teada andma, et nad ei ole huvitatud nn indulgentsidega kauplemisest, vaid säästvast arengust. Ebaseadusliku metsaraie ja kaubanduse vastane võitlus peab olema selle esimene proovikivi. Ei ole mingit mõtet eraldada rahalisi vahendeid riikidele, kes ei ole valmis – Euroopa Liidu toetusel või ilma selleta – aktiivselt võitlema ebaseadusliku metsaraie vastu.

1.6. Isegi kui üksikud meetmed, mida Euroopa Liit selle ülemaailmse probleemi lahendamiseks võtta soovib, ei ole veel lõplikult välja töötatud, on juba praegu selge, et kasutada tahetakse peaaesjalikult vabatahtlikke meetmeid⁽¹⁾. On aga näha, et liberaliseerimisele ja globaliseerumisele panustav maailm saavutab kiiresti oma piirid, kui tegu on ülemaailmse võitlusega ökoloogilise ja sotsiaalse ärakasutamise vastu. Siin puuduvad ülemaailmsed mõjusad vahendid. Euroopa Liit peab hoolitsema vähemalt selle eest, et Maailma Kaubandusorganisatsiooni raames ei käsitletakse vastavaid algatusi enam „kaubandustõketena”.

1.7. Komitee mõistab vabatahtlikkusele põhinevat lähenemist, ent ootab, et Euroopa Liit kontrolliks hiljemalt kolme aasta pärast koostatavas vahearuandes, kas need meetmed ka realselt mõjuvad ja kas eesmärgid saavutatakse. Kui selgub, et metsade raadamine ja seisundi halvenemine jätkub, tuleks kaaluda nn jõulisemaid meetmeid.

(1) Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles sätestatakse puitu ja sellest saadud tooteid turule viivate ettevõtjate kohustused, arvamuse esialgne eelnõu NAT/420 R/CESE 543.2009.

1.8. Sertifitseerimissüsteemid on olukorra parandamise esimehe võimalus. Neid tuleks kohaldada mitte ainult kogu imporditud puidule ja kõigile imporditud puittoodetele, vaid ka teistele vastavast piirkonnast pärit toodetele (nt loomasööt või energia tootmiseks kasutatav biomass).

1.9. Metsade raadamine ja seisundi halvenemine on komitee arvates kahjuks ka näide sellest, et arengupoliitika on vähemalt antud kontekstis arutatavates piirkondades valdavalt ebaõnnestunud. Välja ei töötatud uuenduslikke ja tuleviku seisukohalt elujõulisi, piirkondlike oludega kooskõlas olevaid mudeleid, mis oleks kaasa toonud teistsuguse arengu kui praegune loodusvarade rüüstamine. Siiski ei ole kunagi liiga hilja edendada asjaomaseid lähenemisviise kohaliku elanikkonnaga koos ja nende jaoks. Euroopa Liit peab kaasama vastavad demokraatlike struktuuride väljatöötamise ja kodanikuühiskonna toetuse algatused oma strateegilistesse kaalutlustesse. Komitee on antud kontekstis jällegi valmis andma oma panuse.

2. Euroopa Komisjoni teatis

2.1. Komisjoni teatises ei räägita metsast Euroopa Liidus. Pigem käsitletakse küsimust, kuidas on tulevikus võimalik paremini kaitsta metsi, mida seni ei kata rahvusvahelised kokkulepped, näiteks kliimamuutuste kokkulepe.

2.2. ÜRO toidu- ja põllumajandusorganisatsiooni (FAO) hinnangul hävib igal aastal umbes 13 miljonit hektarit metsa. See maa-ala vastab ligikaudu Kreeka pindalale. 96 % raadamistest toimub troopilistes piirkondades; aastatel 2000–2005 hävinud metsade suurimad alad olid kümnes riigis (2).

2.3. Katkematu raadamise põhjused on ühest küljest eripalgelised ja keerukad, teisest küljest aga suhteliselt lihtsad. Komisjoni teatises esitatud tõdemused, nagu „metsad hävitatakse, kuna lühiajalisel tulutoovam kasutada maad muudel eesmärkidel kui hoida metsa puutumatuna” või „kui maad saab kasutada tulutoovamal ja kõrge turuväärtusega alternatiivsel viisil, nagu näiteks põhitoodete saamine, soodustab see raadamist veelgi enam”, näitavad selgelt, et metsade üldse mitte säästev kasutamine võib ettevõtetmajanduse seisukohalt anda suhteliselt suurt kasumit. „Tuleks selgelt tunnistada, et üks raadamise peamistest põhjustest on majanduslik.”

2.4. Seni pidurdamatuna jätkuva metsade hävitamise ühe täiendava tegurina nimetatakse infrastruktuuri arendamist. Samuti märgib komisjon „Kõige olulisem alus on ebatõhusad valitsemistavad ning halvasti rakendatud maakasutuspoliitika ja ebakindel maavaldamiskord”.

2.5. Sellise arengu tagajärjed on erinevad.

— Kirjeldatud raadamine põhjustab ligikaudu 20 % ülemaailmsetest süsinikdioksiidi heitkogustest ning tänini ei eksisteeri mehhanisme, mille abil oleks võimalik seda kliimale avalduvat üüratut mõju peatada. Just viimasele aspektile ongi suunatud komisjoni dokument, pidades silmas ka Kopenhaagenis selle aasta lõpul toimuvat kliimakonverentsi.

(2) Brasiilia, Indoneesia, Sudaan, Myanmar, Sambia, Tansaania Ühendvabariik, Niigeeria, Kongo Demokraatlik Vabariik, Zimbabwe, Venezuela.

— Komisjon viitab aga ka selgelt sellele, et küsimus ei ole vaid ülemaailmsetes kliimamuutustes. Umbes pool maailma taime- ja loomaliikidest asub troopilistes metsades. Raadamise lõpetamisega antaks ka oluline panus rahvusvahelise üldsuse poolt püstitatud täiendava eesmärgi saavutamisse, milleks on bioloogilise mitmekesisuse hävitamise peatamine.

— Komisjoni dokumendis viidatakse ka sellele, et metsade raadamine ja seisundi halvenemine võib avaldada mitmesugust negatiivset sotsiaalset mõju eelkõige vaesematele elanikkonnariühmadele ning et põliselanikkond kaotab oma eluks otseselt vajaliku keskkonna.

2.6. Teatises esitab komisjon arvutused troopiliste metsade majandusliku väärtuse kohta. Muu hulgas viitab komisjon prognoosidele, mille kohaselt moodustab jätkuva raadamise tõttu 2050. aastaks kaotatud metsaga seotud toodete ja teenuste väärtus hinnanguliselt 5 % maailma SKTst (3). Samuti juhib komisjon tähelepanu metsade märkimisväärsele potentsiaalile kasvuhoonegaaside vähendamisel, selle potentsiaali kasutamisel on kulud CO₂ kokkuhoiule ühe tonni kohta suhteliselt madalad..

2.7. Euroopa Komisjon ütleb selgelt, et „on õige aeg otsustavalt tegutseda”. Ta sõnastab eesmärgi, milleks on „metsade hävitamise peatamine hiljemalt aastaks 2030 ja troopiliste metsade raadamise vähendamise vähemalt 50 % ulatuses praegusest tasemest aastaks 2020.” Komisjon soovib pöörata sellele eesmärgile piisavalt tähelepanu Kyoto protokolliga järgsetel läbirääkimistel.

2.8. Lühidalt: komisjon peab ülemaailmsete metsavarude kaitset vältimatuks. Euroopa „peab võtma juhtrolli ülemaailmse poliitilise lahenduse kujundamisel seoses raadamisega”.

2.9. Euroopa Liidu võimaliku panuse osas tuuakse komisjoni teatises olemasoleva poliitika raames välja erinevad tegevusvaldkonnad. Olemasoleva poliitika raames

— kirjeldatakse ühelt poolt võimalikke meetmeid, mis võivad kaasa aidata säästvalt toodetud puidu ja puittoodete tarbimise suurendamisele. Seda peetakse väga oluliseks, kuna Euroopa Liit on üks suurimaid puidu ja puittoodete tarbijaid. Ainuüksi 2005. aastal imporditi Euroopa Liidu turule 83 miljonit kuupmeetrit puitu ja puittooteid, v.a paberimass ja paber. Komisjoni hinnangul moodustas ebaseaduslikult raiutud puit rohkem kui 19 % impordist;

— kutsutakse teiselt poolt üles üksikasjalikumalt uurima muude kui puittoodetega seotud ELi poliitikavaldkondade nn metsasõbralikkust. Muu hulgas juhitakse tähelepanu sellele, et „põllumajandustoodetega seotud nõudlus ja maakasutusega seotud surve on omavahel seotud”. Seetõttu antakse muu hulgas teada „raadamist tõenäoliselt süvendavate imporditud toiduainete ja mittetoiduainete (nt liha, sojaoad, palmiõli, metallimaagid) ELis tarbimise mõju uurimisest”. Sellise uurimise tulemusel võidakse kaaluda poliitilisi valikuid kõnealuse mõju vähendamiseks.

(3) Pavan Sukhdev, vahearuanne „Ökosüsteemide ja bioloogilise mitmekesisuse majanduslikkus”.

2.10. Lisaks olemasolevale poliitikale keskendub komisjon oma teatistes raadamisvastaste meetmete rahastamisvajadusele ja -allikatele ning vahenditele, mida oleks võimalik kasutada raadamispoliitikaga toimetulekuks.

- Komisjoni koostatud mõjuhindangus viidatakse aastas hinnanguliselt 15 kuni 25 miljardi euro suurustele kuludele, mis on vajalikud raadamise vähendamiseks poole võrra aastaks 2020. Euroopa Liit lähtub sellest, et „arenenud riigid peavad eraldama suuri summasid”.
- Esitatakse erinevaid kaalutlusi võimalike arendatavate rahastamismehhanismide kohta. Seejuures ei peeta metsakrediitide tunnustamist ELi heitkogustega kauplemise süsteemis hetkel realistlikuks, kuna raadamisest tulenevad heitkogused on ligikaudu kolm korda suuremad kui ELi heitkogustega kauplemise süsteemi alusel reguleeritavad heitkogused. Kui aga maailma tasandil ELi heitkogustega kauplemise süsteemi kõrval on paigas ja omavahel ühendatud täiendavad heitkogustega kauplemise süsteemid, võib olla võimalik kasutada vastavaid krediite metsakaitse rahastamiseks.
- Suur osa ELi rahalisest toetusest võiks tulla siiski saastekvootide enampakkumisest saadavatest tuludest. Kui 5 % enampakkumise oodatavatest tuludest (hinnanguliselt suurusjärgus 30–50 miljardit eurot) kasutatakse sel eesmärgil, oleks see summa 2020. aastal 1,5–2,5 miljardit eurot.

2.11. Kliimamuutuste raamkonventsiooni kontekstis järgib Euroopa Liit eesmärki luua aastateks 2013–2020 rahvusvaheliselt toetatav stimuleerimissüsteem, et vähendada raadamist ja metsa seisundi halvendamist arengumaades.

- Selle juurde võiks kuuluda ülemaailmse metsade süsinikumeehhanismi loomine, mis võimaldaks arengumaadel aidata kaasa ülemaailmselt kokkulepitud heitkoguste vähendamise eesmärgi saavutamisele, võttes meetmeid raadamisest ja metsade seisundi halvenemisest tulenevate heitkoguste vähendamiseks. „Tuleks välja töötada institutsionaalsed ja toimimisalased üksikasjad”.
- Pikaajalise eesmärgina nähakse raadamise arvesse võtmist süsinikuturgudel.

3. Üldised märkused

3.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab komisjoni teatist ja sellega seoses tõsiasja, et Euroopa Liit tunneb kohustust võtta juhirolli aastakümneid teadaolevate ja korduvalt arutatud probleemide lahendamisel. Eelseisvad kliimamuutuste kokkulepet käsitlevad läbirääkimised loovad selleks hea raamistiku.

3.2. Kõigepealt märgib komitee kriitiliselt, et peab kahetsusväärseks asjaolu, et rahvusvaheline üldsus on metsade hävitamist seni rohkem või vähem tegevusetult pealt vaadanud. Põhjuseid selle teemaga juba varem tegelemiseks oli rohkem kui küll. Metsade raadamisest või seisundi halvenemisest tulenev bioloogilise mitmekesisuse vähenemine või põliselanikkonna eluks otseselt vajaliku keskkonna hävitamine, töötajate ärakasutamine või põllumajanduslike väiketootjate äraajamine nende kodustelt tootmispindadelt ei ole ju mingil juhul uudis. Kliimamuutused on see- ja vaid uus ja täiendav põhjus, et vana probleem loodetavasti uue hooga lahendada.

3.3. Komitee mõistab veel mingil määral komisjoni väidet, mille kohaselt „käsoleva teatisega ei püüta anda lõplikke vastuseid paljudele raadamisega seotud küsimustele”. Komitee ootab aga, et komisjon ei lükkaks selle teema käsitlemist enam kaugesse tulevikku. Lõpuks tuleb tegutsema hakata.

3.4. Komitee tervitab komisjoni selgeid avaldusi metsade hävitamise põhjuste kohta. Komisjon selgitab, et lühiajalised majanduslikud huvid on need, mis lasevad maad kasutada sellisel üldse mitte säästval viisil. Koos osaliselt lõplikult lahendamata maavaldussuhete, olematute ja rakendamise seisukohalt nõrkade või mõnikord täielikult korrumppeerunud haldussüsteemidega toimub metsade hävitamine, mis ei ole ülemaailmselt mitte ainult äärmiselt problemaatiline, vaid ignoreerib sageli täielikult kohaliku elanikkonna vajadusi.

3.5. Loomulikult tunnustab komitee, et meie planeedi kõigis piirkondades elavatele inimestele tuleb pakkuda majanduslikke arenguperspektiive. Komitee ise üritab juba aastaid aktiivses dialoogis näiteks Kesk- ja Ladina-Ameerika, India ja Hiina kodanikuühiskonna rühmadega asjaomaseid lahendusi leida. Komisjoni käsoleva teatise teemaks olev metsade seisundi ülemaailmne halvenemine ja metsade hävitamine ei ole kuidagi seotud kohalikele oludele sobiva regionaalarenguga. See on inimese ja keskkonna ärakasutamine, mis on vastuvõetamatu ja kus ei ole jälgegi säästva arengu käsitlusest.

3.6. Massilise metsade raadamise all kannatavates riikides raiuvad paljud põllumajandustootjad metsa maha ja põletavad seda, et kasutada maad põllumajanduse ja karjakasvatuse tarbeks. Loodusressursside mittesäästliku raiskamise kutsub neis piirkondades esile maa ebaõiglane jaotus ning põllumajanduspoliitika puudumine.

3.7. Selline maakasutus teenib sageli vaid kaduvväikese osa inimeste või mõnel juhul ülemaailmselt tegutsevate ettevõtete huve, kes pistavad kohati taskusse tohutuid kasumeid, mis on teenitud keskkonna, kliima, bioloogilise mitmekesisuse ja kohalike inimeste arvel, jättes sõna otseses mõttes maha põletatud maa. Võimalik on ka teistmoodi, mis tähendab, et olemasolevaid kohalikke varasid võib kasutada säästvalt ning kohalikele elanikele saab luua uusi sissetuleku- ja arenguvõimalusi. Seda kinnitavad arvukad positiivsed näited, ⁽⁴⁾ mida tuleks edendada.

⁽⁴⁾ Nt Saksamaa Hohenheimi Ülikooli ja Filipiinidel asuva Leyte State University koostööprojekt „Rainforestation farming”, vt <http://troz.uni-hohenheim.de/innovations/InnovXtr/RFFS>

3.8. Kuigi sellise röövkasutuse mõjud on otseselt ja hirmuäratavalt nähtavad peajasjalikult kohapeal, on neil kliimamuutuste ja bioloogilise mitmekesisuse vähenemise osas aga globaalne mõõde. See tähendab, et metsade hävitamine mõjutab meid kõiki. Me kõik peame osalema probleemide lahendamises.

3.9. Arenenud riikide seisukohalt ei ole mingi mõtet arengumaade dramaatilist olukorda arvustada. Ka meie oleme üks osa sellest probleemist: märkimisväärset osa toodetest – enamikku töötlemata toorainetest või vähetöödeldud toodetest – ei turustata mitte kohapeal, vaid enamasti väga kaugel, sageli arenenud maades. See tähendab, et ka Euroopas on nõudlus nende nõ odavate toodete järele.

3.10. Seetõttu on täiesti õige, et komisjon tegeleb kokku kolme küsimusega.

1. Kui suur on Euroopa Liidu „osa” arengumaade metsade hävitamises (ja kuidas on võimalik seda osa vähendada)?
2. Kuidas saab Euroopa Liit (ja liikmesriigid) kaasa aidata ühelt poolt ebaseaduslike raadamiste takistamisele? Selle all mõeldakse siis metsade hävitamist, mille puhul võiks eeldada, et need ei ole asjaomase riigi huvides. Kuidas on teiselt poolt võimalik välja töötada maa kasutusviisid, mis lähtuvad jätkusuutlikkuse põhimõtetest ja on suunatud kohaliku elanikkonna vajadustele?
3. Kuidas on võimalik välja töötada rahastamismehhanisme, mis panevad piiri metsade hävitamise vajadusele?

3.11. Komitee tervitab tõsiasja, et komisjon teeb – koos teiste institutsioonidega – aktiivselt tööd selle nimel, et rikastada kliimamuutuste ja bioloogilise mitmekesisuse kaitse üle peetavat arutelu majanduslike faktidega. Sellised näited on Sterni aruanne, milles näidatakse selgelt, et puuduv kliimakaitse muutub meile kallimaks kui ambitsioonikas suunamuutus, või komisjoni teatises mainitud Sukhdevi aruanne, mis annab teavet rikkumata bioloogilise mitmekesisuse majanduslikest väärtustest.

3.12. Need uuringud ja arvutused on aga ka head näited selle kohta, et neis kirjeldatud rahvamajanduslikud väärtused ei ole hetkel midagi muud kui sõnad paberil. Nad ei rikasta sisemajanduse kogutoodangut, nad ei kajastu ettevõtete majandustulemuses ja nendega ei ole võimalik börsil kaubelda. Vastupidi: metsade hävitamise näide näitab rohkem kui selgelt, et lühiajalise kasumi teenimise (= metsade hävitamise põhjus) ja pikaajaliste rahvamajanduslike üldhuvide vahel (= metsade säilitamine kliima ja bioloogilise mitmekesisusega seotud põhjustel) on äärmuslikud erinevused.

3.13. Meie varade röövkasutus toimub üldiste huvide arvel. Seega seisame me kõigepealt suure väljakutse ees viia tööpoolest lõpule nn väliskulude sisestamine, aidates seega sooritada tõelist läbimurret ikka ja jälle propageeritud nn saastaja maksab-põhimõttel. Nimetatud uuringud ja komisjoni teatises mainitud täiendavad arvud annavad hea ettekujutuse sellest, milliste summadega on tegu.

3.14. Komitee on teadlik sellest, et komisjoni dokumendi tõdemuse kohaselt tuleb mõelda ka stiimulitele, mis paneksid metsade hävitamisele piiri. Komitee jaoks on aga väga oluline juhtida tähelepanu tõigale, et seejuures tuleb silmas pidada üht olulist põhimõtet: riigi raha ei tohi ettevõtetele või eraisikutele eraldada nn stiimulina selleks, et ära hoida üldist huvi kahjustava meetme eluviimist. Alati tuleb keskenduda ülemaailmsete raamtingimuste seadmisele selliselt, et asjaomased kahjustavad meetmed välistatakse või neid välditakse. Sellest olulisest põhimõttest peab juhinduma ka Euroopa Liit muu hulgas Kopenhaageni läbirääkimistel. Sekkumiste puhul tuleb järjekindlalt rakendada nn saastaja maksab-põhimõtet ja seda ei tohi õõnestada põhimõttega, mille kohaselt maksab ühiskond selle eest, et metsi ei hävitataks.

3.15. Riigid, kes soovivad tulevikus vastavaid rahastamisvahendeid kasutada, peavad seega selgelt teada andma, et nad ei ole huvitatud nn indulgentsidega kauplemisest, vaid pikaajalisest säästvast arengust. Metsade raadamise osas võib võitlus ebaseadusliku raadamise ja metsade seisundi halvenemise vastu olla teatud mõttes esimene proovikivi. Asjaomased riigid peaksid selgelt välja ütleva, et nad tegutsevad – rahvusvahelise üldsuse toel või ilma selleta – tõsimeelselt selle nimel, et selline ebaseaduslik tegevus lõpetada. Komitee peab oluliseks juhtida tähelepanu sellele, et vaja ei ole mitte ebaseaduslikku tegevust seadustada, vaid see lõpetada. Vaid see toob kaasa olukorra märkimisväärse paranemise.

3.16. Teisest küljest peaksid asjaomased riigid väljendama selgelt oma huvi uuendusliku, säästva ja piirkondlike oludega kooskõlas oleva arengu vastu, mis aitaks võidelda metsade raadamise või nende seisundi halvenemise vastu.

4. Konkreetsed märkused

4.1. Komisjoni teatis on mitmes punktis veel suhteliselt ebamäärane, mis on osaliselt seotud puuduvate alusteadmistega ja -andmetega, osaliselt aga veel lõpuni läbi mõtlemata käsitustega.

4.2. Kui Euroopa Liit ei hakka senisest märksa aktiivsemalt tegelema metsade hävitamise vastu suunatud kavadega, satub EL tasapisi olukorda, kus talle on võimalik ette heita huvipuudust.

4.3. Liiga kaua on vastutavad osapooled valitsuses ja poliitikas juba pealt vaadanud, kuidas metsi hävitatakse ja kuidas ebaseaduslikult saadud tooted Euroopa sadamatesse saabuvad. Kuigi sageli on muudeks toodeteks töötlemise või muudetud koodide tõttu raske saadeti jälgida, näib ka puuduvat tõeline tahe olukorda leevendada. Komitee ootab, et Euroopa Liit osaleks selle ülemaailmselt olulise küsimuse lahendamisel senisest jõulisemalt. Just hiljuti tervitas komisjon Euroopa Liidu soovi loobuda täielikult hülgetoodetest, kuigi Kanada valitsus lubab seadusega hülgestele jahti pidada. Selle eeskujul ootab kodanikuühiskond sama ranget käitumist ka metsade kaitse puhul.

4.4. Ebamäärane on teatis näiteks küsimuse osas, kui ulatuslik on suurtes kogustes ELi sisseveetava loomasööda otsene või kaudne osa metsade hävitamisele ⁽⁵⁾. Ikka ja jälle käib selle üle vastuoluline arutelu, seda teemat käsitletakse ka komisjoni teatises (vt punkt 2.9). Komitee palub komisjonil selguse saamiseks kiiresti edendada lubatud „raadamist tõenäoliselt süvendavate imporditud toiduainete ja mittetoiduainete (nt liha, sojaoad, palmiõli, metallimaagid) ELis tarbimise mõju uurimist”.

4.5. Nii nagu Euroopa Liit koostas jätkusuutlikkuse kriteeriumid agrokütuste toormaterjalide tootmiseks, tuleks komitee arvates kiiresti välja töötada jätkusuutlikkuse kriteeriumid loomasöödale, puidule ja puittoodetele jne. Kuigi ei ole veel selge, kuidas on ebaselgete maavaldussuhete ja halva juhtimise tõttu võimalik korraldada ja teostada selliste kriteeriumide pidevat kontrolli, on tegu olulise ja õigete lähenemisviisiga. Selleks, et asjaomased jätkusuutlikkuse kriteeriumid osutuksid alaliselt mõjusaks, on aga vajalik nende siduv integreerimine maailmakaubanduse mängureeglitesse!

4.6. Metsade raadamise näide on hea tõestus selle kohta, kuidas liberaliseerimisele ja globaliseerumisele panustav maailm saavutab kiiresti oma piirid, kui tegu on ülemaailmse võitlusega ökooloogilise ja sotsiaalse ärakasutamise vastu. Siin puuduvad ülemaailmsed mõjusad vahendid. Euroopa Liit peab hoolitsema vähemalt selle eest, et Maailma Kaubandusorganisatsiooni raames ei käsitletakse vastavaid algatusi enam „kaubandustõketena”.

4.7. Komitee mõistab ka seda, et veel ei ole mas selget käsitus meetmete rahastamise kohta. Selleks tuleb kasutada kliimamuutuste läbirääkimisi.

4.8. Kuid tulevikus ei ole oluline mitte ainult see, kuidas võimaldada finantstoetusi teatud kriteeriumide täitmise korral (vt ülal). Veel enne, kui kõnealused läbirääkimised edukalt lõpule viiakse, tuleb asjaomastes riikides luua olulised eeldused probleemide lahendamiseks. Sageli ebaseaduslikku röövkasutust ei ole võimalik peatada kui kohapeal elavatel inimestel ei ole reaalselt toimivat demokraatlikku kaasaráákimisõigust piirkonna arengu küsimuses, kui ei tunnustata põliselanikkonna (ikkagi ligikaudu 60 miljonit inimest!) või põllumajanduslike väiketootjate õigusi ja kui puudub toimiv (korruptsioonivaba) haldussüsteem, neil juhtudel ei saa ka välja töötada sobivaid arengukontseptsioone. Komisjoni teatises ei esitata selle kohta ühtegi märkust ja see on oluline puudus.

4.9. Metsade raadamine ja seisundi halvenemine on komitee arvates kahjuks ka näide sellest, et arengupoliitika on vähemalt antud kontekstis arutatavates piirkondades valdavalt ebaõnnestunud. Välja ei töötatud uuenduslikke ja tuleviku seisukohalt elujõulisi, piirkondlike oludega kooskõlas olevaid mudeleid, mis oleks kaasa toonud teistsuguse arengu kui praegune loodusvarade rüüstamine. Siiski ei ole kunagi liiga hilja edendada asjaomaseid lähenemisviise kohaliku elanikkonnaga koos ja nende jaoks. Euroopa Liit peab kaasama vastavad demokraatlike struktuuride väljatöötamise ja kodanikuühiskonna toetuse algatused oma strateegilistesse kaalutlustesse. Komitee on antud kontekstis jällegi valmis andma oma panuse.

Brüssel, 14. mai 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

⁽⁵⁾ Sama kehtib loomulikult ka agrokütuste jne kohta.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ja Regioonide Komiteele „ELi strateegia laevade lammutamistavade parandamiseks”

KOM(2008) 767 (lõplik)

(2009/C 277/13)

Raportöör: **dr Anna BREDIMA**

19. novembril 2008 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ja Regioonide Komiteele „ELi strateegia laevade lammutamistavade parandamiseks”

KOM(2008) 767 lõplik.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsioon võttis arvamuse vastu 17. aprillil 2009. Raportöör oli dr Anna BREDIMA.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 453. istungjärgul 13.–14. mail 2009 (13. mai istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 187, vastu hääletas 2, erapooletuks jäi 3.

1. Järeldused

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab komisjoni teatist ning toetab pakutud võimalikke meetmeid, mille abil võiks EL kaasa aidata kasutuselt kõrvaldatud laevade ohutumale ja keskkonnasäästlikumale käitlemisele kogu maailmas.

1.2. Komitee märgib, et ringlussevõtt annab positiivse panuse energia ja ressursside globaalsesse säästmisse, ning tunnistab, et õige juhtimise korral võib laevade ringlussevõttust saada keskkonnanahoidlik ja jätkusuutlik tööstus.

1.3. Komitee toetab Rahvusvahelise Mereorganisatsiooni laevade ringlussevõtu konventsiooni (2009) kiiret ratifitseerimist ja rakendamist. ELi liikmesriike ja ringlussevõtuga tegelevaid riike tuleks innustada võtma kõik meetmed konventsiooni varaseks jõustamiseks.

1.4. Komitee toetab kindlalt sõjalaevade ja teiste riigile kuuluvate laevade keskkonnasäästlikku lammutamist käsitlevate eeskirjade kaasamist laevade lammutamise meetmetesse.

1.5. Komitee peab oluliseks võtta meetmeid, et parandada kohutavaid keskkonna- ja sotsiaalseid tingimusi paljudes Lõuna-Aasias asuvates ringlussevõtutehastes, säilitades kohalike kogukondadele sissetuleku, mis saadakse pakutatavatest töökohtadest ja teenustest.

1.6. Lammutamisvõimsusi tuleb suurendada, et vastata kasvavale nõudlusele, ning tuleb toime tulla väljakutsega teha seda ohutult ja jätkusuutlikul viisil. Oluliselt suuremate tööjõukulude

katmine Euroopa tehastes on võimalik saavutada regulatsioonide ja tööstuse algatuste abil.

1.7. Komitee mõnab, et lähitulevikus jääb randumismeetod laevade eelistatud lammutusmeetodiks. Seega on vaja parandada praeguseid tingimusi, et tehaseid käitatakse ohutult ja keskkonnasäästlikul viisil. Siiski ei tohiks liigne surve Lõuna-Aasia rajatiste tingimuste parandamiseks avaldada negatiivset mõju, et probleem kantakse üle teiste arengumaade randadesse, mis võib viia normidele mittevastavate tehaste kontrollimatu laienemiseni Aasias ja Aafrikas.

1.8. Komitee teeb ettepaneku omistada ringlussevõtu tingimustele kõnealuste Aasia riikidega sõlmivates kahepoolsetes merendus- või kaubanduslepingutes suurt osatähtsust, st sõlmimisel olev ELi ja India merendusleping peaks sisaldama laevade ringlussevõtu sätteid. Komitee kutsub komisjoni üles tõstatama kõnealuse küsimuse poliitilisel tasandil.

1.9. Komitee leiab, et lammutamine ja ringlussevõtt on ettevõtete sotsiaalse vastutuse küsimus. Ta kutsub komisjoni üles kaasa laevaehitustehased vastutusahelasse laevade kõrvaldamise eest. Laevandusettevõtjad peaksid koos laevatehastega aitama tagada teabe edastamise ringlussevõtutehastele kõigi võimalike ohtlike materjalide või tingimuste kohta nende laevadel.

1.10. Komitee toetab integreeritud juhtimissüsteemi mudeli väljatöötamist laevade ringlussevõturajatiste rahvusvaheliselt sõltumatuks sertifitseerimiseks, tõendamaks ohutut ja keskkonnasäästlikku ringlussevõttu kooskõlas Rahvusvahelise Mereorganisatsiooni tulevase konventsiooniga.

1.11. Komitee soovib võtta ringlussevõtu fondi käsitlevas komisjoni uuringus arvesse Euroopa õiguses sisalduvaid „saastaja maksab” ja tootjavastutuse põhimõtteid ning fondi vastavust riigibi õigusaktidele. Tuleks täiendavalt uurida, kuidas võiks selline fond edendada konventsiooni eesmärke.

1.12. Komitee tunnistab, et keskkonkaalutlustest lähtuvalt võivad kohalikud kogukonnad olla vastu laevade ringlussevõtu-tehaste rajamisele ELis. Siiski võib tehaste käitamine olla nende eesmärgipärase kasutamise ning nende ELi, rahvusvaheliste ja riiklikele standarditele vastavuse korral vastuvõetav, sest need pakuvad märkimisväärseid tööõivevõimalusi. Nimetatud parameetrid vajavad hoolikat kaalumist.

1.13. Komitee kutsub komisjoni üles välja töötama poliitilised stiimulid ja auhinnad, nt „Clean Marine Awards” auhind laevade omanikele ja tehastele eeskujuliku laevade ringlussevõtu eest.

2. Sissejuhatus

2.1. Laevade lammutamistavade sotsiaalsed ja keskkonkaaspektid Lõuna-Aasia randades valmistavad jätkuvalt muret kogu maailmas ning eelkõige Euroopas. Euroopa Komisjoni keskkonnavolinik Stavros Dimas kutsus hiljuti üles parandama menetlusi ja Lõuna-Aasia lammutustehastesse saadetavate laevade kontrolli, et tagada nende nõuetekohane lammutamine. Hiljutiste prognooside kohaselt lammutatakse 2009. aastal tuhat laeva, mis on üle kolme korra rohkem kui 2008. aastal. See suurendab survet ringlussevõtu võimsusele. Lammutamisvõimsusi tuleb suurendada, et vastata kasvavale nõudlusele, ning tuleb toime tulla väljakutsega teha seda ohutult ja jätkusuutlikul viisil.

2.2. Komisjoni teatis „ELi strateegia laevade lammutamistavade parandamiseks” ⁽¹⁾ põhineb teemal „Roheline raamat laevade parandamise kohta”(2007) ⁽²⁾ läbiviidud avaliku konsulteerimise tulemustel. Komitee ⁽³⁾ tervitas rohelist raamatut kui kauaoodatud algatust. Lisaks kutsus Euroopa Parlament hiljuti komisjoni ja liikmesriike üles võtma kiiresti laevade lammutamist käsitlevaid meetmeid ⁽⁴⁾.

2.3. Samas võetakse kõnealuse küsimuse lahendamiseks konkreetseid rahvusvahelisi meetmeid. Rahvusvaheline Mereorganisatsioon on välja töötanud uue laevade ohutu ja keskkonda säästva ringlussevõtu rahvusvahelise konventsiooni (edaspidi „konventsioon”), mille vastuvõtmine on kavas 2009. aasta mais. Konventsioonis kasutatakse „hällist hauani” lähenemisviisi laevadele. Selle

eesmärk on laevade ringlussevõturajatiste ohutu ja keskkonnasäästlik käitamine ohustamata laevade ohutust ja toimimise tõhusust. Kohase kontrolli- ja jõustamissüsteemi kehtestamisega püütakse konventsiooniga tagada Baseli konventsiooniga ⁽⁵⁾ samaväärne kontrollitase.

2.4. Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni, Rahvusvahelise Mereorganisatsiooni ja Baseli konventsiooni laevade lammutamist käsitlev ühistööühendus on tõend rahvusvahelisest koostööst. Nimetatud kolm organisatsiooni on ühiselt välja töötanud laevade säästva ringlussevõtu globaalse programmi, et tagada tööstuse edasine jätkusuutlikkus, parandades töötajate tervisekaitset ja tööohutust ning keskkonnakaitset Lõuna-Aasia tehastes.

3. Teatis „ELi strateegia laevade lammutamistavade parandamiseks”

3.1. Teatisega „ELi strateegia laevade lammutamistavade parandamiseks” ei esitata konkreetset õigusakti ettepanekut. Teatise esitatakse mitu meetet laevade lammutamistingimuste võimalikult kiireks parandamiseks, sealhulgas üleminekuajaks enne konventsiooni jõustumist.

3.2. Strateegia ettepaneku kohaselt uurib komisjon mitmete võimaluste teostatavust konventsiooni eesmärkide edendamiseks.

3.3. Teatisele lisatud mõjuhinnangus ⁽⁶⁾ tehakse järeldus, et eelistatud on integreeritud poliitikal põhinev lähenemisviis, ühendades valitud õiguslikud ja muud kui õiguslikud meetmed, sest see on ainus võimalus saavutada positiivne keskkonnavaline, sotsiaalne ja majanduslik mõju lühikeses, keskpikas ja pikas perspektiivis.

4. Üldmärkused

4.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab komisjoni teatist ning toetab pakutud võimalikke meetmeid, mille abil võiks EL aidata kaasa kasutuselt kõrvaldatud laevade ohutumale ja keskkonnasäästlikumale käitlemisele kogu maailmas. Teatis on õigeaegne ja asjakohane, kuna hinnanguliselt 19 % maailma laevastikust sõidab Euroopa Majanduspiirkonna riigi lipu all.

4.2. Ringlussevõetud terasest uue terase tootmiseks on vaja vaid kolmandikku energiast, mida on vaja toormaterjalidest uue terase tootmiseks. Seega annab ringlussevõtt positiivse panuse energia ja ressursside globaalsesse säästmisse, ning õige juhtimise korral võib laevade ringlussevõtt saada keskkonnahoidlik ja jätkusuutlik tööstus.

⁽¹⁾ KOM(2008) 767 lõplik.

⁽²⁾ KOM(2007) 269 lõplik.

⁽³⁾ ELT C 120, 16.5.2008.

⁽⁴⁾ P6_TA(2008)0222.

⁽⁵⁾ Ohtlike jäätmete riikidevahelise veo ja nende kõrvaldamise kontrolli käsitlev Baseli konventsioon.

⁽⁶⁾ SEK(2008) 2847 – komisjoni töödokument.

4.3. Trend igal aastal sadade laevade lammutamise suunas jätkub ühekordse põhjaga tankerite kõrvaldamisega aastaks 2010 (ja aastaks 2015). Lisaks toimub praeguse finants- ja laevanduskriisi tagajärjel vanemate puistlastilaevade kiire kõrvaldamine. Hetkel on võimaliku lammutamise eesmärgil ümberhindamisel 157 laeva kogumassiga 5,5 miljonit tonni. Seega praegu valitsevad sotsiaalsed ja keskkonnamõjud jätkuvad või isegi halvenevad.

4.4. Rohkem kui 80 % laevadest lammutatakse India, Bangladesh, Pakistani ja Türgi rannades asuvates tehastes. Bangladesh on praegu laevade lammutamises turuliider. Enamik tehaseid kasutab laevade lammutamiseks kõige odavamad, kuid samas keskkonda kõige rohkem kahjustavat randumismeetodit. Kõnealune meetod jätab raske jälje inimestele ning põhjustab toksiliste ainete kokkupuutumise tõttu palju haigusi. Komitee mõonab, et lähitulevikus jääb randumismeetod laevade eelistatud lammutusmeetodiks. Seepärast on vaja parandada tehaste praeguseid tingimusi, et neid käitatakse ohutult ja keskkonnamõjuks viisil.

4.5. Viletsad keskkonnamõjud ja sotsiaalsed tingimused Lõuna-Aasia laevatehastes on süüdi kõlvatus konkurentsivõimele tekitab veel kõrge kohalik nõudlus ringlussevõetud terase järele.

4.6. Laevade lammutamine on keeruline protsess, mis hõlmab väga mitmesuguseid tegevusi alates kõigi seadmete eemaldamisest kuni struktuuri lammutamiseni ja ringlussevõetuni. Kui laevade lammutamine tööstusriikide kuivdokkides on reguleeritud, kohaldatakse sellisele tegevusele Aasia rannades väiksemat kontrolli ja inspekteerimist. Hiljutine uuring näitas, et hinnanguliselt 20 % Bangladeshis rannades laevade lammutamisega tegelevast tööjõust on alla 15-aastased lapsed. Töötajate tööohutust ja töötervishoidu käsitlevaid ILO konventsioone kõnealustes riikides praktiliselt ei rakendata. Probleemi teravdab suutmatus rakendada tekkivate jäätmete mõistlikku käitlemist ja keskkonnamõjuks kõrvaldamist.

4.7. Komitee kordab, et struktuuriline vaesus ning muud sotsiaalsed ja õiguslikud probleemid on tihedalt seotud tööohutuse ja keskkonnamõju miinimumstandardite puudumise või rakendamata jätmisega. Lisaks ei soovi nimetatud riigid olulise sissetuleku kaotamise kartuses tõsta standardeid ega sekkuda ringlussevõtu hindadesse. Siiski peaksid kõnealused riigid nõudma tehaste käitajatelt investeringuid rajatiste parendamiseks ning töötajatele väärilise kaitse ja töötingimuste võimaldamist. Tulevastes läbirääkimistes kõnealuste riikidega peaks EL kõrvuti suutlikkuse suurendamisega innustama nimetatud rahvusvaheliste standardite rakendamist ja tulemuslikku jõustamist.

4.8. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuses (7) teatise „Euroopa Liidu integreeritud merenduspoliitika” kohta

kinnitati, et kogu maailmas on suur puudus lammutusrajatistest, mis vastaksid keskkonnamõjuks ja sotsiaalse jätkusuutlikkuse põhimõtetele. Seepärast peaks ELi ja rahvusvaheliste jõupingutuste eesmärk olema keskendumine ringlussevõetuga tegelevate Lõuna-Aasia riikide tegevusele, et viia nende rajatiste rahvusvaheliselt vastuvõetavale tasemele.

4.9. Komitee märgib, et rahvusvahelise laevade ringlussevõtu konventsiooni ja selle rakendussuuniste eesmärk on tagada Baseli konventsiooniga võrdne kontrolli ja jõustamise tase ning seda peaks kindlalt toetama.

4.10. „Hällist hauani” lähenemisviisi kontekstis laevade lammutamisele kutsus komitee komisjoni üles kaasama laevatehased vastutusahelasse oma ehitatud laevade kõrvaldamise eest. Valdav enamus maailma kaubanduslaevastikust ehitatakse Jaapani, Korea ja Hiina tehastes. Kvaliteetse laevanduse vastutusahela järgi kannab iga osaleja oma osa vastutusest. Selles kontseptsioonis tõstetakse esile laevatehaste vastutust sarnaselt auto- või lennukitootjatega, kes vastutavad oma toodete eest.

4.11. Kõnealuse küsimuse käsitlemisel peab komitee vaagima omavahel vastuolus olevaid parameetreid. Ühelt poolt on enamikus Aasia lammutusrajatistes ülekaalus kohutavad keskkonna- ja sotsiaalsed tingimused. Teiselt poolt tööpuudus, mis ähvardab Lõuna-Aasia riikide kohalikke kogukondi, kes elavad lammutusrajatiste tuludest. Seepärast ei tohi tingimuste parandamisel olla negatiivset mõju, et probleem kantakse üle teiste arengumaade rannadele.

4.12. Laevalammutusprotsessi tõhusama korraldusega tegeleb ka Rahvusvaheline Standardiorganisatsioon (ISO). Laevade ringlussevõturajatiste sertifitseerimis- ja kontrollisüsteemi moodustavate tulevaste vabatahtlike rahvusvaheliste standardite (ISO 30000 ja ISO 30003) eesmärk on toetada Rahvusvahelise Mereorganisatsiooni ja Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni tegevust ning Baseli konventsiooni, vältides samas hoolikalt kattumist.

5. Konkreetsete märkused

5.1. Rahvusvahelise Mereorganisatsiooni laevade ringlussevõtu konventsiooni varajane rakendamine

5.1.1. Euroopa Komisjoni prognoosi kohaselt ei jõustu konventsioon enne 2015. aastat. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab konventsiooni kiiret ratifitseerimist ja rakendamist. ELi liikmesriike ja ringlussevõetuga tegelevaid riike tuleks ergutada võtma kõik meetmed konventsiooni varaseks jõustamiseks. Komitee on seisukohal, et valitsusi tuleks innustada kohaldama konventsiooni tehnilisi standardeid üleminekuajal vabatahtlikkuse alusel niipea, kui see on tegevuslikult teostatav.

(7) ELT C 211, 19.8.2008.

5.1.2. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab konventsiooni ülevõtmist ELi õigustikku määrusega, mis sisaldab konventsiooni põhielemente Rahvusvahelise Mereorganisatsiooni AFS konventsiooni eeskujul⁽⁸⁾. Samal ajal peaks komisjon analüüsima viise ja vahendeid, kuidas innustada ringlussevõtuga tegelevaid riike võtma sarnaseid meetmeid, st ratifitseerima ja rakendama konventsiooni nii kiiresti kui võimalik.

5.2. Sõjalaevade ja teiste (riigile kuuluvate) laevade keskkonnasäästlik lammutamine

5.2.1. Komitee märgib, et konventsiooni kohaldamisalasse ei kuulu mitte kõik laevad, eelkõige sõjalaevad ja riigile kuuluvad laevad. Siiski tuleks nõuda, et neid laevu käitatakse kooskõlas konventsiooniga. Seepärast teeb komitee ettepaneku kaasata need laevad ELi tulevastesse ringlussevõtumeetmetesse. Sel viisil loodaks ELi laevatehastes suur hulk töökohti, kõrvaldades samas meredelt mõned suured reostajad. Komitee soovib käsitleda ka sõjalaevade tekitatavat keskkonnasaastet. Lisaks on komitee seisukohal, et alla 500 brutotonni kaaluvad väikelaevad tuleks saata lammutamiseks ELi lammutustehastesse.

5.2.2. Praegu ei ole ELi ja teiste OECD riikide laevalammutusrajatistel piisavalt suutlikkust, et lammutada sõjalaevu või teisi riigile kuuluvaid laevu, mis tuleb kasutusest kõrvaldada järgmise 10 aasta jooksul. Komitee peab ettevõtte Harland and Wolff Heavy Industries⁽⁹⁾ tegevust laevalammutamisel julgustavaks eeskujuks selle kohta, kuidas kasutatud laeva- ja remonditehased võib muuta lammutusrajatisteks. Komitee on teadlik sellest, et vaatamata ülemaailmsele majanduslangusele ja praegusele tööpuudusele võivad kohalikud kogukonnad keskkonnakaalutlustest lähtuvalt olla vastu laevade ringlussevõtutehaste rajamisele ELis. Kui tehaseid käitatakse siiski vastavalt konventsioonile, võib nende tegevus olla vastuvõetav ning pakkuda uusi tööhõivevõimalusi.

5.2.3. Lähitulevikus säilib Lõuna-Aasia laevalammutusettevõtete konkurentsieelis, samas kui Euroopa peab jätkuvalt toime tulema sõjalaevade ja teiste riigile kuuluvate laevade kõrvaldamise probleemiga. EL peaks võtma meetmeid seesuguste laevade lammutamiseks OECD riikide rajatistes või sätestama kasutuselt kõrvaldamise klauslite lisamise igasse kolmandate riikide sõjalaevade müügilepingusse.

5.3. Mida saab tööstus teha üleminekuajal?

5.3.1. Komitee jagab komisjoni muret üleminekuajal väljavaadete osas kuni konventsiooni jõustumise ja täieliku rakendamiseni. Komitee on nõus, et asjaomaste sidusrühmade vabatahtlik kohustus oleks lihtsaim ja kiireim viis tavade muutmiseks.

5.3.2. Komitee leiab, et ringlussevõtt on ettevõtete sotsiaalse vastutuse küsimus. Komitee kutsub komisjoni üles välja töötama poliitilised stiimulid, nt „Clean Marine Awards” auhind laevade omanikele ja tehastele eeskujuliku laevade ringlussevõtu eest. Need stiimulid peaksid pakkuma atraktiivseid eeliseid, mille poole tasub püüelda.

5.3.3. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee hindab tööstusorganisatsioonide ning valitsusväliste organisatsioonide positiivset osalemist ja nende toetust konventsiooni väljatöötamisele. Komitee tervitab asjaolu, et tööstusorganisatsioonid on määratlenud rea meetmeid,⁽¹⁰⁾ mida laevaomanikud peaksid püüdma täita ohutu ja keskkonnasäästliku laevalammutamise tagamiseks. Eeldatavalt valib rohkem laevandusettevõtteid oma laevade keskkonnasäästliku lammutamise või neid innustatakse seesugust kohustust võtma. Siiski hõlmab laevade ringlussevõtuprotsess paljusid teisi osapooli ning on vaja nendepoolseid täiendavaid meetmeid; nii peaksid eelkõige laevatehased võtma lepinguliselt kohustuse ehitada keskkonnasäästlikke laevu. Märkimisväärsed edusammud oleksid laevade ringlussevõtu ja ostu standardlepingute kasutamine, nagu BIMCO⁽¹¹⁾ väljatöötatud DEMOLISHCO-Ni leping, ning laevatehaste võetud lepingulised kohustused kohaldada üleminekuajal konventsiooni nõudmisi.

5.4. Jäätmesaadetiste eeskirjade parem jõustamine

5.4.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab komisjoni kavatsust parandada olemasolevate jäätmeveo õigusaktide jõustumist kasutuselt kõrvaldatud laevade puhul suuniste ja tihedama mitmepoolse koostöö abil ning uurida võimalust luua eeskirjad lammutusvalmis laevade nimekirja koostamiseks.

5.4.2. Rahvusvahelises jäätmeveo õiguses tunnistatakse, et laeva võib Baseli konventsiooni artikli 2 määratluse alusel jäätteks tunnistada ning samal ajal saab seda teiste rahvusvaheliste eeskirjade alusel laevana määratleda. Seega lähevad seisukohad lahku selles osas, millal muutub laev jäätteks ja kas enne lammutusprotsessi algust võib laeva käsitleda saastavana ning laevaomaniku saastajana. Laevandusettevõtjad müüvad laevu sularaha eest ostjatele, kes vahetavad sageli oma lippu, ning laevad saadetakse ringlussevõtutehastesse, kus hind ringlussevõetud terase eest on 150–700 USA dollarit tühja laeva tonni kohta. Tegelikuses on enamik laevandusettevõtjaid harva otse või kaudselt lammutusrajatistega kontaktis. Siiski peaksid nad koos laevatehastega tagama, et teave nende laevadel olevate võimalike ohtlike materjalide või tingimuste kohta on kättesaadav, ning määratlema laevade üleandmisel nende üldise seisukorra.

⁽⁸⁾ Rahvusvaheline konventsioon laevade kahjulike reostusvastaste süsteemide järelevalve kohta (määrus (EÜ) nr 782/2003 tinaorgaaniliste ühendite keelamise kohta laevadel).

⁽⁹⁾ Harland and Wolff Belfastis sai hiljuti jäätmekäitlislitsentsi veesõidukite ja merekonstruktsioonide lammutamiseks; ettevõtte tegeleb praegu MSC Napoli lammutamise ja ringlussevõtuga.

⁽¹⁰⁾ *Interim measures for shipowners intending to sell ships for recycling* (Üleminekuaja meetmed laevaomanikele, kes katsevad laevu müüa ringlussevõtu jaoks) (BIMCO, IACS, ICS, INTERCARGO, INTERTANKO, IPTA, OCIMF).

⁽¹¹⁾ The Baltic and International Maritime Council (Balti ja Rahvusvaheline Merendusnõukogu).

5.4.3. Tavaliselt saadetakse laevad lammutamisele siis, kui nende kasutamine ei ole enam kaubanduslikult tasuv. Laeva vanus iseenesest ei peegelda laeva hooldustaset ega selle kaubanduslikku tasuvust, mis sõltub kaubaveoturu kõikumistest. Lihtne oleks pida nimekirja teatud vanuse ületanud laevade kohta, samas ei oleks lihtne kindlaks teha, millal tuleb laevad lammutamisele saata, ega rakendada kontrollimeetmeid enne konventsiooni jõustumist. Igal juhul tuleks rangelt jälgida vanu ja kõrge riskitasemega laevu, et tagada kohustuste täitmine enne lammutamist.

5.5. Lammutusrajatiste kontrollimine ja sertifitseerimine

5.5.1. Konventsiooniga pannakse vastutus lipuriikidele, sadamariikidele ja ringlussevõturiikidele. Konventsioon ei sisalda erisätteid lammutusrajatiste kontrollimise ja sertifitseerimise kohta. Täiendavates suunistes kehtestatakse siiski seesugune kord ringlussevõturiikide järelevalve all. Rahvusvahelise Mereorganisatsiooni suuniste eesmärgi saavutamisele on võimalik kaasa aidata, kohaldades paralleelselt asjaomaseid ISO standardeid, mida praegu välja töötatakse.

5.5.2. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee märgib, et Euroopa Meresõiduohutuse Amet (EMSA) on tellinud uuringu⁽¹²⁾ integreeritud juhtimissüsteemi arendamiseks laevade ringlussevõturiikide sertifitseerimise jaoks, et demonstreerida ohutut ja keskkonnasäästlikku ringlussevõttu. Euroopa integreeritud juhtimissüsteem peaks olema vahend Rahvusvahelise Mereorganisatsiooni konventsiooni rakendamise parandamiseks. Komitee märgib, et niisugune sertifitseerimisprotsess peab olema rahvusvaheliselt usaldusväärne ja seda saab tagada ainult sõltumatu kontrollrežiimi kaudu.

Brüssel, 13. mai 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

5.6. Jätkusuutliku rahastamise tagamine

5.6.1. Euroopa Komisjon märkis 2007. aastal,⁽¹³⁾ et erilist tähelepanu tuleks pöörata küsimusele, kas ELi keskkonnaohututele lammutusrajatistele või laevu lammutamiseks või saastest puhastamiseks keskkonnasõbralikesse tehastesse saatvatele laevaomanikele peaks andma otsest rahalist toetust.

5.6.2. Komitee võtab teadmiseks asjaolu, et komisjon kavatses uuringu tulemuste põhjal hinnata, kas on võimalik luua kohustuslik rahvusvaheline laevade lammutamise rahastamissüsteem (laevalammutusfond). Komitee eeldab, et uuringus arvestatakse Euroopa õiguses kinnistunud „saastaja maksab” ning tootjavastutuse põhimõtteid, ning leiab, et laevade ohutu ja jätkusuutliku lammutamise kulude rahastamise probleemi ei lahendata enne, kui lepitakse kokku asjakohases korras, milles võetakse nõuetekohaselt arvesse asjaomaste sidusrühmade vastutuse jagunemist vastutusahelas laeva kasutusajal.

5.6.3. Rahvusvaheline Mereorganisatsioon on juba loonud vabatahtliku rahvusvahelise laevade ringlussevõtu fondi, et edendada ohutut ja keskkonnasäästlikku laevade ringlussevõtu juhtimist Rahvusvahelise Mereorganisatsiooni tehnilise koostöö meetmete kaudu. Laevaomanikke tuleks innustada sellesse fondi sissemakseid tegema. Täiendavalt tuleks uurida, kuidas võib seesugune fond edendada konventsiooni eesmärkide saavutamist. Sama eesmärgiga ELi fond seisaks silmitsi rahastamisprobleemiga, kuna keskkonnasäästliku laevade lammutamise toetused ei oleks ELi õigusaktide järgi põhjendatud.

⁽¹²⁾ Uurimus „Certification of Ship Recycling Facilities”, lõpparuanne, september 2008.

⁽¹³⁾ KOM(2007) 269 lõplik.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv sõiduautode tankimisel teenindusjaamades eralduvate bensiiniaurude regenererimise II etapi kohta”

KOM(2008) 812 (lõplik) – 2008/0229 (COD)

(2009/C 277/14)

Raportöör: **Francis DAVOUST**

20. jaanuaril 2009. aastal otsustas nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 175 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv sõiduautode tankimisel teenindusjaamades eralduvate bensiiniaurude regenererimise II etapi kohta”

KOM(2008) 812 lõplik – 2008/0229 (COD).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav põllumajanduse, maaelu arengu ja kodakondsuse sektsioon võttis arvamuse vastu 17. aprillil 2009. Raportöör oli Francis DAVOUST.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 453. istungjärgul 13.–14. mail 2009 (13. mai istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 194, vastu hääletas 2, erapooletuks jäi 5.

1. Järeldused ja soovitus

1.1. Komitee tervitab direktiivi ettepanekut, milles järgitakse järgmistes dokumentides võetud kohustusi:

- õhusaastet käsitlev temaatiline strateegia;
- komisjoni ettepanek muuta bensiini ja diislikütuse kvaliteeti käsitlevat direktiivi 98/70/EÜ, mille eesmärk on bensiini aururõhu nõuete lõdvendamise abil hõlbustada biokütuse, eriti bioetanooli kasutamist. Komisjon tunnistas, et see suurendaks lenduvate orgaaniliste ühendite heitkoguseid ning märkis, et suuremate heitkoguste neutraliseerimiseks tehakse ettepanek bensiiniaurude regenererimise II etapi kohta;
- välisõhu kvaliteeti käsitleva uue direktiiviga kaasasolev avaldus, milles komisjon tunnistas, et õhukvaliteedi eesmärkide saavutamiseks tuleb õhusaastet vähendada tekkekohas ja milles tehti ettepanek ühenduse mitme uue tekkepõhise meetme kohta, sh bensiiniaurude regenererimise II etapp.

1.2. Komitee tuletab meelde, et direktiivis 94/63/EÜ käsitletakse bensiini hoidmise ja terminalidest teenindusjaamadesse jaotamise käigus atmosfääri eralduvate bensiiniaurude regenererimist (nn „bensiniiaurude regenererimise I etapp”). Teenindusjaama tarnitud uue bensiinikoguse laadimisel tekkivad bensiiniaurud juhitakse tagasi paakautosse või teisaldatavasse mahutisse ja viiakse tagasi terminali, kus selle saab ümber jaotada.

1.3. Komitee tervitab komisjoni valikut paigaldada bensiiniaurude regenererimise II etapi seadmed:

- a. kõigisse uutesse ja märkimisväärselt renoveeritud teenindusjaamadesse, kus bensiini läbilaske võime on suurem kui 500 m³ aastas;

- b. kõigisse uutesse ja märkimisväärselt renoveeritud teenindusjaamadesse, kus bensiini läbilaske võime on suurem kui 500 m³ aastas, ja suurematesse olemasolevatesse teenindusjaamadesse (st bensiini läbilaske võime on suurem kui 3 000 m³ aastas);
- c. valiku b kohastesse teenindusjaamadesse ja sellistesse teenindusjaamadesse, milles asuvad eluruumid või mille peal on eluruumid;
- d. valiku c kohastesse teenindusjaamadesse koos bensiiniaurude regenererimise II etapi kõigi seadmete automaatse jälgimissüsteemiga, mis piiraks bensiini müüki seadmete mittenõuetekohase töötamise korral.

1.4. Kõnealuse ettepanekuga kaasasolevas mõjuhinnangus olev valikute üksikasjalik hinnang avaldatakse veebisaidil ⁽¹⁾.

1.5. Komitee soovib seega direktiivi koos artiklitesse 3, 4 ja 5 tehtud muudatustega vastu võtta.

2. Üldised märkused

2.1. Käesolev õigusakti ettepanek käsitleb sõiduautode tankimise ajal teenindusjaamades atmosfääri eralduvate bensiiniaurude regenererimist (nn „bensiniiaurude regenererimise II etapp”).

2.2. Komitee on täiesti teadlik, et bensiinis sisalduvate lenduvate orgaaniliste ühendite (benseen ja osoon) heited halvendavad kohaliku ja piirkondliku õhu kvaliteeti, mistõttu on kehtestatud ühenduse õhukvaliteedinõuded ja seatud vastavad eesmärgid. Troposfääriosoon on riigipiire ületav saasteaine, mis on tähtsuset kolmas kasvuhoonegaas. Benseen on teadaolevalt inimesele ohtlik kantserogeen. Süsivesinikud jagunevad mitmesse rühma, mis eristuvad üksteisest molekulaarstruktuuri tüübi järgi: lineaarne,

(1) <http://ec.europa.eu/environment/air/transport/petrol.htm>

tsükliline jne. Aromaatsed süsivesinikud on küllastumata tsüklilise struktuuriga ning nende põhielement koosneb kuuest süsinikuaatomist. Põhiline aromaadne süsivesinik on C_6H_6 benseen. Tervise kaitsmiseks on parlament ja komisjon sätestanud aastaseks keskmiseks väärtuseks $9 \mu\text{g}/\text{m}^3$, eesmärgiga vähendada 2010. aastaks väärtust $5 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Seetõttu pöörab komitee erilist tähelepanu sellele, et kaitstaks nii tarbijaid, kes täidavad teenindusjaamas regulaarselt oma sõiduki kütusepaaki, kui ka töötajaid, kes pidevalt teenindusjaamades töötavad.

2.3. Heited tekivad peamiselt sõidukite paakidest lenduvatest või tankimisel tekkivatest bensiiniaurudest. Hiljuti direktiivi tehtud muudatused bensiini kvaliteedi kohta, mis võimaldavad bensiini segada suuremat kogust etanooli, teravdavad heidete probleemi, kuna see toob kaasa aururõhu suurenemise kütusepaagis. Seega on aeg otsida uusi viise nende heidete vähendamiseks.

2.4. Komitee soovib tungivalt komisjonil pöörata kiiresti tähelepanu võimalusele muuta sõidukeid nii, et bensiiniaure oleks võimalik hoida ja koguda sõidukite enda paakidesse, nagu seda tehakse juba USA-s, ja esitada viivitamatult selle kohta ettepanek.

2.5. Samal ajal toetab komitee komisjoni praeguseid ettepanekuid, mille eesmärk on vähendada bensiiniaurude heiteid sõidukite tankimise ajal.

2.6. Komitee rõhutab, et praegune tava tankimisel eralduvate bensiiniaurude regenereerimisel on liikmesriigiti väga erinev. Seega toetab ta komisjoni ettepanekut kohaldada artiklit 175, et tagada tankimisel eralduvate bensiiniaurude regenereerimise miinimumnormid Euroopa tasandil, jättes samas liikmesriikidele õiguse soovi korral rangemad normid määrata.

2.7. Direktiivis 94/63/EÜ reguleeritakse juba bensiini hoidmise ja teenindusjaamadesse jaotamise käigus eralduvate bensiiniaurude regenereerimist (bensiniaurude regenereerimise I etapp).

2.8. Komitee arvates on bensiiniaurude regenereerimine II etapp selgelt kooskõlas sooviga parandada õhukvaliteeti.

2.9. Lisaks sellele märgib komitee, et ettepanek ei ole kooskõlas mitte ainult ühenduse kuuenda keskkonnavalase tegevusprogramiga, vaid ka Lissaboni strateegia kolme sambaga. Nimelt soodustatakse sellega suuremat nõudlust II etapi regenereerimistehnoloogia järele ja sellise tehnoloogia arendamist.

3. Konkreetsete märkused

Artikkel 3

Teenindusjaamad

3.1. Punkt 1

3.1.1. Selgitada esimeses lauses sõna „kavandata”. Nimelt leiab komitee, et on väga raske olla kindel, et teenindusjaama avamisel on läbilaskevõime sama suur, kui kavas ette nähti.

3.1.2. Komitee soovib lisada pärast „500 m³ aastas” järgmise lause: „Teenindusjaamad peavad kolm kuud pärast avamist läbilaskevõime deklareerima”.

3.1.3. Komitee peab vajalikuks, et kõik uued teenindusjaamad, mille läbilaskevõime on väiksem kui 500 m³ aastas, peavad deklareerima, kui läbilaskevõime ületab 500 m³ aastas. Deklaratsioon tuleb esitada hiljemalt kolm kuud pärast läbilaskevõime piiri ületamisele järgnenud aasta algust. Sel juhul tuleb süsteem paigaldada selle sama aasta esimese kuue kuu jooksul.

3.1.4. Teises lauses lisada pärast sõnu „või tööruumid” täpsustus „v.a teenindusjaama tööruumid”, kuna hoones võivad olla ka teenindusjaama toimimiseks vajalikud tööruumid.

3.1.5. Punkti 1 sõnastus oleks seega järgmine:

*Liikmesriigid tagavad, et igasse uude teenindusjaama paigaldatakse bensiiniaurude regenereerimise II etapi süsteem, kui teenindusjaama tegelik või kavandatud läbilaskevõime on üle 500 m³ aastas. **Teenindusjaamad peavad kolm kuud pärast avamist läbilaskevõime deklareerima. Kõik uued teenindusjaamad, mille läbilaskevõime on väiksem kui 500 m³ aastas, peavad deklareerima, kui läbilaskevõime ületab 500 m³ aastas. Deklaratsioon tuleb esitada hiljemalt kolm kuud pärast läbilaskevõime piiri ületamisele järgnenud aasta algust. Sel juhul tuleb süsteem paigaldada selle sama aasta esimese kuue kuu jooksul.** Samas paigaldatakse kõigisse sellistesse uutesse teenindusjaamadesse, mille kohal asuvad alalised elu- või tööruumid, v.a teenindusjaama tööruumid, bensiiniaurude regenereerimise II etapi süsteem, olenemata nende teenindusjaamade tegelikust või kavandatud läbilaskevõimest.*

3.2. Punkt 2

3.2.1. Komitee leiab, et tuleks selgitada väljendit „renoveeritakse märkimisväärselt”. Komitee arvates peab tegemist olema märkimisväärse muutusega, näiteks kütuse jaotus- või tankimiseadmete läbilaskevõime suurenemine üle 20 % võrreldes algse läbilaskevõimega või valvega automaatjaama muutumine valveta automaatjaamaks.

3.2.2. Komitee palub, et märkimisväärseks renoveerimiseks ja seega märkimisväärseks muutuseks ei peetaks teenindusjaama sildi muutust, traditsioonilise teenindusjaama muutumist valvega automaatjaamaks ning seadmete kohandamist vastavalt olemasolevatele eeskirjadele.

3.2.3. Punkti 2 sõnastus oleks seega järgmine:

Liikmesriigid tagavad, et kõigisse olemasolevatesse teenindusjaamadesse, mille läbilaskevõime on üle 500 m³ aastas ja mida renoveeritakse märkimisväärselt, paigaldatakse renoveerimise ajal bensiiniaurude regenererimise II etapi süsteem. **Märkimisväärse muutuse all mõistetakse näiteks kütuse jaotus- või tankimisseadmete läbilaskevõime suurenemist üle 20 % võrreldes algse läbilaskevõimega või valvega automaatjaama muutmist valveta automaatjaamaks. Samas ei saa märkimisväärseks renoveerimiseks ja seega märkimisväärseks muutuseks pidada teenindusjaama sildi muutust, traditsioonilise teenindusjaama muutmist valvega automaatjaamaks ning seadmete kohandamist vastavalt olemasolevatele eeskirjadele.**

3.3. Punkt 3

3.3.1. Komitee soovib lisada lause „Kõik teenindusjaamad, mille läbilaskevõime on väiksem kui 3 000 m³ aastas, peavad deklareerima, kui läbilaskevõime ületab 3 000 m³ kalendriaastas”. Sel juhul tuleb süsteem paigaldada selle sama aasta esimese kuue kuu jooksul.

3.3.2. Punkti 3 sõnastus oleks seega järgmine:

Liikmesriigid tagavad, et üle 3 000 m³ aastase läbilaskevõimega olemasolevatesse teenindusjaamadesse paigaldatakse bensiiniaurude regenererimise II etapi süsteem hiljemalt 31. detsembriks 2020. **Kõik teenindusjaamad, mille läbilaskevõime on väiksem kui 3 000 m³ aastas, peavad deklareerima, kui läbilaskevõime ületab 3 000 m³ kalendriaastas. Sel juhul tuleb süsteem paigaldada selle sama aasta esimese kuue kuu jooksul.**

Artikkel 4

Bensiiniaurude regenererimise lubatav miinimumtase

3.4. Punkt 1

3.4.1. Komitee soovib 85 protsendi asendamist 90 protsendiga, kuna mitmed riigid on juba sellise miinimumtaseme sätestanud.

Brüssel, 13. mai 2009

3.4.2. Punkti 1 sõnastus oleks järgmine:

Liikmesriigid tagavad, et bensiiniaurude regenererimise II etapi süsteemi puhul on süsivesinike kogumise tõhusus vähemalt 85 % **90** %.

3.5. Uus punkt

3.5.1. Komitee soovib selgemalt määratleda aurude regenererimise II etapi seadmed.

Artikkel 5

Korrapärane kontroll ning nõuete täitmine

3.6. Punkt 1

3.6.1. Komitee leiab, et iga-aastane kontroll on veelgi olulisem automaatse jälgimissüsteemiga teenindusjaamade puhul, kuna seal ei ole kedagi vigu kontrollimas.

3.6.2. Punkti 1 sõnastus oleks järgmine:

Kui on paigaldatud automaatne jälgimissüsteem, tagavad Liikmesriigid tagavad, et süsivesinike kogumise tõhusust kontrollitakse vähemalt kord aastas.

3.7. Punkt 2

3.7.1. Komitee teeb ettepaneku esimene lause välja jätta.

3.7.2. Teises lauses soovib ta asendada tekst „ning katkestab automaatselt bensiini voolamise rikkis tankurist, kui riket ei kõrvaldata seitsme päeva jooksul” lausega „Teadaanne II etapi regenererimissüsteemi toimimise rikkest toob kaasa kütuse jaotuse katkemise, kui riket ei parandata 72 tunni jooksul”.

3.7.3. Nimelt on seitsmepäevane tähtaeg liiga pikk. Säte kehtib ka valvega teenindusjaamade kohta.

3.7.4. Punkti 2 sõnastus oleks seega järgmine:

Kui on paigaldatud automaatne jälgimissüsteem, tagavad liikmesriigid, et süsivesinike kogumise tõhusust kontrollitakse vähemalt kord iga kolme aasta tagant. Automaatne jälgimissüsteem tuvastab automaatselt kõrvalekalded bensiiniaurude regenererimise II etapi süsteemi nõuetekohasest toimimisest ja automaatse jälgimissüsteemi enda toimimisest, ning annab kõrvalekalletest teada teenindusjama-käitajale ning katkestab automaatselt bensiini voolamise rikkis tankurist, kui riket ei kõrvaldata seitsme päeva jooksul. **Teadaanne II etapi regenererimissüsteemi toimimise rikkest toob kaasa kütuse jaotuse katkemise, kui riket ei parandata 72 tunni jooksul.**

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv ehitiste energiatõhususe kohta”

KOM(2008) 780 (lõplik) – 2008/0223 (COD)

(2009/C 277/15)

Raportöör: **Algirdas ŠIUPŠINSKAS**

27. jaanuaril 2009 otsustas nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 95 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv ehitiste energiatõhususe kohta” (uuestisõnastamine)

KOM(2008) 780 lõplik – 2008/0223 (COD).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektsioon võttis arvamuse vastu 15. aprillil 2009. Raportöör oli Algirdas Šiupšinskas.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 453. istungjärgul 13.-14. mail 2009 (14. mai istungil istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 147, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 2.

1. Soovitused

1.1. Komitee toetab komisjoni ideed parandada ehitiste energiatõhususe direktiivi, kuid teeb seda teatud reservatsioonidega: direktiivi tuleb lisada nõue, et renoveerimistööd tõstma hoonete energiatõhusust ja seda mitte üksnes energiatarbimise vähendamise, vaid ka energiakulude alandamise teel.

1.2. Kooskõlas ELi poliitiliste eesmärkidega peavad liikmesriigid tagama, et majade renoveerimisel nende energiatõhususe tõstmiseks ei lange mitte ainult energiatarbimine, vaid vähenevad ka energiakulud.

1.3. Vastavalt kõnealusele direktiivile koostatud riiklikes õigusaktides tuleb arvesse võtta arhitektuurilisi ja ehituslikke eripärasid, nt energiakulu küttele, jahutusele, ventilatsioonile, valgustusele, mehhaanilistele seadmetele (nt liftid), soojale ja külmale veele ning äravooludele.

1.4. Komitee toetab soovitusi uurida enne ehitustööde algust järgmiste tehniliste võimaluste teostatavust:

- soojuse ja energia tootmine taastuvatest energiaallikatest,
- soojuse ja energia koostootmine ja võimalusel kolmiktootmine (jäaksoojuse kasutamine jahutusõhu tootmiseks)
- kaugküte ja kaugjahutus
- soojuspumbad,
- maasoojussondid ja maasoojuskollektorid

1.5. Komitee peab oluliseks, et liikmesriigid teeksid aktiivseid jõupingutusi ehitussektori kutseõppe parandamiseks, pidades silmas jätkusuutliku ehitamise ja taastuvate energiaallikate kasutamise aspekti.

1.6. Komitee peab eriti positiivseks seda, et direktiivi ettepanek tuuakse välja avaliku sektori juhtiv roll kogu ehitusvaldkonna edusammudes.

1.7. Liikmesriike ja kohalikke omavalitsusi kutsutakse üles kasutama aktiivsemalt ja tõhusamalt Euroopa Investeeringuspanga vahendeid „kolmanda osapoole vahenditest rahastamise” ⁽¹⁾ edendamiseks energiateenustega tegelevate ettevõtjate abil.

1.8. Kütte-, ventilatsiooni- ja kliimaseadmeid tuleks pidevalt korrapärase ajavahemike järel kontrollida kooskõlas riiklike sätetega ja arvestades sellega seotud kulutusi. Kontrolliaruanded peaksid sisaldama peale parandussoovituste ja tööohutuse nõudeid.

1.9. Direktiivi uues versioonis kutsutakse liikmesriike veel üles kehtestama sanktsioone ja karistusi ning neid rakendama. Komitee arvates peaksid sanktsioonid ja karistused avalikule ja erasektorile olema erinevad ning sanktsiooni ulatus või karistuse suurus tuleks määrata vastavalt subsidiaarsuse põhimõttele. Kui ühenduse õigusakti rikkumist loetakse seaduserikkumiseks, siis tuleks seda ka ühenduse tasandil käsitleda kui seaduserikkumist ja fikseerida see direktiivis.

⁽¹⁾ Vt direktiiv 93/76/EMÜ, EÜT L 237, 22.9.1993, lk 28-30.

1.10. Komitee arvates peaksid liikmesriigid pakkuma elanikele eluruumide saneerimisel tehnilist toetust.

1.11. ELi kõigis uutes liikmesriikides tüüpilistes ühesuguste paneelmajadega elamurajoonides oleks korteriühistutel keeruline anda välja energiamärgiseid kõigi standardsete paneelmajade kohta. Kui anda energiasertifikaate anda välja mõne teise võrreldava korrusmaja hindamise ⁽²⁾ alusel, saaks kokku hoida renoveerimiskulusid ja vähendada bürokraatiat.

1.12. Peale selle oleks korrusmajade elanikele võimalik linnavalitsuses koondmenetluse teel pakkuda lahendusi renoveerimise finantseerimise, ehitustööde lepingute, hoolduse, energiaauditite koostamise jms kohta.

1.13. Komitee on arvamusel, et uuesti sõnastatud direktiiv aitab suhteliselt lühikese aja jooksul kaasa süsinikdioksiidi heidete vähendamisele ja avaldab ka positiivset sotsiaalset mõju, muuhulgas tänu

- energiavajaduse vähendamisele,
- halvemas olukorras olevate perekondade elatusaseme parandamisele,
- pikaajaliste töötute tööhõivele.

1.14. Komitee soovib aknaraamide ja ehitustoodete märgistus ning hoonete energiatõhususe direktiiv täielikult teineteisega kooskõlastada.

1.15. Komitee on arvamusel, et korrusmajade lammutamise korral, mida ei ole enam võimalik energeetiliselt saneerida, peaksid ametkonnad asjaomaste isikutega ühendust võtma ja elanikele tuleks pakkuda uusi majutusvõimalusi. Direktiivi rakendamise iga meetme kohustuslikuks osaks peaks olema arutelu kodanikuühiskonna organisatsioonidega. Riikides, kus on olemas riiklikud majandus- ja sotsiaalnõukogude, tuleks ka nendega regulaarselt konsulteerida ⁽³⁾.

⁽²⁾ Artikli 10 lõike 5 punkti b sätte laiendamine (uues sõnastuses).

⁽³⁾ Sellega tagatakse Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklist 1 (inimväärlikus) ja artikli 34 lõikest 3 (õigus eluasemetoetusele) kinnipidamine.

2. Sissejuhatus

2.1. Komitee on koostanud juba mitmeid olulisi arvamusi süsinikdioksiidi heitkoguste vähendamise ning energia säästmise kohta seoses ühtse ELi poliitikaga, samuti ehitiste ja ruumide energiakvaliteedi kohta. Uusehitistes saavutatakse ELi õigusaktide nõuete alusel käegakatsutavaid tulemusi, mida tajub eelkõige tarbija ja mis tulevad samas kasuks kogu riigile. Muuhulgas tuleks viidata arvamustele TEN/227, 263, 283, 274, 286, 309, 269, 299, 311, 332 ja 341 ⁽⁴⁾.

2.2. 12 uut liikmesriiki hakkasid aga pärast ELiga ühinemist oluliselt hiljem õigussätteid praktikasse rakendama, seega ei ole nad hoonete energiatõhususe küsimuses vanadele liikmesriikidele veel järele jõudnud ning nende elamud ja büroohooned ei vasta kaugeltki direktiivi miinimumnõuetele.

2.3. Direktiivi enda kohta avaldas komitee oma seisukoha juba oma 17. oktoobri 2001. aasta arvamuses ⁽⁵⁾. Seega käsitletakse käesolevas arvamuses vaid direktiivi 2002/91/EÜ uuestisõnastamist (KOM(2008) 780 lõplik) ja uute liikmesriikide eripärasid seoses nimetatud direktiivis käsitletud aspektidega.

2.4. On rõõmustav, et ELi poliitika eesmärkide hulka kuulub ka elanike mugavus ja energiakulude vähendamine.

2.5. Kehtivas direktiivis käsitletakse juba järgmisi teemasid:

- uute ehitiste ja olemasolevate renoveeritavate ehitiste energiatõhususe arvestamise meetod
- energiatõhususe miinimumnõuete kehtestamine,
- energiaauditite teostamine,
- küttesüsteemide ja kütteseadmete ülevaatamine,
- kliimaseadmete ülevaatamine.

2.6. Uues sõnastuses näidatakse nüüd pärast asjaomaste osalejate konsulteerimist, mil viisil on sihipärase tegevusega võimalik milliseid tulemusi saavutada.

⁽⁴⁾ TENi sektiooni brošüür: „What Energy Policy for Europe? Key points of recent EESC opinions” („Milline energiapoliitika Euroopale? EMSK viimaste arvamuste põhipunktid”) (ja EMSK teised allikad).

⁽⁵⁾ „Hoonete energiaprofil”, EÜT C 36, 8.2.2002, lk 20.

3. Üldised märkused

3.1. Ehitussektor (st elamud ja ärihooned) on ligikaudu 40 %ga ELi kogu energia lõpptarbimisest ja CO₂ heidetest ELi suurim energiatarbija ja CO₂ heidete tekitaja. See sektor annab ca 9 % SKP-st (umbes 1 300 miljardit eurot) ja 7-8 % (mõjuhinnangu kokkuvõte) töökohtadest Euroopa Liidus (Eurostati andmete järgi umbes 15-18 miljonile 225,3 miljonist töötajast). 40 % hoonetest kuulub avalikule sektorile ja 74 % hoonetest on väiksema pindalaga kui 1 000 m².

3.2. Täna ühiskonnas pööratakse eelkõige tähelepanu:

- keskkonnakaitsele,
- tarbijate tervisele (nt õhu kvaliteedile ruumides, eakate inimeste ligipääsule)
- mugavatele elutingimustele,
- elektri- ja kütteseadmete tõhususele. Kõnealust sektorit reguleerivad arvukad õigusaktid, mis on sageli üksteisega vastuolus ⁽⁶⁾.

3.3. Kodanikuühiskond peaks direktiivi majanduslikku mõju, ettepanekute teostatavust ja tulevase mõjusid hindama konkreetse piirkonna erinevate asjast puudutatud isikute ja ühiskonnagruppide seisukohast ja pikast perspektiivist lähtudes.

3.4. Energiaauditite teostamine hoonetele ei ole ainult vahend hoone teatud energiatõhususe klassi paigutamiseks, vaid ka impulss uute planeerimislahenduste leidmiseks.

3.5. Tänu kliimakaitsemeetmetele, mida tuleb ehitussektorist võtta, peitub seal suur tööhõivepotentsiaal.

3.5.1. Lähtudes direktiivist 2002/91/EÜ ja komisjoni poolt soovitatud uuest sõnastusest on 15 vanas liikmesriigis võimalik aastas luua keskmiselt 60 000 uut töökohta ja 12 uues liikmesriigis umbes 90 000 töökohta.

3.5.2. Kõrge energiakvaliteedi (hooned, mille aastane energiakulu on kuni 50 kWh/m²) tagamise meetmete rakendamisega oleks ELis võimalik aastas luua 1 000 000 uut töökohta ⁽⁷⁾ (see vastaks 10 %-le selle valdkonna tööhõivest)

⁽⁶⁾ „Juhtivate turgude algatus Euroopas”, KOM(2007) 869 lõplik.

⁽⁷⁾ Keskkonna peadirektoraadi uurimus (Sotsiaalse arengu agentuur).

3.5.3. Praegu on liiga vähesed ehitussektori töötajad kvalifitseeritud kasutama energiatõhususe kõrgendatud taseme saavutamiseks vajalikke tehnoloogiaid. Direktiivis tehakse ettepanek tagada kutseharidusmeetmete kaudu parem kvalifikatsioon spetsialistidele, keda saaks rakendada jätkusuutlike hoonete valdkonnas.

3.6. Just tulevikule orienteeritus on meile tähtis ning arvamuse INT/415 ⁽⁸⁾ punktis 3.4 sõnastas komitee kõiki õigusakte puudutava põhimõtte, et õigusakt peab vastama järgmistele nõudmistele: see peab olema õiglane, arusaadav, kättesaadav, aktsepteeritav ja jõustatav. Seoses direktiivi tehniliste aspektidega võib lisada sellised omadused nagu õigeaegsus, teostatavus ja realiseeritavus.

3.7. Arvamuse TEN/299 ⁽⁹⁾ punktis 2.1.3 märgitakse, et tavalise sisustusega korterites kulub ainuüksi kütte peale 180 kWh ruutmeetri kohta aastas. Raportööri ja eksperdi käsutuses olevate andmete kohaselt on aastane keskmine energiakulu küttele Baltimaade tüüp korteris ning naaberriikide sama vanade elamute korterites ca 150 kWh/m². Kogemused näitavad, et hoone renoveerimise ja soojustamisega saab energiavajadust samade kliimatingimuste juures vähendada umbes poole võrra.

3.8. Arvamuse TEN/299 ⁽⁹⁾ punktis 3.1 viidatakse vastavatele ühenduse õigusaktidele, mis käsitlevad praegust olukorda ELis.

3.9. Keskkonna ja ettevõtluse peadirektoraadid töötavad hetkel oluliste õigusaktide kallal, mis puudutavad ehitusdetailide märgistust, mis – isegi kui nad ise ei tooda energiat – aitavad kaasa energiatarbimise alandamisele (aknad, seinad, integreeritud kodutehnikasüsteemid).

3.10. Kehtivate sätete uuesti sõnastamine või ümbertöötamine võib hoonete energiatarbimise vähendamisele oluliselt kaasa aidata.

4. Konkreetsete märkused

4.1. Direktiivi uues sõnastuses on ette nähtud järgmised olulised muudatused:

- direktiivi kohaldamisala laiendamine. Energiaauditid muutuvad kohustuslikuks kõigile hoonetele. Tuleb tõdeda, et 74 % kõigist ELi hoonetest on kogupindalaga alla 1 000 m².

- energiaauditite edendamine ja laiendamine avalikus sektoris;

⁽⁸⁾ „Proaktiivne õigus” ELT C 175, 28.7.2009, lk 26.

⁽⁹⁾ „Ehitiste energiatõhusus – lõppkasutajate panus” ELT C 162, 25.6.2008, lk 62.

- energiaauditeid läbi viivate ekspertide rolli tugevdamine;
- liikmesriigid peavad kehtestama uusi konkreetseid meetmeid, et luua soodsamaid finantseerimistingimusi investeringutele energiatõhususe parandamiseks;
- rohkem tähelepanu kliimaseadmetega seonduvatele probleemidele;
- Euroopa Standardikomitee energiatõhususe normide pidev läbivaatamine.

4.2. Direktiivi kuuendas põhjenduses toodud hoonete osakaal energiatarbimises on külma kliimaga maades oluliselt kõrgem ja seetõttu tehakse ettepanek uuesti sõnastatud direktiivi kaheksandas. põhjenduses vastavalt arvesse võtta kliimaatilisi ja kohalikke tingimusi, eelkõige investeringute jaotamisel.

4.3. Komitee tervitab artiklis 10 sisalduvat sätet, mille kohaselt samasse ehitise kuuluvate korterite või eraldi kasutamiseks mõeldud üksuste energiaaudit võib põhineda terve ehitise ühisel auditiil, kui korteritel või üksustel on ühine küttesüsteem, või teise samasse ehitise kuuluva sama tüüpi korteri hindamisel, kuigi ELi riigid võiksid energiaauditi tegemist tüüpelaamutele veelgi lihtsustada.

4.4. Korterid muutuvad tulevastele omanikele ja üürnikele atraktiivsemaks, kui energiamärgisele – kas kohustuslikuks või vabatahtlikkuse korras – kantud andmed on usaldusväärsed. Valikus B1 tehtud ettepanek viia pisteliselt läbi märgiste kontrollide nende usaldusväärsuse tagamiseks, on komitee arvates vastuvõetav ja soovitatav, see aga ei tohi kaasa tuua sanktsioonide rakendamist artikli 22 kohaselt. On soovitatav, et uuselaamute energiamärgis oleks dokument, mis tagab pikaajalise energiakvaliteedi. Uue paigaldatud kütteseadme ülevaatus peaks tegema sõltumatut ekspert (artikkel 16) koos paigaldajaga.

4.5. Komitee tervitab direktiivis kehtestatud nimivõimsuse piirväärtusi – 20 kW kuumaveekateltele (artikkel 13) ja 12 kW kliimaseadmetele (artikkel 14). Vastavalt sellele, kas kasutatakse fossiilseid kütuseid või taastuvaid energiakandjaid, võiksid ELi liikmesriigid kehtestada oma piirkondades kütteseadmetele erinevad piirväärtused ja ülevaatusintervallid. Ülevaatusaktide kvaliteeti tuleks aeg-ajalt pisteliselt kontrollida vastavalt artiklile 17, kuid jääb üle ära oodata, kas ekspertide soovitusel süsteemi parandamise kohta peaksid olema siduva iseloomuga või võib neid ka ignoreerida, või saab artiklis 19 nimetatud „finantstagajärgi” lugeda sanktsioonideks. Riiklikes õigusaktides tuleks ette näha, et inspektoritele tuleb võimaldada kütteseadmete ülevaatusseks juurdepääs eravaldusele.

4.6. Tootja poolt turule toodud veesoojendi energiatõhususe sertifitseerib spetsiaalne labor standardnõuete alusel ning sellekohane märge lisatakse veesoojendi etiketile. Nii takistatakse eksitavaid reklaami ja tagatakse kvaliteet. Soovitusel lasta paigaldatud veesoojendit hiljem korrapäraselt või vabatahtlikult kontrollida motiveeriks omanikku tegutseda selle nimel, et veesoojendi töötaks tõhusalt vastavalt oma maksimaalsetele tehnilistele parameetritele.

4.7. Kõigi direktiivi uues sõnastuses sisalduvate sätete võrdlus lubab järeldada, et need väärivad kõik arvestamist, on mõistlikud ja et soovitatud hoonete energiatõhususe tõstmise menetlused ei ole üksteisele vasturääkivad ning neid saab paralleelselt teostada.

4.8. Üleeuroopalised võrdlusnäitajad energiatõhususe osas vastavalt direktiivi artiklile 5 ja valikule D1 (mõju hindamise kokkuvõtte) on vajalikud, kuna praegu on eri riikides mõõdetavad aastased tarbimisinäitajad kWh/m²-des raskesti võrreldavad seoses kliimaatiliste erinevustega. Piirkondlike võrdlusnäitajate alusel peaks kütte ja jahutuse energiatarbimine olema eraldi mõõdetav. Oleks otstarbekas, kui võrdlusnäitajad ei oleks kehtestatud mitte välistemperatuuri, vaid liikmesriigi jaoks iseloomuliku arvu kütte- ja jahutuspäevade (*heating degree-days, cooling degree-days*) alusel, mis peegeldavad kliima mõju energiatarbimisele paremini kui keskmine välistemperatuur.

4.9. Iseenesestmõistetavalt peavad energiatõhususe arvestamise peamised parameetrid (ja mitte nende konkreetset arvulised väärtused) olema kõigis ELi riikides ühtsed, peale selle tuleb kasutada ühtset arvestusmeetodit. Sellegipoolest ei ole selliste arvestuste põhjal võimalik teha järeldusi riigi tegeliku taseme kohta. Jääb selgusetuks, kas kulude mõistes optimaalne tase on saavutatud või mitte, kuna seda taset määravad paljud teised (kliimast sõltumatu) vaba turumajanduse parameetrid.

4.10. Vananenud, ajutise või väga halva energiatõhususega (vastavalt artiklile 4 ja valikule D3) hoonete renoveerimisel on tulemused kõige selgemini nähtavad ja tuntavad. Kõige suuremate puudustega majad on aga siiski enamasti vanad ja kulunud. Selliste majade renoveerimise toetamine riigiabiga ei tasu ära, kui investeeritud vahendite tasuvusaeg on ilmselgelt pikem kui hoone eeldatav kasutusaeg. Selline toimimisviis renoveerimise puhul annaks negatiivseid tagajärgi. Väga suurte puudustega majade puhul tuleb väga hoolikalt valida, millised neist tulevad renoveerimiseks kõne alla.

4.11. Kuna nullemissiooniga maju (artikkel 9) ei ole olemas, siis ei tohiks üle pingutada ja komitee arvates tuleks valida paindlikum lähenemine ning liikmesriikidele tuleks võimaldada improvisatsiooniruumi optimaalsete lahenduste valimisel. Nullemissioon peaks olema tulevikuideaal, mille suunas püüelda.

4.12. Praegu tuleks antud kontekstis viidata nn passiivmajadele, mille aastane küttevajadus on maksimaalselt 15 kWh/m², ning ka A kategooria majadele, mille aastane küttevajadus on maksimaalselt 30 kWh/m².

5. Järeldused

5.1. Mõjuhindangu järelduste kohaselt pakub uuesti sõnastatud direktiiv häid võimalusi energia säästmiseks ja komitee usub, et direktiivi kohaldamisala laiendamine aitab kaasa ehitiste energiasäästu potentsiaali paremale kasutamisele.

5.2. Komitee on arvamusel, et 8 miljardi euro suuruse investeringuga aastas ei ole uuesti sõnastatud direktiivis toodud eesmärk ja finantsmõju realselt saavutatavad, kuna juba ainuüksi uute liikmesriikide näite varal võib öelda, et renoveerimistöde maht on kaugelt suurem. Renoveerimistöde kulused ja mahtu mõjutavad teatavad tegurid, mis ei sõltu direktiivi sätetest.

5.3. Renoveerimistöde vajadust ja mahtu Leedus iseloomustavad järgmised arvud: riigis on umbes 40 000 vana, energiatõhususe seisukohalt ebaökonomset elamut. Umbes 600 ehitise puhul on tehtud erinevaid parandusi energiakulude vähendamiseks (enamasti akende väljavahetamise teel) ning ca 60 hoonet on põhjalikult saneeritud. Isegi kui eri allikate andmed on erinevad, siis näitavad nad kõik, et graafikust ollakse suuresti maas. Sellise tempo jätkumisel kestaksid renoveerimistööd enam kui 100 aastat, seda enam, et kehtiva direktiiviga vastavuses olevate renoveerimistödega ei ole isegi veel alustatud.

5.4. Rahalised põhjused. Tüüpnäide: Leedu pealinna Vilniust kaugküttega varustava ettevõtte „Vilniaus energija” andmetel kulub 60 m² suuruse korteri kütmisele ja selle tarvis sooja vee tootmisele aastas 200 kWh/m², sellest kütte kanda on ca 140 kWh/m² (10). Soojustades hoone ja säästes seeläbi 50 % küttekuludest, hoiaksid elanikud hinna 0,072 €/kWh juures kokku 5,07 eurot ruutmeetri kohta ehk kokku 304,20 eurot. Vilniuse linnavalitsuse andmetel maksab korterelamu põhjalik saneerimine keskmiselt 165 eurot ruutmeetri kohta (11). Kui renoveerimiseks võetud laen tuleb tagasi maksta 20 aastaga, peaksid sellise maja elanikud maksma kuus vähemalt 41,30 eurot laenumakseks. Küsitluste kohaselt oleks selleks valmis ainult 5 % elanikest.

Riik ei ole suuteline kaasfinantseerima hoonete soojustamist. Alates kortermajade moderniseerimise programmi vastuvõtmisest 2004. aastal on sellest ajast kuni novembrini 2008 eraldatud antud eesmärgil 37,3 miljonit eurot, mis vastab 0,5 %-le aastaeelarvest (12). Seepärast peaks direktiivi uuestisõnastatud versiooni vastuvõtmine Euroopa Parlamendis vastavalt Euroopa Parlamendi liikme Silvia-Adriana Ticau (RO) esitatud ettepanekule andma uut tuult tiibadesse struktuurifondide vahendite paremale jaotamisele renoveerimisprotsesside toetamiseks.

5.5. Psühholoogilised ja õiguslikud põhjused. Energiakulused saab märgatavalt vähendada vaid soojusisolatsiooniga, selle meetme tasuvusaeg on aga mitu aastakümnet. See on inimeste keskmist eluiga arvestades ülipikk aeg. Noored inimesed ei tea, kus nad 20 aasta pärast elavad, 60ndale eluaastale lähenevad inimesed kahtlevad, kas nad 20 aasta pärast üldse enam elavad – järelikult ei ole kumbki vanusegrupp (st kokku ca 20 % elanikkonnast (13)) renoveerimisest huvitatud. Lisaks on veel vaesed elanikud, kellele makstakse küttekulude toetust. Argument, et renoveerimine tõstab eluruumi väärtust, kaotab selles seoses oma mõjujõu. Kui hoone on vana ja lammutatakse, jääb korteri elanik peavarjuta ja tihti ka ilma õigusest kinnistule, millel hoone seisis, kui ta pole seda eelnevalt ostanud. Seda olukorda parandatakse uuestisõnastatud direktiivi artikliga 19, milles nähakse lausa ette meetmed omanike ja üürnike teavitamiseks ühenduse programmide raames korraldatud teavituskampaaniatega.

5.6. Hoonete soojustamise seisukohast ei ole soodne tarbijate hulgas levinud arvamus, et renoveerimine paneb korteriomanikele aastatepikkuse laenukoormuse, mida majandusolude halvenemise korral ei olda võib-olla suutelised tagasi maksma. Samas ei saa energia tarnijad renoveeritud hoonest vähem tulu või hakavad isegi rohkem tulu saama pärast tariifide reguleerimist, mida mõjutatakse illegaalse lobitöö ja korruptsiooni abil. Sellise arvamus tekkimise osaliselt süüdi tõik, et uutes liikmesriikides valdavalt kütmiseks kasutatava kaugkütte tarnijad püüdlevad ülemääraste kasumite poole ja küttekulu vähenedes tõstavad nad kütte hinda kõigi jaoks, sealhulgas ka renoveeritud hoonetele. Raskesti lahendatav probleem. Tarbijate kartusi oleks võimalik hajutada tehniliste ja haldusalaste meetmetega, kui pärast laiema ulatusega ja uuendatud direktiivi rakendamist parandatakse arveldamist tänu kohustuslikule ehitise energiamärgise määramisele ja rikkumisi karistatakse vastavalt artiklile 22.

(10) K. Nėnius, Vilniuse linnavalitsuse programm „Renoveerime eluruume ja uuendame linna” (leedu keeles), http://www.krea.lt/uploads/Busto_prog_bendrijos_EAIP.ppt#22

(11) E. Levandraitytė, „Kõva rusika poliitika on vältimatu”, Statyba ir architektūra (ajakiri „Ehitus ja arhitektuur”, leedu keeles), 2008/12, lk 26–29.

(12) V. Martinaitis, „Leedu kortermajade energiatarbimine ja Leedu majanduse ees seisvad väljakutsed” (leedu keeles), 22.10.2008, seminari „Kõige kallim küttehoone” materjalid.

(13) Statistikaamet, „Vilniuse ja selle ümbruse elanikkond” (leedu keeles), http://www.stat.gov.lt/uploads/docs/Vilniaus_saviv.pdf

5.7. Põhjalik renoveerimine võimaldaks hoonetes säästa soojusenergiat, kuid see ei pruugi kaasa tuua süsinikdioksiidi heitkoguste oodatavat vähenemist. Kui soojusenergia tuleb soojuse ja energia koostootmise süsteemist, siis kasutatakse ära elektri tootmisel eralduv soojus. Soojakulu vähenemine tingib selle, et osa kasutamata jääksoojusest võib kasutada uute hoonete kütmiseks, sel viisil pidurdatakse süsinikdioksiidi heitkoguseid. Selliseid kahtlusi saab hajutada heade tavade abil – kogu renoveerimisega kokkuhoitavat soojusenergiat kasutatakse uute hoonete kütmiseks, sel viisil vähemalt pidurdatakse süsinikdioksiidi heitkoguseid.

5.8. Ilma riiklike tagatiste, toetuse ja perspektiivideta on tarbijad pessimistlikult meelestatud. Sellele lisandub asjaolu, et ei kehtiv ega ka uuestisõnastatud direktiiv ei taga seda, et järgitaks renoveerimisprotsessi koondmenetlust, mille kehtestamist lootsid

kõik asjast huvitud ja tarbijad. Artikli 11 lõigetes 3 ja 4 sisalduv nõue tekitab tarbijates kahtlusi, et korterelamu korteri müügi või välja üürimise korral tuleb tõestada energiakulusid tasutud arvete esitamisega ja mõlemad lepingupoold peavad sellega nõustuma. See tekitab täiendavaid kulusid.

5.9. On olemas arvukalt inimeste poolt loodud ehitustooted⁽¹⁴⁾ ⁽¹⁵⁾, millest saab välja valida kõige sobivama. Kui aga äkitselt tulevad turule renoveerimiseks mõeldud teatud investeringute vood ehitussektori taaselustamiseks, siis on oht, et tehakse jõupingutusi nende vahendite kiireks kasutamiseks ning unustatakse toodete sobivus. Teisalt takistavad sõltumatute ekspertide pädevusi ja sõltumatu kontrollisüsteemi rakendusala laiendavad direktiivi sätteid (artiklid 16 ja 17) halva kvaliteediga toodete kasutamist.

Brüssel, 14. mai 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

⁽¹⁴⁾ „Ehitustoodete ühtlustatud turustustingimused” ELT C 218, 11.9.2009, lk 15

⁽¹⁵⁾ Sellega tagatakse kinnipidamine Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklist 1 ja artikli 34 lõikest 3, mis käsitlevad inimväärikust ja õigust eluasemetoetusele.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Nõukogu direktiiv, millega kohustatakse liikmesriike säilitama toornafta ja/või naftatoodete miinimumvarusid”

KOM(2008) 775 (lõplik) – 2008/0220 (CNS)

(2009/C 277/16)

Raportöör: **Carmelo CEDRONE**

10. detsembril 2008 otsustas nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artiklitele 100 ja 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Nõukogu direktiiv, millega kohustatakse liikmesriike säilitama toornafta ja/või naftatoodete miinimumvarusid”

KOM(2008) 775 lõplik – 2008/0220 (CNS).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektsioon võttis arvamuse vastu 15. aprillil 2009. Raportöör oli **Carmelo CEDRONE**.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 453. istungjärgul 13.–14. mail 2009 (13. mai istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 182, vastu hääletas 3, erapooletuks jäi 8.

1. Järeldused

1.1. Komitee leiab, et lisaks teistele tugevatele külgedele on ettepaneku suur eelis see, et sellega lihtsustatakse kõnealuses valdkonnas kehtivaid *eeskirju*, kuna praeguse kolme meetme asemel minnakse üle ühele meetmele. Pealegi kiirendatakse sellega liikmesriikides haldusmenetlust, kuna toornafta säilitamise kohustused viiakse kooskõlla Rahvusvahelise Energiaagentuuri (IEA) kohustustega (tegelikult ei ole ühtlustamine kuigi ulatuslik).

1.2. Ettepanekus arvestatakse *subsidiarsuse põhimõttega* ja rakendatakse seda nõuetekohaselt üldsuse huvides. Siseturg peab tagama, et ülemaailmses kriisiolukorras saavad kõik asjaomased riigid kõiki ringlusesse lastud varusid vabalt osta, hoolimata sellest, kas riik kuulub Rahvusvahelisesse Energiaagentuuri või mitte.

1.3. Vähemalt praeguses olukorras on kooskõlastamine parim vahend Euroopa Liidu naftatarnete turvalisuse taseme hoidmiseks ja ühiste kriteeriumite vastuvõtmiseks.

1.4. Kõnealune direktiiv ettepanek lihtsustab *kiirete ja tõhusamate meetmete* vastuvõtmist kriisiolukorras, sh seoses ELi ja IEA süsteemide seniste suhetega, võttes arvesse tegelikke vajadusi, mis võivad eriolukordades tekkida.

1.5. Komitee leiab, et on vaja *terviklikku strateegiat*, et EL saavutaks võimalikult suure energiasõltumatus.

1.6. Direktiivi ettepanekuga liigutakse selles suunas, kuid soovitud tulemuse saavutamiseks on see veel *ebapiisav*.

1.7. Komitee usub, et peamine probleem ei ole niivõrd varude omamises (omandis), millel võivad olla väga suured rahalised tagajärjed, vähemalt mõnes liikmesriigis, vaid *kontrollis*, mis peab olema väga range, avalik ning mida viiakse eelistatavalt läbi Euroopa tasandil.

1.8. Seetõttu võivad eri- ja julgeolekuvarusid hallata ka ettevõtted, tingimusel, et kontroll jääb riigi või, veelgi parem, ELi ülesandeks. Vastavalt komisjoni ettepanekule võiks vaid juhul, kui kontroll osutub ebatõhusaks, teha kohustuslikuks kriteeriumi, et erivarude omanik on riik.

1.9. Komitee peab asjakohasemaks *70-päevase tarbimise varusid*, mitte kohustust omada varusid, mis vastab 90 päevale puhasimpordi kogusest.

1.10. Võib püüda ka eesmärgi poole muuta osa kaubanduslikest varudest julgeolekuvarudeks. Tõelise Euroopa-sisese solidaarsuse saavutamiseks võiks kriisiolukorras rakendada varude kiire ühendamise põhimõtet, näiteks uurida ja kohandada põhimõtet „kasuta või kaota”, mida juba kasutatakse Euroopa energiaturul.

1.11. Komitee kutsub komisjoni hindama võimalust toornafta varude makse (aktsiise) eri liikmesriikides ühtlustada.

2. Ettepanekud

2.1. Komitee kutsub komisjoni üles võtma tarvitusele *põhjalikumaid meetmeid* toornafta varude osas, eelkõige kooskõlastamise ja kontrolli valdkonnas. Sarnaseid meetmeid tuleb võtta maagaasi varude osas.

2.2. Seetõttu peaks ELil olema *ühtse energiaturu* lõpuleviimise poole püüeldes suurem roll.

2.3. Kõik liikmesriigid peaksid ettevõtetele nõudma, et neil oleks piisavalt varusid võimalike kriisidega toime tulemiseks, ning neid varusid kontrollima.

2.4. Seejärel peaks komisjon jälgima olukorda ühenduse tasandil. Kui liikmesriik ei täida nõudeid, siis tuleks teda karistada kohustusega säilitada oma valdusel erivarud. Igal juhul peab varude rahastamine olema võimalikult läbipaistev.

2.5. Soovitatav on peamiselt *eravalduses olevate* varude haldamine, mida võiks võib-olla toetada riigi tasandil käibefondi loomisega (mis lihtsustaks varude vabastamist riikliku sertifikaadiga ettevõtete poolt, vältides samas liigset raha kulutamist), kuid mida *kontrolliks rangelt riigiasutus*.

2.6. Komitee peab ELi kaasamist siiski väga oluliseks, tagamaks, et liikmesriikidele kehtivad võrdsed tingimused, ja et kohustusest varusid moodustada, säilitada ja teha need kättesaadavaks peetakse tõesti kinni, et olla valmis olukorraks, kui varusid peaks ühes või mitmes liikmesriigis vaja minema.

2.7. Tuleks moodustada *kooskõlastamise tööühm* või *amet*, millel oleks tegelikud volitused tegutseda või veelgi parem, kui kasutatakse energeetikasektorit reguleerivate asutuste koostöömehhanismi.

2.8. Komitee kutsub komisjoni üles esitama Euroopa Parlamendile iga-aastase aruande varude seisuga kohta.

3. Sissejuhatus

3.1. Viimastel aastatel ja eelkõige hiljuti on suurenenud energia-varustuse katkestuse oht. Sellest on saadud üle ringlusesse lastud toornafta varudega. Viimasel neljakümnel aastal on kõikjal maailmas olnud mitmeid füüsilisi energiavarustuse katkestusi ning eri riikide varude kasutamine on aidanud neid probleeme asjakohaselt leevendada. Kuna Euroopal on naftatoodete ühtne, ühendatud turg, siis mõjutavad varustuse katkestused riike ühtmoodi. Seetõttu oleks Euroopa jaoks asjakohane ja kasulik kooskõlastada toornafta varude säilitamist ning varude ringlusse laskmist tulu-levikus asetleidvate katkestuste puhuks.

3.2. Seetõttu tuleb parandada varustuskindlust Euroopa Liidus ja liikmesriikides, püüdes paremate ja tõhusamate süsteemide poole, et olla valmis kriisiperioodideks.

3.3. Euroopa õigusaktides on liikmesriike siiani kohustatud säilitama toornafta miinimumvarusid mitmeteks aastateks. See põhineb IEA üldistel soovitusel säilitada alati 90-päevase tarbimise varud. Kuid 2007. aasta märtsis palus ülemkogu energiajulgeoleku küsimusi käsitledes läbi vaadata ELi toornafta säilitamise mehhanismid, viidates eeskätt toornafta kättesaadavusele kriisiolukorras ning rõhutades kõnealuste mehhanismide ja Rahvusvahelise Energiaagentuuri kriisiolukorras kasutatavate meetmete omavahelist täiendavust.

3.4. See on seda vajalikum, et praeguses süsteemis on puudujääke, mis võivad probleemi korral süsteemi nõuetekohast toimimist takistada. Sellel on tõsised tagajärjed majandusele.

3.5. Kuna toornafta on jätkuvalt peamine ELi energiaallikas, siis peaks varude süsteemi muutma usaldusväärsemaks, arvestades et energiasektor EI tööta veel ühtse turu tingimustes. Peale selle puudub kooskõlastatud sekkumismenetlus ning side ELi ja IEA süsteemide vahel.

3.6. Praktiliselt teeb Euroopa Liidus igatüki seda, mida ta tahab. Süsteemid ja tavad on väga erinevad, mis võib muu hulgas viia majandustegevuses osalejate vahelise konkurentsi moonutusteni.

4. Direktiivi ettepaneku kokkuvõte

4.1. Enne direktiivi ettepaneku tegemist viis komisjon läbi mitmeid konsultatsioone ning koostas ekspertide abil **mõjuhinnangu**.

4.2. Mõjuhinnangus kaaluti nelja võimalust:

— *võimalus 0*: praegust olukorda ei muudeta, mis on täiesti ebarahuldav;

— *võimalus 1*: tõhustatakse kontrollimehhanisme ja praeguse süsteemi kooskõlastamist, mis jätkaks praegused õigusaktid muutumatuks. Samad puudujäägid jääksid alles ning olulist paranemist ei saavutataks;

— *võimalus 2*: luuakse selline tsentraliseeritud süsteem, kus on kohustus hoida avalikus-õiguslikus omandis 90-päevaseid varusid, mis on kaubanduslikest varudest eraldatud. See võimaldaks kriisiolukorradel kiiremini hakkama saada, kuid sellega kaasneksid suured kulud;

— *võimalus 3*: praeguse süsteemi läbivaatamisega moodustatakse julgeoleku erivarud. See võimalus tagaks, et vajaduse korral on olemas lisakogused, mistõttu see tundub olema kõige sobivam lahendus.

4.3. Komisjoni ettepanek põhineb kolmandal võimalusel. Kuid liikmesriikidelt nõutakse ainult julgeolekuvarude moodustamist, mis vastaks rohkem kui 90-päevasele impordile ja 70-päevasele tarbimise kogusele. Liikmesriigid ei pea moodustama erivarusid, välja arvatud juhul, kui nad otsustavad seda teha vabatahtlikult. Sätestatakse eeskirjad kontrolli tugevdamiseks ning kõik liikmesriigid peavad koostama aastaaruande, milles määratletakse julgeolekuvarude paiknemine ja omanik.

4.4. Kavas on tuua üldised varude säilitamise kohustused lähemale IEA kohustustele.

4.5. Liikmesriigid saavad suurema paindlikkuse varude säilitamise kohustuse rakenduseeskirjade määratlemisel. Neil on võimalus delegeerida haldamise kohustus mõnele teisele liikmesriigile.

4.6. Kehtestatakse eeskirjad ja menetlused IEA tegevuse korral (tõhus rahvusvaheline otsus lasta varud ringlusesse). EL kooskõlastab IEA-sse mitte kuuluvate riikide tegevust.

4.7. Komisjon võib pärast kolme aastat teha ettepaneku, et iga liikmesriigi julgeolekuvarusid haldaks kohustuslikult kas riik või vastav amet.

5. Üldised märkused

5.1. Komitee jagab komisjoni eelistust mõjuhinnangu 3. võimaluse osas, kuna see on vähem kulukas kui 2. võimalus, mis tundub praegu liiga kaugele minevat, eriti kulude poolest. Nimelt usub komitee, et ettepanekule lisatud dokumentides viidatud uuringu järgi võib erivarude (liikmesriigi omanduses olevate toornaftatoodete kogus) moodustamine olla vastuolus vajadusega säilitada julgeoleku- ja kaubanduslikud varud, mida võidakse hoida isegi samades ladudes.

5.1.1. Tehnilisest küljest tundub see parim võimalus, v.a muidugi vältimatu vajaduse korral tagada julgeoleku kaalutlustel säilitatud varude ja kaubanduslike varude pidev kättesaadavus. Igal juhul tuleks arvesse võtta mõlema meetme sotsiaalseid ja keskkondlikke tagajärgi.

5.2. Komitee on nõus direktiivi ettepaneku eesmärgiga seista vastu kriisile, mis tekib toornafta ja/või naftatoodete varustuse katkestusel.

5.3. Nagu komisjon õigustatult ütleb, on varude kättesaadavus parim võimalik vahend kriisi tõsisemate mõjudega tegelemiseks, kui naftaturul tekib katkestusi (kuigi ei tohiks ära unustada gaasiturul praegust peamist ülesannet, mida direktiivi ettepanekus ei käsitleta).

5.4. Komitee on julgeoleku- ja kaubanduslike varude füüsilise eraldamise idee vastu. Varusid saab hoida samades rajatistes või ladudes.

5.5. Komitee arvates tuleks jätkata ja tugevdada ka teisi kolme strateegiat, millele komisjon viitab ja mida Rahvusvaheline Energiaagentuur on juba alates 1974. aastast edendanud.

5.5.1. *Sisetoodangut tuleks suurendada* (mõned liikmesriigid ei järgi seda eesmärki, püüdes säilitada strateegilised reservid maa all või hoida toornafta hinnad kõrgel).

5.5.2. Energiarakendustes tuleks rohkem kasutada *alternatiivseid tehnoloogiasid*, rakendades eelkõige lähenemisviisi, mille kohaselt elektrienergia tootmises laiendatakse alternatiivse primaarkütustele. Seda võib saavutada, asendades kütteõli, kui see on tehniliselt, keskkonna seisukohast ja rahaliselt võimalik, eelkõige maagaasi, kivisöe (mille nn puhas kasutus tundub olevat perspektiivikas) ja tuumakütusega (ka sel juhul viimase põlvkonna tehnoloogiaga).

5.5.3. *Tarbimist tuleks piirata* ja seda mitte niivõrd kodude kütmisel või keemiatööstuses, vaid pigem eratranspordisektoris, mis on osa üldisest strateegiast eelistada ühistransporti.

5.5.3.1. Arvestades, et Euroopas võib peagi tekkida energiaga varustamise probleem, isegi, kui eelmisel suvel tekkida ähvardav kriis ei ole praegu enam päevakorral, on see strateegia õigustatud ka seetõttu, et eratransport on mitmest aspektist (eelkõige keskkonna seisukohast) vaadatuna jõudnud piirini, mil on vaja tähelepanelikult kaaluda võimalikke tasakaalu leidmise meetmeid.

6. Konkreetsete märkused

6.1. Direktiivi ettepanekus tuleks teha selgemalt vahet erivarude (artikkel 9) ja julgeolekuvarude (artikkel 3) vahel, määrates kindlaks, kas erinevus kahe kategooria vahel seisneb ainult selles, kas liikmesriikidel on kohustus neid varusid moodustada, või kas erinevad määratlused katavad ka naftatoodete tüüpe ning jätvad liikmesriikidele valiku, kas nad täidavad või ei täida kohustust moodustada teiste naftatoodete varusid, mis antud juhul ei moodusta julgeolekuvarusid. Ei ole selge, miks otsustatakse varude nimekirja lisada mõned naftatooted või teatud naftatoodete omadused.

6.2. Koht, kus julgeolekuvarusid tuleb säilitada (artikkel 3), ei ole selgelt määratletud, arvestades, et kasutatakse väljendit „ühenduse territooriumil”. Peale selle tasuks teha kindlaks, millised geograafilised ja kliimatingimused ning üleeuroopalise energiavõrgu ühendused peavad selles kohas olema, kuna tulevikus puudutavad need ühendused ka naftat. Seda tuleks teha selleks, et tagada vajaduse korral kõikidele liikmesriikidele juurdepääs varudele. Asjakohane oleks varude säilitamise kohustust jagada mitme liikmesriigi vahel, sh rotatsiooni teel.

6.3. Artikli 5 sisu peaks olema selgem, sest praeguses sõnastuses võib sellest mitmeti aru saada. Eelkõige on vastuolulised esimene ja teine punkt. Esimeses punktis sätestatakse nimelt, et liikmesriigid tagavad oma riigi territooriumil asuvatele julgeolekuvarudele ja erivarudele pideva füüsilise juurdepääsu ja varude kättesaadavuse. Samas tundub teise punkti järgi, et samad liikmesriigid võivad varude eraldamise ja ringlusesse laskmise üle ise otsustada, ilma et võetaks tarvitusele ühtlustavaid meetmeid.

6.4. Sätestada võiks ühtsed nõuded, millele varude säilitamise kesküksused peavad varude pakkumise tingimuste tagamisel vastama (artikli 7 neljas punkt).

6.5. Kooskõlastamise töörühmale antud ülesanded (artikkel 18) on küllaltki tagasihoidlikud, kuna piirduakse lihtsalt ühenduses valitseva nafta varustuskindluse analüüsimise (mille puhul komisjon vastutab kontrolli eest), kooskõlastamise hõlbustamise ning meetmete rakendamisega kõnealusel valdkonnas. Töörühmale tuleks anda suurem roll, näiteks varude ja menetluse kontrolli osas (võib-olla tuleks moodustada reaalne asutus).

6.6. Vajalikke meetmeid, mida liikmesriigid peavad vastu võtma (artikkel 21) tõsiste tarnekatkestuste korral, ei ole selgelt määratletud. Eelnevalt tuleks täpsustada toornafta ja naftatoodete protsent, mille iga liikmesriik peab ringlusesse laskma või kui palju liikmesriigid peavad tarbimist vähendama. Kõnealused protsendid võiksid olla võrdsed olemasolevate või kasutatud varudega või vähemalt nendega võrreldes proportsionaalsed. Arvestades, et varude eesmärk on tagada Euroopa solidaarsus, tuleks paremini määratleda ka see, kuidas liikmesriigid kriisiolukorras vastastikku abi pakuvad ja varusid kompenseerivad, eelkõige aga ELi tootjariikide kohustused. Lisaks tuleks Euroopa avalikkust nii elulistest küsimustest teavitada, et kodanikke liidule lähemale tuua.

6.7. Komitee usub, et varustuse katkestuse korral ei tohiks väheneda ühistranspordi ja kaubavedude varustamine kütusega. Kütte tuleks tagada nii eraisikutele kui ka eelkõige avalikele teenustele nagu koolidele ja haiglatele. Samuti tuleb tagada naftakeemiatööstuse varustamine.

6.8. Rahvusvahelise Energiaagentuuri (IEA) lepingus ettenähtud menetluse ühtlustamise tagamiseks (artikli 21 kolmas punkt) võivad riigid, mis on nii Euroopa Ühenduse kui ka IEA liikmed, kasutada oma erivarusid (kui need on moodustatud) ja vastavaid julgeolekuvarusid rahvusvaheliste kohustuste täitmiseks. Sellisel juhul tekib aga olukord, kus meetmeid võtavad ainult liikmesriigid, mis on nii ELi kui ka IEA liikmed. Selle vältimiseks tuleks võib-olla teha kohustuslikuks erivarude moodustamine kõikides ELi liikmesriikides või kasutada juba olemasolevaid varusid, mis tuleks kooskõlas subsidiaarsuse põhimõttega anda ainult komisjoni kasutusse ja mida peaks haldama kooskõlastuse töörühm.

6.9. Ei ole eriti selge, kelle suhtes karistusi rakendatakse (artikkel 22). Kui neid rakendatakse ainult ettevõtetele, siis tundub õiglane, et liikmesriigid otsustavad karistuste suuruse üle ja vastutavad nende rakendamise eest. Kuid kui trahve võib määrata ka liikmesriikidele endile, siis tuleks karistusi sätestada ja reguleerida ühenduse tasandil.

6.10. Eraldi komitee moodustamisest (artikkel 24) komisjoni abistamiseks ei ole mingit kasu, kui tegemist ei ole juba kavandatud komitee või kooskõlastamise töörühmaga. Lisaks sellele ei sätestata artiklis 24 komitee ülesandeid, liikmete valimise menetlust ega ka liikmete arvu. Samuti ei öelda, kuidas komiteed rahastatakse. Kõnealusel ettepanekus ei tehta selget vahet komisjoni teostatava kontrolli (artikkel 19), kooskõlastamise töörühma (artikkel 19) ja komitee vahel (artikkel 24). Komitee ei kiida seda heaks, kuna see ei aita suurendada läbipaistvust ega demokraatiat.

Brüssel, 13. mai 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega kehtestatakse raamistik intelligentsete transpordisüsteemide kasutuselevõtmiseks maanteetranspordis ja liideste jaoks teiste transpordiliikidega”

KOM(2008) 887 (lõplik) – 2008/0263 (COD)

(2009/C 277/17)

Raportöör: **Josef ZBOŘIL**

29. jaanuaril 2009. aastal otsustas nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 295 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega kehtestatakse raamistik intelligentsete transpordisüsteemide kasutuselevõtmiseks maanteetranspordis ja liideste jaoks teiste transpordiliikidega”

KOM(2008) 887 lõplik – 2008/0163 (COD).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektsioon võttis arvamuse vastu 15. aprillil 2009. aastal. Raportöör oli Josef ZBOŘIL.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 453. istungjärgul 13.–14. mail 2009 (13. mai istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 183, vastu hääletas 3, erapooletuks jäi 6 liiget.

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Komitee tervitab Euroopa Komisjoni algatust ja arwab, et on hädavajalik tagada usaldusväärne, toimiv, tõhus ja ohutu maanteetranspordisüsteem (mis hõlmab ka kõnealusel sektoris osutavaid teenuseid)

1.2. Komitee kiidab heaks direktiivi ettepaneku vastuvõtmise, eesmärgiga rakendada intelligentsete transpordisüsteemide tegevuskava, kuna sellega luuakse vajalik õigusraamistik intelligentsete transpordisüsteemi kooskõlastamiseks, jäädes seejuures piisavalt paindlikuks, et vastata proportsionaalsuse ja subsidiaarsuse põhimõtetele.

1.3. Maanteede infrastruktuurivõrgustiku kasutatavuse ja sujuva liikluse tagamiseks on vaja pidevalt saada reaajas liiklusalast teavet ja andmeid õnnetuste ja maanteelõhustuste kohta, mis piiravad täielikult või osaliselt teatud kohtades või lõikudel infrastruktuurivõrgustikus liikumise võimalust. Intelligentsete transpordisüsteemid peavad reaajas edastama täpset, usaldusväärset ja ühtset teavet ning andma kasutajatele valikuvõimaluse.

1.4. Komitee arvates on oluline luua ühine standarditud struktuur, mis annaks teavet maanteetranspordi infrastruktuurivõrgustikus liikumise võimalusi või selle kasutatavust mõjutavate maanteelõhustuste ja õnnetuste, samuti liiklusohutuse ja liikluse sujuvuse kohta (nagu süsteem Alert-C). Samuti tuleb määrata kindlaks ühtne teabevahetuse formaat XLM, mis võimaldaks vahetada liiklus- ja reisiteavet. Samuti tuleb kehtestada kahte tüüpi eeskirjad: esiteks need, millega luuakse standarditud maanteede infrastruktuuri kajastav geograafilise teabega võrgustik, et võimaldada maanteelõhustuste ja õnnetuste standarditud digitaalne lokaliseerimine, ning teiseks eeskirjad maanteevõrgustikku, teelõike ja sellega seotud infrastruktuuri käsitleva teabe kohta.

1.5. Vajalikud andmed, nende analüüs ja levitamine lõppkasutajatele peaksid süsteemis liikuma nii, et sõidukijuhtide

töökoormus põhjendamatult ei tõuseks, vaid et nende töö muutuks lihtsamaks ja et seeläbi suureneks liiklusohutus.

1.6. Komitee soovib intelligentsete transpordisüsteemide struktuur riiklikul tasandil kiiresti rakendada ja süsteemi funktsioonid täpselt määratleda. Samuti soovib ta kehtestada üleuroopaliste transpordivõrkude (TEN-T) teede telemaatilistel süsteemidel põhinev minimaalne standardvarustus, et vajalikud konkreetsed funktsioonid täidetud oleksid.

1.7. Komitee rõhutab, et EL, liikmesriigid ja ka erasektor peaksid kõnealusel infrastruktuuri loomist piisavalt rahastama. Kasutamiskulud peaks katma maksutuludest või tasuliste maanteede maksudest. Samuti tuleb täpselt määratleda nõuded, mis esitatakse riikliku tasandi keskasutustele, kes tegelevad liiklusalaste andmete ja teabe kogumise, töötlemise, edastamise, avaldamise, levitamise ja piiriülese jagamisega.

1.8. Intelligentsete transpordisüsteemide aluseks on suurte andmemahutude järjest tihedam kasutamine. Nende rakendamiseks on seega oluline arendada pikaajalist perspektiivi, milles arvestatakse mitte ainult praeguste rakendustega, vaid ka süsteemide edasise arenguga, samuti eri asjaosaliste rolli ja vastutusega. Rakendatavad intelligentsete transpordisüsteemid peavad nõuetekohaselt arvestama isikuandmete kaitse põhimõtet. Nii direktiivis kui tegevuskavas tuleb tehniliste, tehnoloogiliste, organisatsiooniliste või õiguslike vahendite abil kooskõlas ELi ja liikmesriikide õigusnormidega tagada kaitse igasuguse väärkasutuse eest ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Artikli 29 alusel moodustatud töörühma deklaratsioon üksikisikute kaitse kohta seoses isikuandmete töötlemisega, WP 101, vastu võetud 25. novembril 2004. http://ec.europa.eu/justice_home/fsj/privacy/docs/wpdocs/2004/wp101_et.pdf

1.9. Komitee soovib tegevuskavasse sobivad vahendid sisse viia, et edendada transpordivaldkonnas kaasaegseid infotehnoloogiasid, näiteks võiks korraldada konkursi intelligentsete sõidukite auhinnale.

2. Sissejuhatus, komisjoni dokumendid

2.1. Euroopa Komisjoni transpordipoliitika valge raamatu vahetõttu väidetakse, et maanteetranspordi säästvamaks (st ohutuks, kulutasuvaks, puhtaks ja sujuvaks) muutumiseks on oluline osa uuendustel, eelkõige info- ja sidetehnoloogiate ehk intelligentsete transpordisüsteemide rakendamisel.

2.2. Meie maanteetranspordisüsteemi üha suurenev koormus (2020. aastaks kasvab kaubavedu maanteedel hinnanguliselt 55 % ja reisijatevedu 36 %) ning arvestades sellega seotud energiatarbimist ja negatiivset keskkonnamõju (transpordi tekitatud süsinikdioksiidi heited kasvavad 2020. aastaks 15 %) nõuavad uuenduslikku lähenemisviisi, rahuldamiseks transpordi ja liikluse kasvavaid nõudmisi. Traditsioonilised meetmed, nagu olemasolevate maanteetranspordivõrgustike laiendamine, ei ole väljakutse ulatust arvestades piisavad ning seetõttu peab otsima uusi lahendusi.

2.3. Intelligentsete transpordisüsteemide alaste lahenduste kasutuselevõtt on kavandatud aeglasem ja üldiselt on nende rakendamine killustatud. See tähendab, et kasutusel on mitmesugused riiklikud, piirkondlikud ja kohalikud lahendused ilma selge ühtlusega. Selle tagajärjel kasutatakse intelligentseid transpordisüsteeme ebatõhusalt ning seetõttu ei saa need (transpordiga seotud) poliitiliste eesmärkide saavutamisele ja maanteetranspordi ees seisvate kasvavate probleemide lahendamisele mõjusalt kaasa aidata.

2.4. Konkreetsete eesmärkide hulka kuuluvad eelkõige süsteemi parem koostalitlusvõime, sujuva juurdepääsu tagamine, teenuste järjepidevus ning tõhusa koostöö mehhanismi loomine kõigi intelligentsete transpordisüsteemide valdkonna sidusrühmade vahel. Vastavalt subsidiaarsuse põhimõttele peetakse (raam)direktiivi kasutamist kõige asjakohasemaks vormiks kavandatud eesmärgi saavutamisel.

2.5. Rakendamiseks vajalikud tehnilised üksikasjad, st menetlused ja spetsifikatsioonid, võtab siiski vastu komisjon, keda abistab liikmesriikide esindajatest koosnev komitee. Ilma et see piiraks komitee rolli, asutab komisjon intelligentsete transpordisüsteemide nõuanderühma, mis koosneb kõnealuse valdkonna sidusrühmade esindajatest (intelligentsete transpordisüsteemide teenuste pakkujad, kasutajate ühendused, transpordiettevõtjad ja rajatiste käitajad, tootjad, sotsiaalpartnerid, kutseliidud). Kõnealune nõuanderühm hakkab nõustama komisjoni intelligentsete transpordisüsteemide ELi rakendamise ja kasutuselevõtmisega seotud äriliste ja tehniliste aspektide teemal. Nõuanderühm hakkab koguma ja koondama teavet olemasolevatest foorumitest, nagu e-ohutuse foorum, ERTRAC jt.

2.6. Käesolevas ettepanekus keskendutakse maanteetranspordiga seotud intelligentsete transpordisüsteemide rakendustele ja teenustele, sh nende liidestele teiste transpordiliikidega. Maanteetranspordi valdkonnas on kehtestatud mitu õigusnormi, eelkõige direktiiv 2004/52/EÜ ühenduse elektroonilise maantee maksu koostalitlusvõime kohta, määrus (EMÜ) nr 3821/85

autovedudel kasutatavate sõidumeerikute kohta ja direktiiv 2007/46/EÜ, millega kehtestatakse raamistik mootorsõidukite ja nende haagiste ning selliste sõidukite jaoks mõeldud süsteemide, osade ja eraldi seadmetike kinnituse kohta. Tagatakse selge sidusus asjaomaste komiteede tööga.

2.7. Käesolev ettepanek toetab mitut Lissaboni majanduskasvu- ja tööhõivestrateegia (mikromajanduslikku) eesmärki. Kõige enam aidatakse sellega kaasa intelligentsete transpordisüsteemide levitamise ja tõhusa kasutamise soodustamise eesmärgi saavutamisele. Samuti toetab see järgmisi eesmärke:

- igat liiki uuenduste soodustamine: piiriülene teadmiste edasiandmine intelligentsete transpordisüsteemide kasutuselevõtu teemal;
- Euroopa infrastruktuuri laiendamine, täiustamine ja ühendamine ning prioriteetsete piiriüleste projektide elluviimine: sobivate infrastruktuuri hinna määramise süsteemide kaalumise;
- ressursside säästva kasutuse soodustamine ning keskkonnanõuandmise ja majanduskasvu vahelise sünergia tugevdamine, eelkõige väliskulude arvessevõtmise meetodite väljatöötamise edendamine;
- teadus- ja arendustegevusse tehtavate investeeringute suurenemine ja parandamine eelkõige eraettevõtete seas: paremad raamtingimused intelligentsete transpordisüsteemide alaste uuenduslike lahenduste kasutuselevõtuks.

2.8. Komisjoni poolt 2008. aasta juulis vastu võetud keskkonnanõuandlikku transporti käsitleva teatise (KOM(2008) 433) 4. peatükis on ette nähtud maanteeliikluse intelligentseid transpordisüsteeme käsitlev tegevuskava, millele on lisatud õiguslik algatus, mis kirjeldab ühist lähenemisviisi olemasolevate tehnoloogiate turuleviimisele ja nende kasutusse võtmisele. Peale selle tähendab olemasoleva infrastruktuuri tõhusam kasutamine seda, et vajatakse vähem uusi rajatisi ning välditakse seega elupaikade killustumist ja pinnase katmist.

2.9. Käesolev ettepanek on kooskõlas ka ELi säästva arengu strateegiaga, kuna käsitleb mitut põhiteemat, mille puhul leiti 2005. aasta läbivaatamise käigus, et need vajavad uut hoogu. Neid ühendab eesmärk muuta transport säästvamaks, st täita transpordinõudluse haldamise parandamise eesmärk ja aidata saavutada maanteede ohutumaks muutmise eesmärki, vähendades liiklusõnnetustes hukkunute arvu 2010. aastaks poole võrra (võrreldes 2000. aastaga). Kaudselt tegeletakse ka ELi energiatarbimise vähendamise ja seeläbi ka kliimamuutuse mõju piiramise teemaga. Ettepanek toetab ka määruse (EÜ) nr 1/2005 (mis käsitleb loomade kaitsset vedamise ja sellega seonduvate toimingute ajal (navigatsioonisüsteemid)) rakendamist.

2.10. Direktiivi ettepanekus määratletakse intelligentsete transpordisüsteemide tegevuskava rakendamise raamistik. Liikmesriikidele kõnealuse direktiiviga pandud kohustusi toetab komisjon, kehtestades komiteemenetluse teel ühised spetsifikatsioonid eesmärgiga tagada koostalitlusvõimeliste intelligentsete transpordisüsteemide kooskõlastatud kasutuselevõtt kogu ELis. Selles töös abistaks komisjoni Euroopa intelligentsete transpordisüsteemide komitee. Samuti sätestatakse käesolevaga liikmesriikidega toimuva teabevahetuse raamistik. Kavandatud intelligentsete transpordisüsteemide tegevuskavas kirjeldatakse prioriteetseid valdkondi intelligentsete transpordisüsteemide rakenduste ja teenuste kooskõlastatud kasutuselevõtu kiirendamiseks kogu Euroopa Liidus.

2.11. Tegevuskava aluseks on mitu käimasolevat Euroopa Komisjoni algatust, nagu kaubaveoloogistika tegevuskava, ⁽²⁾ linnalise liikumiskeskonna tegevuskava, ⁽³⁾ Galileo süsteemi kasutuselevõtmine, ⁽⁴⁾ keskkonnahoidlik transport, ⁽⁵⁾ intelligentseid autosid käsitlev i2010 algatus, ⁽⁶⁾ e-ohutus (eSafety), ⁽⁷⁾ teadusuuringute ja tehnoloogiaarenduse seitsmes raamprogramm, ⁽⁸⁾ eCall, ⁽⁹⁾ Euroopa tehnoloogiaplatformid ⁽¹⁰⁾ ja nende strateegiliste teadusuuringute programmid, CARS 21 ⁽¹¹⁾.

3. Üldised märkused

3.1. Komitee tervitab Euroopa Komisjoni algatust ja arvab, et on hädavajalik tagada usaldusväärne, toimiv, tõhus ja ohutu maanteetranspordisüsteem (mis hõlmab ka kõnealuses sektoris osutatavaid teenuseid). Intelligentsete transpordisüsteemide kooskõlastatud kasutuselevõtt võimaldab võimalikult kiiresti ja võimalikult suures ulatuses tagada maanteetranspordivõrgustikus liikumine või selle kasutatavus eri liikmesriikides ja kogu ELis.

3.2. Komitee kiidab heaks direktiivi ettepaneku vastuvõtmise, eesmärgiga rakendada intelligentsete transpordisüsteemide tegevuskava, kuna see loob vajaliku õigusraamistiku intelligentsete transpordisüsteemide kooskõlastamiseks, jäädes seejuures piisavalt paindlikuks, et vastata proportsionaalsuse ja subsidiaarsuse põhimõtetele.

3.3. On oluline saavutada kavandatava direktiivi eesmärgid, eriti kui on vaja tagada maanteeliikluse parem toimimisvõime, usaldusväärsus, tõhusus ja ohutus, et luua stabiilsem majanduslik ja sotsiaalne õhustik nii igas liikmesriigis kui kogu ELis. Intelligentsete transpordisüsteemide kasutuselevõtmine mõjutab piirkondade arengut, eelkõige seal, kus kaupade veomaht ületab olemasoleva maanteetranspordivõrgustiku võimsuse. Direktiivi ja tegevuskava rakendamisel peaks piirkondadel olema oluline roll, tutvustades kogemusi ja jagades saavutatud tulemusi.

⁽²⁾ KOM(2007) 607.

⁽³⁾ Euroopa Komisjon esitab kõnealuse dokumendi 2009. aasta jooksul.

⁽⁴⁾ http://ec.europa.eu/dgs/energy_transport/galileo/index_fr.htm

⁽⁵⁾ KOM(2008) 433.

⁽⁶⁾ KOM(2007) 541.

⁽⁷⁾ <http://www.esafetysupport.org>

⁽⁸⁾ http://cordis.europa.eu/fp7/home_fr.html

⁽⁹⁾ http://www.esafetysupport.org/en/ecall_toolbox

⁽¹⁰⁾ <http://cordis.europa.eu/technology-platforms>

⁽¹¹⁾ KOM(2007) 22.

3.4. Direktiivis ei sisaldu üksikasjalikke sätteid, mis tagaksid intelligentsete transpordisüsteemide tõhusa kasutuselevõtu erinevate liikmesriikide maanteetranspordivõrgustikes konkreetsete kontrollimehhanismide kaudu, hoolimata komisjonist ja eelmainitud projektidest (EasyWay, jne) saadud rahastamisest.

3.5. Maanteede infrastruktuurivõrgutiku kasutatavuse ja sujuva liikumise tagamiseks on vaja pidevalt saada reaajas liiklusalast teavet ja andmeid liiklusõnnetuste ja maanteeolude kohta, mis piiravad täielikult või osaliselt teatud kohtades või lõikudel infrastruktuurivõrgustikus liikumise võimalust.

3.6. Intelligentsete transpordisüsteemid peavad reaajas edastama usaldusväärset, ühtset ja piisavalt täpset teavet, samuti edastama teavet intermodaalse transpordi kohta, et anda kasutajatele võimalus vabalt valida pakutavate transpordiliikide vahel.

3.7. Intelligentsete transpordisüsteemide aluseks on suurte andmemahude järjest tihedam kasutamine. Nende rakendamiseks on seega oluline arendada pikaajalist perspektiivi, milles arvestatakse mitte ainult praeguste rakendustega, vaid ka süsteemide edasise arenguga, samuti eri asjaosaliste rolli ja vastutusega. Eraelu puutumatus kaitse küsimuses peaks isikuid tuvastavate andmete töötlemine vastama õiguslikele ja tehnilistele normidele, et tagada isikuandmete edastamine vaid selgelt ja õiguslikult määratletud eesmärkidel, kooskõlas ühenduse õigusraamistikuga ja siseriikliku õigusega.

3.8. Põhinõue on süstemaatilisel tagada, et põhiteenuste pakkuja tagaks andmete anonüümsuse. Nõuanderühmal tuleb Euroopa andmekaitseinspektoriga koostööd teha ja temaga neis küsimustes nõu pidada. Tuleks kaaluda võimalust, et andmekaitseinspektor oleks nõuanderühmas esindatud.

3.9. Ei peaks kasutama ainult satelliitnavigatsioonisüsteemi Galileo, vaid koostöö tuleks algatada kõigi olemasolevate navigatsioonisüsteemidega.

3.10. Et tagada maanteealase teabe ja andmete kättesaadavus ning vahetamine maanteevõrgustikus liikumise osalise või täieliku piirangu ja selle kasutatavuse kohta, tuleb Euroopa tasandil rakendada standarditud struktuur ja ühine teabevahetuse formaat XLM, mis kajastaks liikumisvõimalusi piiravaid olusid ja õnnetusi, maanteevõrgustiku kasutatavust, ohutust ja sujuvust.

3.11. Teine oluline tingimus on maanteede infrastruktuuri kajastava standarditud geograafilise teabega võrgustiku loomise parameetrite ühtlustamine, et võimaldada digitaalne lokaliseerimine ning maanteeolude ja õnnetuste registreerimine, aga ka teave maanteevõrgustiku, teelõikude ja sellega seotud infrastruktuuri kohta. Selleks tuleks kasutada ära liikmesriikide kogemused ja parimad tavad. Siinkohal on olulised ka teepindade haldamissüsteemid, et maanteevõrgustik alati tehniliselt korras oleks.

3.12. Vajalikud andmed, nende töötlemine ja lõppkasutajatele edastamine peaksid süsteemis liikuma nii, et sõidukijuhtide töökoormus põhjendamatult ei tõuseks, vaid et nende töö muutuks lihtsamaks ja seeläbi suureneks liiklusohutus, arvestades eelkõige asjaolu, et rahvastik vananeb. Direktiivis tuleks seega ette näha teabekandja intelligentsete transpordisüsteemide kasutajatele, et transpordisüsteemi toimimisvõime, tõhusus ja ohutus oleks maksimaalselt suur ja et samal ajal liiklusõnnetuste arv väheneks.

3.13. Intelligentsete transpordisüsteemid hõlmavad ka teabesüsteeme, mida kasutavad nii politseiüksused, tuletõrje, päästeabi, maanteevõrgustiku haldajad, meteoroloogiateenindused ja ka sõidukijuhid. Nende süsteemide kaudu saadud teave ja andmed peavad moodustama lahutamatu osa transpordivõrgualasest teabest.

3.14. Lisaks sammudele, mis aitavad parandada maanteevõrgustiku kasutatavust ja sealseid liikumisvõimalusi, on oluline jätkata uute maanteedehitamist (eelkõige kohtades, kus maanteevõrgustik veel puudub), olemasolevate rekonstrueerimist ja parandamist. Nii on võimalik tõsta maanteevõrgustiku vastuvõtuvõimet, arvestades eri territooriumide olusid, elutingimusi jne. Intelligentsete transpordisüsteemid tuleb integreerida mitte ainult alles ehitatud üleeuroopaliste transpordivõrkude infrastruktuuri, vaid ka olemasolevasse maanteevõrgustikku.

4. Konkreetsete märkused

4.1. Direktiivis ja tegevuskavas tuleks määratleda konkreetsed eesmärgid, mida kõik liikmesriigid on suutelised esimeses etapis saavutama:

- tagada liikmesriigi territooriumil liikluse olukorda kajastavate andmete ja teabe kogumine ning töötlus riiklikul tasandil;
- tagada reaajas liiklusolusid kajastavate andmete ja teabe piirilene vahetamine üleeuroopalistes transpordivõrkudes;
- tagada sõidukijuhtidele avaliku teenusena tasuta esmane infoteenus.

4.2. Nende protsesside raames kasutatakse teavet ja andmeid maanteevõrgustiku nende kohtade või lõikude kohta, kus liiklus on osaliselt või täielikult blokeeritud või võimatu, järgmiselt eesmärkidel:

- kontrollida ja jälgida mehhanisme, mis aitavad kõrvaldada või lahendada liiklusummikuid või teede kasutamiskõlbmatust tekitavaid probleeme, kuni need probleemid on lõplikult lahendatud;

- teavitada kõiki maanteevõrgustiku kasutajaid (tavasõiduki-, operatiivsõidukijuhid, jne) ummistunud või sõiduks kõlbmatutest kohtadest, probleemi kestvusest, ulatusest ja põhjustest;

- juhtida liiklust maanteevõrgustikus nii, et oleks tagatud maanteevõrgustiku kasutatavus ja võimalus maanteedel liikuda vastavalt olemasolevatele andmetele liikluse häirituse kohta (liikluse juhtimine võrgustiku konkreetses punktis, alternatiivmarsruut jne);

- analüüsida korduvate õnnetuste põhjusi, mis piiravad maanteedel kasutatavust ja võimalust teatud kohtades või lõikudel liikuda. Eesmärk on pakkuda välja ja rakendada meetmeid, mis piiravad või takistavad õnnetuste esinemist.

4.3. Ettepanekutes ei määratleta intelligentsete transpordisüsteemide funktsioone, ja puudub ka teave selle kohta, millal eksperdid kõnealused funktsioonid määratlevad. Tegemist on raamdokumentidega, mis on liiga üldsõnalised ning mille tulemusel võidakse kujundada erinevad lähenemisviisid individuaalsele vastutusele ja seotud valdkondadele.

4.4. Seepärast teeb komitee ettepaneku määrata kindlaks intelligentsete transpordisüsteemide mõned funktsioonid järgmiselt:

4.4.1. Erisüsteemid: võimaldavad koguda ja analüüsida teavet kooskõlas ametivõimude, organisatsioonide ja institutsioonide (politsei, tuletõrje, päästeabi, jne) vastutusala; osa neist esmastest andmetest võimaldab anda paremat teavet liiklusolude kohta reaajas.

4.4.2. Andmete ja teabe kogumine telemaatiliste seamete abil: võimaldab jälgida intelligentsete transpordisüsteemide üksikelementide konkreetseid omadusi teatud maanteedelõikudel.

4.4.3. Liikluse juhtimine ja suunamine: intelligentsete transpordisüsteemid hindavad automaatselt või operaatori kaudu saadud konkreetset teavet ja andmeid ning juhivad liiklust teatud maanteedelõigul sobivate vahendite abil (käskudele või keeldudele ositava muutetabega liiklustähised, valgusnööled või –signaalid, jne).

4.4.4. Järelevalve: ühise kaamerasüsteemi abil saavad asjaomased ametivõimud, organisatsioonid ja institutsioonid maanteeliiklust vaadelda ja jälgida.

4.4.5. Teabe levitamine: liiklus- või reisirahvaste osalise või täieliku liikluspiirangu kohta maanteevõrgustikus liikumiseks või selle kasutatavus avaldatakse või edastatakse kõigile maanteevõrgustiku klientidele ja kasutajatele. Teavet levitavad riiklikud ja era-sektori ettevõtted kättesaadava põhilise meedia ja infotehnoloogia abil. Teave on sõidukijuhtidele kättesaadav kas enne reisi või reisi ajal.

4.4.6. Kontroll ja karistused: telemaatilised süsteemid võimaldavad kontrollida, kas sõidukijuhid järgivad teatud nõudeid (maanteemaksud või muud maksud) ja liikluseeskirju. Kõige tõsisemate rikkumiste eest (kiiruse ületamine, punase tule ajal sõitmine, lubatud kogumassi ületamine, sõidukite ärandamine) karistatakse vastavalt liikmesriigis kehtivatele seadustele ja kui seadusi on ühtlustatud, siis ühenduse tasandil ⁽¹²⁾.

4.4.7. Tehniline hoolduskontroll: telemaatilised süsteemid kontrollivad ka süsteemi eri osade toimimiskindlust. Kontroll võimaldab probleeme automaatselt kindlaks teha ja alustada edasist protseduuri või probleemi salvestust.

4.5. Samuti soovitab komitee määratleda Euroopa miinimumnõuded (või näitejuhtumite loetelu), varustamaks üleeuroopalistesse maanteevõrkudesse kuuluvad maanteed põhiliste telemaatiliste süsteemidega, mis võimaldavad koguda teavet, jälgida ja juhtida liiklust. Need oleksid näiteks järgmised:

- valvekaamerate süsteem,
- liiklusolude jälgimismeetodid, ummikute avastamine ja sõidukite loendamine;
- muutteabega liiklustähised ja liiklusteabealased seadmed;
- maanteede meteoroloogilise teabe süsteem;
- põhimaanteede dünaamiline haldamine
- päästesüsteem.

4.6. Nendest süsteemidest ja erisüsteemidest saadava teabe abil saab reaajas liiklusvoogusid ja –olusid hinnata, samuti hinnata peamiste sihtkohtadeni jõudmiseks kuluvat aega.

4.7. Komitee hoiatab võimalike probleemide eest, mis võivad tekkida sõidukite hilisemal varustamisel spetsiifiliste intelligentsete transpordisüsteemidega. Süsteemide struktuur peab olema selline, et see tagaks vajaliku sobilikkuse. Sõidukite struktuur ja süsteemid tuleb kavandada nii, et nad töötaks avatud platvormis. See ei puuduta mitte ainult süsteeme ja tehnoloogiaid, vaid ka teenuseid, mida süsteemid ja tehnoloogiaid võimaldavad osutada.

4.8. Kahtlemata kasutavad intelligentset transpordisüsteemid ära tänapäeval olemasolevad mitmesugused teabe- või muud tehnoloogiad. ELi kooskõlastatud lähenemisviisis peaks samuti sisalduma loetelu sihtvaldkondadest, mida on vaja arendada, et neid konkreetselt rakendada. Samuti on oluline saada piisavaid rahastamisvahendeid EList, liikmesriikidest ja erasektorist. Investeeringus- ja kasutamiskulud tuleks katta olemasolevate maksude, tulu- või maanteemaksudega.

4.9. Komisjoni ettepanekud sisaldavad ka mitmeid praktilisi meetmeid intelligentsete transpordisüsteemide kasutuselevõtuks tegevuskava eri valdkondades. Samal ajal on vältimatu tegeleda lõppkasutajate – ehk sõidukijuhtide – koolitusega ja neile süsteemi eri osasid tutvustada. Eelkõige tuleb edendada inimeste teavitamist ja teadlikkuse arendamist kõnealuste kaasaegsete tehnoloogiatega harjumise eesmärgil, kasutades uuenduslikke teavitusmeetodeid (näiteks toetades intelligentsete sõidukite arendamist ja korraldades neist parimate premeerimiseks Euroopa konkursi).

Brüssel, 13. mai 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

⁽¹²⁾ EMSK arvamus teemal: „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega hõlbustatakse karistuste piiriülest täitmist liiklusohutuse valdkonnas”, raportöör: Jan Simons, 17. september 2008, ELT C 77, 31.3.2009, lk 70-72.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse abikava majanduse elavdamiseks ühenduse finantsabi andmisega energeetikaprojektidele”

KOM(2009) 35 (lõplik) – 2009/0010 (COD)

(2009/C 277/18)

Pearaportöör: **Daniel RETUREAU**

10. veebruaril 2009. aastal otsustas Euroopa Liidu Nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artiklitele 156 ja 175 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse abikava majanduse elavdamiseks ühenduse finantsabi andmisega energeetikaprojektidele”

KOM(2009) 35 lõplik – 2009/0010 (COD).

Komitee juhatus tegi 24. veebruaril 2009 käesoleva arvamuse ettevalmistamise ülesandeks transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektioonile.

Arvestades töö kiireloomulisust, määras komitee täiskogu 453. istungjärgul 13.–14. mail 2009. aastal (14. mai istungil) pearaportööriks Daniel RETUREAU ja võttis vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 129, vastu hääletas 5, erapooletuks jäi 3.

1. Ettepanekud

1.1. Majanduskriisi tagajärgede vähendamiseks tegi Euroopa Komisjon 2009. aasta jaanuari lõpus ettepaneku jaotada 2008. aasta eelarvest 5 miljardit eurot ümber, kasutades põllumajandusele suunatud kulutamata jäänud struktuurifonde. Ettepanekuga taheti võimaldada investeeringuid säästvasse energiasse ja lairibaühenduse parandamisse maapiirkondades.

1.2. Nõukogus toimunud arutelud ja Euroopa Parlamendi teatud liikmete nõudmised viisid läbirääkimisteni liikmesriikide rahastavate projektide nimekirja üle. Parlament väljendas kahetsust, et puuduvad investeeringud energia kokkuhoiu valdkonnas.

1.3. Näib, et aprilli keskel jõudsid komisjon ja kaks kaasseadusandjat mitteametliku kokkuleppeni, mille kohaselt lepitati kokku, et energeetika valdkonnale eraldatakse 3,98 miljardit eurot varasema 3,5 miljardi asemel, nagu määruse ettepanekus oli ette nähtud. Kokkuleppes nähakse ette, et kui energeetikaprojektidele (elektri- ja gaasivõrkude ühendused, avamere tuuleenergia, süsinikdioksiidi kogumine ja säilitamine) eraldatakse 3,98 miljardit eurot 2010. aasta lõpuks täielikult ei kulutata, võib seda raha kasutada teiste projektide jaoks, eelkõige energiatõhususe parandamiseks.

2. Üldised märkused

2.1. Komitee toetab ideed jaotada 2008. aasta kasutamata eelarvehendid ümber projektidele, mis on suunatud Euroopa majanduse elavdamisele, kuna majandus on jõudnud stagnatsiooni maailmamajandust mõjutava süsteemikriisi ning finantsasutuste

soovimatuse tõttu aidata rahastada ettevõtteid ning eelkõige VKEsid ja uute ettevõtete loomist madala intressiga laenude kaudu.

2.2. Praeguses olukorras on äärmiselt oluline tegutseda võimalikult kiiresti, pidades prioriteetseks konkreetseid projekte, mis vastavad säästva arengu keskmise ja pika perspektiivi eesmärkidele, sh taastuvenergia ja lairibaühenduse kasutus piirkondades, kus puudub veel internetiühenduseks vajalik piisavalt tõhus tehnoloogia.

2.3. Seega nõustub komitee määruse üldise lähenemisviisiga, ent mõistab, et liikmesriikide erinevad huvid ja kliimamuutuste vastase võitlusega seotud küsimused võivad viia selleni, et algsesse ettepanekusse tehakse teatud muutusi.

2.4. Nüüd on oluline see, et kavandatud meetmed viiakse ellu võimalikult kiiresti, sest kriisi vastu võitlemisel on aeg ülitähtis. Kui puudub poliitiline tahe ja kui meetmed võetakse liiga hilja, ohustab see soovitud eesmärkide saavutamist.

3. Konkreetsete märkused

3.1. Siiski väljendab komitee kahetsust, et komisjoni esitatud meetmed kriisi haldamiseks on üldiselt liiga tagasihoidlikud, arvestades kriisi kiireloomulisi ja ulatuslikke tagajärgi tööhõivele ja ettevõtetele ning seda, et möödunud kuudel ei ole komisjon esitanud ambitsioonikamaid ettepanekuid, mis oleksid andnud selgema sõnumi.

3.2. Komitee esitab kindlasti arvamuse teiste ettepanekute kohta, näiteks kapitali piiriülese liikumise reguleerimise ja maksuparadiiside vastu võitlemise teemal. Komitee teeb seda sobival ajal, ent ootab ambitsioonikaid ja tõhusaid ettepanekuid, mis oleksid kriisi väljakutsete kõrgusel, arvestades, et kriisi tagajärjed on juba osutunud tõsisemaks kui ühegi varasema kriisi puhul.

Brüssel, 14. mai 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule: Tooraineid käsitlev algatus – majanduskasvu ja tööhõive seisukohast kriitiliste vajaduste rahuldamine”

KOM(2008) 699 (lõplik)

(2009/C 277/19)

Raportöör: **Dumitru FORNEA**

4. novembril 2008 otsustas komisjon vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule: Tooraineid käsitlev algatus – majanduskasvu ja tööhõive seisukohast kriitiliste vajaduste rahuldamine”

KOM(2008) 699 lõplik

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav tööstuse muutuste nõuandekomisjon võttis arvamuse vastu 23. aprillil 2009. Raportöör oli Dumitru FORNEA.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 453. istungjärgul 13.–14. mail 2009. aastal (13. mai istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 194, vastu hääletas 4, erapooletuks jäi 7.

1. Järeldused ja soovitused ⁽¹⁾

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee soovib järgmist.

1.1. Euroopa Liit peaks ette valmistama strateegilise ja kriitilise tähtsusega toorainete riiklike analüüside läbivaatamise ja koostama ELi ülevaate, võttes eeskujuks USA või Jaapani riikliku teadusuuringute nõukogu koostatud ülevaated. Liikmesriigid peaksid eelkõige läbi vaatama oma toorainete tarnepoliitika, et teha kindlaks, mida Euroopa Liidu iga liikmesriigi ja ELi kui terviku jaoks tähendab toorainete kriitilisus. Iga konkreetse tooraine kriitilisus tuleb korrapäraselt, võimaluse korral iga kahe-kolme aasta tagant läbi vaadata, et jälgida aset leidnud muutusi.

1.2. OECD/BIACi (OECD juures asuv äri ja tööstuse nõuandekomitee) toorainete kättesaadavust käsitlev seminar võib anda alguspunkti, kuid piiraks ühtlasi ELi tegutsemisulatus algusest peale. Kui kriitilise tähtsusega toorained on kindlaks tehtud, tuleks kasuliku koostöö võimalikkusest lähtuvalt hinnata riike, kes kõnealuseid tooraineid juba tarnivad või tulevikus potentsiaalselt tarnida võiksid. Seejärel tuleks võtta diplomaatilisi meetmeid.

1.3. Komitee toetab väga Tšehhi, Rootsi ja Hispaania eesistumise ajal ajavahemikul 2009–2010 korraldatavaid üksteisega seotud konverentse, mis käsitlevad maavarade pakkumist ja nõudlust, juurdepääsu maale, parimat kättesaadavat tehnoloogiat ja suutlikkuse tõstmist, ning soovib neil konverentsidel osaleda.

1.4. Komisjon peaks suurendama oma jõupingutusi, et toetada tulemuslikke läbirääkimisi rahvusvahelisel tasandil, ning seda mitte üksnes ebaõiglase kaubandustõkete ja moonutuste kõrvaldamiseks, vaid selleks, et osaleda kahe- ja mitmepoolsete investimislepingute sõlmimisel.

1.5. Komisjon peaks käivitama vajalikud tegevusmehhanismid juhtudeks, kui Euroopa Liitu mittekuuluvad riigid rikuvad WTO eeskirju (nt toorainetele kehtestatud ekspordimaksud või -piirangud).

1.6. ELi välistollitariifid tuleb kehtestada sellisel tasemel, et säästvalt toodetud toorained Euroopa Liidu turult välja ei jääks. Läbi tuleb vaadata kehtivad tollitariifid, et teha kindlaks muutmist vajavad tariifired.

1.7. Euroopa Liit peab aktiivselt teostama toorainete alast diplomaatiat, eesmärgiga tagada juurdepääs toorainetele, ning aitama seejuures kaasa suutlikkuse suurendamisele suunatud fondide ja programmide loomisele, mis toetaksid toorainete säästvat tootmist ning majanduslikku ja sotsiaalset arengut arengumaades.

1.8. Komisjon peaks aktiivselt osalema maailma kaevandusministrite foorumil (*World Mining Ministers Forum*) ning kaevandamist ja metalle käsitleval valitsustevahelisel foorumil (*Intergovernmental Forum on Mining and Metals*), eesmärgiga luua paremad suhted mitmete kõnealuse valdkonna mõjukate ametiasutustega maailmas, et teha kindlaks ja tugevdada Euroopa Liidu investimisvõimalusi.

1.9. Tuleks koostada loetelu Euroopa Liidu parimatest reguleerimistavast toorainetööstuse jaoks maale juurdepääsu võimaldamise valdkonnas, et lihtsustada menetlusi ja vähendada ebakohastest maakasutuse planeerimise tavadest tingitud maavarade kasutuskõlbmatuks muutumist.

⁽¹⁾ EMSK täiendavad üksikasjalikud soovitused 9. juulil 2008. aasta arvamuses teemal „Muude kui energiat andvate maavarade kaevandamine Euroopas”, mis avaldati Euroopa Liidu Teatajas nr 2009/C27/19. Käesolevad soovitused täiendavad kõnealuses varasemas EMSK arvamuses esitatud soovitusi.

1.10. Komisjon peaks jätkuvalt toetama maavarade säästva kasutamise Euroopa tehnoloogiaplatvormi ja lisama selle teemad ajavahemikul 2009–2013 aset leidvatesse hankekonkurssidesse. Samuti on oluline avaldada survet toorainetega seotud teemade lisamiseks teadusuuringute ja tehnoloogiaarenduse kaheksanda raamprogrammi prioriteetsetesse tegevusvaldkondadesse, nagu näiteks ressursside tõhusam kasutamine ja energiatõhususe edendamine.

1.11. Komisjon peaks ressursside tõhusa kasutamise meetmete ja mis tahes tooraine asendamise poliitika hindamisel edendama objektiivset metoodikat, mis põhineb terve elutsükli analüüsil.

1.12. Komisjoni talitused peaksid tõhustama ringlussevõttu ja hõlbustama sekundaarsete toorainete kasutamist Euroopa Liidus ning tegema mõistliku ringlussevõtu, taas- ja korduskasutamise strateegiatega alaseid ettepanekuid Euroopa Liitu mittekuuluvates riikides, propageerides parimaid tavasid rahvusvahelisel tasandil.

1.13. Vajalikud on täiendavad konsultatsioonid ja teadusuuringud, et paremini mõista, millisel määral sobivad energia tootmiseks mittekasutatavate mineraalsete toorainete suhtes kohaldatavad meetodid sellisteks erijuhtudeks, nagu energia tootmiseks mittekasutatavad taastuvad toorained, näiteks puit ja toornahad (komisjoni teatise keskmes on peamiselt energia tootmiseks mittekasutatavate mineraalsete toorainete tarnekindlus. On küsitav, kas sama menetluse kasutamine teiste toorainete puhul on parim viis, kuid kindel on see, et komisjoni eritalituste tõhusa koostöö abil on võimalik luua integreeritud vahend Euroopa Liidu tööstuse ja kaitsevõime jaoks strateegilise ja kriitilise tähtsusega toorainete hindamiseks).

2. Arvamuse taust

2.1. Toorainehindade pidev tõus on vähemalt ajutiselt peatunud. Komisjoni teatises ollakse veendunud, et hinnad hakkavad uuesti tõusma ja et „tõusva majandusega riikide kasvutempo avaldab tulevikus jätkuvalt suurt survet toorainenõudlusele”. Otsustavateks teguriteks on esiteks see, kas tõusva majandusega riigid, eriti Hiina, on suutelised minema majanduskasvult, mis põhineb valdavalt põhikapitalimahutustel, mida kihutavad tagant ärivõimalused ekspordile orienteeritud tootmissektorites, sujuvalt üle majanduskasvule, mis toetub rohkem riigisisesele tarbimisele, ning teiseks see, kas viimati nimetatud majanduskasvuga kaasneb toorainenõudluse suurenemine samasugusel määral.

2.2. Nagu teatises osutatakse, katab Euroopa Liit oma vajadused ehitusmaterjalina kasutatavate mineraalide osas (kus välismaised tarnijad on ebasoodsas olukorras kõrgete transpordikulude tõttu võrreldes materjalide väärtusega), kuid sõltub teatud majanduslikult strateegilise tähtsusega materjalide impordist. Kõnealuste materjalide strateegiline tähtsus tuleneb sellest, et nad on

tööstustootmise jaoks äärmiselt olulised, mida aga nende majandusliku väärtuse puhul on alahinnatud, ning sellest, et varud on koondunud väikese arvu tarnijate ja riikide kätte, kellest mõnega seonduvad suured poliitilised ohud.

2.3. Teatises väljendatakse muret seoses mitmete küsimustega, mis puudutavad toorainevarusid. Muret valmistavad nelja liiki ohud, mis sõltuvad perspektiivist ja tarnepiirangute põhjustest:

- intensiivsem toorainekonkurents töötajate vahel, mis ilmneb kõrgemates hindades, ja tooraine suunamises uutesse sihtkohtadesse esmaseks ja teiseks toormeks;
- toorainete varumine eksporditõkete abil, näiteks ekspordimaksud ja kahetised hinnakujundussüsteemid (teatises esitatakse mitmed näited);
- kapitali konkurents kolmandate riikide toorainetööstuses (nt konkurents seoses investeerimisvõimaluste ja juurdepääsuga maardlatele Aafrikas);
- majanduslikult strateegilist tähtsust omavate toorainete füüsilise tarne katkemise oht (nt haruldaste muldmetallide (kõik keskkonnasõbralikud ja energiatõhusad tehnoloogiad põhinevad haruldaste muldmetallide üha suuremal tarbimisel (nt hübriidauto sisaldab ligikaudu 20 kg haruldasi muldmetalle). Hiina on haruldaste muldmetallide peamine tarnija, kuid ka peamine tarbija maailmas. Praegu on Hiina haruldaste muldmetallide varudele väga vähe majanduslikult elujõulisi alternatiive) tarnete võimalik katkemine, haruldaste muldmetallide varud on tugevalt koondunud ning need on olulised mitmetes rakendustes). Kriitilise tähtsusega maavarad võivad olla võimsaks kauplemisvahendiks ja majandussõja relvaks.

2.4. Esimesed kaks ohuliiki mõjutavad otseselt Euroopa tooraineid töötleva tööstuse konkurentsivõimet ning olenevalt sellest, kas ohud tulenevad konkurentsi kahjustavatest tavadest või kaubanduspoliitika meetmetest, tuleb nende tagajärgedega tegeleda kaubandus- ja konkurentsipoliitika raames.

2.5. Kolmas ohuliik peaks tooraineid kasutavale tööstusele vähem muret valmistama, sest iseenesest ei ole ühtki põhjust arvata, et maavarade omanikel oleks huvi oma kliente diskrimineerida Euroopa Liidu tööstuse kahjuks. Ent on põhjust muret tunda mõju pärast, mida kõnealused ohud võivad avaldada Euroopa-põhise kaevandussektori konkurentsipositsioonile pikas perspektiivis ning Euroopa positsioonile kaevandussektori rahastamise, tehnoloogiaarenduse ja ettevõtete võrgustiku keskusena. Hiljutised sel-lealased arengud tekitavad muret ka säästva arengu väljavaadete pärast maavarade ekspordist sõltuvates arengumaades.

2.6. Neljas ohuliik võib Euroopa Liidu majanduskeskkonda tõsiselt kahjustada ja põhjustada töökohtade kadumist, sest tootmine võib vajalike materjalide puudumisel seiskuda. Selle ohuga tuleb vahetult tegeleda, kasutades vajadusel meetmeid, mida varem ei ole kaalutud. Tuleb märkida, et seda ohu võtavad tõsiselt nii Ameerika Ühendriigid (vt Ameerika Ühendriikide riikliku teadusuuringute nõukogu aruannet „Minerals, Critical Minerals and the US Economy” (Mineraalid, kriitilise tähtsusega mineraalid ja USA majandus), www.nap.edu/catalog.php?record_id=12034) kui ka Jaapan (vt riiklike ressursside tagamise juhiseid, www.meti.go.jp/english/press/data/nBackIssue200803.html), põhjendavad sellega uute poliitikameetmete kasutamist. Pressiteadetes on ühtlasi antud mõista, et Hiina on hakanud looma toorainete laovarusid, et tarnete katkemise tagajärgi leevendada.

3. Üldised märkused

3.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab komisjoni teatist (KOM(2008) 699, komisjoni algatus toorainete kohta), mis on võtmetegur energia tootmiseks mittekasutatavate toorainete, eriti maavarade (KOM(2008) 699, lk 3) jätkusuutlike tarnete tagamisel Euroopa Liidus, et rahuldada meie majanduskasvu ja tööhõive seisukohast lähtuvaid olulisi vajadusi. Komitee jaoks on eriti tähtis näha, et kindlaks tehtud meetmete rakendamise toetamiseks luuakse vajalik struktuur ja eraldatakse vahendid.

3.2. Kodanikuühiskonna esindajad on kõnealuses küsimuses juba pikka aega nõudnud integreeritud lähenemisviisi, mis ühendaks Euroopa Liidu mitmeid poliitikaid ja programme. Komisjoni panus on kõnealuse algatuse abil lahenduste kavandamine väljakutsetele, mille tekitab vajadus tagada Euroopa Liidu tööstusele energia tootmiseks mittekasutatavate toorainete jätkusuutlikud tarned, ühendades ELi-väliste ja -siseste tarnete parandamise poliitika ressursside tõhusama kasutamise ja ringlussevõtu meetmetega.

3.3. Kuigi eesmärk ei ole kahjustada Euroopa Liidus loodusvarade ja maakasutuse planeerimise poliitika suhtes kohaldatavat subsidiaarsuse põhimõtet, on rahvusvahelised arengud selgelt näidanud, et vajalik on kooskõlastatud lähenemisviis Euroopa Liidu tasandil.

3.4. Komitee avaldab heameelt asjaolu üle, et kõnealuses teatises on komisjon valinud sarnase lähenemisviisi, määratledes peaaegu samad väljakutsed ja lahendused, mis olid esitatud antud teemaga seotud kõige uuemas komitee omaalgatuslikus arvamuses ⁽²⁾. Kõnealune dokument avaldati, et anda komisjonile juba ette kodanikuühiskonna seisukohad, ning see valmis pärast komitee tööstuse muutuste nõuandekomisjoni algatatud ulatuslikku konsulteerimisprotsessi, mis oli vastuseks käesolevale tooraineid käsitlevale algatusele eelnenud komisjoni teabedokumendile „Toorainetarnete tagamine ELi tööstusele” (IP/07/767, avaldatud 5. juunil 2007).

3.5. Kontekstis, kus Euroopa Liit on võtnud kohustuse töötada välja ülemaailmne lähenemisviis kliimamuutuste mõjude vastu võitlemiseks, edendades energiatõhusaid tehnoloogiaid, propageerides loodusvarade vastutustundlikku kasutamist ja muutes tööstust keskkonnasõbralikumaks, rõhutab komitee veel kord, et strateegiliselt tähtis on tagada koos Euroopa energiapoliitikaga energia tootmiseks mittekasutatavate toorainete tarnekindlus, keskendudes kõnealuste sektorite omavahelisele sõltuvusele, mis on tingitud tehnoloogilistest teguritest.

3.6. Euroopa Liit sõltub suurel määral kõrgtehnoloogiliste metallide impordist ja ei suuda tagada liikumist säästva tootmise ja keskkonnasõbralike tehnoloogiate poole, kui talle ei ole tagatud kindel juurdepääs sellistele kõrgtehnoloogilistele metallidele ja haruldastele toorainetele (konkurentsiolekorra, ohtude, ressursside geograafilise koondumise ja tootmisvahendite seisukohast) ⁽³⁾.

3.7. Kõnealune teatis on nagu Euroopa Liidu praeguste toorainetarnetega seotud küsimuste SWOT-analüüs ja seetõttu on nüüd vaja liikmesriikide kooskõlastatud toetust ning komisjoni mitmete asjaomaste talituste (DEV, ENTR, ENV, EUROSTAT, REGIO, RELEX, RTD) kooskõlastatud tegutsemist, et rakendada mitmeid meetmeid, mis hõlmavad mitte ainult komisjoni, vaid ka peamisi sidusrühmi (kaevandussektori järgtööstus (osalema tuleks kutsuda Rahvusvaheline Kaevanduse ja Metallide Nõukogu (ICMM). Maailma maavarade sektori esindajana võiks see täiendada Eurominesi konkreetsemat ELi-keskset nägemust oma arengunägemuse ja ekspertteadmiste abil), äriühinnad, geoloogiliste uuringute teostajad, organiseeritud kodanikuühiskond), et suurendada Euroopa Liidu tarnekindlust kooskõlas säästva arengu eesmärkidega.

3.8. Euroopa Liidu olemasolevad struktuurid on kõnealuste küsimuste käsitlemisel osutunud liiga nõrgaks ning neid tuleb tugevdada kõrgema tasandi otsustajate lisamise ning tulevast toorainevajadust käsitleva põhjalikuma tehnilise ja majandusliku analüüsi abil, samuti jõulisemate meetmete abil, et saada nii palju kui tehniliselt ja majanduslikult võimalik Euroopa allikatest ning parandada jätkusuutlikku tarnet Euroopa-välistest allikatest. Vaja on pikemaajalist strateegiat ja korrapärase läbivaatamise mehhanismi, sest toorainete kaevandamise investeerimine on sageli majanduslikult elujõuline vaid pikemas perspektiivis.

3.9. *Ettepanekute aluseks on järgmised põhimõtted:*

3.9.1. Euroopa Liidu jaoks tähendab toorainete tarnekindlus eelkõige selle tagamist, et Euroopa Liidu majandust ei kahjusta toorainete tarnekriisid, kuid ka tarbijate huvide kaitsmist ja imporditud toorainest sõltuvate ja tooraineid tootvate ELi tööstusharude huvide kaitsmist ning vajadust tagada võrdsed tingimused.

⁽²⁾ EMSK arvamus teemal „Muude kui energiat andvate maavarade kaevandamine Euroopas”, ELT C 27, 3.2.2009.

⁽³⁾ EMSK arvamus teemal „Muude kui energiat andvate maavarade kaevandamine Euroopas”, ELT C 27, 3.2.2009, punkt 2.5.

Kõiki neid huve tuleb arvesse võtta ja neid tuleb rakendada rahvusvahelise arengu ning keskkonnavalase ja sotsiaalse jätkusuutlikkusega seotud Euroopa Liidu kohustustes ja poliitikavaldkondades. Toorainete kasutamist tuleb optimeerida, võttes arvesse koostoimet keskkonna, kogukondade vajaduste ja säästva energiakasutusega.

3.9.2. Euroopa Liidu toorainetarnete poliitikale tuleb anda **kindel analüütiline alus**. Seetõttu on oluline tagada asjaomaste teadmiste kättesaadavus ja parimate võimalike analüüsimeetodite kasutamine.

3.10. Tooraineid puudutavad reguleerimistavad ELis on väga erinevad ja toorainete kasutamise seonduvat saaks üksikutes riikides parimate tavade levitamise abil märkimisväärselt parandada.

4. Märkused esitatud poliitilise strateegia kohta ⁽⁴⁾

4.1. Esimene samm: toorainete kättesaadavus maailma turgudel ja moonutatamata tingimused

4.1.1. Teatistes tehakse ettepanek, et EL peaks i) aktiivselt rakendada toorainediplomaatiat, et kindlustada juurdepääs toorainetele, ii) soodustama ulatuslikumat rahvusvahelist koostööd ja iii) lülitama toorainete kättesaadavuse prioriteedina ELi kaubandus- ja õiguspoliitikasse.

4.1.2. Kui on kindlaks tehtud peamised ressursirikkad riigid, tuleks kõnealustes riikides toorainete kättesaadavusega seonduvat arutada nende riikide esindajatega. Euroopa Liidu arengupoliitika peaks looma **fonde ja programme, mis toetavad toorainete säästvat tootmist ja arendamist** kõnealustes riikides.

4.1.3. Euroopa Liit peaks läbi vaatama oma rahastamiskavad juba ELi liikmeks saanud riikide või naaberriikide puhul, sest ressursside transport kõnealustest riikidest oleks jätkusuutlikum. Eriti tuleks toetada ELiga viimati ühinenud liikmesriike, Balkani riike, Põhja-Aafrika riike ja Türgit. Rahvusvahelise Kaevanduse ja Metallide Nõukogu (ICMM) maavarade arendamise algatus (*Resource Endowment Initiative*) (Rahvusvahelise Kaevanduse ja Metallide Nõukogu (ICMM) 2004. aastal käivitatud algatus. Selle eesmärk on määratleda head poliitikatavad kaevandus- ja metallivaldkonna investeeringute jaoks riigi/piirkonna ja äriühingute tasandil arengumaades.) võib olla ressursi- ja arengustrateegiate jaoks kasulik eeskuju.

4.1.4. Mitmed konkreetsed soovitusel kuuluvad kategooriasse, mille eesmärk on **suurendada kooskõla Euroopa Liidu**

(4) EMSK üksikasjalikke märkusi vt komitee arvamusest teemal „Muude kui energiat andvate maavarade kaevandamine Euroopas“, ELT C 27, 3.2.2009, lk 82.

arengupoliitika ja Euroopa Liidu vajaduse vahel tagada moonutatamata juurdepääs toorainetele. Ettepanekud seoses riikide tugevdamise, hea investeerimiskliima edendamise ja toorainete jätkusuutliku haldamisega on kõik asjakohased ja konstruktiivsed.

4.1.5. ELi välistollitariifid tuleb kehtestada sellisel tasemel, mis tagaks, et säästvalt toodetud toorained Euroopa Liidu turult välja ei jääks. Läbi tuleb vaadata kehtivad tollitariifid, et teha kindlaks muutmist vajavad tariifiread.

4.1.6. Toorainete valdkonnas arengumaadele antav abi peab keskenduma **suutlikkuse suurendamisele** ning abi eesmärk peab olema toetada ja hõlbustada sellise poliitika väljatöötamist ja rakendamist, mis toorainete tootmise ja ekspordi abil aitab võimalikult palju arengule kaasa. Kõnealuses kontekstis on eriti oluline toetada kaasavat ja osalemisel põhinevat poliitikat ning lähenemisviise, mis seavad prioriteediks riikide elanikkonna vajadused ja huvid.

4.1.7. **Arenguabi** peab toorainete valdkonnas põhinema ka ulatuslikul koalitsioonil ja partnerlusel, mis tagab kõigi huvitatud poolte, sealhulgas eriti toorainetööstuse, kodanikuühiskonna organisatsioonide ja valitsuse kaasamise kõigil tasanditel.

Arengumaadele antava abi olulise osana tuleb toetada **infrastruktuuride ehitamist**, mida saavad kasutada nii tooraineid tootvad ettevõtted kui ka väiksemad ettevõtted, põllumajandusettevõtted ja muud maapiirkondade majandusettevõtted. Kõnealust konkreetset koostööviisi on kritiseeritud selle eest, et see aitab arengule kaasa vähem kui oleks võimalik, kuid oluline on tunnustada, et see vastab arengumaade olulisele vajadusele ergutada arengut infrastruktuuride parandamise abil ja et muud mehhanismid selliste investeeringute rahastamiseks on osutunud ebapiisavaks.

4.1.8. Teatistes tuuakse selgelt välja maavarade **kaubandusstatistikaga** seotud probleemid. Kaubandusstatistika põhineb tolliaruannetel, mis on koostatud vastavalt standardsele rahvusvahelisele kaubandusklassifikatsioonile (SITC) või harmoneeritud süsteemile (HS) või majanduse põhikategooriate klassifikatsioonile (BEC) ning kannatab mõne riigi puuduliku aruandluse tõttu. Lisaks ei suuda kaubandusstatistika esitada õiget ja väga vajalikku teavet maavarade tegeliku tarbimise kohta maailma majanduses, sest statistika ei registreeri mineraalide või metallide sisaldust kaubeldud kontsentraatides, pooltoodetes ja töödeldud toodetes. Vaja oleks uuringuid ja rahvusvahelist konsensust selle kohta, kuidas olemasolevat statistikasüsteemi parandada, nii et see kajastaks paremini mineraalide ja metallide tegelikku tarbimist, kasutades mineraalide ja metallide sisalduse hinnangulisi väärtusi standardse auto, tonni paberi jms puhul.

4.1.9. Teatistes käsitletakse mõningaid kaubandus- ja õiguspoliitika üksikasju. Ettepanekud määratlevad Euroopa Liidu jaoks olulised huvi pakkuvad valdkonnad ja need näivad olevat rakendamist väärt. Rõhutada tuleks eriti ühte punkti: „EL [peaks] läbi vaatama ka ELi tariifikorra, et viia see **vastavusse ELi toorainenõudluse arenguga**; eelkõige tuleks **hinnata toorainete [...] impordipiirangute vähendamise viise**”.

4.1.10. Säästva arengu eesmärke tuleb rakendada, arvestades nende mõju väljaspool Euroopa Liitu, ning need ei tohi olla ette- käändeks tarbijate huvidele ning keskkonnahuvidele vastukäivate tavade kasutamisele kaubanduse piiramise abil. On oluline, et tarnekindluse ja toorainetele eelistatud juurdepääsust tingitud eba- ausa konkurentsi kõrvaldamise eesmärke ei kasutataks proteksionismi propageerimiseks või kaubanduse ja arengumaade tootjate jaoks ELi turule pääsemise piiramiseks.

4.2. *Teine samm*: Euroopas paiknevate toorainearude jätkusuutlik- kuse edendamine

4.2.1. Euroopa Liidu säästvat arengut kohalikul ja piirkondlikul tasandil mõjutab otseselt nende majandussektorite areng, mis suudavad iga piirkonna potentsiaalset kasu saada. Komitee hin- nangul ning iga maavaramaardla reservide arvutusi arvesse võttes võib kaevandustegevus kohalike kogukondade ja Euroopa Liidu liikmesriikide arengule kaasa aidata, andes neile ressursse. Kaevan- dustegevus võimaldab:

- arendada tööstuslikku tootmist ja varustada tööstustegevust vajalike toorainetega;
- vähendada sõltuvust impordist ja tagada ressursside parema kasutamise;
- säilitada kaevandussektoris asjakohane arv oskustöötajaid, võimaldades nii maardlate uuringute teostamise ja kaevan- dustegevuse jätkumise Euroopa Liidus;
- luua rohkem ja turvalisemaid töökohti;
- edendada sotsiaalset ühtekuuluvust ja piirkondlikku arengut;
- parandada elu- ja töötingimusi.

4.2.2. Arvestades siinset pikka kaevandamisajalugu, peab Euroopa olema juhtival kohal oskus- ja ekspertteadmiste jagami- sel sellistes valdkondades nagu toorainete kaevandamise haldami- ne, toorainete kaudu majanduslikule arengule antava panuse optimeerimine, toorainete säästev kasutamine ning kaevandami- seks kasutatud maa edasine hooldamine ühiskonna hüvanguks.

4.2.3. Liikmesriigid peaksid läbi vaatama, millisel määral on nende maakasutamise kavades arvestatud toorainete potentsiaali

ja kas seatud prioriteetid konkureerivate maakasutusvõimaluste puhul on ikka veel asjakohased, arvestades toorainete säästva kae- vandamise vajadust, st rakendades läheduspõhimõtet kõikjal, kus see on võimalik ja kaubanduslikult elujõuline.

4.2.4. Geoloogilised teadmised muutuvad pidevalt ja seetõttu peavad menetlused olema piisavalt paindlikud, et võimaldada tu- levikus juurdepääsu veel kindlaks tegemata loodusressurssidele.

4.2.5. Ette tuleks valmistada toorainetööstuse jaoks maale **juur- depääsu reguleerivate ELi parimate tavade loetelu** eesmärgiga

- **lihtsustada menetlusi** ja muuta need Euroopa Liidus sarna- semaks, tagades samal ajal konkureerivate maa kasutamise huvide, sealhulgas kaitsmise asjakohane arvessevõtmine;
- **vähendada maavarade kasutuskõlbmatuks muutumist** ebakohaste maakasutuse planeerimistavade tõttu. Eriti oluli- ne on tagada, et maale juurdepääsu tagamine ei puudutaks üksnes teadaolevate maavaramaardlatega piirkondi.

4.2.6. Natura 2000 ja toorainete kaevandamise kooskõlastami- se suuniste kohaselt peavad liikmesriigid oma riiklikud suunised läbi vaatama ja tagama, et pädevad asutused oleksid teadlikud as- jaolust, et **Natura 2000 ei keela toorainete kaevandamist** (elu- paikade direktiivi artikkel 6 on suurepärase vahend tagamaks, et kaevandustööstus järgib säästva arengu põhimõtteid).

4.2.7. Et **parandada** ELis majanduse seisukohalt strateegiliselt tähtsate materjalide varude ja **toorainete kasutamist puuduta- vaid alusteadmisi**, tuleks Ameerika Ühendriikide riikliku teadu- suuringute nõukogu teostatud analüüsi eeskujul läbi viia analüüs Euroopa Liidu kohta. Analüüsi eesmärk peaks olema kindaks teha ja hinnata nii võimalikke ohte ELi tööstusele seoses vajalike ma- terjalide tarnetega kui ka eri materjalide kriitilist tähtsust mitme- suguste lõppkasutuste puhul (kaaluda tuleks järgmisi aspekte: mõne Euroopa Liidu riikides kaevandatava maavara füüsilise kät- tesaadavus, asendatavuse määr, geopoliitilised ohud strateegilist ja kriitilist tähtsust omavate toorainete rahvusvahelisele kaubandu- sele, ELi kaitsevajadused).

Teatis sisaldab mitmeid soovitusi eesmärgiga parandada toorai- neid puudutavaid alusteadmisi. Kuid seevastu ei tehta ühtegi ette- panekut selleks, et parandada teadmisi toorainete kasutamise kohta Euroopa Liidus. See peaks olema peamine prioriteet ning see oleks kooskõlas vajadusega töötada välja sidusad poliitikad ning saavutada meetmete maksimaalne tõhusus. Ameerika Ühendriikide aruanne kriitilise tähtsusega materjalide kohta sisal- dab meetodikat, mida võiks kohaldada Euroopa tingimustes.

4.2.8. Eriti oleks soovivat **geoloogiliste ressursside potentsiaali terviklik hindamine** nüüdisaegsete tehnoloogiate abil, samuti tuleks hinnata riiklike geoloogiliste uurimisasutuste suutlikkust esitada maavaradega seotud esmaklassilisi andmeid, teavet ja ekspertteadmisi. GMES maapinna seireteenuste tulevase laiendamise ja/või Euroopa Liidu regionaalarengu fondide abil tuleks kavandada ja rakendada konkreetseid toetusmeetmeid geoloogiliste andmete (siin kasutatud tähenduses peetakse silmas kõiki geoloogilisi andmeid, näiteks geokeemilised ja geofüüsikalised andmed) kogumiseks. Ametliku ülevaate teostamist olukorrad liikmesriikides peaks juhtima komisjon.

4.2.9. Euroopa Liidu institutsioonid peaksid **toetama Tšehhi, Rootsi ja Hispaania eesistumise ajal läbiviidavaid asjakohaseid üritusi**, eelkõige järgmist:

- Euroopa Liidu Rootsi eesistumise ajal tuleks korraldada konverents, et teha kindlaks maakasutuse planeerimise ja maa kaevandamisjärgse säästva haldamise parimad tavad;
- 2009. aasta detsembris toimub maardlate uurimist ja kaevandamist käsitlev konverents Rovaniemis (Soome), kus eeldatavasti tutvustatakse maardlate uurimise edendamise parimaid tavasid Euroopas;
- Euroopa Liidu TAIEXi vahendi abil tuleks ette valmistada maardlate uurimist käsitlev konverents Kagu-Euroopas ja Balkani riikides.

4.2.10. **Tooraineid puudutavad teadusuuringud ja tehnoloogia areng tuleb seada prioriteediks, erilist tähelepanu tuleb pöörata tehnoloogiatele, mis on kooskõlas range loodushoiu poliitikaga.** Edendada tuleb **maardlate uurimise parimaid tavasid ning propageerida puhtamat tootmist ja ringlussevõttu**, pöörates erilist tähelepanu tavade rakendamisele, mis kasutavad turupõhiseid ja majanduslikult elujõulisi stiimuleid. Kõnealusel eesmärgil tuleks aluseks võtta maavarade säästva kasutamise Euroopa tehnoloogiaplatformi koostatud strateegilise teadusuuringute kava ja rakenduskava.

4.3. *Kolmas sammas: esmaste toorainete tarbimise vähendamine Euroopa Liidus*

4.3.1. Üldsisu kaldub arvama, et keskkonnatingimuste eest vastutavad peamiselt juriidilised isikud, st kaevandusettevõtted ja kaubandusega tegelevad äriühingud, kuid tegelikult vastutab kogu

ühiskond kaupade tarbimise eest, mis kõnealuseid ressursse sisaldavad.

Euroopa kodanikud peavad endale teadvustama asjaolu, et meie eksistents sõltub maavarade kasutamisest, kuid samal ajal on ka **väga oluline kaitsta keskkonda ja edendada toorainete vastutustundlikku kasutamist.**

4.3.2. Toorainete kasutamise optimeerimise poliitika ja praktiliste meetmete väljatöötamine ei saa toimuda lahus väljapoole Euroopa Liitu jäävatest õiguspärasestest huvidest ning seejuures tuleb arvesse võtta arengumaade tegelikku suutlikkust nii õigusliku reguleerimise kui ka tehnoloogia osas. Mitmed Aafrika riigid on karmilt kritiseerinud REACHi määrust, sest nende arvates võib see viia nende maavarade ekspordi põhjendamatu diskrimineerimiseni. Sarnaselt on ka ohtlike jäätmeid käsitlev Baseli konventsioon mõnes Aasia riigis viinud soovimatute tagajärgedeni, sealhulgas vohavad metalli ringlussevõttuga tegelevad mitteametlikud ettevõtted, kus kasutatakse ohtlike tootmistavasid, sest nad on tooraine õiguspärasestest allikatest ära lõigatud.

4.3.3. Euroopa uurimisasutusi ja tööstust tuleb julgustada **välja töötama kriitilist tähtsust omavate toorainete asendajaid**. Sel eesmärgil tuleb määratletud oluliste metallide/toorainete loetelu suhtes läbi viia Euroopa Komisjoni poolt seitsmendas raamprogrammis algatatud üksikasjalikke uuringuid, et pakkuda taustteavet uutele keskkonnasõbralikele tehnoloogiatele ja keskkonnaohututele toodetele.

4.3.4. Ringlussevõtu protsessi ei tuleks käsitada ainult haldusülesandena, vaid reguleeriva raamistikuna, mida toetab kaubandusel põhinev äriühing lähenemisviis. Kõnealuse põhimõtte rakendamiseks on vaja järgmist:

- õiguslik raamistik tööstus- ja olmejäätmete kogumiseks, sorteerimiseks, käitlemiseks ja ringlussevõtuks;
- stiimulid tarbijatele ringlussevõttuga seotud tegevustes osalemiseks;
- kogumiseks, säilitamiseks ja tööstuslikuks ringlussevõtuks ette nähtud asjakohased riiklikud ja rahvusvahelised erivõrgustikud;
- asjakohaselt korraldatud kaubanduslikul põhimõttel toimiv jäätmekäitlus, mille on korraldanud kohalik või piirkondlik omavalitsus.

Brüssel, 13. mai 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis „Reageerimine kriisile Euroopa autotööstuses””

KOM(2009) 104 (lõplik)

(2009/C 277/20)

Pearaportöör: **Gustav ZÖHRER**

Euroopa Komisjon otsustas 25. veebruaril 2009 vastavalt Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Reageerimine kriisile Euroopa autotööstuses”

KOM(2009) 104 lõplik.

Komitee juhatus tegi 23. märtsil 2009 käesoleva arvamuse ettevalmistamise ülesandeks tööstuse muutuste nõuandekomisjonile. Raportöör oli Gustav ZÖHRER.

Arvestades töö kiireloomulisust määras komitee täiskogu 453 istungjärgul 13. ja 14. mail 2009 (13. mai istungil) pearaportööriks Gustav Zöhleri ning võttis vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 141, vastu hääletas 2, erapooletuks jäi 5.

1. Taust, komisjoni dokumendi sisu

1.1. Autotööstust haaras kriis kiiremini ja jõulisemalt kui paljusid teisi tööstusharusid. Sellest ajendatuna on komisjon ja liikmesriigid teinud viimastel kuudel mitmeid algatusi, et abistada seda tööstusharu praeguses keerulises olukorras. Oma 25. veebruari 2009. aasta teatises viitab komisjon dünaamilise ja konkurentsivõimelise mootorsõidukisektori tähtsusele. Komisjon tegeleb lisaks probleemidele, mis on tingitud nõudluse järsust vähenemisest sõiduautode ja tarbesõidukite järele, ning praeguste rahastamisvõimaluste probleemidele ka pikemaajaliste struktuuriliste probleemidega, mis said alguse juba enne kriisi.

1.1.1. Komisjon tegeleb juba pikemat aega autotööstuse probleemidega – seda tööd on tehtud kõrgetasemelises töörühmas CARS 21, 2007. aasta oktoobris toimunud ümberkorraldusi käsitletud foorumil ja arvukates väikestes töörühmades. Komitee andis kõnealusesse arutelluse juba olulise panuse oma 2007. aasta detsembris vastu võetud teabearuandega teemal „Autotööstussektor Euroopas: praegune olukord ja väljavaated”(CCMI/046, CESE 1065/2007 fin rev.) ning hetkel koostab komitee arvamust teemal „Autotööstussektori komponendid ja tootmisahela lõpus olevad turud”(CCMI/059).

1.2. Teatise teises osas kirjeldab komisjon seda, milliseid meetmeid on ühenduse tasandil ja liikmesriikides juba võetud Euroopa majanduse elavdamise kava raames ja millised neist on suunatud spetsiifiliselt autotööstusele ning milliseid meetmeid on veel kavas võtta.

2. Märkused ja järeldused

2.1. Komitee tervitab komisjoni teatist. Teatis näitab, et komisjon ja liikmesriigid on valmis toetama autotööstust praeguses dramaatilises olukorras. Komitee rõhutab vajadust sidusa ja

kooskõlastatud raamistiku järele, et ühelt poolt võidelda protektsionismiilmingute vastu ja teiselt poolt sõnastada ühised eesmärgid.

2.2. Praegune kriis nõuab kiiret tegutsemist. Mõningaid meetmeid tuleb rakendada kiirendatud korras, et kaitsta eelkõige autotööstuse komponente tarnivaid VKEsid kokkukukkumise eest ning võimaldada hädavajalikke investeeringuid.

2.2.1. Esmajoones tuleb pankade, EIP või riigiabi kaudu ja liikmesriikide garantiide ja tagatiste abil tagada kiire, piisavas ulatuses ja sihtotstarbeline juurdepääs rahalistele vahenditele.

2.2.2. Siiski ei ole ilmselt võimalik vältida maksujõuetusi. Komitee kutsub komisjoni ja liikmesriike seepärast üles kontrollima, mil määral toetab maksejõuetusõigus ettevõtete tegevuse jätkamist.

2.3. Kriisi kõige suurem väljakutse on aga ilmselt tööhõive tagamine. Oluline on vältida töötust ja säilitada tööstuse oskustea-ve. Liikmesriikide käsutuses on erinevad meetmed, et üle elada teatud perioodid, mil tellimusi esitatakse vähem (nt lühendatud ajaga töö). Mõningates liikmesriikides selliseid võimalusi aga ei ole, mis tingib massilise töökohtade kaotamise. Komitee soovib seepärast, et töötajate edasitöötamist edendataks parimate tavade tutvustamise ja sihipärase toetusega. Väikese koormusega perioode tuleks nüüd kasutada töötajate koolitamiseks.

2.3.1. Komitee tervitab ESFi raames tehtud jõupingutusi, et võimaldada tööhõivet kindlustavate meetmete rahastamist. Komitee toetab ettepanekut kohandada Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fondi kriisist lähtuvalt. Kuna ettenähtud vahendid (mille suurus on 500 miljonit eurot) ei ole arvatavasti piisavad, teeb komitee ettepaneku suurendada seda summat 1 miljardi euroni (vt arvamus CCMI/063).

2.3.2. Kriis ja sellest tulenev töökohtade kadumine puudutab kõige enam tähtjaliste lepingutega töötajaid ja ajutisi töötajaid. Komitee soovib võtta selle töötajate rühma suhtes erimeetmeid ja kohandada ruttu õiguslikku raamistikku, eelkõige ajutiste töötajate suhtes.

2.4. Nõudluse suurendamiseks on vaja stiimuleid. Seejuures tuleb pidada silmas seda, et kõik finants- ja maksualased algatused (nt lammutuspreemiad) toetaksid ja kiirendaksid tööstussektori tehnoloogilist ümberkohandamist (masinate energiatõhusus, heitkoguste vähendamine). Sellele lisaks kutsub komitee liikmesriike, komisjoni, Euroopa Keskpanka ja ka sotsiaalpartnereid üles looma sellised makromajanduslikud raamtingimused, mis oleksid suunatud sissetuleku kindlustamisele ja tugevdaksid nii sisemist nõudlust.

2.5. Pikaajaliste struktuuriprobleemide osas viitab komitee 2007. aasta detsembris vastuvõetud tööstuse muutuste nõuandekomisjoni (CCMI) teabearuandele „Autotööstussektor Euroopas: praegune olukord ja väljavaated”. Selles kirjeldatakse selgelt autotööstuse ees seisvaid väljakutseid ja seda, et sektoris on ette näha kaugeleulatuvaid muutusi, mida praegune kriis ilmselt veelgi kiirendab.

2.5.1. Esiialgu on näha, et kriis ja riiklikud toetusmeetmed põhjustavad eelkõige turuosade nihkumist väiksemate, keskkonnasõbralikumate ja soodsamate mudelite suunas. Sellel on märkimisväärne mõju tootjate ja tarnijate poolsele lisaväärtuste loomisele ning see mõjutab sektorit pikaajaliselt.

2.5.2. Kui kõnealune tööstussektor soovib kriisist väljuda tugevamana, siis tuleb just nüüd teha enam pingutusi teadus- ja arengustegevuse valdkonnas, uuendustegevuses ja töötajate kvalifikatsiooni tõstmisel. Selle eest on vastutavad nii ettevõtted kui ka liikmesriigid ja ühendus. Seepärast toetab komitee komisjoni poolt kirjeldatud algatusi.

2.5.3. Tuleb olla ettevaatlik, kui struktuuriprobleemide käsitlemisel piirduakse üleliigse tootmisvõimsuse küsimusega. Euroopas on viimastel aastatel aset leidnud märkimisväärne tootmisvõimsuse vähenemine (eelkõige Hispaanias, Portugalis ja Ühendkuningriigis). Antud küsimuses on suured erinevused üksikute tootjate ja eri filosoofiate vahel. Osaliselt on liigne tootmisvõimsus süsteemist tulenev (nt mudeli vahetus, sisemine

konkurents). Aga just praegu on oht, et kriisist tingituna jõutakse „lageraieni”, mis võib hiljem, kui nõudlus taas suureneb, viia liiga vähese tootmisvõimsuseni ja tuua seega endaga kaasa suurenenud impordi. Komitee soovib seepärast võtta antud küsimus arutlusele kõrgetasemelises töörühmas CARS 21.

2.5.4. Eelkõige Ameerika Ühendriikide tootjaid on haaranud sügav struktuuriline kriis. Komitee tervitab komisjoni pingutusi koostada poliitiliselt mõjus lahendus kriisi põhjustatud probleemidele, millega seisavad silmitsi GM Europe ja tema tarnijad. Selleks koordineerib komisjon asjaomaste liikmesriikide tegevusi. EL peab rõhutatult nõudma, et Ameerika Ühendriigid ja General Motors annaksid ettevõtte Euroopa harule (OPEL/Vauxhall/Saab) võimaluse ellu jäämiseks.

2.5.5. Tulevaste probleemidega toimetulemiseks on komitee arvates vaja ettevõtete, ent ka liikmesriikide ja Euroopa Liidu täiendavaid pingutusi. Seepärast toetab komitee komisjoni ettepanekuid CARS 21 raames toimunud konsultatsioonide tulemuste rakendamiseks ning edasiseks tegutsemiseks. Komitee toetab selle protsessi jätkamist, mis toetab Lissaboni strateegia vaimus Euroopa pikaajalist tööstuspoliitikat.

2.5.6. Komitee viitab lisaks tootmisahela lõpus olevate turgude tähtsusele (vastavat teemat käsitlev arvamusel on praegu koostamisel ja võetakse peagi vastu). Komitee soovib CARS 21 kogemustele tuginedes koostada kõrgetasemeline töörühm, mis tegeleks järgtööstuse spetsiifiliste probleemidega.

2.5.7. Komisjoni poolt algatatud partnerlus muutuste ennetamiseks mootorsõidukisektoris on oluline samm, et käsitleda ka ümberkorralduste sotsiaalset mõju. Seoses dramaatiliste arengutega kutsub komitee asjaomaseid sotsiaalpartnereid ja komisjoni üles panema aluse tõelisele ja mõjusale sotsiaalsele dialoogile.

2.6. Euroopa autotööstuse edasise edu alus on vaba juurdepääs maailmaturgudele ja aus konkurents. Komitee tervitab seega komisjoni kava süvendada kaubanduspartneritega toimuvat dialoogi. Eelkõige tuleb jälgida Ameerika Ühendriikides ja Aasias toimuvais arenguid, et tagada võrdsed tingimused ja loobuda proteksionistlikest ja diskrimineerivatest meetmetest ning kindlustada intellektuaalse omandi tõhus kaitse. Päevakajaliselt rõhutab komitee, et just seoses Lõuna-Koreaga sõlmitava vabakaubandus-kokkuleppega tuleb rõhuda tasakaalustatud raamistiku loomisele Euroopa autotööstusele. Läbirääkimiste praegune seis ei näita soovi kaotada Euroopa partneritele mittetariifsed kaubandustõkked.

Brüssel, 13. mai 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
President
Mario SEPI

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: nõukogu otsus liikmesriikide tööhõivepoliitika suuniste kohta”

KOM(2008) 869 (lõplik) – 2008/0252 (CNS)

(2009/C 277/21)

Üksikraportöör: **Thomas JANSON**

3. veebruaril 2009 otsustas nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: nõukogu otsus liikmesriikide tööhõivepoliitika suuniste kohta”

KOM(2008) 869 lõplik – 2008/0252 (CNS).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsioon võttis arvamuse vastu 6. aprillil 2009. Raportöör oli Thomas Janson.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 453. istungjärgul 13.14. mail 2009 (13. mai istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 193, vastu hääletas 7, erapooletuks jäi 9.

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Artikli 128 lõikes 2 sätestatud põhjustel peab tööhõivesuuniste kehtivust 2009. aastal oma otsusega kinnitama nõukogu pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendi, Regioonide Komitee ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega.

1.2. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab ettepanekut, et 2008.–2010. aasta tööhõivesuuniste kehtivust 2009. aastal tuleb kinnitada, võttes arvesse järgnevalt esitatud märkusi.

1.3. Riiklikud reformikavad peaksid tööhõivepoliitika ning töötajate õiguste ja kohustuste osas olema ambitsioonikamad.

1.4. Rohkem rõhku tuleb panna noorte integreerimisele tööturule ja jätkama peab võitlust diskrimineerimise vastu.

1.5. Üleminek teadmistel põhinevale majandusele peab toimuma sihikindlalt ning rohkem tuleb panustada kutseharidusele ja elukestvatele õppele. Järjekindlamalt on vaja suunata investeeringuid teadus- ja arendustegevusse ning innovatsiooni.

1.6. Komitee on arvamusel, et tööhõivesuunistes ei käsitleta piisava põhjalikkusega soolise võrdõiguslikkuse ning töö- ja pereelu ühitamise küsimust.

1.7. Majanduskriis toob kaasa tööpuuduse kasvu, tööhõive vähenemise ja muudki raskused ELi tööhõivesuuniste eesmärkide saavutamisel.

1.8. Liikmesriigid peavad seadma esikohale need suunised, mis on olulised tööhõive ja majanduskasvu seisukohalt, nimelt (1) rakendada tööhõivepoliitikat, mis on suunatud täieliku tööhõive saavutamisele, töö kvaliteedi ja töövõime paranemisele ning sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse tugevdamisele; (2) tagada töötajatele, sealhulgas ebasoodsas olukorras olevatele inimestele ja mitteaktiivsetele inimestele pääs tööturule ning muuta töö

neile atraktiivseks ja tasuvaks; ning (3) laiendada ja parandada investeerimist inimkapitali (1).

1.9. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee rõhutab, et sotsiaalpartnerid ja kodanikuühiskond tuleb kaasata suuniste väljatöötamise ja rakendamise kõigis etappides.

2. Komisjoni dokumendi põhisisu

2.1. Suuniste näol on tegu ELi tasandil võetud riikliku kohustusega ja neis on sätestatud liikmesriikide üldised eesmärgid, mida viimased oma riiklike reformikavade raames ellu viivad. Koondsuuniste kehtivus lõpeb esimese kolmeaastase tsükli lõpus, mistõttu neid tuleb järgmiseks tsükliks uuendada.

2.2. Komisjoni arvates on liikmesriigid esimese tsükli käigus (2005–2008) kiirendanud struktuurireformide elluviimist. Lissaboni-laadsed reformid on aidanud suurendada liikmesriikide kasvupotentsiaali. Samuti on need aidanud muuta Euroopa majanduse vastupidavamaks väliste löökide suhtes, nagu kõrgemad energia- ja tarbekaupade hinnad ning vahetuskursside kõikumine.

2.3. Lissaboni strateegia uus juhtimisviis, mis rõhutab partnerlust Euroopa ja liikmesriikide tasandite vahel, on komisjoni hinnangul oma väärtust tõestanud. Seepärast leiab komisjon, et koondsuunistes täidavad oma ülesannet ja neid ei ole vaja läbi vaadata.

3. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee varasemad märkused

3.1. Suuniseid ja nende puudusi analüüsiti komitee eelmise aasta arvamuses (2). See analüüs on jätkuvalt aktuaalne.

(1) Komplekssed suunised nr 17, 19 ja 23, KOM(2007) 803 lõplik/3, V osa.

(2) Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee 13. veebruari 2008. aasta arvamus teemal „Ettepanek: nõukogu otsus liikmesriikide tööhõivepoliitika suuniste kohta, mis põhinevad EÜ asutamislepingu artiklil 128” (ELT C 162; 25.6.2008), raportöör: Wolfgang Greif.

3.2. Komitee arvates ei ole riiklikud reformikavad tööhõivepoliitika ning töötajate õiguste ja kohustuste osas piisavalt ambitsioonikad. See on tingitud asjaolust, et kehtivates suunistes rõhutatakse, et liikmesriigid peavad ise püstitama oma eesmärgid, tingides sel viisil pidevaid probleeme, sest tööhõivepoliitika meetmeid ei saa enam hinnata konkreetsete ja mõõdetavate eesmärkide taustal.

3.3. Rohkem rõhku tuleb panna noorte integreerimisele tööturule ja jätkama peab võitlust diskrimineerimise vastu vanuse, erivajaduste, rahvuse või seksuaalse sättumuse alusel.

3.4. Kui EL soovib saada teadmistemahukaks majanduseks, peab üleminek teadmistel põhinevale majandusele toimuma järjekindlalt ning suuremat tähelepanu tuleb pöörata kutseharidusele ja elukestvatele õppele, et inimesed saaksid kohaneda uue tehnoloogiaga ja tööstusbaasi ümberstruktureerimisega ning neil oleks võimalik omandada ülekantavaid oskusi. See on võimalik, kui investeeringuid suunatakse järjekindlamalt teadus- ja arendustegevusse ning innovatsiooni, eesmärgiga elavdada majandust ja luua uusi töökohti ⁽³⁾.

3.5. Tööhõivesuunistes ei käsitleta piisava põhjalikkusega soolise võrdõiguslikkuse ning töö- ja pereelu ühitamise küsimust. Kuid seda tuleks teha, et tulla toime demograafiliste muutuste ja vananeva tööjõuga.

3.6. Komitee rõhutab samuti, et tööhõivepoliitika meetmete elluviimiseks on oluline asjakohane rahastamine ELi ja riiklikul tasandil.

4. Üldised seisukohad

4.1. Majanduskriis toob ELis lähiajal ja keskpikas perspektiivis kaasa tööpuuduse kasvu, tööhõive vähenemise ja muudki raskused Lissaboni strateegia eesmärkide saavutamisel.

4.2. Ehkki enne kriisi algust oli saavutatud teatud edu, on jätkuvalt suureks probleemiks erinevused riikide vahel nii eesmärkidele jõudmise osas kui ka eri meetmete rakendamisel liikmesriikide sees ja nende vahel. Majanduskriis raskendab seda probleemi veelgi.

4.3. Kui liikmesriigid soovivad välistada 1930. aastate majanduslanguse kordumist, tuleb komitee arvates seada esikohale need suunised, mis on olulised tööhõive ja majanduskasvu seisukohalt. Kriis räsib enim neid riike, mille valitsus ei ole võtnud midagi ette tööhõive toetuseks, vaid on jätkanud sama poliitikat kui tavapärases majandusolukorras.

4.4. Kõnealuste suuniste eesmärk on (1) rakendada tööhõivepoliitikat, mis on suunatud täieliku tööhõive saavutamisele, töö kvaliteedi ja tööviljakuse paranemisele ning sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse tugevdamisele; (2) tagada tööotsijatele, sealhulgas ebasoodsas olukorras olevatele inimestele ja mitteaktiivsetele inimestele pääs tööturule ning muuta töö neile atraktiivseks ja tasuvaks; ning (3) laiendada ja parandada investeerimist inimekapitali ⁽⁴⁾.

4.5. Sellega seoses on väga oluline, et komisjon ja teised osapooled lihtsustaksid kiiresti struktuurifondide, sotsiaalfondi ja globaliseerumise fondi kasutamise eeskirju, eesmärgiga rahastada tööhõivesuuniste rakendamist. Komitee rõhutab jätkuvalt, et tööhõivealgatuste prioriteetseks käsitlemiseks on oluline tagada piisav rahastamine ELi ja riiklikul tasandil.

4.6. Komitee soovib, et komisjon võtaks suurema rolli üleeuroopaliste ja riiklike eesmärkide väljatöötamisel ning järelevalve- ja hindamisprotsessis. See tugevdaks riiklike reformikavade igaaastasi aruandeid liikmesriikides ja lisaks neile väärtust.

4.7. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee rõhutab, et sotsiaalpartnerid ja kodanikuühiskond tuleb kaasata suuniste väljatöötamise ja rakendamise kõigis etappides.

Brüssel, 13. mai 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

⁽³⁾ Komitee on seda küsimust ka varem käsitlenud. Vt näiteks arvamusi, mis on võetud vastu alljärgnevatel kuupäevadel:

- 12.7.2007 teemal „Investeeringud teadmistesse ja uuendustegevusse (Lissaboni strateegia)”, raportöör Gerd Wolf (ELT C 256, 27.10.2007);
- EMSK 26. veebruari 2009. aasta aramus teemal „Teadusasutuste, tööstuse ja VKEdede koostöö ja teadmussiire – innovatsiooni oluline eeldus”, raportöör Gerd Wolf, (ELT C 218, 11.9.2009, lk 8).

⁽⁴⁾ Vt joonealust märkust 1.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse nõukogu direktiivi 92/85/EMÜ rasedate, hiljuti sünnitanud ja rinnaga toitvate töötajate tööohutuse ja tervishoiu parandamise meetmete kehtestamise kohta”

KOM(2008) 637 (lõplik) – 2008/0193 (COD)

(2009/C 277/22)

Raportöör: **Mária HERCZOG**

7. novembril 2008 otsustas nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse nõukogu direktiivi 92/85/EMÜ rasedate, hiljuti sünnitanud ja rinnaga toitvate töötajate tööohutuse ja tervishoiu parandamise meetmete kehtestamise kohta”

KOM(2008) 637 lõplik – 2008/0193 (COD).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsioon võttis arvamuse vastu 6. aprillil 2009. Raportöör oli Mária Herczog.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 453. istungjärgul 13.–14. mail 2009 (13. mai istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 82, vastu hääletas 37, erapooletuks jäi 2.

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Komitee toetab komisjoni ettepanekut kehtestada uus direktiiv, mille eesmärk on parandada rasedatele, hiljuti sünnitanud ja/või rinnaga toitvatele töötajatele pakutavat kaitset.

1.2. Komitee näeb selles algatuses võimalust tugevdada õigusakte, mis mitte ainult ei võimalda naistel pärast sünnitust piisavalt taastuda, vaid samuti julgustab neid last rinnaga toitma ja aitab neil luua oma vastsündinud lapsega tugeva sideme.

1.3. Ohtlikud töötingimused raseduse ja rinnaga toitmise ajal on komitee silmis lubamatud. Seepärast tuleb naisi julgustada oma rasedusest teada andma kohe, kui nad ise sellest teada saavad, et hinnata kõiki tervise ja ohutusega seotud riske. Erilist tähelepanu tuleb pöörata naiste ja meeste viljakust ning loodet ohustavatele riskidele.

1.4. Samuti palub komitee, et lisakaitset pakutaks erivajadustega vanematele ja imikutele ning erijuhtude korral, nt enneaegsed, puudega või haiged lapsed, mitmike sünd, haiglaravile jäämine ning adopteerimine ja hooldusele võtmine.

1.5. Komitee on komisjoniga ühel meelel selles, et kõigile rasedatele töötajatele peab olema tagatud vähemalt 18 nädala pikkune tasustatud rasedus- ja sünnituspuhkus. Kuid komitee palub komisjonil arvestada sotsiaalse platvormi ⁽¹⁾ (sh Euroopa naiste surverühm), Maailma Terviseorganisatsiooni ⁽²⁾ ja UNICEFi ⁽³⁾ soovitustega, mis tuginevad asjaolule, et laste üksnes rinnaga toitmine esimese kuue elukuu jooksul aitab vältida nii ema kui ka lapse hilisemaid terviseriske. Seepärast soovib komitee otsida täiendavaid õiguslikke ja praktilisi lahendusi, mis lihtsustavad rinnaga toitmist, pakkudes selleks vajaliku aja ja koha.

1.6. Samuti leiab komitee, et haiguspuhkus raseduse ajal ei tohi mingil viisil mõjutada rasedus- ja sünnituspuhkuse kogukestust, kuid kutsub komisjoni üles täpsustama, millist sünnituseelset perioodi täpselt on mõeldud.

⁽¹⁾ Sotsiaalse platvormi juhtrühma ühine seisukoht direktiivi 92/85/EMÜ muutva direktiivi muudatsettepanekute kohta seoses rasedus- ja sünnituspuhkusega, 19. veebruar 2009.

⁽²⁾ „Üldise tervisekaitse nõuandena soovitatakse imikuid toita nende esimese kuue elukuu jooksul üksnes rinnaga, et saavutada nende optimaalne kasv, areng ja tervis”, (imiku ja lapse toitmise üldstrateegia – A55/15, punkt 10), http://www.who.int/nutrition/topics/infantfeeding_recommendation/en/index.html. Vt ka Michael S. Kramer, Ritsuko Kakuma, „The optimal duration of exclusive breastfeeding - A systematic review”, Maailma Terviseorganisatsioon, 2002, http://www.who.int/nutrition/topics/optimal_duration_of_exc_bfeeding_review_eng.pdf.

⁽³⁾ Vt <http://www.unicef.org>.

1.7. Komitee teravitab soovitusi, et liikmesriigid peavad võtma vajalikud meetmed, et kaitsta rasedaid või rinnaga toitvaid töötajaid algse direktiivi artikli 2 (4) alusel ebaseadusliku vallandamise tagajärgede eest.

1.8. Komitee nõustub sellega, et naistel on õigus naasta samale või sellega võrdväärsele töökohale, säilitades samad tingimused ja õiguse kasutada paranenud töötajad, millele tal oleks tekkinud õigus oma äraoleku ajal.

1.9. Komitee toetab kindlalt seda, et rasedus- ja sünnituspuhkuse ajal saadav tasu peab olema võrdne eelneva palgaga. See säte ei ole mitte ainult praktiliselt vajalik, vaid sellega tunnustatakse ka emaks olemise väärtust.

1.10. Kooskõlas turvalise paindlikkuse ühiste põhimõtete ja elutsükliühise lähenemisviisiga leiab komitee, et kõnealust ettepanekut tuleb vaadelda alla kaheaastaste laste hooldamisvajadustega kaasnevate raskuste kontekstis (5). Selles kontekstis on väärtuslikuks osutunud lapsevanematele antav ja kõigi osapooltega läbi räägitud võimalus töötada paindliku tööajaga.

1.11. Rasedus- ja sünnituspuhkust kui raseduse ja emaduse kaitsmise vahendit tuleb selgelt eristada lapsehoolduspuhkusest. Kavandatud 18 nädala pikkuse puhkuse peamine eesmärk on võimaldada naistel sünnitusest taastuda ning tagada minimaalne periood rinnaga toitmiseks ja tugeva sideme loomiseks ema ja vastsündinu vahel. Komitee rõhutab lapsehoolduspuhkuse olulisust, sest see annab mõlemale lapsevanemale võimaluse veeta lapsega piisavalt aega, kuid leiab, et lapsehoolduspuhkus peab rasedus- ja sünnituspuhkusele järgnema ning et seda võimalust peaksid saama kasutada ka isad.

1.12. Komitee soovib kaaluda algatusi, mis annaksid ka vana- vanematele või teistele lähedastele pereliikmetele võimaluse laste eest hoolitseda, kui töötavad vanemad seda soovivad ja kui see on

(4) Vt nõukogu 19. oktoobri 1992. aasta direktiiv 92/85/EMÜ, artikkel 2, „Mõisted”: Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

- rase töötaja — rase töötaja, kes kooskõlas siseriiklike õigusaktide ja/või siseriiklike tavadega teatab tööandjale oma olukorrast;
- hiljuti sünnitanud töötaja — hiljuti sünnitanud töötaja siseriiklike õigusaktide ja/või siseriiklike tavade tähenduses, kes kooskõlas kõnealuste õigusaktide ja/või tavadega teatab tööandjale oma olukorrast;
- rinnaga toitev töötaja — rinnaga toitev töötaja siseriiklike õigusaktide ja/või siseriiklike tavade tähenduses, kes kooskõlas kõnealuste õigusaktide ja/või tavadega teatab tööandjale oma olukorrast.

(5) Vt Lamb, M. E., Ahnert, L (2006), „Nonparental child care: Context, concepts, correlates and consequences” väljaandes W. Damon, R. M. Lerner, K. A. Renninger, T. E. Sigel (toim.), „Handbook of Child Psychology”, kd 4: „Child Psychology in Practice”, lk 950–1016, Hoboken, New York ja Chichester: Wiley.

lapse huvides. See meede aitaks toime tulla tööturu vajadustega ning aitaks samuti ühitada töö-, pere- ja eraelu. See ajutine laste eest hoolitsemine pereliikmete poolt ei asenda aga riigi vastutust tagada piisavalt arvukad ja kvaliteetsed lapsehoiuteenused.

1.13. Komitee tunnistab, et oluline on läheneda neile küsimustele terviklikult ja kõikehõlmavalt, et saada terviklik ettepanek ning saavutada majanduslikke ja sotsiaalseid edusamme. Sellega seoses peaksid poliitikakujundajad arvestama erinevate vajaduste, konkureerivate väärtuste ja huvide konfliktidega järgmistes küsimustes:

- demograafia (sh madal sündimus ja kiiresti kasvav pensionäride arv);
- tööturu vajadused;
- haridus ja elukestev õpe;
- meeste ja naiste võrdsed võimalused;
- töö-, pere- ja eraelu ühitamine;
- kättesaadav, taskukohane ja kvaliteetne lapsehoiuteenus;
- kodanikuaktiivsus;
- põlvkondadevaheline solidaarsus;
- võitlus vaesuse ja sotsiaalse tõrjutusega;
- lapse huvid (6).

Seepärast kutsub komitee ELi institutsioone ja liikmesriike üles kaaluma vajadust võtta kõnealuse õigusakti ettepaneku osas kasutusele integreeritud lähenemisviisi ning vältida selle kohaldamisala ja mõju piiramist.

1.14. Komitee leiab, et kui ettepaneku eesmärk on toetada ühitamist, ei saa rasedus- ja sünnituspuhkust vaadelda teistest olemasolevatest eelmainitud valdkondade vahenditest eraldi.

1.15. Sotsiaalpartnerite roll tööturu peamiste osalejatena on selles kontekstis väga oluline. Komitee arvates peaks ka kodanikuühiskond kõnealuses protsessis aktiivselt osalema, tagades direktiivi kohaldamise liikmesriikides ning toetades kõigi vahenditega eelnimetatud terviklikku lähenemisviisi.

(6) Komisjoni strateegia „Euroopa Liidu lapse õiguste strateegia väljatöötamine”, mis käivitati 4. juulil 2006 (<http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/r12555.htm>).

2. Taust

2.1. Kavandatava, direktiivi 92/85/EMÜ muutva direktiivi eesmärk on parandada rasedatele, hiljuti sünnitanud ja/või rinnaga toitvatele töötajatele pakutavat kaitset. Sellist kaitset on vaja mitmel põhjusel. Rasedus- ja sünnituspuhkuse pikkust mõjutavad paljud tegurid, mida tuleb reguleerimisel arvestada. Endise direktiiviga on ette nähtud vähemalt 14 nädala pikkune katkestamatu rasedus- ja sünnituspuhkus ning samuti on direktiiviga kehtestatud tööohutus- ja tervishoiuõnused, et kaitsta rasedaid, hiljuti sünnitanud või rinnaga toitvaid töötajaid. Naist ei või rasedus- ja sünnituspuhkuse ajal vallandada. Eelmise õigusakti, st direktiivi 76/207/EMÜ artikli 2 lõike 7 kohaselt on naisel pärast (rasedus- ja) sünnituspuhkuse lõppemist õigus naasta samale või sellega võrdväärsele töökohale. Naise sellest halvem kohtlemine on diskrimineerimine.

Naiste ja meeste võrdõiguslikkuse juhistes 2006–2010 (7) võeti kohustus vaadata läbi ELi olemasolevad õigusaktid. Direktiivi 92/85/EMÜ ei kaasatud nimetatud uuestisõnastamise protsessi ning seepärast vaadatakse see läbi nüüd.

2.2. Märtsis 2006 rõhutas Euroopa Ülemkogu vajadust saavutada töö- ja eraelu vahel parem tasakaal, et edendada majanduskasvu, jõukust ja konkurentsivõimet, ning kiitis heaks Euroopa soolise võrdõiguslikkuse pakti (8). Euroopa Parlament on mitmel puhul taotlenud nii rasedate töötajate ja lapsehoolduspuhkuse andmisega seotud kehtivate õigusaktide täiustamist kui ka meetmete võtmist, et parandada töö-, era- ja pereelu ühitamist. Näiteks kutsus Euroopa Parlament oma 21. veebruari 2008. aasta resolutsioonis Euroopa demograafilise tuleviku kohta (9) liikmesriike üles võtma kooskõlastatud riikliku poliitika kaudu kasutusele häid tavasid seoses rasedus- ja sünnituspuhkuse pikkuse ning selle võimaliku mõjuga sündimusele, luues materiaalselt ja psühholoogiliselt soodsa keskkonna perekonna ja lapsepõlve jaoks. Oma varasemas, 27. septembri 2007. aasta resolutsioonis (10) nõudis Euroopa Parlament liikmesriikidelt tungivalt ka rasedus- ja sünnituspuhkuse ning lapsehoolduspuhkuse toetuste kulude vastastikuseks muutmist ning tervitas konsultatsioonimenetlust sotsiaalpartneritega. Euroopa Parlament kutsus liikmesriike üles võitlema rasedate naiste diskrimineerimise vastu tööturul ja tagama emade kõrgetasemelise kaitse. Märtsis 2008 kordas Euroopa

Ülemkogu veel kord, et on vaja teha täiendavaid jõupingutusi nii meeste kui ka naiste töö-, era- ja pereelu paremaks ühitamiseks (11).

Kõnealune direktiiv on kümnes üksikdirektiiv, mis on hõlmatud tervishoiu ja tööohutuse raamdirektiivi 89/391/EMÜ artikli 16 lõikega 1. Direktiivi nüüd kavandatud läbivaatamine hõlmab ka õigusliku aluse laiendamist EÜ asutamislepingu artiklile 141, mis käsitleb võrdset kohtlemist.

2.3. Kodanikud ja kodanikuühiskonna esindajad, kellega komisjon konsulteeris, väljendasid muret asjaolu üle, et laste saamine avaldab naiste tööväljavaadetele palju suuremat mõju kui meeste omadele. Ülalpeetavate lastega naiste tööhõive tase on ainult 65 %, meeste puhul on see 91,7 %. Naised on silmitsi oma majapidamiskohustuste ja töövõimega seonduvate stereotüüpsete hoiakute tagajärgedega (12). See võib põhjustada pärast lapse saamist tööle naasvate naiste arvu vähenemist.

3. Üldised märkused

3.1. Komisjon märkis oma 2006. aasta teatises, (13) et laste õigused on ELi jaoks esmatähtsad ning liikmesriigid on kohustatud kinni pidama ÜRO lapse õiguste konventsioonist ja selle vabatahtlikest protokollidest ning samuti millenniumi arengueesmärkidest. 2006. aasta märtsis palus Euroopa Ülemkogu liikmesriikidel „võtta vajalikud meetmed, et kiirelt ja olulisel määral vähendada laste vaesust, andmaks võrdsed võimalused kõikidele lastele, sõltumata nende sotsiaalsest päritolust” (14). Kõnealuse teema kontekstis tähendab see, et kõigile lastele tuleb tagada võimalus saada rinnapiima ja olla oma peamise hooldaja poolt hästi hooldatud vastavalt lapse arenguvajadustele ning vajadusel juurdepääs kättesaadavatele, paindlikele, kvaliteetsetele ja taskukohastele lapsehoiuteenustele.

3.2. ELi tööhõivepoliitikaga edendatakse elutsükli põhist lähenemist töötamisele, tunnistades, et elu eri etappidel on töötajatel erinevad vajadused ja prioriteedid. Ka raseduse, rasedus- ja sünnituspuhkuse ning rinnaga toitmise aegset kaitset käsitlev direktiiv peab peegeldama seda elutsükli põhist lähenemist.

(7) „Naiste ja meeste võrdõiguslikkuse juhistes 2006–2010”, KOM(2006) 92 lõplik.

(8) Vt 23.–24. märtsil 2006 Brüsselis toimunud Euroopa Ülemkogu eesistujariigi järelduste II lisa, http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/ET/ec/89022.pdf.

(9) Euroopa Parlamendi 21. veebruari 2008. aasta resolutsioon Euroopa demograafilise tuleviku kohta (2007/2156 (INI)) (A6-0024/2008), <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2008-0066+0+DOC+XML+V0//ET>.

(10) Euroopa Parlamendi 27. septembri 2007. aasta resolutsioon naiste ja meeste võrdõiguslikkuse edendamise kohta Euroopa Liidus 2007. aastal (2007/2065(INI)) (P6_TA(2007)0423), <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2007-0423+0+DOC+XML+V0//ET>.

(11) Vt 13.–14. märtsil 2008 Brüsselis toimunud Euroopa Ülemkogu eesistujariigi järeldused, http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/ET/ec/99426.pdf.

(12) Komisjoni teatis „Citizen's Summary – Better maternity leave provisions designed to promote reconciliation of family and working life” (ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=611&langId=en); sotsiaalse platvormi ühine seisukoht nõukogu 3. juuni 1996. aasta direktiivi 96/34/EÜ läbivaatamise kohta, milles käsitletakse lapsehoolduspuhkuse kohta sõlmitud raamkõkkulepet, jaanuar 2009.

(13) „Euroopa Liidu lapse õiguste strateegia väljatöötamine”, KOM(2006) 367 lõplik.

(14) Vt 23.–24. märtsi 2006. aasta eesistujariigi järelduste punkt 72 (viide allmärkuses 8).

3.3. Euroopa naiste surverühm on öelnud: „Rasedus- ja sünnituspuhkuse sätted puudutavad vaid naisi. Poliitikakujundajad, tööandjad ja ühiskond tervikuna peavad tunnustama ja toetama sünnitamise ning sellele järgneva sünnitusjärgse aja ja rinnaga toitmise protsessi füüsilist aspekti”⁽¹⁵⁾. Nagu eespool mainitud, on Euroopa Liidul õiguslik raamistik, mis keelab soolise diskrimineerimise paljude õiguslike meetmetega. Ometi vähendavad naised laste eest hoolitsemiseks sageli oma töötunde või võtavad pikemaid puhkusi, mis tähendab madalamat töötasu ja pensioni. Seepärast on vaja kehtivaid võrdõiguslikkust käsitlevaid õigusakte paremini jõustada.

3.4. Naistel peab olema võimalus valida, millal nad rasedus- ja sünnituspuhkusele jäävad. Teisest küljest peab tööandjal olema võimalik planeerida oma inimressursse, et kompenseerida raseda töötaja puudumine. Tööandja peaks planeerides arvestama vähemalt kuue nädala pikkuse puhkusega pärast sünnitust⁽¹⁶⁾.

3.5. Kõnealune ettepanek annaks rasedus- ja sünnituspuhkuselt naasvatele naistele õiguse taotleda paindlikku tööaja korraldust ning paneks tööandjale kohustuse kaaluda seda taotlust töötaja ja tööandja vajadusi arvestades. Komitee nõustub selle sättega.

3.6. Selleks on vaja veelgi selgitada ja ühtlustada ELi strateegiate eri eesmärgi seoses Lissaboni strateegia rakendamise, Barcelona eesmärkide ning samuti demograafilise olukorra, põlvkondadevahelise solidaarsuse, meeste ja naiste võrdsete võimaluste ning parema töö- ja eraelu vahelise tasakaaluga.

3.7. Kui EL soovib suurendada töötavate naiste arvu,⁽¹⁷⁾ peab ta edendama võimalusi töö-, pere- ja eraelu ühitamiseks nii, et erinevaid vajadusi, konkureerivaid väärtusi ja huvide konflikte käsitletaksa ja jälgitaks läbipaistvalt.

3.8. Suur osa liikmesriike on töötanud välja meetmete kogumi, et edendada töö-, era- ja pereelu paremat ühitamist. Kõnealused meetmed peegeldavad eri riikide tööturgude erinevaid vajadusi ning Euroopa traditsioonide ja kultuuride mitmekesisust. Kui kõnealuse ettepaneku eesmärk on toetada ühitamist, ei saa rasedus- ja sünnituspuhkust vaadelda teistest selle valdkonna olemasolevatest vahenditest eraldi. Need hõlmavad lapsehooldust, paindlikku töökorraldust, lapsehoolduspuhkust ja teisi puhkuseliike, mis on paljudel juhtudel töö- ja pereelu paremaks ühitamiseks asjakohasemad.

4. Konkreetsete märkused

4.1. Kõnealuse ettepaneku peamine õiguslik alus on rasedate ja rinnaga toitvate naiste tervis ja ohutus. Tervise ja ohutuse küsimused on siiski loogiliselt seotud lapse õigusega olla hästi

⁽¹⁵⁾ Euroopa naiste surverühma ettepanekud komisjoni ettepaneku kohta välja anda direktiiv, millega muudetakse direktiivi 92/85/EMÜ, jaanuar 2009, lk 2.

⁽¹⁶⁾ Vt „Konkreetsed märkused”, punkt 4.5.

⁽¹⁷⁾ Eelkõige eelmainitud majanduskasvu ja tööhõivet käsitleva Lissaboni strateegia abil.

hooldatud, töö- ja pereelu ühitamisega ning töö- ja karjäärivõimalustega. Lisaks nõuab Euroopa demograafiline olukord poliitikat, mis soodustab ja toetab suuremat sündimust. Kõnealuses direktiivi ettepanekus käsitletavat küsimust ei ole eraldiseisvad. Neid tuleb vaadelda soovitusel kirjeldatud kompleksse teemana.

4.2. Erilist tähelepanu tuleb pöörata nii naiste kui ka meeste viljakust ohustavatele riskidele. Nii mehi kui ka naisi tuleb kaitsta geneetiliste mutatsioonidega seotud tegurite eest, mis põhjustavad viljatust ja, mis veelgi hullem, võivad põhjustada loote väärarenguid.

4.3. Rasedus- ja sünnituspuhkust kui raseduse ja emaduse kaitsmise vahendit tuleb selgelt eristada lapsehoolduspuhkusest. Kavandatud 18 nädala pikkuse puhkuse peamine eesmärk on võimaldada naistel sünnitusest taastuda ja tagada minimaalne periood rinnaga toitmiseks. Kuigi komitee toetab seda lähenemist, soovib ta otsida täiendavaid õiguslikke ja praktilisi lahendusi, mis lihtsustavad emade jaoks rinnaga toitmist või rinnapiima väljajapumpamist töökohas, et anda neile piisav aeg laste toitmiseks üksnes rinnapiimaga kooskõlas Maailma Terviseorganisatsiooni ja UNICEFi soovitusetega⁽¹⁸⁾ (nt õigus lugeda rinnaga toitmiseks võetavad pausid tööaja hulka).

4.4. Erijuhtudel (enneaegsed, puudega või haiged lapsed, mitmeke sünnid, haiglaravile jäämine) soovib komisjon, et liikmesriikidel oleks võimalik sätestada pikem tasustatud puhkus, arvestades erihoolitsemise vajadusega. Komitee leiab, et selliste juhtude nimekirja ei peaks olema lõplik, vaid peaks andma liikmesriikidele võimaluse võtta arvesse ka teisi sarnaseid juhtumeid, nt keisrilõige või sünnijärgsed komplikatsioonid. Ka vastsündinute adopteerimisel ja hooldusele võtmisel peaks olema tagatud lapsehoolduspuhkus.

4.5. Kooskõlas Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (ILO) konventsiooniga nr 183⁽¹⁹⁾ nõustub komitee ettepanekuga, et pärast sünnitust tuleks võtta vähemalt kuus nädalat puhkust, kuid rõhutab, et see peab olema minimaalne periood. See minimaalne periood on väga oluline, et võimaldada naistel pärast sünnitust piisavalt taastuda, julgustada neid last rinnaga toitma ning aidata luua ema ja lapse vahel tugev side.

4.6. Pidades silmas ÜRO lapse õiguste konventsiooni⁽²⁰⁾ peaks komisjon tegema paralleelse uuringu, milles analüüsitakse kavandatud meetmete mõju lastele. Laps peab olema hästi hooldatud ning tagatud peab olema tema isiklik heaolu. Laste heaolu ja lapsepõlve väärtus selle äärmiselt olulise eluetapi jooksul on iseenesest otsustava tähtsusega, kuid lapsed moodustavad samuti tuleviku tööjõu ning hoole ja toetuse puudus varases eluetapis võib põhjustada ebaõnnestumisi koolis ja hilisemal integreerumisel ühiskonda.

⁽¹⁸⁾ Vt allmärkused 2 ja 3.

⁽¹⁹⁾ Vt <http://www.ilo.org/ilolex/cgi-lex/convde.pl?C183>.

⁽²⁰⁾ Lapse õiguste konventsioon võeti vastu 20. novembril 1989 peaaegu samalele resolutsiooniga 44/25 ja see jõustus 2. septembril 1990 kooskõlas artikliga 49 (<http://www2.ohchr.org/english/law/crc.htm>).

4.7. Komitee nõustub uue sättega, mille järgi haiguspuhkuse raseduse ajal haiguse või komplikatsioonide tõttu ei tohi mingil viisil mõjutada rasedus- ja sünnituspuhkuse kestust, kuid kutsub komisjoni üles täpsustama, millist sünnituseelset perioodi on mõeldud. Seda küsimust käsitlev direktiivi säte ei tohi olla ebaselge ⁽²¹⁾.

4.8. Komitee on nõus, et liikmesriigid peavad võtma vajalikud meetmed, et kaitsta rasedaid või rinnaga toitvaid töötajaid ettepaneku artikli 2 ⁽²²⁾ alusel ebaseadusliku vallandamise tagajärgede eest.

4.9. Olles teadlik, et mõnes riigis on rasedus- ja sünnituspuhkuse ajal makstava tasu ülempiiri haiguspuhkuse ajal makstava hüvitise määr, rõhutab komitee, et rasedus- ja sünnituspuhkuse ajal makstav eelnevast töötasust madalam tasu avaldab kahjulikku mõju ja karistab naisi nende bioloogilise emarolli eest ega arvesta emaks olemise väärtust. Madalam tasu avaldab mõju ka pikas perspektiivis, nimelt naiste pensioniõigustele.

4.10. Töökoha kaitse aitab tagada sündide kasvava arvu, puhkuse piisava kestuse ja naiste ulatuslikuma osalemise tööturul. Sellega seoses on vaja paindlikku tööaega ja töökorraldust. Kõnealuse direktiivi seletuskirja järgi on „asjakohase riikliku poliitikaga [...] võimalik mõjutada sündimuse kõverat, luues materiaalselt ja psühholoogiliselt soodsa keskkonna perekonna ja lapsepõlve jaoks” ⁽²³⁾.

4.11. Rohkem tuleb arvestada vanavanemate ja teiste perekonnaliikmete rolliga hooldajate ja lapsehoidjatena, kes toetavad töötavaid vanemaid. Teiste perekonnaliikmete osalemine võib aidata hoida perekonnastruktuuri, kaasata eakaid ja vähendada töötavate vanemate stressi ning samuti aitab see toime tulla tööturu vajadustega ja aitab kaasa töö-, pere- ja eraelu ühitamisele. Selles

kontekstis tuleks kaaluda ka positiivse lastekasvatuse algatusi ja programme, mida toetavad kõik ELi liikmesriigid – paljude käimasolevate riiklike programmide ⁽²⁴⁾ eeskujul. See ajutine laste eest hoolitsemine pereliikmete poolt ei asenda aga riigi vastutust tagada piisavalt arvukad ja kvaliteetsed lapsehoiuteenused.

4.12. Lapsehoiuteenuste osutamine on naiste jaoks üks tööhõivevõimalus, kuid tagatud peab olema nende teenuste kvaliteet ja vastavus standarditele. Barcelona eesmärk on tagada 2010. aastaks päevane lapsehoid vähemalt 33 %-le alla kolmeaastastest lastest ja 90 %-le üle kolmeaastastest eelkooliealistest lastest, kuid sätestatud ei ole lapsehoiu eri vormid. Ning isegi kui 33 %-le lastest suudetakse tagada lasteaiakoht, mis saab ülejäänud kahest kolmandikust?

4.13. Mis puudutab lapsehoiu kvaliteeti, siis on väga vähe andmeid mitteametlike lapsehoiuteenuste kohta, mida osutavad kodustes tingimustes hoidjatädid, lapsehoidjad ja *au-pair*id, kellest paljud on vastava koolituse ja ametlikult registreerimata ning jäävad välja tunnustatud kontrollisüsteemidest. Need töötajad ei kuulu ametlike tööhõivestruktuuride alla ja seetõttu puudub neil nõuetekohane kaitse töökohal. Liikmesriigid ja kohalikud omavalitsused peavad võtma kohustuse tagada kvaliteetne lapsehoid kõigis selle vormides. Sotsiaalpartnerid peavad paluma eeskirju ja läbipaistvust mitte ainult professionaalse lapsehoiu puhul, vaid ka kõikvõimalike kodudes osutatavate ja mitteametlike hoiuteenuste puhul, toetades ja nõudes professionaalset koolitust ja järelevalvet. Maksusoodustused võiksid aidata luua kvaliteetsemaid lapsehoiuteenuseid. Arvestades hooldusvaldkonnas töötavate naiste suurt arvu, annaks töötingimuste ja ettevalmistuse parandamine kõnealuses sektoris panuse ka üldisesse ELi strateegiasse selles valdkonnas.

Brüssel, 13. mai 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

⁽²¹⁾ Uue artikli 8 punktis 5 öeldakse „vähemalt neli nädalat”, KOM(2008) 637 lõplik, lk 15.

⁽²²⁾ Vt allmärkus 4.

⁽²³⁾ KOM(2008) 637 lõplik, lk 1.

⁽²⁴⁾ Vt http://www.coe.int/t/dg3/youthfamily/enfance/parenting_en.asp.

LISA 1

to the opinion

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse

Arutelu käigus lükati tagasi järgmised muudatusettepanekud, mis kogusid hääletamisel siiski vähemalt veerandi häältest (kodukorra artikli 54 lõige 3).

Punkt 1.5

Muuta järgmiselt:

„Komitee on komisjoniga ühel meelel selles, et kõigile rasedatele töötajatele peab olema tagatud vähemalt 18 nädala pikkune tasustatud rasedus- ja sünnituspuhkus. Kuid komitee palub komisjonil arvestada sotsiaalse platvormi (sh Euroopa naiste surveühm), Maailma Terviseorganisatsiooni ja UNICEFi soovitustega, mis tuginevad asjaolule, et laste üksnes rinnaga toitmine esimese kuue elukuu jooksul aitab vältida nii ema kui ka lapse hilisemaid terviseriske. Seepärast soovib komitee otsida täiendavaid õiguslikke ja praktilisi lahendusi, mis lihtsustavad rinnaga toitmist, pakkudes selleks vajaliku aja ja koha. Minimaalse tasustatud rasedus- ja sünnituspuhkusega seoses soovib komitee, et Euroopa Komisjon toetaks oma ettepanekus muuta see puhkus pikemaks kui 14 nädalat konkreetsele asjakohasele statistikale. Ei ole selgeid tervise- ja ohutusealaseid tõendeid selle kohta, et praegune 14-nädala pikkune rasedus- ja sünnituspuhkus oleks ebapiisav.”

Hääletuse tulemus:	Poolt: 40	Vastu: 83	Erapooletud: 5
---------------------------	-----------	-----------	----------------

Punkt 1.9

Muuta järgmiselt:

„Komitee toetab kindlalt seda, et rasedus- ja sünnituspuhkuse ajal saadav tasu peab olema võrdne eelneva palgaga. See säte ei ole mitte ainult praktiliselt vajalik, vaid sellega tunnustatakse ka emaks olemise väärtust. Komitee märgib, et rasedus- ja sünnituspuhkuse ajal saadav tasu peaks küll olema võrdne eelneva palgaga, kuid palub siiski Euroopa Komisjonil arvestada märkimisväärsete lisakuludega, mida see tooks kaasa mitte ainult liikmesriikidele, vaid ka ettevõtjatele, eriti VKEdele, kelle püsijäämine praeguses majanduskliimas on hädavajalik.”

Hääletuse tulemus:	Poolt: 39	Vastu: 79	Erapooletud: 3
---------------------------	-----------	-----------	----------------

Punkt 1.11

Muuta järgmiselt:

„Rasedus- ja sünnituspuhkust kui raseduse ja emaduse kaitsmise vahendit tuleb selgelt eristada lapsehoolduspuhkusest. ~~Kavandatud 18 nädala pikkuse~~ Rasedus- ja sünnituspuhkuse peamine eesmärk on võimaldada naistel sünnitusest taastuda ning tagada minimaalne periood rinnaga toitmiseks ja tugeva sideme loomiseks ema ja vastsündinu vahel. Komitee rõhutab lapsehoolduspuhkuse olulisust, sest see annab mõlemale lapsevanemale võimaluse veeta lapsega piisavalt aega, kuid leiab, et lapsehoolduspuhkus peab rasedus- ja sünnituspuhkusele järgnema ning et seda võimalust peaksid saama kasutada ka isad.”

Hääletuse tulemus:	Poolt: 41	Vastu: 79	Erapooletud: 3
---------------------------	-----------	-----------	----------------

Punkt 4.3

Muuta järgmiselt:

„Rasedus- ja sünnituspuhkus kui raseduse ja emaduse kaitsmise vahendit tuleb selgelt eristada lapsehoolduspuhkusest. ~~Kavandatud 18 nädala pikkuse~~ Rasedus- ja sünnituspuhkuse peamine eesmärk on võimaldada naistel sünnitusest taastuda ja tagada minimaalne periood rinnaga toitmiseks. Kuigi komitee toetab seda lähenemisi, soovib ta otsida täiendavaid õiguslikke ja praktilisi lahendusi, mis lihtsustavad emade jaoks rinnaga toitmist või rinnapiima väljapumpamist töökohas, et anda neile piisav aeg laste toitmiseks üksnes rinnapiimaga kooskõlas Maailma Terviseorganisatsiooni ja UNICEFi soovitustega (nt õigus lugeda rinnaga toitmiseks võetavad pausid tööaja hulka).”

Hääletuse tulemus:	Poolt: 41	Vastu: 79	Erapooletud: 3
---------------------------	-----------	-----------	----------------

Punkt 4.9

Muuta järgmiselt:

„Olles teadlik, et mõnes riigis on rasedus- ja sünnituspuhkuse ajal makstava tasu ülempiir haiguspuhkuse ajal makstava hüvitise määra, rõhutab komitee, et rasedus- ja sünnituspuhkuse ajal makstav eelnevast töötasust madalam tasu avaldab kahjulikku mõju ja karistab naisi nende bioloogilise emarolli eest ega arvesta emaks olemise väärtust. Madalam tasu avaldab mõju ka pikas perspektiivis, nimelt naiste pensioniõigustele. Teisest küljest peaks Euroopa Komisjon arvestama märkimisväärsete lisakuludega mitte ainult liikmesriikidele, vaid ka ettevõtjatele, eelkõige VKEdele, kelle püsijäämine praeguses majanduskliimas on hädavajalik.”

Hääletuse tulemus:

Poolt: 39

Vastu: 79

Erapooletud: 3

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ettepanek: nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi 2003/48/EÜ hoiuste intresside maksustamise kohta”

KOM(2008) 727 (lõplik) – 2008/0215 (CNS)

(2009/C 277/23)

Raportöör: **Umberto BURANI**

2. detsembril 2008 otsustas nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 94 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi 2003/48/EÜ hoiuste intresside maksustamise kohta”

KOM(2008) 727 lõplik – 2008/0215 (CNS).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsioon võttis arvamuse vastu 1. aprillil 2009. Raportöör oli Umberto BURANI.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 453. istungjärgul 13.–14. mail 2009 (13. mai istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 193, vastu hääletas 3, erapooletuks jäi 8 komitee liiget.

1. Kokkuvõte ja järeldused

1.1. Komisjoni esitatud direktiivi ettepaneku eesmärk on laiendada praegu vaid hoiuintresse hõlmava direktiivi 2003/48/EÜ reguleerimisala mitmetele uutele finantstoodetele, mis ei ole hõlmatud kehtivate sätetega, kuigi kõnealused tooted toodavad tulu.

1.2. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kiidab algatuse igati heaks, ent väljendab muret teatavate, uute eeskirjade kaasnevate haldusalaste ja õiguslike probleemide üle. Komisjon tunnustas probleemi olemasolu ja tegi kõik endast sõltuvalt, et vähendada koormust miinimumini. Tegemist on olulise jõupingitusega, mille piirangud kajastuvad siiski keerulistes uutes kohustustes ja eeskirjade raskustes eeskirjade kohaldamisel.

1.3. Oluline tegur on kulud, mis ei koormaks mitte ainult turul osalejaid ja seega üldisemalt kogu turgu, vaid ka maksuametite haldusalaste nõuete ning vajaduse tõttu täpsema ja rangema järelevalve järele. Lihtsustamine ei ole alati kerge, ent siiski vajalik. Komitee tuletab siiski meelde, et kulude asemel tuleks rohkem hoolitseda teabe kvaliteedi eest, kuna raskesti mõistetavate või keeruliste eeskirjade tulemus on sageli puudulik teave.

1.4. Komitee juhib tähelepanu vajadusele vältida olukorda, kus uusi eeskirju peaks ühepoolset kohaldama vaid EL. Kui ei sõlmita kokkuleppeid kolmandate riikide ja lepinguga ühinenud riikidega, võib tekkida paljude toimingute üleviimise oht Euroopast teistesse piirkondadesse. Samas võib Euroopas tekkida konkurentsiseisukohast selgelt tasakaalustamata olukord ülejäänud maailmaga võrreldes. Seepärast peaks Euroopa Liit alustama läbirääkimisi, et leppida kokku asjaomastes ja samaaegselt maailma olulisimatel finantsturgudel rakendatavates meetmetes.

2. Sissejuhatus

2.1. Direktiiviga 2003/48/EÜ kehtestati eeskirjad, mis võimaldavad maksustada ühes liikmesriigis asuvatelt hoiustelt saadud ja mõne teise liikmesriigi residentist tulusaajale makstud intresse. 2008. aasta septembris esitas komisjon nõukogule direktiivi mõju aruande, mis põhineb liikmesriikide maksuametite edastatud teabel esimese kahe aasta jooksul saadud kogemuste kohta.

2.2. Aruande positiivsed tulemused julgustasid komisjoni jätkama oma tööd esialgse direktiivi viimistlemiseks ja laiendamaks ühtlasi selle reguleerimisala. Seetõttu lisati tegeliku tulusaajaja ja makseasutuse mõistete uued määratlused, laiendati direktiivi reguleerimisalasse jäävate finantstoodete ringi ning vaadati läbi või muudeti rida menetlusega seotud aspekte.

3. Üldised märkused

3.1. Komitee võtab teadmiseks komisjoni poolt ettepaneku koostamisel tehtud märkimisväärsed jõupingutused ja **kiidab täielikult heaks** ettepaneku põhijooned. Liikmesriikide ja huvitatud osapooltega konsulteerimise tulemusel suudeti sõnastada eeskirjad, millega üritatakse parandada praeguseid eeskirju, tagades intresside tõhusa maksustamise liikmesriikide maksuametite kasuks ja parandades kaudselt kapitali liikumise moonutusi. Sellegipoolest on aspekte, mille kohta komitee peab vajalikuks teha mõned märkused.

3.2. Tervikuna tundub komisjoni ettepaneku loogika seisnevat **maksualaste õigusnormide järkjärgulises kohandamises tegeliku olukorraga finantsturul**, kuhu tekkis enne praegusesse

kriisi sattumist mitmeid uuenduslikke, raskesti liigitatavate omadustega tooteid, mida 2003. aasta direktiivis ei sätestatud. Neist toodetest paljud võiksid võimaldada maksuseadustest *kõrvalehiilimist* täiesti seaduslikul viisil. Seepärast on loogiline, et uue direktiiviga püütakse kõrvaldada kõnealust õiguslikku lünka, **kaasates mõistesse „hoiustelt saadav tulu“ (intressid) teatud muu uuenduslikelt finantstoodetelt või mitmesugustelt elukindlustustelt saadava tulu, mis aga vajab veel täpsustamist.** Komitee nõustub sellise lähenemisega, kuid juhib siiski tähelepanu sellele, et kohaldamisala laiendamise eesmärk ei ole hõlmata direktiiviga üldist elukindlustust, pensione ega annuiteete, kuna need on mõeldud selgelt riskide pikaajaliseks katteks. Lisaks, arvestades uuenduslike finantstoodete mitmesugusust ja keerulisust, ei ole alati lihtne arvutada välja deklareeritava tulu suurust või tulu maksumustatavat baasi.

3.3. Sissejuhatavas osas kinnitab komisjon, et direktiivi ettepaneku koostamisel võeti arvesse esialgsesse direktiivi kavandatud muudatustega asjaomaste osalejate jaoks kaasnevat **halduskoormust** ning et sel eesmärgil konsulteeriti liikmesriikide maksuametite ja samal ajal moodustatud eksperdirühmaga, järgides asutamislepingu artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtteid.

3.3.1. Komitee on siiski arvamusel, et vaatamata headele kavatsustele on ettepaneku peamine puudus osalejatele tekitatav **märkimisväärne täiendav halduskoormus** ja vajadus muuta olemasolevaid või hakata kasutama uusi e-menetlusi. Lisaks tundub mõnel juhul uute eeskirjade kohaldamine ebakindla või keerulisena. Jääb üldine mulje, et esikohale asetati liikmesriikide maksuametite huvid, kes suhtuvad ettepanekusse mõistagi positiivselt, kuna eeskirjad on suunatud just neile, selle asemel, et arvestada, et **osalejate koormuse suurendamisega suureneb vältimatult tarbijate** ja üldisemalt turu **koormus**. Samuti ei tohi unustada, et raskesti kohaldatavate eeskirjade tulemus on sageli puudulik teave.

3.3.2. Komitee arvates tuleb, jäädes kindlalt ettepaneku aluseks olnud põhimõistete juurde, teha üksnes selliseid muudatusi, mis on meetmete ulatust muutmata kasulikud **haldusmenetluste lihtsustamiseks või nendega seonduvate kulude vähendamiseks**, ning lisada vajadusel ka selgitusi. See kehtib eriti investorite isiku ja residentsuse kindlakstegemiseks ette nähtud menetluse suhtes. Komisjoni kavandatud muudatustega kaasneksid liiga jäigad ja tülikad formaalsused. Komitee arvates peaksid muudatused kõnealuses valdkonnas juhinduma komisjoni enda loodud nõuandva organi FISCO (*Fiscal Compliance Expert Group* – maksukohustuste täitmise ekspertrühm) hiljutistest soovitustest. FISCO tegi seoses maksustamisest vabastamise taotlustega ettepaneku pida maks allikalt kinni investori esitatava residentsust kinnitava tõendi alusel.

3.3.3. Igal juhul tuleb direktiiviga selgelt kinnitada peamist põhimõtet: kõik uued menetlused, sätted ja kohustused peavad hakama kehtima uue direktiivi jõustumise hetkest alates ilma tagasiulatuvat mõjuta. E-menetluste kavandamisel lähtuti nimelt

kehtivast direktiivist: uued tagasiulatuvalt rakendatavad kohustused eeldaksid pikki ja keerulisi muudatusi.

3.4. Komisjon on kindlasti teadlik osalejatelt nõudvate formaalsete keerulisusest. Direktiiv peaks **jõustuma kolm aastat** pärast selle avaldamise kuupäeva – selline tähtaeg tundub mõistlik ja asjakohane. Ent eelmisest direktiivist saadud kogemused näitavad, et mõned liikmesriigid võtsid vajalikud õigussätted vastu märkimisväärse hilinemisega, mis põhjustas osalejatele haldusalseid probleeme. Seega tuleks ettepanekus sätestada, et **liikmesriigid on kohustatud avaldama rakenduseeskirjad vähemalt kaks aastat enne direktiivi jõustumist.**

3.5. 2003. aasta direktiivi põhjenduses 24 nimetatud „lepinguga ühinenud riikidega“ (*agreement countries*) **võrdsete konkurentsitingimuste** (*level playing field*) tagamise eesmärki on vaid osaliselt saavutatud ja seda ei saa mitte mingil juhul kohaldada riikidele, mis ei ole lepinguga ühinenud. Siin vaadeldavas ettepanekus ei mainita võimalust **laiendada uue direktiivi reguleerimisala kolmandatele riikidele**. Kuigi ei saa välistada uue kokkuleppeni viivate läbirääkimiste võimalust, ei kiputa turgude praegust kriisiolukorda silmas pidades uskuma sellise algatuse edukusse lähimal ajal. Selle all ei kannata mitte ainult võrdsed konkurentsitingimused, vaid märksa tõsisemad tagajärjed võivad olla **kapitali väljavoolul**, millele viidatakse eespool nimetatud põhjenduses, ent mida ei ole mainitud uues ettepanekus. Komitee arvates ei ole soovitatav luua **uusi erinevusi** liikmesriikide ja teiste riikide, s.o lepinguga ühinenud, kolmandate riikide või teiste sõltlas- ja assotseerunud territooriumide makseasutuste kohustuste vahel. Sama kehtib ka direktiivi väljakuulutatud laiendamise suhtes muule tulule.

4. Konkreetsed märkused

4.1. Ettepanekus on mitu uut nõuet tõendite kohta, mis tuleb esitada **tegelike tulusaajate residentsuse tuvastamiseks või kindlakstegemiseks**. Artikli 3 lõikes 2 nõutakse konkreetsemalt, et lisaks sünnikuupäevale ja -kohale tuleb esitada ka maksukohustuslane identifitseerimisnumber, ⁽¹⁾ mille suhtes kehtivad eri liikmesriikides eri struktuurinõuded, samas kui kehtivas direktiivis nõutakse vaid sünnikuupäeva ja -koha või maksukohustuslase identifitseerimisnumbri esitamist. Lihtsustamiseks võidakse võimalusel maksukohustuslane identifitseerimisnumber asendada sünnikuupäeva ja -kohaga ehk andmetega, millest piisab kõikides liikmesriikides residentide kindlaks tegemiseks.

4.1.1. Muud tülikad menetlused tulenevad asjaolust, et algselt esitatavaid **tõendeid** tuleb **pidevalt ajakohastada**. Komitee leiab, et sellist nõuet on praktiliselt võimatu ja igal juhul väga vaevaline täita. Seetõttu teeb komitee ettepaneku käsitada esitatud tõendeid pidevalt kehtivana, järgides „parima kättesaadava teabe“ nõudeid.

(1) Inglise keeles TIN (*Tax Identification Number*), prantsuse keeles NIF (*Número d'Identification Fiscale*).

4.1.2. Allpool esitatud selgituste põhjal tundub, et maksukohustuslaselase identifitseerimisnumbri esitamine ja tõendite ajakohastamine on siiski vabatahtlik, kuna seda tuleb teha **üksnes siis, kui tõendid on vahendaja valduses**. Sellisel juhul aga kaoks ära esitatud vastuväidete peamine põhjus ja seega ka menetluste vaevalisus.

4.2. Uue artikli 4 lõikega 1 laiendatakse tegeliku tulusaaja mõistet, ühtlustades selle rahapesuvastase direktiivi (2005/60/EÜ) mõistetega, ja kehtestatakse uurimusmenetluse (*look-through*) kohustus kolmandate riikide ettevõtetele ja õiguslikele üksustele vastavalt direktiivi ettepaneku I lisale. Selle tulemusel loetakse selliste ettevõtete ja õiguslike üksuste tehtud makseid tehtuks nende tegeliku tulusaaja kasuks rahapesuvastase direktiivi sätete tähenduses.

4.2.1. Komitee juhhib tähelepanu **erinevustele hoiuste intresside maksustamise direktiivi ja rahapesuvastase direktiivi eesmärkide vahel**. Esimese direktiivi kohaselt tuleb makseasutustel teha kindlaks maksumaksjad, kes peavad deklareerima hoiustelt saadud tulu liikmesriigis, mille resident nad on. Teise direktiivi kohaselt on makseasutused kohustatud tegema kindlaks lisaks kontoomanikuks olevale ettevõttele või õiguslikule üksusele ka isiku, kes tegelikult omab või kontrollib seda ettevõtet või õiguslikku üksust või sellest kasu saab. Lisaks kohaldatakse rahapesuvastast direktiivi piisavalt rangelt **üksnes** kahtluste juhtumite puhul, kuid kõnealust ettepanekut peaks kohaldatama **kõigile** tulusaajatele. Vahe on selles, et rahapesujuhtumite puhul nõutakse põhjalikumat uurimist, mis ületab selgelt maksuseaduste nõuetekohase hoolsuse piire. Kavandatud eeskirjadest kinnipidamine ei ole seega mitte ainult raske, vaid ka kulukas ja mõnevõrra juhuslik.

4.3. Artikli 4 lõikes 2 selgitatakse „**vastuvõtva makseasutuse**” olemust. Tegemist on üksusega, kelle tulu või osa tulust, mis antakse mitteresidentidest osalejatele, ei maksustata üksuse „**tegelikku juhtimise koha riigis**” kohaldatavate õigusnormide alusel (riigiti erinevad kategooriad on ära toodud direktiivi ettepaneku III lisas). „Tegeliku juhtimise koha riigi” all mõistetakse riiki, mille resident on isik, kellele kuulub peamiselt üksuse seaduslik omandiõigus ja kes haldab peamiselt üksuse tegevust. Vastuvõtva makseasutuse vastuvõetud või talle tehtud maksed loetakse tehtuks otseselt **tegelikele tulusaajatele**, kes on õiguslikult maksustatava tulu saajad.

4.3.1. „Vastuvõtva makseasutuse” mõiste ulatust on praktikas praeguse direktiivi sätete alusel raske laiendada. See võib esialgsetele osalejatele põhjustada haldusalaseid ja süsteemiga seotud

probleeme – ja seda vaatamata III lisas toodud makseasutuste tüüpide loetelu koostamisel tehtud jõupingutustele. Lisaks võib esialgsel osalejal tekkida raskusi „tegeliku kontrolli” koha kindlakstegemisel. Järelikult põhjustavad nimetatud uuendused **tegevuslikust ja halduslikust küljest tõsiseid kahtlusi**. Mitte ainult vastuvõtvale makseasutusele kehtestatakse uued ja tülikad kohustused ning antakse sellest tulenev vastutus, vaid ka maksuametid koormatakse keeruliste ja kulukate menetlustega. Asjaosalised juhtisid juba tähelepanu probleemidele, mis võivad tekkida kavandatud meetmete rakendamise, esitades mitteesjatundjate jaoks liiga kompleksed tehnilised põhjendused. Komitee ei pea vajalikuks võtta kõnealuse küsimuse suhtes seisukohta, ent kutsus komisjoni ja seadusandjaid üles **võtma osalejate tõstatatud probleeme tõsiselt arvesse**. Seatud eesmärgid jäävad sageli saavutamata selle tõttu, et õigusloomes ei arvestata piisavalt praktikas esinevate raskustega.

4.4. Artiklist 6 nähtuvad komisjoni jõupingutused **hõlmata „intresside” mõistesse igasugune investeringutelt saadav tulu**. Pika ja üksikasjaliku loetelu eesmärk ongi muuta maksustatavaks ka **uenduslikelt finantstoodetelt** saadav ebatavaline või praeguste sätetega hõlmamata tulu. Komitee arvates tegi komisjon siin kiiduväärse töö **maksukoormuse maksumaksjate vahel ühtlase jagamise** põhimõtte elluviimiseks sõltumata investeringute liigist, määratlusest või keerulisusest. Ent samas peab komitee vajalikuks **kaitsta ELi finants- ja kindlustusturgude konkurentsivõimet**. Uues direktiivis sisalduvate eeskirjade kohaldamine ka lepinguga ühinenud ja kolmandate riikide poolt peaks seega olema **esmatähtis eeltingimus**, mille üle tuleb **pidada läbirääkimisi** enne uute eeskirjade jõustumist. Euroopale kahjulik tasakaalumatus ei ole kindlasti parim lahendus.

4.4.1. Kõnealuse artikli mitmes lõikes sätestatakse tingimused, mida peab täitma **makseasutus**, mis on sageli finantsvahendite väljastajast või andmete tarnijast erinev üksus. Enamik neist tingimustest puudutavad analüüsi, uuringuid ja hinnanguid, mille teostamine osutub makseasutuse jaoks mõnel juhul võimatuks. Võrdsuse põhimõtte kohaselt tuleks **selgelt** sätestada, et olles teutsenud nõuetekohase hoolikusega ja heas usus **ei ole** makseasutus maksuameti ees **vastutav, kui teatatud andmed on kolmandate osapoolte tarnitud andmed**, mida ei saa kontrollida tavapäraste uurimisvahendite abil. Teisalt tuleks sama selgelt pidada vastutavaks eksitavaid, puudulikke või valesid andmeid tarnitud vahendajaid või huvitatud osapooli.

Brüssel, 13. mai 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ettepanek: nõukogu direktiiv, millega muudetakse nõukogu direktiivi 2006/112/EÜ (mis käsitleb ühist käibemaksusüsteemi) seoses maksudest kõrvalehoidumisega importimisel ja muude piiriüleste tehingute tegemisel”

KOM(2008) 805 (lõplik) – 2008/0228 (CNS)

(2009/C 277/24)

Raportöör: **Umberto BURANI**

28. jaanuaril 2009 otsustas Euroopa Liidu Nõukogu vastavalt Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklile 93 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: nõukogu direktiiv, millega muudetakse nõukogu direktiivi 2006/112/EÜ (mis käsitleb ühist käibemaksusüsteemi) seoses maksudest kõrvalehoidumisega importimisel ja muude piiriüleste tehingute tegemisel”

KOM(2008) 805 lõplik – 2008/0228 (CNS).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsioon võttis arvamuse vastu 1. aprillil 2009. Raportöör oli Umberto BURANI.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis 13.-14. mail 2009. aastal toimunud täiskogu 453. istungjärgul (13. mai istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 192, erapooletuks jäi 5 liiget.

1. Kokkuvõte ja järeldused

1.1. Komisjoni teatises, ⁽¹⁾ mis esitati samaaegselt direktiivi ettepanekuga, mida käsitletakse selles arvamuses, esitatakse **lühiajaline tegevuskava**, mis on võib-olla palju realistlikum ja teostatavam kui teised, minevikus koostatud, **käibemaksupettuse vastase võitluse** tegevuskavad. Eelmised tegevuskavad põhinesid ulatuslikematel ja pikaajalisematel strateegiatel, kuid neil puudus toetus teatud liikmesriikides. Lühiajalises tegevuskavas nähakse ette andmete VIES-süsteemi ⁽²⁾ **salvestamise** ja kehtetuks tunnistamise **ühised eeskirjad**, paremad **kontrollivahendid** tänu teabevahetuse ja riikidevahelise koostöö arengule ning tänu **perspektiivile luua** juurdlus- ja sekkumisamet Eurofisc. **Maksutulude kogumise** kohta avaldatakse samaaegselt teatisega direktiivi ettepanek, mis kujutab endast esimest konkreetset ettepanekut tegevuskava rakendamise kohta.

1.2. Komitee toetab teatist, milles tehakse üsna positiivne kokkuvõte selle käibemaksusüsteemi rakendamise kohta, mida ikka veel nimetatakse ajutiseks, vaatamata sellele, et ta on aastakümneid käibel olnud. See süsteem on siiski liiga keeruline ja kulukas ning eelkõige **võimaldab märkimisväärset maksudest kõrvalehoidumist**. Elektrooniliste menetluste kehtestamine on hädavajalik maksupettuse vastu võitlemise tingimus, kuid nende menetluste tõhusus sõltub nende **ühtsest rakendamisest** liikmesriikides. Praegu ollakse veel selle eesmärgi saavutamisest kaugel.

(1) KOM(2008) 807 lõplik „Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele, mis käsitleb koordineeritud strateegiat, mille eesmärk on tõhustada käibemaksupettuste vastast võitlust Euroopa Liidus”

(2) VAT Information Exchange System

On oht, et hakatakse rakendama omavahel seostamata või lahkenavaid riiklikke lahendusi.

1.3. Tehti mõned ettepanekud järgmiste **aspektide kohta, mida võiks tegevuskavasse sisse viia**: vaadata läbi SCACi (halduskoostöö alaline komitee, *Standing Committee for the Administrative Cooperation*) mudel, parandada juurdepääsu andmebaasidele ja lihtsustada nende kasutamist, leida õigusaktides õige tasakaal andmekaitse ja halduskoostöö vahel, luua asjaomased kutseorganisatsioonid, mis toimiksid liidesena eri haldusasutuste vahel, tõendada ettevõtjate usaldusväarsus.

1.4. Eelkõige selgitatakse **direktiivi ettepanekus käibemaksuvabastuse** kohta käiva algse direktiivi arvukaid sätteid, mida on lihtne kuritarvitada: on täheldatud, et **selle sätte rakendamist**, vastavalt millele kohaldatakse maksuvabastust siis, kui importkaupa müüakse Euroopa Liidus, on **raske kontrollida** kohapeal. Uutes sätetes nähakse ette terve rida ettevaatusabinõusid, sealhulgas importija kohustus esitada **importimisel** vajalikud andmed lõpptarbija tuvastamiseks.

1.5. Komitee kiidab need sätted täielikult heaks, samuti nagu sätted, milles käsitletakse **erinevates riikides tegutseva müüja ja ostja solidaarvastutust** juhtudel, kui üks neist ei täida oma käibemaksukohustusi. See säte ei ole uus ega uuenduslik: see on olemas ja seda rakendatakse ülima täpsusega liikmesriikides, kuid seda **ignoreeritakse kohe, kui selle rakendamine tooks endaga kaasa halduskoostöö eri liikmesriikide vahel**.

1.6. Vastutuse küsimuses juhib komitee tähelepanu aspektile, mida pole kunagi arvesse võetud: tegemist on **haldusasutuste vastutusega maksumaksjate ees** ja **haldusasutuste vastutusega üksteise ees**, juhtudel, mil vead või hilinemised on põhjustanud majanduslikku või juriidilist kahju. Prioriteetne õigluse ja läbipaistvuse põhimõtte peaks innustama sellele probleemile lahendust leidma.

2. Sissejuhatus

2.1. Direktiivi ettepanek ja komisjoni **teatis** on jätkuks kahele järgmisele teatisele: 2006. aasta teatis, milles algul algatati arutelu kooskõlastatud lähenemisviisi vajaduse teemal maksupettuste vastases võitluses üldiselt ja 2007. aasta teatis, milles tähelepanu keskendus käibemaksupettustele ning määratleti strateegia põhielemendid. 2008. aasta veebruaris kiitis nõukogu heaks uue teatise, milles käsitletakse ettepanekut rakendada kahte ambitsioonikat meetet käibemaksusüsteemi muutmiseks, et võidelda maksupettuste vastu: **ühendusesiseste tehingute maksustamissüsteem** ja **üldine pöördmaksustamise süsteem**. Komisjon tegi ettepaneku käivitada teise lahenduse jaoks pilootprojekt, kuid majandus- ja rahandusministrite nõukogu ei suutnud saavutada kõnealuses küsimuses kokkulepet.

2.2. Selge poliitilise tahte puudumisel võtta vastu ühine kaugeleulatuv poliitika pöördus komisjon tagasi **lühiajalise tegevuskava** ettepaneku juurde, millele on lisatud rakendamise ajakava: klassikaline lahendus, mille vastuvõtmiseks võiksid olla paremad võimalused.

2.3. ELi lähenemisviis näib olevat vajalik nii õiguslikul kui operatiivsel tasandil, viimati nimetatul on praeguse ni kuulunud liikmesriikide ainupädevuste hulka: erinevused nende meetodite vahel, mida kasutavad eri haldusasutused, on julgustanud maksupettureid paigutama oma tegevuse riikidesse, kus ei rakendata asjaomaseid meetmeid. Teisest küljest on tegu ka nõuete järgimisega seonduvate kulude probleemiga ettevõtete jaoks, kes on sunnitud rakendama erinevaid menetlusi vastavalt riigile, kus nad tegutsevad.

2.4. **Direktiivi ettepanek**, mis avaldati teatisega samaaegselt, on esimene algatus klassikaliste meetmete raames. **Spetsiaalne käibemaksuvabastus importimisel**, mis on juba reguleeritud algses käibemaksudirektiivis (2006/112/EÜ), kuid selle esialgne sõnastus võimaldas tõlgendusi, mis tõid endaga kaasa maksupettusi. Direktiivi ettepanekus selgitatakse tingimusi ja piiranguid, mida tuleb järgida käibemaksuvabastuse saamiseks. Samal ajal tagab see liikmesriikidele käibemaksu tagasi saamise vahendi võimalike maksupettuste korral.

3. Teatise sisu

3.1. Varem rakendatud meetmete analüüs, mille viis läbi komisjoni maksupettuste vastase strateegia (ATFS) eksperdirühm, võimaldas määratleda kolm esmast valdkonda, millele tuleb keskenduda **lühiajalise tegevuskava** rakendamisel, võitlemaks maksupettuste vastu: rangem käibemaksusüsteem, tugevdatud kontrolli- ja juurdlusmeetmed, paremad võimalused **maksutulude kogumiseks**.

3.2. **Süsteemi rangemaks muutmiseks** on vajalikud ühised täpsed eeskirjad andmete VIES-süsteemi (VAT Information Exchange System) salvestamise ja kehtetuks tunnistamise jaoks. Teatud liikmesriikides kehtivad käibemaksukohustuslase registreerimisnumbrid ka siis, kui käibemaksukohustuslane on korda saatnud maksupettuse, asjaolu, mis võimaldab tal seadusevastast tegevust jätkata; komisjon esitab lähemal ajal õigusakti ettepaneku ühiste eeskirjade kohta andmete **VIES-süsteemi salvestamise ja kehtetuks tunnistamise** jaoks. Ettepanek sisaldab samuti sätteid ettevõtjate õiguste kohta, mis tagavad neile **elektroonilisel teel juurdepääsu andmetele** asjaomase partneri nime, aadressi ja käibemaksukohustuslase registreerimisnumbri kohta, õigus, mis mõnedes liikmesriikides praegu täielikult puudub või on piiratud. Teistes eeskirjades käsitletakse ühist **arvete väljastamise** lihtsustatud ja kaasajastatud süsteemi. Lõpuks on ette nähtud sätted **teabevahetuse** kohta, et kaotada liikmesriikides esinevad tõlgenduserinevused käibemaksu sissenõutavuse valdkonnas ning tagada andmete samaaegne edastamine asjaomaste haldusasutuste vahel.

3.3. **Kontrollivahendid** kujutavad endast süsteemi kõige keerulisemat valdkonda, mis sisaldab võib-olla kõige rohkem lünki. Tähelepanu on keskendunud **nõrkadele kohtadele**, mida tuntakse juba pikka aega: **teabevahetus, koostöö ja juurdepääs teabele**. Terve rida õigusaktide ettepanekuid on uurimisel. Euroopa sellise varajase hoiatuse süsteemi **Eurofisc** loomine, mis põhineb Belgia maksuameti loodud Eurocanet süsteemil ning mida toetavad Euroopa Komisjon ja OLAF, võiks olla paljutõotav operatiivmeede.

3.4. Tegevuskava kolmandas peatükis, milles käsitletakse **saa-mata jäänud maksutulude kogumise vahendeid, nähakse ette terve rida meetmeid**. Esiteks kutsutakse liikmesriike üles rakendama õiguslaseid meetmeid nende maksupetturite suhtes, kes tegutsevad nende territooriumil ja kelle tegevus on põhjustanud käibemaksuga seotud kahju teises liikmesriigis. Kõige olulisemas osas käsitletakse **erinevates liikmesriikides tegutseva müüja ja ostja solidaarvastutust** Nimetatud põhimõttel on juba õiguslik alus, kuid iga liikmesriik on seda siiani rakendanud üksnes oma

territooriumil ainult oma jurisdiktsiooni kuuluvate ettevõtjate puhul. Tegevuskavas tehakse samuti ettepanek täitemeetmete või etevaatusabinõude ühtsete süsteemide kohta, eesmärgiga parandada piiriülese maksude kogumise väljavaateid. Lõpuks käsitletakse küsimust, kuidas leida lõplik lahendus **käibemaksutulede piiriülese kaitse** probleemile, sõltumata sellest, millises liikmesriigis käibemaks makstakse: seda probleemi analüüsitakse praegu ainult üksikutes liikmesriikides.

4. Üldised märkused

4.1. Komisjon jätkab nende rakendus- ja halduseeskirjade ning käibemaksu kogumise eeskirjade täiustamist, mis moodustavad süsteemi, mida ikka veel, 40 aastat pärast selle loomist, nimetatakse ajutiseks. Selle muutmine lõplikuks süsteemiks eeldab käibemaksu tasemete ühtlustamist ja võimalust käibemaksuhustuslaste jaoks maksta nõutud summa otse oma asukohariigis nende arvete alusel, kus on kirjas käibemaks, nagu see praegu on tavaks siseriiklike tehingute puhul – eesmärk, mis pole kaugeltki mitte saavutatud. Sellise hilinemise põhjused ei ole ei tehnilised ega õigusalsed: need on poliitilist laadi ning seetõttu toovad nad endaga kaasa probleeme, mida on peaaegu võimatu lahendada. Praegu esitatud sätted kuuluvad seega klassikaliste meetmete hulka, mille eesmärk on muuta tõhusaks süsteem, mille puhul on üksnes nimetus ajutine.

4.2. Lisaks sellele võib öelda, et käibemaksu üldine raamistik annab mõnikord põhjust rahuloluks, kuigi selles esineb arvukalt aspekte, mida on võimalik parandada; igal juhul on see süsteem keerukas, kulukas ja, mis veelgi halvem, soodustab ikka veel massilist maksupettust rahvusvahelisel tasandil. Selle süsteemi vead seisnevad süsteemi ajutises iseloomus – üksnes poliitiline tahe, mis praegu puudub, suudaks muuta selle palju lihtsamaks ja tõhusamaks lõplikuks süsteemiks.

4.3. Komisjon annab oma parima selleks, et toime tulla kõige suuremate ja silmatorkavamate puudustega, samal ajal kui komisjonil on väga ebamugav positsioon, sest ühelt poolt avaldab talle survet nõukogu, kes ei ole võimeline võtma vastu otsuseid ühehäälselt, ja teiselt poolt need liikmesriigid, kes kõik töötavad selle nimel, et lahendada siseriiklikul tasandil omi probleeme oma lahendustega. Esimeses näites, mida komisjon nimetab, käsitletakse **elektroonilisi menetlusi**, mis reguleerivad suhtlemist maksuhustuslaste ja haldusametite vahel. Mõned liikmesriigid peavad erinevate kolmandate riikide eeskujul tehnika arenguga sammu, samal ajal kui teised liikmesriigid on maha jäänud. Komisjon annab ülevaatliku hinnangu: „üldiselt ei ole ELi käibemaksusüsteemi haldamine arenenud kooskõlas infotehnoloogia edusammudega”⁽³⁾. Komitee võib selle hinnanguga üksnes nõustuda.

4.4. Seetõttu ei ole üllatuseks, et eri liikmesriigid, mitte üksnes kõige arenenumad vaid ka teised, töötavad oma ettevõtjatega, eesmärgiga leida parimaid halduslahendusi; see asjaolu tekitab komisjonile muret, kuna ta näeb **ohtu, et hakatakse rakendama omavahel seostamata või erinevaid riiklikke lahendusi**. ja

kutsub liikmesriike üles oma tegevusi kooskõlastama. Komitee sooviks selle punkti küsimuses soovitada komisjonil jääda **realistlikuks**; kui tegemist on tegevuste koordineerimisega ELi tasemel, siis on komisjon pädev reguleerima, ning ta on rakendanud ja jätkab selle pädevuse rakendamist eeskujulikul viisil. Kui on aga tegemist üksikute liikmesriikide siseriiklike probleemidega, mille puhul komisjonil puudub pädevus, **on soovitel vähene mõju**: igal liikmesriigil on õigus sõltumatult tegutseda. Üksnes siis, kui kahe või enama riigi puhul on tegemist ühiste huvidega, võib leida kooskõlastatud lahendusi.

4.5. Ülalnimetatut arvesse võttes tunneb komitee heameelt komisjoni algatuse üle, mida ettevaatlikult on hakatud nimetama soovitusel luua sihtrühm, milles osalevad maksuametid ja ettevõtted (kuid sertifitseeritud ettevõtjaid pole mainitud), kelle ülesanne on leida ühine lähenemisviis erinevatele probleemidele, mis tulenevad nimetatud osalejate vahelistest suhetest. Asjaomastel osapooltel soovitatakse panustada kogemuste ja vajalike vahenditega, et nimetatud algatusel oleks reaalsed võimalused saavutada edu; komitee toetab igati kõnealust soovitusi.

5. Märkused veel lahendamata probleemide kohta

5.1. Komitee kasutab juhust, mis talle avanes, et soovitada **kaasata tegevuskavasse aspekte**, mis vaatamata sellele, et nad pole otseselt seotud maksupettuste vastase võitlusega, on olulised: toimivad struktuurid ja tõhusad eeskirjad aitavad iseenesest kaasa sellise süsteemi loomisele, mis välistaks maksupettusi või mis oleks võimeline maksupettusi ennetama või halvimal juhul neid karistama.

5.2. **Elektrooniliste menetluste** valdkonnas on komisjon teinud juba kõik, mis oli tema võimuses direktiiviga „**Nõukogu 7. oktoobri 2003. aasta määrus (EÜ) nr 1798/2003 halduskoostöö kohta käibemaksu valdkonnas ja määruse (EMÜ) nr 218/92 kehtetuks tunnistamise kohta**”; praktikas võib märkida, et SCACi (Halduskoostöö alaline komitee, *Standing Committee for the Administrative Cooperation*) mudel, mida kasutati teabevahetuseks ja sekkumistaotlusteks, tuleks läbi vaadata, eesmärgiga viia menetlused paremini kooskõlla vastuste kiiruse ja täpsuse nõuetega.

5.3. **Andmebaaside** valdkonnas on probleem palju delikaatsem; Tegemist ei ole üksnes kasulikkuse probleemiga, kuid eelkõige ka **andmetele juurdepääsu ja nende täielikkuse** probleemiga. Tuleb veel määratleda, eelkõige käibemaksu küsimuses, **tasakaalupunkt andmekaitse ja halduskoostöö vahel**, mis nõuab kindlasti **õigusakte**, milles täpsustatakse iga nõudmise piirangud, kaitstavad andmed ja need andmed, mille puhul pole vaja rakendada kõnealuseid piiranguid ning millistes tingimustes ja vastavalt millistele menetlustele on lubatud juurdepääs andmetele. Soovitustest ja lepingutest ei piisa: see problemaatika peab toetuma tugevale õiguslikule alusele, mille puhul põhiõigusi kahjustamata arvestatakse avalikku huvi esmatähtsust.

⁽³⁾ Komisjoni teatis KOM(2008) 807 lõplik; punkt 4, esimene lõik.

5.4. Üks praktiline küsimus, mis tuleb lahendada, seondub **andmete kogumisega kohapeal**: liikmesriigid võiksid luua uued asjaomased kutseorganisatsioonid, kes oleksid võimelised koguma andmeid selle liikmesriigi jaoks, kes seda taotleb ning kellel on õigus vahetada teavet teiste asjaomaste liikmesriikide sarnaste organisatsioonidega. Üks ELi meede võiks panustada sellise tõelise **kiirsekumisevõrgustiku** loomisesse, millel oleks võimalus sekunda otseselt selleks ettenähtu kanalite kaudu, koostöös teiste võimalike juurdlusasutustega.

5.5. Komitee rõhutab, et iga ühine lahendus nõuab **VIES-süsteemi täiuslikku toimimist**, et võimaldada haldusasutustel saada reaalajas iga tehingu kohta käivaid andmeid. Kogu süsteemi aluseks on nende ettevõtjate **usaldusväärsus**, kellele on antud käibemaksukohustuslase registreerimisnumber. See usaldusväärsus peab põhinema eelnevale kontrollile, mille alusel tehakse kindlaks ettevõtja vastavus nõutud kriteeriumidele. Kohe kui need kaks tingimust on täidetud – tehingu jälgimine reaalajas ja eelnev sertifitseerimine – peaks karusellpettuste ehk vaheltvõtivate ettevõtjatega seotud pettuste arv oluliselt vähenema.

5.6. Selliste terviklike lahenduste ootel, mis võivad võtta pisut aega, võiks eelisjärjekorras uurida **ettevõtjate usaldusvääruse sertifitseerimise** võimalust kõnealuses sektoris ning ühiste eeskirjade järgi kõigi ELi liikmesriikide jaoks: kui igale käibemaksukohustuslase registreerimisnumbrile vastab pädeva maksuameti poolt väljastatud tõend, oleks võimalik saavutada kahekordne eelis kaitsta liikmesriikide siseriiklike huvisid ning ELi ettevõtjate ärihuvisid. Andmete avaldamine internetis võimaldaks viivitamatul teada saada igast peatamise või keelustamise menetlusest.

6. Direktiivi ettepanek: täpsustused ja uued eeskirjad

6.1. Nagu öeldud ettepaneku sissejuhatavas osas, „on (käesolev ettepanek) osa kõnealuses teatise esitatud esimesest ettepanekute paketist”. Tegemist on **kahe muudatuse sisseviimisega alusdirektiivi 2006/112/EÜ**, esimese muudatuse eesmärk on selgitada teatud sätteid **käibemaksuvabastuse** kohta **importimisel**, mille tõlgendused võimaldasid käibemaksu maksmisest kõrvalehoidumist, teise muudatuse eesmärk on tagada **solidaarvastutuse kohustuslik ning mitte vabatahtlik rakendamise** mõnede ühendusesiseste kaubaveoteenuste puhul.

6.2. **Importimisel kohaldatav käibemaksuvabastus**, mis on sätestatud artikli 143 punktis d, on lubatud juhul, kui imporditud kaubad ühendusesiselt tarnitakse või antakse üle teise liikmesriigi maksukohustuslasele; lihtsamalt öeldes **on käibemaksuvabastus kohaldatav siis, kui importija müüb imporditud kaubad teisele maksukohustuslasele Euroopa Liidus**. Pettuste uurijad on juhtinud tähelepanu **ulatuslikule kuritarvitamisele**, mis tuleneb ühenduse sätte puudulikust ülevõtmisest riiklikesse

õigusaktidesse. Komisjoni arvates on tulemuseks see, et „ei ole tagatud, et tolli- ja maksuasutused teostavad järelevalvet imporditud kaupade füüsilise liikumise üle ühenduses”. Eriala slängi kasutades on tegemist karusellpettuste või vaheltvõtivate ettevõtjatega seotud ühendusesiseste pettustega (MTIC).

6.2.1. Ettepaneku sätetes nähakse ette, et maksuvabastust taotlev isik peab esitama tõendavad dokumendid selle kohta, et ta tõesti täidab alusdirektiivis ette nähtud nõudmisi: registreerimine käibemaksukohustuslasena või maksuesindaja määramine importivas liikmesriigis; kohustus tõestada, et imporditud kaubad veetakse või lähetatakse impordiliikmesriigist erinevasse liikmesriiki; importija kohustus esitada importimisel selle isiku käibemaksukohustuslase registreerimisnumber, kellele kaubad saadetakse teises liikmesriigis.

6.2.2. Komiteel puuduvad märkused, kuna tegemist on valdkonnaga, kus sätete koostamise aluseks on vajadus parandada haldussüsteeme võimalike maksupettuste ärahoidmise eesmärgil. Jääb siiski teatud **kahtlus niinimetatud „kolmandate territooriumite” osas**. Liikmesriigi mõiste käibemaksueeskirjade raames on ära toodud algdirektiivi artiklis 5(2); direktiivi artiklis 6 on sätestatud, et **direktiivi ei kohandata „kolmandatele territooriumitele”**,⁽⁴⁾ kuna neile kehtib käibemaksuvabastus importimisel, mis on määratletud artikli 143, punktide c ja d sätetes. Sätte tõlgendus on selge, kuid tuleks siiski hinnata, kas ja mil määral kaitseb see erand käibemaksu kohaldamise kuritarvitamise eest.

6.3. Direktiivi ettepaneku uus säte (artikkel 1 punkt 2), „mis asendab algdirektiivi artiklit 205, milles nähakse ette, et käibemaksu tasumise eest **vastutab (eksportijaga) solidaarselt mõni muu isik peale maksu tasumise eest vastutava isiku**”. Kokkuvõttes nähakse uue sättega ette see, et **müüja peab deklareerima nende ühendusesiseseid tehinguid** nii, et ostja liikmesriiki on võimalik teavitada tema territooriumil teostatud maksustavatest tehingutest.

6.3.1. Solidaarvastutuse eesmärk on tagada mitte üksnes see, et tarnija täidab oma deklareerimiskohustust, vaid kaudsel ka **kliendi õige valik ning tema** ja ta maksuvõime **hea tundmine**; kui ostja ei ole täitnud oma kohustusi, siis on sellel liikmesriigil, kus ta elab, õigus koguda tasumata käibemaks ja võimalikud trahvid müüjalt. Liikmesriigid on rakendanud seda sätet hoolikalt, kuid **piirdudes üksnes riiklike tehingutega**. Kaudsel võib öelda, et jättes hooletusse selle põhimõtte rakendamise rahvusvaheliste tehingute korral, on liikmesriigid unustanud oma kohustuse koostööd teha, et kaitsta ka ostja liikmesriigi haldusasutuste huvisid.

⁽⁴⁾ Ühenduse tolliterritooriumi hulka kuuluvad territooriumid: Athose mägi, Kanaari saared, Prantsuse ülemeredepartemangud, Ahvenamaa, Kanalisaared, territooriumid, mis ei moodusta ühenduse tolliterritooriumi osa, Helgoland, Büsingeni territoorium, Ceuta, Melilla, Livigno, Campione d'Italia, Itaaliale kuuluv osa Lugano järvest.

6.3.2. Uue ettepaneku eesmärk on täita seda lünka, kehtestades solidaarvastutuse põhimõtet selgelt ka rahvusvahelistele tehingutele; On võimalik täheldada, et komisjoni arvates ⁽⁵⁾ oli see põhimõte sätestatud juba artiklis 205 „kuid seni on liikmesriigid seda kohaldanud ainult riigisiseste tehingute suhtes”.

6.3.3. Komitee väljendab täielikult oma toetust komisjoni ettepanekule. Lisaks sellele juhib ta tähelepanu vajadusele reguleerida ja muuta teostatavaks võlgnevuse sissenõudmine ühe liikmesriigi haldusametuse poolt isikult, kes elab teises liikmesriigis. Võlgnevuse sissenõudmine kohtusüsteemi kaudu nõuab õigusosalase koostöö normide rakendamist; võlgnevuse sissenõudmine haldusmenetluse abil, mida rakendavad müüja/eksportija liikmesriigi

asjaomased haldusametused, nõuab täpseid kokkuleppeid ning neist tulenevate õigusosalaste probleemide lahendamist.

6.3.4. Tuleks lisada veel üks märkus, mis on küll üldine, kuid siiski asjakohane seoses kõnealuse ettepanekuga, mille eesmärk on kaitsta peamiselt maksuasutuste huvisid. Dokumendis ei räägita kusagil haldusametuste majanduslikust ega juriidilisest vastutusest maksumaksja ees seoses vigade või hilinemisega teise osapoole käibemaksukohustuslase registreerimisnumbri teatamisel ega **ühe riigi haldusametuste vastutusest teise riigi haldusametuste ees**. Võrdsuse ja läbipaistvuse põhimõtetel põhinevates õigusaktides tuleks alati arvestada maksumaksja õigusi suhetes riigi ülemvõimuga.

Brüssel, 13. mai 2009.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

⁽⁵⁾ Komisjoni teatis KOM(2008) 807 lõplik, punkt 331, 2 lõik.

Arvamus teemal „Reitinguagentuurid”**KOM(2008) 704 (lõplik) – 2008/0217 (COD)**

(2009/C 277/25)

Raportöör: **Peter MORGAN**

1. detsembril 2008 otsustas nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 95 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus reitinguagentuuride kohta”

KOM(2008) 704 lõplik – 2008/0217 (COD).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse seksioon võttis arvamuse vastu 1. aprillil 2009. Raportöör oli Peter MORGAN.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 453. istungjärgul 13.–14. mail 2009 (13. mai istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 157, vastu hääletas 4, erapooletuks jäi 5.

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Käesoleva arvamuse taust on viimase kaheksakümne aasta suurim rahuaja majanduskriis. See kahjustab tõsiselt tööandjate, töötajate ja kõigi teiste Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitees esindatud rühmade huve ning samuti kodanikuühiskonna huve üldiselt. Ettevõtted pankrotistuvad, tööpuudus suureneb, inimesed kaotavad kodusid, pensionid on ohus, kodanike hulgas levib rahulolematust ja valitsused kukuvad. Kriisi peamine põhjus on reguleerimata reitinguagentuuride tegevus. Reitinguagentuurid on finantssüsteemi toimimiseks keskse tähtsusega ja seetõttu ei saa neid jätta järelevalveta. Isereguleerimine on dramaatiliselt läbi kukkunud ja krediidireitinguasutuste tulemuslikkus on olnud häbiväärselt väike. Komitee toetab täielikult reitinguagentuuride reguleerimise ja neile tegevusloa andmise kava.

1.2. Ajaloolistel põhjustel on reitinguettevõtete puhul tegemist globaalse oligopoliga, mis hõlmab kolme peamist reitinguagentuuri Fitch, Moody's ja Standard & Poor's (S&P). Ehkki nende peakorterid asuvad USAs, on nende näol tegemist ka Euroopa Liidu peamiste krediidireitinguteenuste pakkujatega. Alates 2007. aastast on USA reitinguagentuurid kohustatud saama tegevusloa USA väärtpaber- ja börsikomisjonilt. Euroopa Liidus ei ole tegevusloa olemasolu senini veel kohustuslik. Tegevuslubade väljastamine sillutab muidugi teed reguleerimisele.

1.3. Alates 2007. aastast on kõrge riskitasemega (subprime) hüpoteeklaenulepingurikkumiste ja väljaostuõiguste kaotuste osakaal USAs hüppeliselt suurenenud, põhjustades segadust eluasemehüpoteegiga tagatud väärtpaberite (*residential mortgage-based securities*) turgudel, mida sellised laenud kindlustavad, ning selliste väärtpaberitega seotud hajutatud tagatisega võlaobligatsioonide (*collateralised debt obligations*) turgudel. Kuna kõnealuste väärtpaberite tulemuslikkus aina halvenes, alandasid kolm reitinguagentuuri, kes neile instrumentidele kõige aktiivsemalt reitingut andsid, paljusid oma reitinguid. Reitinguagentuuride tegevus kõnealuste struktureeritud finantstoodetele reitingu andmisel tõstatas küsimuse nii nende krediidireitingute täpsusest üldiselt kui ka reitingute andmise menetluse usaldusväärsusest tervikuna.

1.4. 2006. aastal kehtestas Euroopa Komisjon regulatiivse lähenemisviisi reitinguagentuuridele ning teatas, et jälgib edaspidi hoolikalt kõiki arenguid nimetatud valdkonnas. 2007. aasta oktoobris leppisid Euroopa Liidu rahandusministrid kokku kriisi käsitlevates järeldustes, mis sisaldasid ettepanekut hinnata reitinguagentuuride rolli ning tegeleda asjaomaste puudustega. Pärast laiaulatuslikke konsultatsioone ning teiste riikide tegevuse arvesse võtmist esitas komisjon käesoleva määruse eelnõu.

1.5. Määruse ettepanekul on neli üldist eesmärki:

- esiteks, tagada, et reitinguagentuurid väldivad reitingute andmise protsessis huvide konflikte või vähemalt juhivad neid piisaval määral;
- teiseks, parandada reitinguagentuurides kasutatavate meetodite ja reitingute kvaliteeti;
- kolmandaks, suurendada läbipaistvust, kehtestades reitinguagentuuride suhtes avalikustamiskohustuse;
- neljandaks, tagada tõhus tegevuslubade andmise ja järelevalvõrgustik, et vältida õiguslikku arbitraazi ELi jurisdiktsioonide vahel.

1.6. Pärast seda, kui komisjon avaldas õigusakti ettepanekud, avaldas De Larosière'i töörihm oma aruande. Seoses reitinguagentuuridega esitas töörihm järgmised soovitused:

- ELis peaks reitinguagentuuridele töölubade väljastamise ja järelevalve eest vastutama Euroopa väärtpaberituru reguleerijate komitee (CESR);
- reitinguagentuuride ärimudel, nende rahastamine ning reitingute andmise ja nõustamistegevuse eristamise ulatus tuleks põhjalikult läbi vaadata;

- reitingute kasutamist finantsalastes õigusaktides tuleks järkjärgult märkimisväärselt vähendada;
- struktureeritud toodetele reitingu andmist tuleks muuta, võttes selliste toodete jaoks kasutusele erikoodid.

Kõnealuseid soovitusi arutatakse arvamuse asjaomastes punktides.

Lisaks märkis töörühm, et „on oluline, et nende muudatustega õigusaktides kaasneks investorite poolne suurem hoolikus ning hindamine ja kvaliteetsem järelevalve”. Komitee väljendab sellele tähelepanekule oma täielikku toetust.

1.7. Ka COREPER kaalus komisjoni õigusaktide ettepanekuid. Komitee toetab ettepanekut toetada kolmandates riikides antud reitinguid.

1.8. Komitee toetab üldiselt komisjoni ettepanekuid. Reitinguagentuurid etendasid olulist rolli selliste struktureeritud toodete väljatöötamisel ja nende usaldusväärsuse tagamisel, mis on osutunud ohtlikuks ning hävitanud miljardite dollarite väärtuses vara. Määruse ettepaneku sätted on vähim, mida praegune olukord eeldab. Lisaks sellele leiab komitee, et eeskirjad ei koormaks liigselt edukalt toimivaid reitinguagentuure.

1.9. Reitinguagentuurid on finantsteenuste sektoris eelisolukorras, kuna sektori reguleeritud üksustel peavad olema kõrge reitinguga väärtpaberid. Ametiasutused on mõlemal pool Atlandi ookeani otsustanud tunnustada väga väheseid reitinguagentuure, kelle reitinguid saab kasutada regulatiivsetel eesmärkidel. Komitee innustab komisjoni kasutama uut tegevuslubade andmise menetlust, et võimaldada uutel reitinguagentuuridel anda reitinguid, toetades eelkõige kõiki algatusi sõltumatu Euroopa agentuuri loomiseks, ning muuta finantsmäärust, et tunnustada regulatiivsetel eesmärkidel iga ELis tegevusluba omava reitinguagentuuri reitinguid. Uutel reitinguagentuuridel ei ole lihtne kanda kinnitada ja usaldusväärsust saavutada. Prantsusmaa valdusettevõtja rahastatud Fitchi esilekerkimine viimase kümne aasta jooksul näitab siiski, et see on võimalik.

1.10. Finantsteenuste määrus on reitinguagentuuride oligopoli peamine tekkepõhjus rõhuasetuse tõttu kapitalireservide reitingutele. Komitee kutsub ELi seadusandjaid üles reitingutest mitte liigselt sõltuma, eelkõige arvestades hiljutisi kogemusi seoses teatud reitingute väärtusetuks osutumisega. See on kooskõlas De Larosière'i töörühma soovitusel, et reitingute kasutamist finantsalastes õigusaktides tuleks järkjärgult märkimisväärselt vähendada.

1.11. Selles kontekstis palub komitee komisjonil tegeleda reitinguagentuuride vastutusest loobumise küsimusega. Kuna vastutusest loobumine muudab reitingud väärtusetuks, ei ole reitingud iseenesest rahuldav lähtepunkt regulatiivse kapitali määratlemiseks. Vaja on astuda samme selleks, et reitinguagentuurid võtaksid vastutuse oma reitingute eest. Tõelisi vigu võib sallida, kuid puudulikku hoolikust ei saa lubada.

1.12. Komitee toetab ettepanekut, et reitinguagentuur peab olema ühenduses asutatud juriidiline isik ning et seadusandja peab olema päritoluliikmesriik. Komisjon esitas oma argumentid, miks reguleerimist ja järelevalvet ei tohiks koondada ühte kesksesse organisse. Ehkki see on vastuolus De Larosière'i töörühma ettepanekuga, ei lükka komitee põhimõtteliselt tagasi ideed luua ELi tasandil uus järelevalveasutus, kui liikmesriikide koostöö korraldus osutub ebarahuldavaks.

1.13. Komiteel on heameel näha, et määruse ettepanekus on tegelikke karistusi puudutavad sätted. Pädevatele asutustele kättesaadavate järelevalvemeetmete hulka kuuluvad tegevusloa tühistamine ja kriminaalmenetluse algatamine. Karistused peavad olema kohaldatavad juhtudele, mis on tingitud ametialasest rikumisest või ebapiisavast hoolikusest. Karistused peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad. Karistusi tuleb kohaldada ühtselt kõikides liikmesriikides. Komitee leiab, et seda peaks koordineerima Euroopa väärtpaberiturule reguleerijate komitee.

1.14. Organisatoorselt on palju sõltumatute, juhtkonda mittekuuluvate liikmete rollist. Komitee leiab, et peaks olema kohustuslik, et kõik juhtkonda mittekuuluvad liikmed peavad saama pädeva asutuse eelneva heakskiidu. Kavandatud süsteemis on selline heakskiit hädavajalik.

1.15. Komitee palub liikmesriikide pädevatel asutustel oma organisatsioonilise järelevalve osana jälgida hoolikalt seost reitinguettevõtete ja aktsionäride ootuste vahel. Reitinguagentuuri ärimudelil ei saa kergesti kohandada riigiettevõtte põhimõtetele. Eritähelepanu tuleks pöörata juhtivtöötajate tulemuspreemiade struktuurile. De Larosière'i töörühm väljendas sama muret ning palus, et reitinguagentuuride ärimudel täiendavalt läbi vaadataks. Komitee toetab seda.

1.16. Komitee tervitab artiklit 7. Meetodite avaldamisel saab selgeks, kas reitinguteni on jõutud otse- või kõrvalteid pidi. Lisaks on reitinguagentuuril nüüd kohustus kontrollida oma teabeallikaid ning tagada, et need on piisavalt head, et lubada reitingu andmist. Sama olulised on muutuvate meetodikate ja eeldustega seonduvad eeskirjad. Kui need oleksid kehtinud, oleks eluasemehüpeteiga tagatud väärtpaberite reitinguvigu saanud välja tuua juba aastaid enne 2007. aastat.

1.17. Avalikustamise osas on komiteel eriti hea meel, et EL läheb struktureeritud toodete puhul USAst veelgi kaugemale, nõudes, et võimalike investorite tähelepanu juhitaks ühel või teisel viisil kõnealuste toodete võimalikule ohtlikkusele. De Larosière'i töörühm tegi ettepaneku kasutada eraldi märgistussüsteemi. Komitee eelistaks seda võimalust.

1.18. Eraldi sümboliseeritav puudutavates vastuväidetes struktureeritud toodete kohta keskendutakse tõenäosusele, et pärast asetleidnud reitingute massilist alandamist võidakse nimetatud konkreetse märgistusega võlakirju vaadelda madalama reitinguga investeringutena. Komitee arvates ei oleks see halb, kuni selliste võlakirjade reiting on taastatud.

1.19. Erinevad üldised avalikustamised nii regulatiivsetel eesmärkidel kui ka turu teavitamiseks näivad sobivad, kui arvesse võetakse kahte hoiatust. Komitee soovib, et ELi õigusnormide sätted, mis puudutavad iga poole aasta järel toimuvaid makseviivitusest tingitud kahjumäärade avalikustamisi, oleksid üsna konkreetset. Samuti soovib komitee, et Euroopa väärtpaberituru reguleerijate komitee vaataks läbi 5 % avalikustamise eeskirja.

1.20. Mõlemal pool Atlandi ookeani on väljendatud muret võimaluse üle, et USA ja ELi õigussüsteemid sisaldavad teineteisele vastukäivaid eeskirju. Soovitatakse on isegi ühtset ülemaailmset õigussüsteemi. Komitee on rahul väljapakutud ELi õigussüsteemiga, mis ei tohiks minna USA õigussüsteemiga vastuollu. Olukorras, kus ettevõtted peavad eri õigussüsteemide puhul kohandama eri normidega, on tavapärane luua poliitika vastavalt nn suurimale ühisele nimetajale. Ei ole põhjust, miks sellist lähenemisviisi ei võiks käesoleval juhul rakendada.

2. Sissejuhatus

2.1. Eluasemehüpoteegiga tagatud väärtpabereid annab välja vahendaja, tavaliselt investeerimispank, mis kogub hüpoteeklaenu portfelli – tavaliselt tuhandet eraldi laenu – ühte fondi. Fond väljastab portfelliga tagatud väärtpabereid. Fond kasutab väärtpaberitest saadud tulu laenuportfelli ostmiseks. Üksikute hüpoteeklaenu portfelli tehtavaid igakuiseid intressi- ja põhimakseid kasutatakse igakuise intressi maksmisel ja põhimaksete tegemisel eluasemehüpoteegiga tagatud väärtpaberite investoritele. Kahtlaste väärtusega ja kõrge riskitasemega laenuportfelli muutmiseks AAA-reitinguga toodeteks kasutatakse kolme põhilist vahendit: (i) eluasemehüpoteegiga tagatud väärtpaberite jaotamine osamakseteks, mis pakuvad eri tasemel turvalisust ja kasumit, (ii) lisatagatise andmine nii, et laenuportfelli väärtus ületab eluasemehüpoteegiga tagatud väärtpaberite väärtuse, (iii) ülejäägi hajutamine nii, et portfelliga oodatav hüpoteegi intress ületab eluasemehüpoteegiga tagatud väärtpaberite makstava intressi. Lisaks eeldati, et eluasemehinnad tõusevad jätkuvalt.

2.2. Hajutatud tagatisega võlaobligatsioon on põhimõtteliselt sarnane, kuid see puudutab võlakirju, mitte hüpoteeklaenu. Eluasemehüpoteegiga tagatud väärtpaberite kasutamine hajutatud tagatisega võlaobligatsioonide tagatisportfelliges tõusis 43,3 %-lt 2003. aastal 71,3 %-ni 2006. aastal, millega ehitati esimese kaardimaja peale teine. USA väärtpaberite ja börsikomisjon leidis ühe reitinguagentuuri sisese meili, milles nimetati hajutatud tagatisega võlaobligatsioonide turgu koletiseks. „Loodame, et selle kaardimajakese kokkukukkumise ajaks oleme kõik jõukad ja pensionil.”

2.3. Oluline samm kõrge riskitasemega eluasemehüpoteegiga tagatud väärtpaberite või hajutatud tagatisega võlaobligatsioonide loomisel ja lõpuks müümisel on töötada välja reiting iga osamakse kohta, mis fond väljastab. 2007. aasta augustis käivitas väärtpaberite ja börsikomisjon uurimuse selle kohta, milline oli reitinguagentuuride roll asetleidnud kriisis. Uurimuses keskenduti reitinguagentuuride poolt eluasemehüpoteegiga tagatud väärtpaberitele ja hajutatud tagatisega võlaobligatsioonidele antud reitingutele. Läbivaatamine hõlmas järgmisi olulisi valdkondi:

- reitingu andmise meetmed, menetlus ja tavad, sh mudelid, meetodid, hüpoteesid, kriteeriumid ja protokollid;
- eelnimetatud andmete avaldamise asjakohasus;
- reitinguagentuuride kehtestatud menetluste järgimine nende enda poolt;
- huvide konflikti puudutavate menetluste tõhusus;
- huvide konfliktist põhjustatud võimalik põhjendamatu mõju reitingutele.

2.4. Üldiselt näitasid tulemused, et

- eluasemehüpoteegiga tagatud väärtpaberite ja hajutatud tagatisega võlaobligatsioonidega sooritatud tehingute arv ja keerukus on alates 2002. aastast märkimisväärselt kasvanud; mõnel reitinguagentuuril on olnud raskusi selle kasvuga toimetulekul, eriti hajutatud tagatisega võlakohustuste puhul, mis omakorda on avaldanud mõju reitingute andmise protsessi terviklikkusele;
- reitingute andmise protsessi olulisi aspekte, nt reitingu andmise kriteeriume ei avalikustatud alati; mudeliväliseid kohtusi tehti ilma dokumenteeritud põhjendusteta;
- ühelgi agentuuril ei olnud dokumenteeritud menetlusi eluasemehüpoteegiga tagatud väärtpaberitele ja hajutatud tagatisega võlaobligatsioonidele reitingu andmise kohta, samuti puudusid neil konkreetset meetmed ja menetlused oma mudelites või meetodites leiduvate vigade tuvastamiseks ja parandamiseks;
- reitinguagentuurid on hakanud rakendama uusi meetodeid väljaandjate poolt neile antava reitingualase teabe uurimiseks; varem puudus nõue, et reitinguagentuur peab tõendama eluasemehüpoteegiga tagatud väärtpaberite portfelliges sisalduvat teavet, samuti ei pidanud nad nõudma väljaandjatel portfelliges osas hoolikust;
- reitinguagentuurid ei dokumenteerinud alati reitingu andmise protsessi olulisi samme, sh mudelist kõrvalekaldumise ning reitingu andmise komisjoni meetmete ja otsuste põhjendusi, samuti ei dokumenteerinud nad alati oluliste osalejate kohalolekut reitingu andmise komisjonis;
- reitinguagentuuride poolt kasutatav käimasoleva reitingu andmise järelevalve menetlus tundub olevat vähem jõuline kui esialgse reitingu andmise puhul kasutatud menetlus. Ressursside puudus on avaldanud mõju järelevalvetegevuse õigeaegsusele, teostatud järelevalve dokumenteerimine on puudulik ning kirjalikult vormistatud menetlused puuduvad;

- g) tuvastati probleeme huvide konfliktide lahendamisel ning selles, mida võetakse ette huvide konflikti mõjuga reitingu andmise protsessile. Reitingu andmisel osalevatel olulistel isikutel lubati osaleda tasu puudutaval arutelul;
- h) siseauditi menetsid erinesid oluliselt; ainult iga kolmanda agentuuri puhul peeti õigusaktide täitmise järelevalvet piisavaks.

2.5. Kõnealuse sektori ärimudelid on loomupärane konflikt, sest võlakirja väljastaja maksab reitingu andmise eest, kuid struktureeritud toodete puhul see konflikt suureneb, kuna (i) vahendaja koostab tehingu, nii et on võimalik tehingut paindlikult struktureerida reitingute optimeerimise eesmärgil ning vahendaja saab valida ka reitinguagentuuri, mis annaks tehingule soodsa reitingu, ning (ii) vahendajate kontsentratsioon on suur.

2.6. Uurimuse valim koosnes 642 eluasemehüpoteegiga tagatud väärtpaberitega tehtud tehingust, millest üle 80 % menetles 12 vahendajat. Valimisse kuulunud 368 hajutatud tagatisega võlaobligatsioonist 80 % menetles 11 vahendajat. 13-st suurimast eluasemehüpoteegiga tagatud väärtpaberite tagatisega andjast 12 olid samas ka 12 suurimat tagatisega andjat hajutatud tagatisega võlaobligatsioonidele. Tundub, et vahendajate mõju reitinguagentuuri valiku osas ning sellist mõju avaldavate vahendajate suur kontsentratsioon on suurendanud kompensatsioonimudelid „väljaandja maksab” sisaldavat huvide konflikti.

2.7. Väärtpaberi- ja börsikomisjon avaldas oma uurimuse tulemused juulis 2008, olles enne seda esitanud konsulteerimiseks õigusakti ettepanekud. Uued õigusaktid avaldati USAs 3. detsembril 2008. Euroopa Komisjon avaldas määruse eelnõu – KOM(2008) 704 lõplik – 12. novembril 2008. Käesolevas arvamuses viidatakse just sellele dokumendile.

2.8. Uuritud ei ole mitte üksnes seadusandjaid. 18. oktoobril 2008 avaldati Financial Times'is ülevaade reitinguagentuuri Moody's rollist kõrge riskitasemega laenude turu kriisis. Moody's ei lükanud seda ümber. Mõned artiklis väljendatud seisukohad on ära toodud punktides 2.9–2.12.

2.9. Reitinguagentuuri Moody's aktsiate esmane avalik pakumine toimus 2000. aastal. Pärast börsil noteerimist toimus järsk muutus Äkitselt hakati keskendumas kasumile. Juhatus omandas aktsiaoptsoone. Raskuspunkt muutus täielikult. Reitinguagentuuri Moody's kasumimarginaal oli Standard & Poor's 500 indeksi kohaselt suurem kui ühelgi teisel ettevõttel. Moody's hoidis seda positsiooni viis aastat järjest. Reitinguagentuuri aktsiad tõusid esimese nelja kauplemisaastaga 500 %, see oli ajal, kui ülejäänud turul valitses langus. Kümne aasta jooksul kasvas reitinguagentuuri Moody's tulu 900 %.

2.10. Aastatuhande algusaastatel oli peaaegu võimatu, et Moody's annaks hajutatud tagatisega võlaobligatsioonidele AAA-reitingu, kui tagatis koosnes täielikult hüpoteeklaenudest. Agentuur on juba pikka aega silma paistnud nn mitmekesisuspõhimõtetega, millega välditi ühesuguste tagatistega väärtpaberite kõrgeima reitingu andmist. Selle tulemusel kaotas Moody's

turuosa, kuna kaks konkurenti ei rakendanud sellist ettevaatuspõhimõtet. Moody's loobus sellest põhimõttest 2004. aastal, misjärel tema turuosa järsult suurenes.

2.11. 2006. aastal alustas Moody's püsiva suurusega võlakirjade (*constant proportion debt obligations*) hindamisega. Reiting oli AAA. Fitch, kellel ei palutud neile võlakirjadele reitingut anda, leidis, et tema mudelite kohaselt saaks neile vaevu anda madalaima reitingu. Kõnealused võlakirjad osutusid kõige tulusamaks vahendiks, millega Moody's kunagi kaubelnud on. 2007. aasta alguses leiti nende võlakirjade tulemuste simulatsiooni teostavas arvutikoodis viga. Selgus, et toodet ülehinnati koguni nelja astme võrra. Investoreile ja klientidele veast ei teatatud. Kood vaadati läbi, nii et see andis jälle AAA-reitinguid. Pärast seda, kui Financial Times vea avalikustas, käivitati agentuurisene distsiplinaarmenetlus.

2.12. 2007. aasta keskpaigaks oli USA elamuturu langus täies hoos. Moody's mõistis siis, et tema mudelid ei ole asjakohased. Augustis 2007 hakkas ta eluasemehüpoteegiga tagatud võlakirjade reitingut alandama ning kriis oligi alanud. Aasta viimastel kuudel alandas Moody's enamate võlakirjade reitingut kui eelneva 19 aasta jooksul kokku. Moody's väidab, et ta ei oleks mitte mingil juhul suutnud ette näha laenukriisi puhkemist, samas ei olnud ta oma statistilisi põhioletusi USA hüpoteegituru kohta ajakohastanud 2002. aastast saadik. Agentuuri töötajad arutasid probleemi 2006. aastal, kuid vajalikuks läbivaatamiseks ja ümberhindamiseks puudusid ressursid.

2.13. Nii USA väärtpaberi- ja börsikomisjonil saadud faktidest kui ka Financial Times'is avaldatud üksiknäidetest ilmneb, et vaja on mitmeid muutusi, et reitinguagentuurid oleksid võimelised täitma oma rolli ning vastama neil oodatud standarditele.

3. Määruse ettepaneku põhisisu

Tegevusloa andmise ja järelevalveraamistik

3.1. Artiklis 2 sedastatakse, et määrust kohaldatakse regulatiivsetel eesmärkidel kasutatavate krediidireitingute suhtes, samas kui artiklis 4 sedastatakse, et finantsasutused võivad regulatiivsetel eesmärkidel kasutada ainult ühenduses asutatud ja käesoleva määruse kohaselt tegevusloa saanud reitinguagentuuride antud krediidireitinguid.

3.2. Artiklis 12 sedastatakse, et reitinguagentuur võib taotleda tegevusloa selleks, et tagada, et tema krediidireitinguid saab kasutada regulatiivseteks eesmärkideks eeldusel, et tegemist on ühenduses asutatud juriidilise isikuga. Päritoluliikmesriigi pädev asutus annab tegevusloa reitinguagentuurile, kui see täidab kõik kõnealuses määruses kehtestatud tingimused. Tegevusloa kehtib kogu ühenduse territooriumil.

3.3. Tegevusloa taotlus tuleb esitada Euroopa väärtpaberituru reguleerijate komiteele, kes edastab selle asjaomasele päritoluliikmesriigile või riikidele (artikkel 13), kus see vaadatakse läbi (artikkel 14). Seejärel otsustab päritoluliikmesriik Euroopa väärtpaberituru reguleerijate komiteega konsulteerides tegevusloa andmise või tegevusloa andmisest keeldumise. Määrusega kehtestatakse sätted tegevusloa tühistamise kohta juhul, kui reitinguagentuur ei täida enam tingimusi (artikkel 17). Reitinguagentuurid peavad esitama tegevusloa taotluse kuue kuu jooksul pärast määruse jõustumist (artikkel 35).

3.4. Artiklis 20 kirjeldatakse pädevate asutuste volitusi. Nad ei tohi mõjutada krediidireitingute sisu. Samas on neil järgmised volitused:

- ligipääs kõikidele mis tahes kujul dokumentidele ja õigus nendest koopiaid saada või teha;
- õigus nõuda kõikidelt isikutelt teavet ja vajadusel isik teabe saamiseks välja kutsuda ja teda küsitleda;
- õigus viia kohapeal läbi etteteatatud või etteteatamata kontrollid;
- õigus nõuda andmeid telefonisuhtluse ja andmeedastuse kohta.

3.5. Artiklis 21 antakse ülevaade pädevate asutuste käsutuses olevatest järelevalvemeetmetest. Nende hulka kuuluvad tegevusloa tühistamine, krediidireitingute andmise ajutine keelamine, krediidireitingute kasutamise peatamine, avalike teadaannete väljastamine määruse rikkumise korral ja kriminaalmenetluse algatamine.

3.6. Artiklites 22 kuni 28 esitatakse üksikasjalikud sätted koostöö kohta pädevate asutuste vahel, et tagada tegevuslubade andmise ja järelevalve tõhusus kogu siseturul. Artiklitega 29 ja 30 sätestatakse koostöö kolmandate riikidega.

3.7. Artiklis 31 käsitletakse pädevate asutuste suhtes kohaldatavaid karistusi. Artiklis sedastatakse, et karistused peavad hõlmama vähemalt juhtusid, mis on tingitud ametialasest rikkumisest või ebapiisavast hoolikusest. Karistused peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad.

Sõltumatus ja huvide konflikti vältimine

3.8. Artikli 5 lõikes 1 sedastatakse, et reitinguagentuur peab tagama, et krediidireitingu andmist ei mõjuta ükski olemasolev või potentsiaalne huvide konflikt. Määruse I lisa A jaos (organisatsioonilised nõuded) ja B jaos (tegevusnõuded) kehtestatakse ulatuslikud järelevalvemeetmed.

3.9. Organisatsiooniliselt lasub vastutus haldus- või järelevalvenõukogul. Tippjuhtkonnal peab olema hea maine. Nõukokku

peab kuuluma vähemalt kolm sõltumatut juhtkonda mittekuuluvat liiget. Nende tasustamine ei ole seotud ettevõtte majandustulemustega. Nende teenistusaeg on kindlaksmääratud periood, mis ei ületa viit aastat. Nende teenistusaega ei pikendata ja nende vabastamisele teenistusaja sees on seatud piirangud. Kõigil nõukogu liikmetel peab olema asjakohane kogemus ning vähemalt ühel juhtkonda mittekuuluvat liikmel peavad olema põhjalikud teadmised struktureeritud väärtpaberistamisturgude alal.

3.10. Sõltumatutel liikmetel lasub konkreetne vastutus krediidireitingu poliitika ja protsessi ning huvide konfliktide vältimise jälgimise eest. Tegevuspõhimõtted ja menetlused peavad olema vastavuses kõnealuse määrusega. Sõltumatud liikmed peavad tutvustama oma arvamusi nimetatud küsimustes haldus- või järelevalvenõukogule ja nõude korral pädevatele asutustele. Et sõltumatute liikmete tegevus oleks tõhus, tuleb luua korralikud reitingusüsteemid, mida toetatakse sisekontrolli mehhanismidega ning mille puhul teostatakse sõltumatut järelevalvet.

3.11. Tegevuslikust aspektist tuvastab ja kõrvaldab või vajaduse korral juhib ja avalikustab reitinguagentuur igasuguse tegeliku või võimaliku huvide konflikti. Määruses tuuakse välja kõik isiklikud ja ettevõttega seotud konfliktid. Näiteks ei paku reitinguagentuur hinnatavale ettevõttele või mis tahes seotud kolmandale osapoolle konsultatsiooni- või nõustamisteenuseid seoses hinnatava ettevõtte või seotud kolmanda osapoolse korporatiivse või õigusliku struktuuri, vara või kohustustega. Sarnaselt tagab reitinguagentuur, et analüütikud ei tee ettepanekuid ega soovitusi ametlikult ega mitteametlikult seoses selliste struktureeritud finantsinstrumentide kujundamisega, mille kohta reitinguagentuur annab välja reitingu.

3.12. Reitinguagentuur peab registrit kõigi tegevuste kohta, sealhulgas reitinguagentuuri ja hinnatavate ettevõtete äri- ja tehniline tegevus. Sellised registrid tuleks säilitada ning teha taotluse korral kättesaadavaks pädevatele asutustele.

Töötajad

3.13. Artiklis 6 sedastatakse, et krediidireitingute andmisega otseselt seotud töötajatel on asjakohased teadmised ja kogemused, nad ei tohiks osaleda äri- ja tehnilistel läbirääkimistel hinnatavate ettevõtete, ajavahemik, mille möödumisel võivad töötajad hinnatavale ettevõttele teenust pakkuda, ei tohi olla lühem kui kaks ega pikem kui neli aastat ning nende tasustamine ei tohi sõltuda tulust, mida reitinguagentuur saab hinnatavatel ettevõtetel, millele ta teenuseid osutab.

3.14. I lisa C jaos tuuakse välja täiendavad eeskirjad töötajatele. Eeskirjadega keelatakse analüütikul või temaga seotud kolmandal osapooltel omada mis tahes hinnatava ettevõtte finantsinstrumente või nendega kaubelda ning võtta vastu kingitusi või teeneid. Muud sätted on seotud teabe konfidentsiaalsuse ja turvalisusega.

3.15. Kaks sätet on seotud analüütiku töölevõtmisega hinnatud ettevõtte poolt, millele reitingu andmisega ta on olnud seotud. Samuti on määruses säte selle kohta, et kui analüütik ühineb hinnatud ettevõttega, vaatab reitinguagentuur läbi analüütiku lahkumisele eelnenud kahe aasta jooksul tehtud töö.

Reitingu andmise meetodid

3.16. Artiklis 7 sedastatakse, et reitinguagentuur avaldab avalikult reitingute andmise meetodid, mudelid ja põhilised hindamisseeldused. Agentuur võtab kõik vajalikud meetmed, et krediidireitingute koostamiseks kasutatav teave oleks piisavalt kvaliteetne ja pärineks usaldusväärsest allikast.

3.17. Reitinguagentuur jälgib krediidireitinguid ja vaatab need vajadusel läbi. Kui reitingu andmise meetodeid, mudelid või põhilisi reitingueeldusi muudetakse, peab reitinguagentuur viivitamatult avaldama krediidireitingute tõenäolise ulatuse ning reitingud vastavalt ümber hindama.

Krediidireitingute avaldamine ja esitamine

3.18. Artiklis 8 sedastatakse, et reitinguagentuur avaldab mitteväliskuliselt ja õigeaegselt kõik krediidireitingud ja kõik otsused krediidireitingute andmine lõpetada.

3.19. I lisa D jaos sedastatakse, et reitinguagentuur avaldab:

- kas krediidireiting on avaldatud hinnatud ettevõttele enne levitamist ning kui jah, siis kas seda on muudetud pärast teatavakstegemist;
- reitingu määramisel kasutatud peamise(d) meetodi(d);
- iga reitingukategooria tähenduse;
- kuupäeva, millal krediidireiting esimest korda avalikustati ning millal seda viimati ajakohastati.

Reitinguagentuur peaks selgelt märkima reitingu mis tahes atribuudid ja piirangud, eriti seoses olemasoleva teabe kvaliteedi ja selle kontrollimisega.

3.20. Juhul kui puuduvad usaldusväärsed andmed või uue instrumendi struktuur või olemasoleva teabe kvaliteet ei ole piisavad või kui tõstatub küsimus, kas reitinguagentuur saab anda usaldusväärse krediidireitingu, keeldub reitinguagentuur reitingu andmisest või tühistab olemasoleva reitingu.

3.21. Krediidireitingu teatamisel peaks reitinguagentuur selgitama peamisi elemente, millel reiting põhineb. Eelkõige peab reitinguagentuur struktureeritud finantsinstrumendi hindamisel esitama tema poolt teostatud kahjumi ja rahavoogude analüüsi.

3.22. Struktureeritud finantsinstrumentidega seoses peab reitinguagentuur selgitama alusvarade kohta läbi viidud hoolika menetluse hindamist (nagu kõrge riskitasemega hüpoteeklaenude raamatud). Kui reitinguagentuur on toetunud kolmanda osapoole hinnangule, peab ta avalikustama, kuidas selle hinnangu tulemus on reitingut mõjutanud.

3.23. Artiklis 8 käsitletakse ka mureküsimumst, et struktureeritud finantsinstrumentide reitingud ei ole võrreldavad tavapäraste võlainstrumentide reitingutega. Seega peavad reitinguagentuurid võtma vastu erinevad sümbolid, jättes kõrvale tuttava tähestiku, või lisama alternatiivina nimetatud instrumentide erineva reitingu meetodi üksikasjaliku kirjelduse ning selgituse selle kohta, mille poolest erineb riskiprofil tavapärastest instrumentidest.

Üldised ja perioodilised avaldused

3.24. Artiklites 9 ja 10 sedastatud avaldusi käsitletakse üksikasjalikult I lisa E jaos. Üldised avaldused peavad olema täiesti avalikud ja ajakohastatud. Üksikasjad on seotud kõige olulisemate regulatiivsete elementidega, nagu huvide konflikt, avaldamise poliitika, hüvituskord, reitingu andmise meetodid, mudelid ja põhilised eeldused, muudatused poliitikas ja menetlustes jne.

3.25. Perioodiliste avalduste hulka kuulub makseviivitusest tingitud kahjumäärade andmete avaldamine iga kuue kuu järel ja kliendiandmete avaldamine kord aastas.

3.26. Lisaks tuleb avaldada iga-aastane läbipaistvusaruanne. Aruanne sisaldab üksikasjalikku teavet reitinguagentuuri õigusliku struktuuri ja omamise kohta, kvaliteedi sisekontrollisüsteemi kirjeldust, statistilisi andmeid tööülesannete jaotuse kohta töötajate vahel, krediidireitingute registreerimise põhimõtete kirjeldust, aasta sisekontrolli tulemusi seoses sõltumatus nõuete täitmisega, haldamise ja analüütikute ringluse poliitika kirjeldust, teavet asutuse sissetuleku kohta ja juhtimisaruannet.

4. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee seisukoht

4.1. Reitinguagentuurid on finantsteenuste sektoris eelisolukorras, kuna sektori reguleeritud üksustel peavad olema kõrge reitinguga väärtpaberid. Ametiasutused on mõlemal pool Atlandi ookeani otsustanud tunnustada väga väheseid reitinguagentuure, kelle reitinguid saab kasutada regulatiivsetel eesmärkidel. Komitee innustab komisjoni kasutama uut tegevuslubade andmise menetlust, et võimaldada uutel reitinguagentuuridel anda reitinguid, toetades eelkõige kõiki algatusi sõltumatu Euroopa agentuuri loomiseks, ning muuta finantsmäärust, et tunnustada regulatiivsetel eesmärkidel iga ELis tegevusluba omava reitinguagentuuri reitinguid.

4.2. Finantsteenuste määrus on reitinguagentuuride oligopoli peamine tekkepõhjus regulatiivse rõhuasetuse tõttu kapitalireservide reitingutele. Komitee kutsub ELi seadusandjaid üles reitingutest mitte liigselt sõltuma, eelkõige arvestades hiljutisi kogemusi seoses reitingute väärtusetuks osutumisega.

4.3. Lisaks palub komitee komisjonil tegeleda reitinguagentuuride vastutusest loobumise küsimusega. Vastutusest loobumise avalduses sedastatakse tavaliselt, et „käesolevas dokumendis sisalduva teabe kasutaja ei tohiks investeerimisotsuse tegemisel usaldada antud krediitireitingut või mis tahes muud käesolevas dokumendis sisalduvat arvamust”. Nagu praegune kriis on näidanud, muudab väide, et reitingud on üksnes arvamus ning neid ei tuleks usaldada, regulatiivse kapitali põhimõtte paroodiaks. Uus määrus peaks sisaldama nõuet, et reitinguagentuurid vastutavad antud reitingute eest.

4.4. Komitee toetab ka ettepanekut, et reitinguagentuur peab olema ühenduses asutatud juriidiline isik ning et seadusandja peab olema päritoluliikmesriik. Kuid komitee ei lükka põhimõtteliselt tagasi ideed luua ELi tasandil uus järelevalveasutus, kui liikmesriikide koostöö korraldus osutub ebarahuldavaks.

4.5. Komiteel on heameel näha, et määruse ettepanekus on tegelikke karistusi puudutavad sätted, nagu on välja toodud artiklites 21 ja 31 (arvamuse punktid 3.5 ja 3.7). Selliste karistuste puudumine on olnud USA võrreldavate õigusaktide kohta avaldatud peamine kriitika. On oluline, et karistusi kohaldatakse sama jõuliselt kõigis liikmesriikides. Komitee leiab, et seda peaks kordineerima Euroopa väärtpaberituru reguleerijate komitee.

4.6. Määruse organisatsiooniliste ja tegevuseeskirjade ettepanekud on hästi koostatud. Kolme sõltumatu, juhtkonda mittekuuluvat liikme määramise nõue on kooskõlas Ühendkuningriigis ja mujal vastu võetud hea ühingujuhtimise tavaga. Palju oleneb sõltumatute, juhtkonda mittekuuluvate liikmete rollist. Nende käitumine ja suutlikkus määravad organisatsiooniliste eeskirjade edu. Komitee arvates peaks olema kohustuslik, et kõik juhtkonda mittekuuluvad liikmed peavad saama pädeva asutuse eelneva heakskiidu. Kavandatud süsteemis on selline heakskiit hädavajalik.

4.7. Fitchist kuulub 80 % Fimalac SA-le, millest omakorda 73 % kuulub Marc de Lacharriere'ile. S&P on osa McGraw-Hill'i grupi ettevõtetest. 2000. aastani kuulus Moody's Dun & Bradstreeti gruppi. Financial Times'i uurimise tulemused viitavad sellele, et pärast 2000. aastat on Moody'se ajalooline professionaalsus kannatanud aktsiaturu nõudmiste tõttu. Komitee palub liikmesriikide pädevatel asutustel oma organisatsioonilise järelevalve osana hoolikalt jälgida seost reitinguettevõtete ja aktsionäride ootuste vahel. Eritähelepanu tuleks pöörata juhtivtöötajate preemiapaketi struktuurile.

4.8. Tegevuslikust aspektist on punktis 3.11 kirjeldatud keelud keske tähtsusega avastatud huvide konfliktide kõige olulisema elemendi kontrollimisel ja vältimisel. Reitinguagentuur ei saa enam anda reitingut tehingule, mille sõlmimist ta on nõustanud.

4.9. Töötajatega seonduvate eeskirjade eesmärk on samuti kõrvaldada huvide konfliktid. Sarnaselt välisaudiitoritega on seatud piirangud ajaperioodile, mille vältel analüütik võib olla seotud ühe kliendiga, kuigi nelja aasta piirangut võiks pikendada viiele aastale. Sarnaselt audiitoritele ja kõigile finantsteenuste sektori harudele ei tohi analüütikud omada kliendi aktsiaid ega osakuid. Komitee väljendab heameelt selle üle, et neid ettevaatuseeskirju järgivad nüüd ka reitinguagentuurid.

4.10. Komitee toetab kindlalt artikli 7 sätteid. Artikliga lahendatakse USA väärtpaber- ja börsikomisjoni uurimuse käigus leitud väga selged rikkumised. Meetodite avaldamisel saab selgeks, kas reitinguteni on jõutud otse- või kõrvalteid pidi. Lisaks on reitinguagentuuril nüüd kohustus kontrollida oma teabeallikaid ning tagada, et need on piisavalt head, et lubada reitingu andmist. Sama olulised on muutuvate meetodite ja eeldustega seonduvad eeskirjad. Kui need oleksid kehtinud, oleks reitinguvigu saanud välja tuua juba aastaid enne 2007. aastat. Komitee teeb ettepaneku hoolikalt jälgida artiklist 7 kinnipidamist ning vajadusel võiks selle sätteid rangemaks muuta.

4.11. Artikkel 8 sulgeb ringi, kuna selles kohustatakse reitinguagentuure avaldama viisi, kuidas nad on iga tehingu puhul rakendanud artiklis 7 sedastatud eeskirju. Komiteel on eriti hea meel, et EL läheb struktureeritud toodete puhul USAst veelgi kaugemale, nõudes, et kõnealuste toodete võimaliku ohtlikkuse ühel või teisel viisil esiletoomist.

4.12. Eraldi sümboliteseeriat puudutavates vastuväidetes keskendatakse tõenäosusele, et pärast asetleidnud reitingute massilist alandamist võidakse nimetatud konkreetse märgistusega võlakirju vaadelda madalama reitinguga investeringutena. Komitee arvates ei oleks see halb, kuni selliste võlakirjade reiting on taastatud.

4.13. COREPERi töö on toonud esile asjaolu, et määruse ettepanekus ei käsitleta konkreetset kolmandates riikides antud reitinguid. Komitee toetab COREPERi ettepanekut, millele vastavalt võib selliseid reitinguid kasutada ELis regulatiivsetel eesmärkidel, kui neid kinnitab ELis juba tegevusluba omav reitinguagentuur, tingimusel et

- mõlemad asjaomased agentuurid kuuluvad samasse gruppi,
- kolmanda riigi agentuur täidab ELi eeskirjadega sarnaseid kohustusi,
- kolmanda riigi reitingu andmiseks on objektiivne põhjus,
- asjaomased pädevad asutused juba teevad koostööd.

4.14. Erinevad avalikustamised nii regulatiivsetel eesmärkidel kui ka turu teavitamiseks näivad sobivad, kui arvesse võetakse kahte hoiatust:

— makseviitusest tingitud kahjumäärad on olulised, sest need võimaldavad mõõta iga reitinguagentuuri reitingutegevuse kvaliteeti või muid aspekte. Ameerika Ühendriikide nõuded on konkreetsed: reitinguagentuurid avaldavad tulemuslikkuse statistilised andmed ühe, kolme ja kümne

aasta kohta igas reitingukategoorias, et oleks selge, kui täpselt prognoositi reitinguga makseviitusest tingitud kahjumäärasid. Komitee soovib, et ELi määruse säte oleks selles osas üsna konkreetne.

— Samuti on määruses nõue määratleda kliendid, kes moodustavad üle 5 % käibest. Kõnealune piirang võib olla liiga madal. Komitee palub Euroopa väärtpaberituruleguleerijate komiteel seda küsimust täiendavalt kaaluda.

Brüssel, 13. mai 2009.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele: tegevuskava ELi loomatervishoiustrateegia rakendamiseks”

KOM(2008) 545 (lõplik)

(täiendav arvamus)

(2009/C 277/26)

Üksikraportöör: **Leif Erland NIELSEN**

24. veebruaril 2009. aastal otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt oma kodukorra rakenduseeskirja artikli 29 lõikele a) koostada täiendava arvamuse järgmisel teemal:

„Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele: tegevuskava ELi loomatervishoiustrateegia rakendamiseks”

KOM(2008) 545 lõplik.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsioon võttis arvamuse vastu 17. aprillil 2009. Üksikraportöör oli **Leif Erland Nielsen**.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 453. istungjärgul 13. ja 14. mail 2009 (13. mai istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 189, vastu hääletas 2, erapooletuks jäi 11.

1. Järeldused

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab komisjoni ettepanekut loomatervishoiustrateegia rakendamiseks ning hindab kõrgelt seda, et komisjon on suures osas arvestanud komitee märkustega, mida viimane esitas seoses uue strateegia ettepanekuga. Komitee kordab oma nõudmist tugevdada ELi jõupingutusi loomahaiguste ennetamise, seire ja tõrje valdkonnas. Suurem osa loomahaigusi kujutab endast endiselt globaalset ohtu. Seepärast loodab komitee jätkuvalt, et tulevased ELi eeskirjad oleksid võimalikult suures ulatuses eeskujuks teistele kaubanduspartneritele. Komisjon peaks hoolitsema selle eest, et asjaomastes kolmandates riikides mõistetak ELi uusi õigusakte, ning kasutama liikmesriikide kogemusi ja ressursse kriiside lahendamisel. Arenguriikide osas tuleks siiski teha veelgi enam jõupingutusi ning üks peamisi prioriteete peaks olema näitajate väljatöötamine, sest need on äärmiselt olulised. Lisaks on konkurentsimoonutuste vältimiseks oluline säilitada veterinaarfond ning ühtlustada liikmesriikide poolset kaasrahastamist.

2. Taust

2.1. 2007. aastal kiitis Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee heaks komisjoni ettepaneku uue loomatervishoiustrateegia kohta

perioodiks 2007–2013 ⁽¹⁾. Esitatud tegevuskava annab nimetatud strateegiale konkreetse vormi. Tegevuskava sisaldab 31 üksikalgatuse ⁽²⁾ ajakava, mis tuleb 2013. aastaks ellu viia neljas tegevusvaldkonnas (prioriteetide kindlaksmääramine, õiguslik raamistik, ennetustegevus ja teadusuuringud). Kõige olulisemad osad on ELi uus loomatervishoiu seadus ning kulude ja vastutuse jagamise kava läbivaatamine. Pikemas perspektiivis lisanduvad selle ELi püüdlus saada Maaelma Loomatervishoiu Organisatsiooni (OIE) liikmeks, hügieenitõkete vastased meetmed eksportimisel, loomahaigustega seotud riskide ja keemiliste riskide kategooriatesse jaotamine ja hindamine, bioohutuse tagamiseks veisekarjas ja piiridel, elektroonilise identifitseerimissüsteemi väljaarendamine, ühenduse vaktsiini- ja antigeenipankade tugevdamine, uute ravimite ja vaktsiinide väljatöötamine ning zoonootiliste mõjurite kontroll resistentsuse suhtes antibiootikumidele. Üleüldine eesmärk on olemasolevate ja uute õigusaktide lihtsustamine ja parandamine ning suurema tõhususe tagamine. Seepärast soovib komisjon hinnata süsteemselt üksikuid ettepanekuid ja kaaluda võimalikke alternatiive, et tagada paremate või siis lihtsamate õigusaktide loomine.

⁽¹⁾ Komisjoni teatis „Euroopa Liidu uus loomatervishoiustrateegia aastateks 2007–2013: Haiguste ennetamine on parem kui ravi” (KOM(2007) 539 lõplik) ja EMSK 16. jaanuari 2008. aasta arvamus, ELT C 151, 17.6.2008.

⁽²⁾ Komisjoni teatise (KOM(2008) 545) on mainitud küll 21 algatust, ent sisedokumentides lähtutakse 31 algatusest, vt http://ec.europa.eu/food/animal/diseases/strategy/pillars/action_en.htm.

3. Üldised märkused

3.1. Tegevuskava on oluline ja põhjendatud ning komitee hindab selle suurt avatust ja koostöötahet, mis on antud protsessi siiani iseloomustanud, sealhulgas ka komisjoni poolset arvestamist komitee märkustega. Komisjon peaks kiirustama tegevuskavas sisalduvate valdkondade piiritlemise ja nende prioriteetsuse kindlaksmääramisega. Seejuures tuleks omavahel võrrelda, kui suur on nende haiguste riskipotentsiaal inimestele, milliseid kannatusi nad loomadele põhjustavad ja millised on nende haiguste majanduslikud tagajärjed tootjatele ja ettevõtetele.

3.2. Nagu komitee on juba varem märkinud, on ELi usaldatavuse jaoks määrav, et ELi institutsioonid ja liikmesriigid peaksid kinni konkreetsete määruste esitamise, vastuvõtmise ja rakendamise tähtaegadest, mis nad ise on kehtestanud. See on siiani olnud pigem kahjuks erand kui reegel. Seepärast on oluline, et komisjon kehtestaks vähemalt enda ettepanekute ja aruannete esitamisele realistlikud tähtajad ning peaks nendest tähtaegadest tegelikkuses ka kinni.

3.3. Üksikute meetmete tähtaegade osas tuleks seepärast lisaks eeltoodule veel selgitada seda, et „*seadusandlike algatuste orienteeriv ajakava*” ja „*orienteeriv lõpuleviimine*” puudutavad ettepaneku esitamist ja mitte lõpliku otsuse tegemist, mis saab olema sellele järgneva aeganõudva otsustusprotsessi tulemus. Eriti arusaamatu on väide, et 2006. aasta vastavas tegevuskavas⁽³⁾ kirjeldatud konkreetset loomakaitsemeetmed moodustavad nüüdseks loomatervishoiustrateegia lahutamatu osa. Nende meetmete ajakava läks suures osas lõhki juba varsti pärast tegevuskava esitamist.

3.4. Määrava tähtsusega on see, et üksikute meetmetega kaasnaks kõrgem kaitsetase ning et need meetmed muutuksid tõhusamateks. Seejuures tuleb arvestada nii proportsionaalsuse põhimõtte kui ka õiguskeskkonna lihtsustamise ja parandamise nimel tehtavate pingutustega. Lisaks on oluline, et loomatervishoiustrateegia järeelmeetmed võetaks liikmesriikide ja huvirühmadega toimuva avatud koostöö raames. Selleks on muu hulgas vaja teabevahetuskava ja loomatervishoiu nõuandekomiteed.

4. Konkreetsete märkused

4.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab üldeesmärki, milleks on õigusraamistiku loomine, mis määratleks loomatervishoiu üldised põhimõtted ja nõuded ning näitaks ära kokkupuutepunktid kehtivate õigusaktidega loomakaitse, toiduohutuse, rahvatervise või põllumajanduse valdkondades. Õigusaktide kavandatud lihtsustamine ja parandamine aitab muuta seda poliitika valdkonda ka ülevaatlikumaks ja avatumaks, ent see eeldab siiski valdkonnaülest juurdepääsu ja ka arvestamist toiduohutust,

loomatervishoidu ja haiguste tõrjet puudutavate aspektidega. Tuleb ära kasutada nendes valdkondades tekkivaid sünergiaid ja seal, kus see on oluline, tuleks rohkem ja varem arvestada loomakaitsega kui loomatervishoiu osaga.

4.2. Loomahaiguste kategooriatesse jaotamine ja „aktsepteeritava riskitaseme” määramine kujutavad endast suurt väljakutset partnerlikule koostööle. Antud tööd tuleks esmalt teha lähtuvalt teaduslikelt alustelt, nii et haigused jaotataks kategooriatesse epidemioloogiliste aspektide ja kontrollivõimaluste alusel. Samas on siiski vajalik, et hinnangus arvestataks ka haiguste majanduslike ja äriliste mõjudega.

4.3. Tegevuskava kohaselt keskendatakse tegevus ja ressursid „avaliku huvi seisukohast olulistele haigustele”. Need on loomulikult haigused, mis kujutavad endast ohtu inimestevahel. Ent haiguste hulka, mis on „avaliku huvi seisukohast olulised” ja millele eraldatakse vastavaid rahalisi vahendeid, peaksid kuuluma ka need haigused, mis avaldavad sektorile ja seega liikmesriikide majandusele suurt majanduslikku mõju.

4.4. Lisaks on kehtivate asjaomaste õigusaktide lihtsustamisel ja läbivaatamisel väga oluline ühtlustada paremini ELi eeskirjad ja OIE soovitusel. Samas tuleb vältida tarbetuid konkurentsipiiranguid liikmesriikide ja kolmandate riikide vahel. Uute veterinaarivaldkonna ja loomakaitse õigusaktide väljatöötamisel peab EL seepärast tegema pingutusi, et need õigusaktid oleks arusaadavad ka kolmandatele riikidele, ning ühtlustama eeskirjad nii suure ulatuses kui võimalik.

4.5. Tõhus ja vastutustundlik kulude jagamise skeem, mida komisjon soovib kehtestada, peaks ka edaspidi põhinema ELi ja liikmesriikide ühisel rahastamisel, ent peab lähtuma ka sektori vastutusest ning ka haiguste ennetamise ja tõrje kuludest. Sellele vastavalt jääks kehtima ELi poolne rahastamine veterinaarfondi kaudu, ent liikmesriikide kaasrahastamist soovitakse ühtlustada, et hoida ära avaliku ja erasektori sidusrühmade poolse rahastamise erinevusest tulenevaid konkurentsimoonusi. See peab sisaldama võimalusi otsuste ja kaudsete kulude katmiseks nii, et tulevases loomatervishoiustrateegias säiliks ilmtingimata stiimul teavitada ohtlike loomahaiguste puhkemisest. Nagu komisjon märgib, on enne kulude jagamise ühtlustatud skeemi kohta ettepanekute tegemist vaja põhjalikult analüüsida olemasolevaid võimalusi.

4.6. Söödasektor on loomatervishoiule väga oluline ja seepärast on söödaga ümberkäimine tähtis haiguste tõrje seisukohast. Komitee leiab, et ettepanekut kehtestada finantstagatise söödasektoris tuleks täpsemalt põhjendada. Ilmselt ei ole seejuures arvestatud söödasektoris finantstagatise kohta koostatud aruande⁽⁴⁾ järeldustega.

⁽³⁾ „Loomade kaitset ja heaolu käsitleva ühenduse tegevuskava kohta aastateks 2006–2010” (KOM(2006) 13 lõplik) ja EMSK 26. oktoobri 2006. aasta arvamus, ELT C 324, 30.12.2006.

⁽⁴⁾ Dokumendi KOM(2007) 469 lisa, mis käsitleb finantstagatise söödasektoris ja sisaldab selgitusi kehtivate kokkulepete.

4.7. Nagu komitee on juba varem esile tõstnud, tuleks loomahaiguste tõrjeks kasutada vaksineerimist, kui tänu sellele saab vältida või piirata tervete loomade tapmist, pidades muu hulgas silmas ka elanikkonna heakskiitu. Nagu märgib ka komisjon, tuleks vaksineerimise otsus teha siiski lähtuvalt konkreetsest olukorrast ning tunnustatud põhimõtete ja tegurite põhjal, nagu vaktsiini kättesaadavus ja mõjus, valideeritud testid, rahvusvahelised suunised ja võimalikud kaubandustõkked, kulutasuvus ja vaktsiini kasutamise seotud võimalikud ohud.

4.8. Siinkohal on vajadus täiendada teadus- ja arendustegevuse järele ning selles kontekstis on määrav, et komisjon teeks jõupingutusi väljaspool ELi piire, saavutamaks mõistmist ELi vaksineerimispoliitika suhtes, et vähendada ekspordi puhul esinevate kahtlusi tekitavate juhtumite arvu.

4.9. Siiani olid akuutse kriisiohje eest suures osas vastutavad üksikud liikmesriigid ja vastavad kolmandad riigid ning seda arvestades on vägagi otsustav, et ka edaspidi lahendaks neid probleeme asjaomased osapooled ühiselt. Senisel tööjaotusel on kindlasti eeliseid ja seepärast peab liikmesriikidel ka edaspidi säilima õigus pidada ise läbirääkimisi, tingimusel, et komisjoni hoitakse pidevalt toimuvaga kursis.

4.10. Enamikes põllumajandusettevõtetes võetakse tänapäeval eri meetmeid, mis kujutavad endast kombinatsiooni konkreetsest tegutsemisest, rutiinist ja tervest mõistusest. Kui neid, reeglina tootja algatusel või erialaliitude soovitusel rakendatavaid vaba-tahtlikke haigustõrje meetmeid tuleks võtta seoses kulude jagamise skeemi väljatöötamisega, siis tooks see endaga kaasa õiguskindluse märkimisväärse puudumise.

4.11. Isegi kui näib, et väga kerge on hinnata, millises ulatuses on loomatootja üksikjuhul teinud kõik vajaliku, vältimaks loomahaiguse sissetoomist ja levitamist, on selle hinnangu põhjal majandusliku kahjutasu üle otsustamine problemaatiline. Kuna

puuduvad piisavad teadmised ennetusmeetmete mõju kohta eri loomaliikidele, siis on selliste reeglite rakendamine praktikas praegu väga ohtlik. Seepärast on vaja teadus- ja arendustegevust, et uurida, millised võimalused on olemas ja mil määral on need praktikas rakendatavad.

4.12. Bioohutuse põhireeglid on kavas kehtestada õigusaktidena. Neid on võimalik täiendada spetsiifilisemate juhtnõudega eri loomaliikidele või tootmissüsteemidele (nt harrastustalupidajatele) kohandatud juhiste teel. Lisaks on ametkondade ja erialaliitude koostöö raames vajalik pidev teavitustöö.

4.13. Teadus- ja arendustegevus ning nõustamine on strateegia eesmärkide elluviimise seisukohalt määrava tähtsusega. Suur osa teadustööst tasub ennast ära alles hetkel, kui selle tulemusi rakendatakse tootmises, nõuandetegevuses ja kontrollimisel. Seepärast on teadmussiire oluline tegevusvaldkond. Sellest lähtuvalt jääb „strateegilises teadusuuringute programmis” vajaka rõhuasetusest ennetamisele algatuste kujul, milles on oluline roll veterinaarmeditsiinil. Seepärast tuleks loomakasvatustele kaasata lahenduste otsimisse suuremal määral, kui komisjon on seda ilmselt praegu kavandanud.

4.14. Paljudes liikmesriikides on üha enam põhjust karta, et standardeid kehtestades lähtutakse kõige väiksemast ühisest nime-tajast. Seni kui see ei kahjusta ühenduse huve, peaks üksikutel liikmesriikidel olema võimalus võtta üle juhtroll Seeläbi on võimalik koguda kogemusi, mis võivad hiljem tulla kasuks teistele liikmesriikidele. Nii näiteks plaanib komisjon alles 2011. aastal esitada ettepaneku veiste elektroonilise identifitseerimise kasutuselevõtu kohta (kõrvamärkide asemel), millele järgneb seejärel aeganõudev otsustusprotsess. Arvestades selgete eelistega – ettevõtete ajakohuhoold, ravitavate loomade parem registreerimine ning seeläbi usaldusväärsem analüüs ja suurem tootekindlus –, peaks olema võimalik selle süsteemi kehtestamine kiirendatud korras.

Brüssel, 13. mai 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

2009/C 277/17	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega kehtestatakse raamistik intelligentsete transpordisüsteemide kasutuselevõtmiseks maanteetranspordis ja liideste jaoks teiste transpordiliikidega” KOM(2008) 887 (lõplik) – 2008/0263 (COD)	85
2009/C 277/18	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse abikava majanduse elavdamiseks ühenduse finantsabi andmisega energeetikaprojektidele” KOM(2009) 35 (lõplik) – 2009/0010 (COD)	90
2009/C 277/19	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule: Tooraineid käsitlev algatus – majanduskasvu ja tööhõive seisukohast kriitiliste vajaduste rahuldamine” KOM(2008) 699 (lõplik)	92
2009/C 277/20	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Komisjoni teatis „Reageerimine kriisile Euroopa autotööstuses”” KOM(2009) 104 (lõplik)	98
2009/C 277/21	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ettepanek: nõukogu otsus liikmesriikide tööhõivepoliitika suuniste kohta” KOM(2008) 869 (lõplik) – 2008/0252 (CNS)	100
2009/C 277/22	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse nõukogu direktiivi 92/85/EMÜ rasedate, hiljuti sünnitanud ja rinnaga toitvate töötajate tööhutuse ja töötervishoiu parandamise meetmete kehtestamise kohta” KOM(2008) 637 (lõplik) – 2008/0193 (COD)	102
2009/C 277/23	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ettepanek: nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi 2003/48/EÜ hoiuste intresside maksustamise kohta” KOM(2008) 727 (lõplik) – 2008/0215 (CNS)	109
2009/C 277/24	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ettepanek: nõukogu direktiiv, millega muudetakse nõukogu direktiivi 2006/112/EÜ (mis käsitleb ühist käibemaksusüsteemi) seoses maksudest kõrvalehoidumisega importimisel ja muude piiriüleste tehingute tegemisel” KOM(2008) 805 (lõplik) – 2008/0228 (CNS)	112
2009/C 277/25	Arvamus teemal „Reitinguagentuurid” KOM(2008) 704 (lõplik) – 2008/0217 (COD)	117
2009/C 277/26	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele: tegevuskava ELi loomatervishoiustrateegia rakendamiseks” KOM(2008) 545 (lõplik)	125

Tellimishinnad aastal 2009 (ilma käibemaksuta, sisaldavad tavalise saatmise kulusid)

<i>Euroopa Liidu Teataja</i> L- ja C-seeria väljaanne ainult paberkandjal	ELI 22 ametlikus keeles	1 000 eurot aastas (*)
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> L- ja C-seeria väljaanne ainult paberkandjal	ELI 22 ametlikus keeles	100 eurot kuus (*)
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> L- ja C-seeria paberkandjal + CD-ROMil aastane väljaanne	ELI 22 ametlikus keeles	1 200 eurot aastas
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> L-seeria väljaanne ainult paberkandjal	ELI 22 ametlikus keeles	700 eurot aastas
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> L-seeria väljaanne ainult paberkandjal	ELI 22 ametlikus keeles	70 eurot kuus
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> C-seeria väljaanne ainult paberkandjal	ELI 22 ametlikus keeles	400 eurot aastas
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> C-seeria väljaanne ainult paberkandjal	ELI 22 ametlikus keeles	40 eurot kuus
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> L- ja C-seeria igakuiselt ja kumulatiivselt CD-ROMil	ELI 22 ametlikus keeles	500 eurot aastas
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> lisa (S-seeria – avalikud hanked ja pakkumismenetlused) CD-ROMil, kaks väljaannet nädalas	mitmekeelne: ELI 23 ametlikus keeles	360 eurot aastas (s.o 30 eurot kuus)
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> C-seeria – värbamiskonkurss	konkursi keel(ed)	50 eurot aastas

(*) Üksiknumbri müük: kuni 32 lehekülge: 6 eurot
33–64 lehekülge: 12 eurot
alates 64 leheküljest: hind määratakse iga väljaande puhul eraldi

Euroopa Liidu Teatajat saab tellida Euroopa Liidu 22 ametlikus keeles. Teataja on jaotatud L-seeriaks (õigusaktid) ja C-seeriaks (teave ja teatised).

Iga keeleversioon tuleb tellida eraldi.

Vastavalt nõukogu määrusele (EÜ) nr 920/2005, mis avaldati ELTs L 156 18. juunil 2005 ja milles sätestatakse, et Euroopa Liidu institutsioonid ei ole ajutiselt kohustatud koostama ja avaldama kõiki õigusakte iiri keeles, müüakse ELT iirikeelseid väljaandeid eraldi.

Euroopa Liidu Teataja lisa (S-seeria – avalikud hanked ja pakkumismenetlused) tellimus sisaldab kõiki 23 keeleversiooni ühel mitmekeelsel CD-ROMil.

Soovi korral saab koos *Euroopa Liidu Teataja* tellimusega mitmesuguseid *Euroopa Liidu Teataja* kaasandeid. Kaasannete ilmumisest teavitatakse tellijaid teadaande vahendusel, mis avaldatakse *Euroopa Liidu Teatajas*.

Müük ja tellimused

Väljaannete talituse avaldatud tasulisi väljaandeid saab osta meie trükiste edasimüüjatelt. Edasimüüjate nimekiri on kättesaadav järgmisel veebilehel:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_et.htm

EUR-Lexi (<http://eur-lex.europa.eu>) kaudu pakutakse otsest ja tasuta juurdepääsu Euroopa Liidu õigusaktidele. Nimetatud veebilehel saab tutvuda *Euroopa Liidu Teatajaga* ning ka lepingute, õigusaktide, kohtupraktika ja ettevalmistatavate õigusaktidega.

Lisateavet Euroopa Liidu kohta saab veebilehelt <http://europa.eu>

